

GUJERATI PROVERBS

(*Collected and alphabetically arranged*)

WITH

AN ESSAY ON PROVERBS.

BY

DAMUBHAI DAYABHAI MEHTA

M. A., B Sc., L L B.

Extra Assistant Judge, Baroda.

1893.

ALL RIGHTS RESERVED.

Price Re. 1-2-0.

PRINTED AT THE
Ahmedabad " ARYODAYA " PRESS,
Baroda " VEERKSHETRA MUDRALAYA.'

ગુજરાતી કહેવતો.

(કહેવત વિશે નિબંધ સહિત)

સંગ્રહ કરી પ્રગટ કરનાર

દાઝભાઈ ડાહ્યાભાઈ મહેતા,

એમ. એ., બી. એસસી., એલ એલ. બી.

એક્સ્ટ્રા આસિસ્ટન્ટ જજ, વડોદરા.

અમદાવાદ “આર્યોદય પ્રેસ”

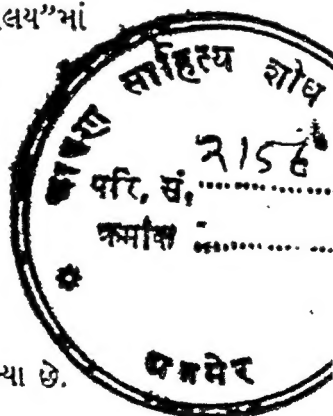
અને

વડોદરા “વીરક્ષેત્રમુદ્રાલય”માં

મુદ્રાંકિત કર્યું.

૧૮૯૩.

સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

રૂ. ૧-૨-૦.

ગુજરાતી કહેવતો.

થોડા વખતમાં છપાઈ બહાર પડશે.

વધૂઓધ.

કર્તા દામુભાઈ ડાહ્યાભાઈ મહેતા.

ખાસ સ્ત્રીઓને માટે ઉપયોગી પુસ્તક.

મળવાનું ઠેકાણું:—રાવપુરા-વડોદરા, કર્તા પાસેથી.

નળાખ્યાન. મહાકવિ પ્રેમાનંદકૃત સદીક પહેલાં
૨૫ કડવાં. દામુભાઈ ડાહ્યાભાઈ મહેતા તથા હગનલાલ
દાદોરદાસ મોદી.

મળવાનું ઠેકાણું:—કરસનદાસ નારણદાસ બુકસેલર,
નાણાવટ, મુરત.

પ્રેરેતાવળા.

શ્રીમદેવ

એલ્ફિન્સ્ટન કૉલેજમાં વિદ્યાર્થી તરીકે, અ-
ગ્રેજી ભાષામાં કહેવતના સંગ્રહ પ્રસિદ્ધ થયલા
છે, તેવો અને ત્યાં સુધી જૂદા જૂદા ભાગમાં વપ-
રાતી ગુજરાતી ભાષાની કહેવતોનો સંગ્રહ કરી
પ્રસિદ્ધ કરવાનું મારા મનમાં આવ્યું. આ વિચાર
થયા પછી તરતજ કહેવતોનો સંગ્રહ કરવાની શ-
રૂઆત કરી. કંઈ પણ કહેવત સાંભળવામાં કે
વાંચવામાં આવે કે તેને તે વખતે તે ટાંકી લેતો.
આ સંગ્રહ કરવાનો વિચાર પાર પાડવા સાડ
ગુજરાતી પુસ્તકો પણ ઘણાં વાંચવામાં આવ્યાં,
અને મિત્રમંડળની સહાયતાવડે પણ દિનપ્રતિ-
દિન તેમાં ઉમેરો થતો ગયો.

કૉલેજમાંથી નિકળ્યા બાદ વડોદરામાં ટ્રેનિંગ
સ્કૂલના હેડમાસ્તર તરીકે મારી નીમણુક થવાથી
આ સંગ્રહના કામને માટે ઘણી સગવડ મળી,
અને ત્યાં રહ્યો તે દરમિયાન ગુજરાતના જૂદા જૂદા
ભાગમાં અને જૂદા જૂદા વર્ગમાં વપરાતી ઘણી
કહેવતો એકઠી થઈ. ટ્રેનિંગ સ્કૂલમાંથી શ્રીમંત
ગાયકવાડ સરકારના ન્યાયખાતામાં દાખલ થયા
પછી પણ ઉપરનું કામ અને તેને સાડ જોઈતો
પ્રયાસ જારી રાખ્યાં. આ રીતે કહેવતોનો સંગ્રહ
એટલો મોટો થઈ ગયો કે તેનાં કાગળીઆંચો

સાચવી રાખવાનું કામ પણ કઠણ થવા લાગ્યું.
છતાં નવી નવી કહેવતો મળતી બંધ થઈ નહીં.

અન્તે કેટલાક મિત્રોની સૂચનાથી જેટલો સંગ્રહ અત્યાર સુધી થયલો છે, તેટલો એકવાર છપાવી દેવાનું યોગ્ય જણાયાથી આ 'ગુજરાતી કહેવતો'નું પુસ્તક બહાર પાડવામાં આવ્યું છે.

આ સંગ્રહ સંપૂર્ણ છે એમ કહી શકાય નહીં. પરંતુ ગુજરાતી ભાષાની કહેવતોનો એટલો મોટો સંગ્રહ આજ પર્યન્ત કદિ છપાયલો નથી. જે કહેવતનાં પુસ્તક મારા જોવામાં આવ્યાં છે, તે ઘણાંમાં ઘણાં ૮૦-૯૦ પાનાનાં છે. કહેવતો કક્ષાવારી ગોઠવવામાં પણ બનતી સંભાળ રાખવામાં આવી છે.

કહેવતનો ઉપયોગ એટલો બધો સાંધારણ છે કે ઘણીખરી કહેવતો રહેલથી સમજી શકાય છે. પણ કેટલીક કહેવતો સમજવી કઠણ પડે છે. આવી કહેવતોની સમજણ, અથવા તેનાં મૂળ, પુસ્તકને છેડે આપવાનો વિચાર હતો. પરંતુ આ પુસ્તકનું કદ ધાર્યા કરતાં મોટું થવાથી એ વિચાર આ પુસ્તકમાં પાર પડી શક્યો નથી.

કેટલાક મિત્રોની સૂચના એવી હતી કે વિષયવાર વર્ગીકરણ કરીને કહેવતો છપાવવી. પ્રથમ બને તેટલો મોટો કહેવતનો સંગ્રહ છપાવવો એ મારા મનને ઠીક લાગ્યું. આ સાથેના નિબંધ ઉપરથી જણાશે કે, વિષય વાર વર્ગીકરણ કરવાનું કામ ઘણું મોટું ને કઠણ છે. તે રૂપમાં

પણુ પુસ્તક ઉપયોગી થઇ પડત એમાં શંક નથી. પરન્તુ સાધારણ રીતે હાલની ગુજરાતી ભાષાના વાંચક વર્ગની સ્થિતિ જોતાં સઘળાને તે રૂચશે કે કેમ એ વિષે શંકા લાગવાથી તથા કક્ષાવારી સંગ્રહ પણ ઉપયોગી નિવડશે એમ ધારી હાલના રૂપમાં આ પુસ્તક છપાવ્યું છે.

કેટલીક કહેવતો જૂઠાં જૂઠાં માણસ જૂઠી જૂઠી રીતે બોલેછે. આવા સહેજસાજ પાઠકેર હોય, ત્યાં તેજ લીટીમાં કૌંસમાં પાઠ આપેલાછે. જ્યાં પાઠનો ફેર ઘણો હોવાથી એક લીટીમાં સમન્તય એવી રીતે પાઠ આપી શકાય તેમ નહોતું, તેવે પ્રસંગે તે પાઠકેર કહેવત જૂઠી કહેવત તરીકે આપેલીછે.

આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અગાઉં જે જે ગૃહસ્થો અને સ્ત્રીઓ તરફથી આ સંગ્રહ કરવામાં મદદ મળીછે, તેમનો હું ઘણો ઉપકાર માનું છું. અને તેઓને તેમજ ઇતરે વાંચકવર્ગને મારી, વિનંતિ છે કે આ પુસ્તકમાં જે જે ખામીઓ રહી ગઈ હોય તે વિશે, અગર તેમાં ખીજે સુધારો અથવા નવીન કહેવતનો વધારો કરવા જેવું જણાય તે વિશે તેઓના તરફથી મને સૂચના કરવામાં આવશે તો હું તેમનો અત્યન્ત આભારી થઈશ.

વડોદરા.

તા. ૧ લી અક્ટોબર ૧૮૯૩.

} દામુભાઈ ડાહ્યાભાઈ
મહેતા.

કહેવત વિશે નિબંધ.

દરેક દેશમાં અને દરેક ભાષામાં કહેવત જોવામાં આવે છે. કહેવત વિના વાતચિતમાં રસ આવતો નથી. કેટલાક લોકને હાલતાંચાલતાં કહેવત વાપરવાની ટેવ હોય છે. અભણ વર્ગ, ખેડૂત, ગામડીઆ, ચાકરનકર, હલકી વર્ણના લોકો, ભાટ ચારણ, અને સ્ત્રીઓ કહેવતનો વિશેષ ઉપયોગ કરે છે; આનું કારણ એ જણાય છે કે સાધારણ રીતે તેઓનામાં વિદ્યાનં અથવા ભણેલા માણસોની પેઠે પોતાના વિચાર જરૂર પડે ત્યારે સારી ભાષામાં દર્શાવવાની શક્તિ હોતી નથી. કહેવતો તેજ વિચાર ઘણી છંટાથી, ટુંકામાં, અને અસરકારક રીતે જણાવી શકે છે, અને તે તૈયાર તેમજ સહેલથી યાદ રહે એવા રૂપમાં હોય છે, એટલે જ્યારે જોઈએ ત્યારે મગજમાંથી કાઢતાં વાર લાગતી નથી.

આ ઉપરથી એમ નહીં સમજવું કે અભણ વર્ગ અને સ્ત્રીઓજ કહેવતનો ઉપયોગ કરે છે, અને વિદ્યાનવર્ગ તેનો ઉપયોગ કરતો નથી. ઉપર કહ્યા મુજબ કહેવતમાં કેટલીક ખૂબી રહેલી હોય છે, અને તે સર્વમાન્ય હોવાથી, તથા ઘણી વાર તેમાં રસ, જ્ઞાન, તથા ગભિર અર્થ સમાયેલાં હોવાથી બોલનાર તથા લખનારની ભાષાને તે શણગાર રૂપ થઈ પડે છે. આ કારણને લીધે ભણેલા

લોકો પણ કહેવતનો ઉપયોગ કરેછે. માત્ર અભણ વર્ગ તથા સ્ત્રીઓ જેટલે દરજ્જે ઉપયોગ કરેછે, તેટલે દરજ્જે તેઓ તેનો ઉપયોગ કરતા નથી. વળી ખરૂં કહીએ તો કહેવત પ્રથમ જોડનાર માણસ, પછી તે સ્ત્રી હોય કે પુરૂષ હોય, એક રીતે વિદ્વાનજ હોવું જોઈએ. આ સમજવા સારૂ કહેવત એટલે શું તેનો વિચાર કરીએ.

કહેવત, કહેતી, કહાણી, કથન, એ શબ્દો એકજ અર્થ સૂચવેછે. તે એટલા સાધારણ થઈ પડેલાંછે કે તેને સમજાવવાનું કામ કઠણ છે. કહેવતનો સાદામાં સાદો અર્થ 'કહેલું તે' થઈ શકે. લોક 'વારંવાર કહેછે તે' કહેવત. કહેતી, કહાણી, કથન એ શબ્દોનો અર્થ પણ તેજ થાયછે. વિદ્વાન, ડાહ્યા માણસો, અનુભવી માણસો જે વચન અગર સિદ્ધાન્ત કહી ગયાછે તે કહેવત. કહેવતનું મૂળ અનુભવ છે. કંઈ પણ વચન કહેતાં અગાઉ અગર સિદ્ધાન્ત બનાવતાં અગાઉ માણસને અમુક પ્રકારનો અનુભવ થવો જોઈએ; અને ત્યારપછી તે પોતાનો અનુભવ અમુક રીતે ભાષામાં દર્શાવેછે. આ અનુભવનાં વચન અથવા સિદ્ધાન્ત કાળે કરીને, અને ઘણાં લોકોમાં વારંવાર તેનો ઉપયોગ થવાથી, અથવા બીજાં લોકના અનુભવ ઉપરથી તેને પુષ્ટિ મળવાથી, સર્વમાન્ય વચનો અથવા કહેવતો થાયછે.

‘વણશે ખીચડી હલાવી, વણશે દીકરી મહલાવી’ આ એક સાધારણ કહેવત છે. સર્વ કોઈ

જાહેર, અને ઘણાના અનુભવમાં આવ્યું હશે કે ખીચડી હલાવવાથી બરાબર નહીં ચડતાં બગડી જાય છે. આ અનુભવનો ઉપયોગ દૃષ્ટાન્તરૂપે દીકરીના સંબંધમાં ઉપલી કહેવતમાં કરેલો છે, કે જેવી રીતે ખીચડીને હલાવ્યાથી તેમાં બગાડ થાય છે, તેમ દીકરીને અતિશય લાડ લડાવ્યાથી તેમાં બગાડ થાય છે. ‘તલમાં ત્રીભું નહીં, ને કપાસમાં ખીભું નહીં’; ‘ખેતી ધનકો નાશ, જો ધણી ન હોય પાસ’; ‘ખેડ, ખાતર, ને પાણી, કરમને આણે તાણી’; આ કહેવતો ખેડુતના અનુભવ ઉપરથી થયેલી છે. ‘પૈસાદારનાં છોકરાં ઘુઘરે રમે’; ‘છતે ભોળી, ને અછતે ઘેલી’; ‘ફરે તે ચરે, ને બાંધ્યું ભૂખે મરે’; ‘ગારે લીખ્યાં ઘર સૌનાં’; ઇત્યાદિ અનેક કહેવતો આ પ્રમાણે અનુભવના પરિણામના દાખલા તરીકે આપી શકાય.

ઉપર કહ્યું કે કહેવતની ઉત્પત્તિનું મૂળ અનુભવ છે. અનુભવ એ દરેક કહેવતમાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે સમાયેલો હોય છે. કહેવત એ સુખ દુઃખના, સારા નરસા અનુભવ ઉપરથી કાઢેલા સામાન્ય સિદ્ધાન્ત છે. કેટલીક વાર માણસને અમુક પ્રકારનો અનુભવ થયા પછી તેના મ્હોંમાંથી તે અનુભવ ઉદ્ગારરૂપે નિકળે છે, ત્યારે ઉદ્ગારરૂપે કહેવત પણ બને છે, જેમકે ‘દાઝ્યા ઉપર ડહામ?’ ‘ભીખ ન આપવી ને પત્તર ફેડવું?’ ‘ચોરી ને વળી શિરજોરી?’ ‘ગાય ઉપર પલાણ?’ આજ પ્રમાણે દૃષ્ટાન્ત, તુલ્યકાર, આશ્ચર્યતા, અસંભવ, મજાક,

ખીજ, વર્તન, નીતિધત્યાદિ વાચક કહેવતો પ્રસંગાનુસાર બનેલી હોયછે; દાખલા તરીકે ‘ જેટલો ગોળ ઘાલીએ, તેટલું ગળ્યું થાય’; ‘ જેવો દેશ, તેવો વેશ’; ‘ થુ ચંદન ભૂખે માર્યા’; ‘ કાં રાજ ભોજ, ને કાં ગાંગા તેલી!’ ‘બાર બ્રાહ્મણે બકરીનું ભેર’; ‘ વાઃ વાઃ રે મિયા બાંકે, દેખો ડગલીમે સો સો ટાંકે’; ‘ઉભા ઉંટપર નિસરણી માડીને ચઢવું?’ ‘ દીકરી ને ગાય, દોરે ત્યાં જાય’; ‘ સોડ પ્રમાણે સાથરો’; ઇત્યાદિ.

ધર્મશાસ્ત્ર, પુરાણો, કવિની કવિતા, ભાટ ચારણોનાં કવિત એ પણ કહેવતનાં મૂળ હોયછે. જેમકે, ‘ એક આંખ આંખમાં નહીં, ને એક દીકરો દીકરામાં નહીં’. હિંદુધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે એકનો એક દીકરો હોય તે દત્તક ન આપવા કહેલું છે. તે પ્રસંગે દત્તકમીમાંસામાં દૃષ્ટાન્તરૂપે સમજાવ્યું છે કે જે પ્રમાણે માણસને એક આંખ હોયછે, તો પણ બીજી-આંખને અભાવે તે આંખ વડે બે આંખના જેવું ને જેટલું કામ ન થવાથી તે નહીં જેવીજ ગણાય છે, તે પ્રમાણે જે માણસને એક દીકરો હોય તેની બાબતમાં સમજવું. કારણ જો એકના એક દીકરાને દત્તક આપી દે, ને પછી બીજો પુત્ર ન થાય તો તેનો નિર્વંશ થાય. આ પ્રમાણે ‘ ગઈ વસ્તુનો શોક ન કરવો’ એ ભગવદ્ગીતા પરથી આવેલી છે. ‘ પેટ કરાવે વેઠ’ એ સામળભટના દોહરામાંથી આવેલી છે. ઉપર કહેલી બીજી બાબતના દાખલા જાણીતા છે.

જે પ્રમાણે કવિઓનાં વચન કહેવતરૂપ થઈ પડેછે, તેમ કેટલેક પ્રસંગે એમ પણ બનેછે કે પ્રસ્તુત આવતી કહેવતોને કવિઓ પોતાની કવિતામાં વાપરેછે. જેમકે પ્રેમાનંદકૃત ભાગવતના દશમસ્કંધમાં શ્રીકૃષ્ણને નંદજીને ત્યાં લઈ જાયછે, તે વેળા દેવકીજી દલગીર થઈ જોલેછે કે 'કીડી સાંચરે ને તીતર જાય, તેમ થયું આજ મારે'; 'હું પ્રસવું, ને પરવેર હાથા'. આથી કેટલીક વખત ઉપર કહેલી જે વાત પૈકી ખરી વાત શું છે, તે શોધી નિશ્ચય કરવાનું કામ મુશ્કેલી ભરેલું થઈ પડેછે; પણ સાધારણ રીતે એ વાત જાણી શકાયછે. પ્રેમાનંદે પોતાનાં નાટકોમાં કહેવતનો ઉપયોગ છુટથી કરેલો જણાયછે. પણ તેની કવિતામાં તેટલે દરજ્જે કહેવત વાપરેલી જોવામાં આવતી નથી, કારણ પ્રેમાનંદે ઘણુંખડું સંસ્કૃત પુસ્તકોનાં ભાષાન્તર કવિતારૂપે બનાવેલાં છે. છતાં તેનાં મામેરામાંની ઘણી લીટીઓ કહેવતરૂપ થઈ પડીછે. સામળલટની કવિતાનો વિષય જૂદો અને લોકોના રીત રિવાજ, તથા નીતિ સંબંધી વિષયો તેણે પસંદ કરેલા હોવાથી તેના દોહરામાંથી પુષ્કળ કહેવત મળી આવેછે. લોક વ્યવહાર સંબંધી અજાનું જ્ઞાન માર્મિક હતું, એટલે એનાં વચનો કહેવતરૂપ થઈ પડ્યાં છે. તેજ પ્રમાણે દયારામની કવિતામાંનાં વચનો પણ વારંવાર કહેવત તરીકે વપરાતાં જોવામાં આવે છે. કેટલાક

આધુનિક કવિઓ કહેવતને એક ચરણ તરીકે લઈને કવિતા બનાવે છે.

ઉપર મુજબ કહેવતનાં મૂળ છે. પણ તેથી દરેક કવિ કે ભાટે કંઈ વચન કહ્યું, અથવા હર-કોઈ માણસે પોતાના અનુભવ ઉપરથી જે વાક્ય કહ્યું, તે કહેવત થઈ જતાં નથી. દરેક કહેવતમાંથી કંઈ ને કંઈ જ્ઞાન મળે છે. કહેવત સાધારણ રીતે ટુંકી ને અસરકારક હોવાની સાથે સર્વમાન્ય થવી જોઈએ. જ્યાં સુધી અમુક વચનનો ઘણા લોક સ્વીકાર કરીને વારંવાર ઉપયોગ કરે નહીં, ત્યાં સુધી તે કહેવત થઈ શકે નહીં.

કહેવત ટુંકી, સર્વમાન્ય, યથાર્થ, ચિત્તવેધક, ડહાપણ ભરેલી, શિખામણ મળે એવી, છટાદાર, ચમક તથા પ્રાસવાળી જોઈએ. આ કહેવતનાં મુખ્ય લક્ષણો છે. પણ તેમાં સર્વમાન્યતા એ સૌથી મુખ્ય છે. ગમે તેટલી વિદ્વત્તા અને ડહાપણ ભરેલું વચન પણ ઘણા લોકના ઘણી વારના વાપર શિવાય કહેવત બની શકતું નથી.

કહેવત હમેશાં ગણિતના સિદ્ધાન્તની પેઠે ખરીજ હોય છે, એમ કહી શકાય નહીં. ઘણી ખરી કહેવતોમાં નીતિ, ડહાપણ, વેપાર, શાસ્ત્ર, હુન્નર, કળા, અને સત્યતાના સિદ્ધાન્ત હોય છે. પણ કેટલીક કહેવતો એકએકથી વિરુદ્ધ પણ જોવામાં આવે છે. આથી સાધારણ રીતે એ અનુમાન નિકળી શકે કે જ્યારે જ્યારે કોઈ માણસ કહેવતના રૂપમાં પોતાનો વિચાર દર્શાવે છે, ત્યારે

ત્યારે તે પ્રસંગ અને સ્થિતિને માટે તે કહેવત લાગુ હોય છે. ગમે તે પ્રસંગે અને ગમે તે સ્થિતિમાં તે લાગુ પડશે એવો નિયમ નથી. વળી કોઈ કોઈ વાર કહેવતમાં તે જોડનારના ધંધાની, રીતભાતની, કે વ્યસનની પ્રશંસા કરેલી હોય છે. આ કહેવતો તેઓના અભિપ્રાય અને અનુભવ પ્રમાણે કદાપિ ખરી હોય. પરંતુ તે અનુભવ ઘણી વાર સઘળા લોકો સ્વીકારવા લાયક હોતો નથી. જેમકે, દારૂ પીનાર દારૂનાં વખાણુ કરે છે, તમાકુ ને તપખીરનો ઉપયોગ કરનાર તમાકુ ને તપખીરનાં વખાણુ કરે છે, અને ભાંગી અફીણી ભાંગ અફીણુનાં વખાણુ કરે છે. આ વખાણુ કરનારના કહેવા મુજબ તે વ્યસન શિવાય માણસનું જીવતર વ્યર્થ છે. દાખલા તરીકે: ‘જીને ન પીઈ ગાંબેકી કળી, ઓ લડકેસેં લડકી લલી’; ‘જીને નહીં પીઆ ભાંગકે પાની, ઉસકા જીવ ધૂળધાણી’; ‘છેલ વ્યસન છીંકણી, રાજ વ્યસન હુકો’; ‘અફીણુવાળા ઓલા દોલા, ને અપટીવાળા ચોર’. આથી વિરુદ્ધસૂચક કહેવતો પણ જોવામાં આવે છે. જેમકે, ‘અફીણુ રંગ ભુતિયાં, ગાંબ રંગ ભુતિયાં, ને દારૂ રંગ ભુતિયાં, ‘જેને મ્હોડે શરાબ તેનું ખાનું ખરાબ.’

આ ઉપરથી જણાય છે કે કહેવત અમુક સિદ્ધાન્ત કે નિયમનું સંક્ષિપ્ત કથન છે, અને તે ભિન્ન ભિન્ન પ્રસંગે, તેજ રૂપે અથવા રૂપાન્તર થઈને, લાગુ થઈ શકે છે, અથવા નથી થતી. કહેવતનો મુખ્ય ઉપયોગ એજ છે કે તે વડે જોલના-

રનો વિચાર અને તેનાં કારણ પ્રસિદ્ધ વાક્ય અથવા વચન વડે, અને વળી તે વખતે નવું વાક્ય બનાવીને પોતાનો વિચાર દર્શાવી શકે તે કરતાં પ્રમાણમાં ઘણાજ દુઃકાણુમાં, દર્શાવી શકાય છે. કેટલીક વખત કહેવત ઘણીજ સાધારણ હોય, તો માત્ર તેના આરંભના બે ત્રણ શબ્દ બોલવાથી માણસ પોતાનો વિચાર દર્શાવી શકે છે.

એક રીતે કહીએ તો કહેવત ગણિતના હિસાબ ગણવાની કુંચીઓ અથવા વ્યાકરણનાં સૂત્ર ઉપયોગને સારૂ તૈયાર રાખેલાં હોયછે તેવી છે. દુઃકાણુથી બોલવામાં ખૂબી આવેછે, અને અસર પણ સારી થાયછે. કહેવત છે કે 'થોડું બોલે, થાંભલો કોરે.

કહેવતનાં મુખ્ય લક્ષણો ઉપર ગણાવ્યાં તે સઘળાં જેમાં હોય તેનેજ સાધારણ રીતે કહેવતનું નામ આપવામાં આવેછે એમ નથી. પણ તે લક્ષણ જેમાં હોય તેવી કહેવત ઉત્તમ છે, એમાં શક નથી, અને કહેવતનું ખરૂં નામ તેવાં વચનોનેજ છાજેછે. કેટલીક કહેવતમાં તે લક્ષણો પૈકી કેટલાંક જોવામાં આવેછે; અને કેટલીક તો માત્ર સાધારણ વાક્યો હોયછે, છતાં લોકોના દીર્ઘ કાળના ઉપયોગથી અને સ્વીકારથી તેને પણ કહેવત કહેવામાં આવેછે.

કેટલીક કહેવત એક વાક્યની બનેલી હોય છે. પણ સાધારણ રીતે ઘણી ખરી કહેવતો બે વાક્યની થયેલી હોયછે, અને કોઈ કોઈમાં બે

કરતાં વધારે વાક્યો પણ જોવામાં આવેછે. જેમકે
 ‘ નળગી વાડે છીંડુ પડે; ’ ‘ પહેલી પૂજા પેટની; ’
 ‘ પહેરીએ ગામને ગમતું, ખાઈએ મનને ગમતું; ’
 ‘ શેરી જોઈ ચાલીએ, કંઈ જોઈ મ્હાલીએ; ’ ‘ પ-
 હેલું સુખ તે જાતે નથી, બીજું સુખ ઘેર દીકરા;
 ત્રીજું સુખ ગુણવંતી નાર, ચોથું સુખ કોઠીએ
 જાર; ’ ‘ જુધે જાર જાજરી, જુધે નાર પાધરી, જુધે
 ડાખું દોહાવા દે, જુધે છોડે રોતું રહે. ’

કહેવતમાં ઝડઝમક અને પ્રાસથી મીઠાસ
 ને ખૂબીની સાથે ચિત્તવેધકતા આવેછે. કેટલીક કહે-
 વતમાં તુક અથવા ચરણના છેડાના શબ્દોમાં પ્રાસ
 હોયછે, અને કેટલીકમાં તો વચમાં વચમાં પણ પ્રાસ
 હોયછે. તેથી કહેવત જોલનારને ને સાંભળનારને
 ઘણી મધુર લાગેછે. કહેવતમાં એકજ અક્ષરથી
 શરૂ થતા શબ્દો વાપરેલા હોવાથી એટલે કે અક્ષર-
 સગાઈ હોવાથી પણ તેની મધુરતામાં વધારો થા-
 યછે. ‘ જાળા તેને શા દકાળા; ’ ‘ જાર જાયડીએ જ-
 ગલીતું જોર; ’ ‘ પૈસે આઈ, પૈસે જાઈ, ને પૈસા વ-
 ગરની નહીં સગાઈ; ’ ‘ જોડું ને સોડું કસેલા કામના. ’
 જૂદા જૂદા ભાગમાં ને જૂદા જૂદા લોકમાં એક-
 ની એક કહેવત જૂદા જૂદા રૂપમાં વપરાયછે, ને
 તેથી કોઈ કોઈ વાર રૂપાન્તર થતાં છેક નીરસ કહે-
 વત થઈ જાયછે. કાઠીઆવાડ તરફ અમુક કહેવત
 અમુક રૂપમાં જોલાતી હોયછે, તો તેજ કહેવત
 ઉત્તર અને મધ્ય ગુજરાત તરફ થોડી બદલાઈને
 જોલાયછે, ને દક્ષિણ ગુજરાતમાં વળી જૂદી રીતે

ખોલાયછે. કેટલીકવાર એક વિચાર ખતાવનાર કહેવત બૂદા બૂદા ભાગની નીરનીરાળી હોયછે; છતાં કહેવતનો મોટો ભાગ સામાન્ય છે.

આ સામાન્ય કહેવતો ઉપરાંત કેટલીક કહેવતો એવી હોયછે કે તે માત્ર અમુક ભાગમાં કે અમુક શહેર કે ગામમાંજ વપરાયછે. બાદ ધીમે ધીમે વાપરથી કેટલીક વાર તે સામાન્ય કહેવતમાં દાખલ થઈ જાયછે; પણ તેનું મૂળ જોતાં તે અમુક સ્થળે ઉત્પત્તિ પામેલી માલમ પડેછે. દાખલા તરીકે ‘ડખે જે ને દેવધે ખે;’ સુપાની જોટ પારચોલમાં પૂરવી; ‘ડલોઈ મળતાં તેન તળાવ;’ ‘પાટણ લેતાં કડી પરવાર્યું’ વગેરે.

વળી કેટલીકવાર સામાન્ય કહેવતોમાં દરેક ભાગના લોકને સમજાય એવાં નામ મૂકીને તે ભાગને માટે કહેવત બનેલી જણાયછે. જેમકે, સુરત તરફ ‘સોંધું ભાડું’ ને સિદ્ધનાથની જાત્રા’ ખોલાય છે, ત્યારે ઉત્તર તરફ ‘સોંધું ભાડું’ ને સિદ્ધપુરની જાત્રા’ ખોલાયછે. કાઠીઆવાડમાં ‘હીરો ઘોઘે જઈ આંચો’ વપરાયછે, ત્યારે ખીજે સ્થળે ‘સાંગ્યો દોડકે (ખોડકે) જઈ આંચો’ ખોલાયછે, અને વડોદરા તરફ ‘હરિભટ વડોદરૂં કરી આંચો’ ખોલાયછે.

આ રીતે કહેવતોનો ઉપયોગ થાય છે. ગ્રંથ લખનારાઓ અને ભાષણકર્તાઓને પણ કહેવત ઘણીવાર સોનાના મૂલની થઈ પડે છે. કેમકે તેથી તેઓના લખાણની અને કહેવાંની અસર

લોકોના મન ઉપર ઘણી સારી અને તાત્કાલિક થઈ શકે છે. કહેવતથી લખાણની છટા લોકપ્રિય થાય છે. ગુજરાતી કહેવતનો ભંડોળ એટલો મોટો છે કે તેમાં અમુક વિષય ઉપર કહેવતમાંજ વાત કરવી હોય તો થઈ શકે એમ છે. અને ઘણીવાર સ્ત્રીવર્ગ તે પ્રમાણે વાત કરતાં પણ જણાય છે. દાખલા તરીકે દીકરીનો જન્મ, તેનું ઉધરવું, તેનાં લગ્ન, સાસરે જવું, સાસરામાં તેની સ્થિતિ, તથા એ જાળતોમાં સમાયલા રીત રિવાજ સમબંધ એવી રીતનું કથન નીચેના કહેવત સમુદાયથી થઈ શકે છે.

“જેને પેટે કન્યા, તેને પરમેશ્વરે દંડ્યા. દીકરી ને ઉકરડીને વધતાં વાર શી? દીકરીની હુલકી માટી. વર ત્યાં ઘર નહીં, ને ઘર ત્યાં વર નહીં. હુવે દીકરી મોટી થઈ, ને દીકરી તો પારકું ધન છે. તેને પરણાવીને પારકી કરી કામની. ડાસો કુંવારો મરે, પણ ડાસી કુંવારી ન મરે. આપણે કંઈ જાહેન એમ છે કે ઝટ મંગણી, ને પટ બિહા: પૈસે હાલ, ને પૈસે ચાલ. પૈસો હોય તો બધું થાય. પૈસાદારનાં છોકરાં ઘુઘરે રમે. દામ કરે કામ; ને બીબી કરે સલામ. એતો કહેછે તેમ ‘ ઘર કહે બાંધી જો, ને વિવાહ કહે માંડી જો ’. વળી માંડવો બાંધવો સૌ આવે, પણ છોડવો કોઈ નહીં આવે. જનને જમે લાલ, ને વરને પરણે લાલ. ખોટી બડાશ શા કામની. તમાચો મારીને મ્હોં લાલ રાખવું? મન બાણે છેકે દીકરી કેમ પરણાવાય છે. ‘ ઘઉં ખેતમાં, બેટા

પેટમાં, ને લગન વસંતપંચમીનાં લીધાં. વળી કહે-
 વત છે કે જમ, જમાઈ, ને જાયક ત્રણે સરખા; ‘જ-
 માઈ, જમ, ચોર જાયક, ત્રણે એક સ્વભાવ; લી-
 યા, લેવેગા, ચોર લેને ઉપર ભાવ.’ પણ હવે કેયાં-
 સુધી ઢીલ કરવી. આવી તે લક્ષ્મી, ને ગયું તે પા-
 પ. જનમ, મરણ, ને પરણ કોઈના હાથમાં નથી. વિ-
 ચાર કર્યા કરવામાં કંઈ લાભ નથી. જો એમ હોય
 તો દીકરીને આંખ આગળથી કોઈ દહાડો ખસેડી
 નથી. કહેછે કે ‘ચોડ ઉમરેઠના ઉંડા કૂવા, દીકરી
 દે તેના માળાપ સુગાં’. જોશીનાં રાંડે નહીં, ને વૈ-
 દનાં મરે નહીં. પણ જ્યાં ધણી ધણીઆણી રાજી,
 ત્યાં શું કરે કોટવાલ ને કાજી. એતો પેલું કહેચ
 કેનીકે ‘નાકકાપીને અપશુકન કરવા’ તેવું છે. પણ
 હવે કેયાં આરો નથી. જનમ આપે જનેતા, પણ
 કર્મ ન આપે કોઈ. દીકરી સાસરેજ શોભે, હાથી
 તે દરબારેજ શો ભે. સૌતું નસીબ સૌની સાથેછે.
 એમાં માળાપ શું કરે. દીકરી ને ગાય, જ્યાં દોરે
 ત્યાં જાય. એતો પેલી કહેવત વાળી વાત કે બાઈ-
 ને કોઈ લેનાર નહીં, ને ભાઈને કોઈ દેનાર નહીં.
 હાથે હાથ મળ્યા, ને, ભવનાંદુઃખટળ્યાં. પણ
 ચોરીમાંથી દાંત કરડ્યા તો આગળ કેમ થશે?
 કહેછે કે જંમાઈની વાંછી પુછડી. અકર્મી ને ખુ-
 ધણી; ને નળજો માટી જૈયર પર શૂરો.”

“ નસીબ કરે તે કોઈ નહીં કરે. સાસુ
 એવી મળીછે કે ન પૂછે વાત. તેતો કહે કે
 ‘ઉઠે વહુ વિસામો ખા, હું કાંતું તું દળવા

જા,' વળી દીકરીને કહીને વહુને સંભળાવે. એતો સાડું છે કે, બિચારી ગરીબ ગાય જેવી છે. પણ અતિશે તે નતીશે. આઝાં નીર ખૂટવાનાં, ને આઝી પ્રીત તૂટવાની. આપણે તો કહ્યું છે કે બહેન શેરી જોઈ ચાલીએ, ને કંઈ જોઈ મ્હાલીએ. સોડ પ્રમાણે સાથરો. વળી એ એવી શાણી ને ચતુર છે કે સધળાને ખુશી કરેછે, અને પોતાના ઘણીને તો હાથમાંને હાથમાં રાખેછે. પછી તો થાયજ તો કે 'વરે માની તેને ઘરે માની, ઘરે માની તેને બધા ગામે માની.' સાસુ-જીતો હવે ખૂમ પાડેછે, ને દીકરાને મ્હેણાં મારે-છે કે હવેતો 'મા દીવાની, બહેન દીવાની, ઘેરી મારી તુજબલવાની.' હું ને મારો હાંસીઓ, ને થાળી લોટો ને કાંસીઓ. પણ સાસુએ વરના કાન ભંભેયા, ને બિચારીને હસકે ડસકે પજવવા લાગીછે. સાસુ ફાડે તે કલેઢાં, ને વહુ ફાડે તે ઠીકરાં. કહેવત છેની કે વહુને ને વરસાદને જશ નથી. ”

વાર્તા લખનારા, શિક્ષકો, કથાકરો, દેશના રીત રિવાજની શોધ કરનારાઓ, જનસ્વભાવ તપાસનારાઓને કહેવતના સત્વપૂર્ણ અને વેધક દૃષ્ટાન્તોમાંથી ઘણી સહાય મળી શકે એમ છે. જુના સિદ્ધા અને લેખોમાંથી રાજ્યો અને ઉપલા વર્ગની હકીકત મળે છે, તે પ્રમાણે કહેવત-માંથી જનમંડળની રહેણીકરણી, ભાષામાં થતો પ્રાચીન પ્રયોગ, અસલના રિવાજો, ઇતિહાસ, લોકના તહેવારો, વહેમો, ધરસંસાર, ઇત્યાદિ જૂદી જૂદી બાબતો વિશે વિચાર અને નૃવંશ વિદ્યા

(Ethnology) સંબંધી વિષયોની માહિતી મળે છે.

‘ ખુધે બેટી, ને ફરી નહીં ભેટી ’ આ એક એવી કહેવત છે કે સર્વ કોઈના અનુભવમાં તે આવી હશે. ખુધવારે દીકરીને સાસરે વળાવવી નહીં એવો વહેમ છે, તેથી જો લગ્ન મંગળવારને દિવસે થાય તો, તે રાત્રે બારવાગતા પહેલાં, અને ખુધવારે લગ્ન થાય, તો તે રાત્રે બાર વાગતા પછી, એટલે ખુધવાર નડે નહીં એવી રીતે વહુવર વિદાય કરવામાં આવે છે. ‘ ચીન, ને પૈસા લીયા છીન ’ એ કહેવત ચીનાઈ માલતી તકલેદીપણું દર્શાવે છે, અને તેથી પૈસા છીનવી લીધા એમ લોકો માને છે. ‘ બક્ષો સો નક્ષો, ને વા સો ઘા. ’ આ કહેવતથી ગુજરાતી લોકોનો અભિપ્રાય એવો જણાય છે કે બક્ષો થાય એવી સ્થિતિમાં બેસવું અગર સુવું તે સારું છે, પણ વા ખાવો એ ઘા એટલે નુકસાનકર્તી છે. આ કથનમાં કેટલે અંશે સત્યતા સમાયલી છે, તે વિશે આ સ્થળે વિચાર કરવાનો નથી. પણ સુવાવડ તથા માંદગીને પ્રસંગે આ કહેવત પ્રમાણેનું વર્તન ઘણું બરું જોવામાં આવે છે. તેજ પ્રમાણે વાણિયા, બ્રાહ્મણ, મુસલમાન (મિયા), ભાટ, ઇત્યાદિ વર્ગના સ્વાભાવ તથા રહેણી કરણી, તેમના સંબંધની કહેવતો ઉપરથી દૃષ્ટિગોચર થાય છે. ‘ આવે વરનો ભાઈ, ઉલો રહે નેવાં સાહી, આવે વહુનો ભાઈ, પેસે ઘરમાં ધાઈ; ’ ‘ સોસાળ જમવું, ને મા પીરસણું; ’

‘મા દીવાની, બહેન દીવાની, ગૈરી મારી તુળબ લવાની’; ‘જ્યારે ખાર વાગે, ત્યારે લાડના ચુલા લાગે;’ ‘લાડ સૂકાં તાડ, ને દવે વળજર કુહાડા’ અને એવા પ્રકારની કહેવતોથી લોકોના સાંસારિક રિવાજ, અને અસ્પર્શની વર્તણુક જણાય છે.

દૂર દેશાન્તરમાં છુટી પડી ગયલી પ્રબળોમાં પણ સમાન સ્થિતિમાં કેવીરીતે સમાન અનુમાન નિકળેલાં છે તે, કહેવતથી જણાય છે. બૂદ્ધા બૂદ્ધા લોકની કહેવતો તપાસીએ તો તેમાંથી ઘણા વિચારો અને કહેવતો એક ખીજને મળતાં જડી આવે છે. આ સમાનતાનું કારણ જનસ્વભાવનું એકચ હોવું બેઠએ. વળી પ્રથમ આર્યલોકો એક સ્થાનમાં વસતા હતા, અને ત્યાંથી બૂદ્ધા બૂદ્ધા દેશમાં જઈ રહેલા છે, એ વિચારને પણ આ સમાનતાથી કેટલેક અંશે ટેકો મળે છે. જેવી કહેવત ગુજરાતીમાં છે, તેવીજ હિંદુસ્તાનની ખીજ લાપામાં તથા એશિયા ખંડના ખીજ દેશોની લાપામાં હોય, એમાં વિશેષ આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. પરન્તુ ઇંગ્લાંડ, ફ્રાન્સ, ઇટાલી, સ્પેન, જર્મની વગેરે દેશની લાપાઓમાં પણ તેનાં પ્રતિબિમ્બ દેખાય છે. અલગત કહેવતમાં જનમંડળના વિચાર અને રહેણીકરણીમાં ફેરફાર થવાની સાથે કેટલોક તફાવત માલમ પડે છે.

કહેવતો બુનામાં બુનાં પુસ્તકના કરતાં બુની છે. જે કાળમાં પુસ્તક લખાતાં નહોતાં, ત્યારે પણ લોકો કહેવતનો ઉપયોગ કરતા હશે, એમ માનવાને

કારણ મળે છે. નરડા, અને કાંળી પરજના લોકો જે તદ્દન અલણ અને જંગલી જેવી સ્થિતિમાં છે, તેઓ પણ કહેવતનો ઉપયોગ કરતા જણાય છે. લોકોનો અનુભવ જેમ જેમ વધતો ગયો, તેમ તેમ કહેવતો થતી ગઈ. જ્યારે પુસ્તકો નહોતાં, ત્યારના નીતિ સંબંધી, અને હુન્નર કળા, વેપાર, રિવાજ ઇત્યાદિ સંબંધી વિચારો કહેવતરૂપે દર્શાવવામાં આવતા હશે. જે સમયે છાપવાની કળા જણાઈ નહોતી, અને લખવાની રીત પણ ઘણી પસરી નહોતી, તે વેળા સહેલથી યાદ રહે એવાં ટુંકા સૂત્રરૂપે ગ્રંથ બનાવેલા જોવામાં આવે છે. જે રીતે હાલ પુસ્તકવડે જ્ઞાન મળે છે, તેમ અસલ કહેવતથી જ્ઞાન મળતું હશે એમ લાગે છે. દુનિયામાં કોની સાથે કેવી રીતે વર્તવું, કોનો વિશ્વાસ રાખવો, કેવાની સાથે મિત્રાચારી બાંધવી, ઘણી ઘણીઆણી તથા સાસુ વહુનો સંબંધ કેવો હોય છે, ઇત્યાદિ અનેક સંસારવ્યવહારની, રાજ્યનીતિની, અને બીજી વિદ્યાઓની બાબતનું જ્ઞાન કહેવતથી મળે છે. જે પ્રમાણે દંતકથાઓ વંશ-પરંપરા વારસાઈમાં ચાલી આવે છે, તેમ આ કહેવતો ચાલી આવેલી હોવી જોઈએ. કારણ માણસ વિચાર કરતાં શિષ્યુ તેની સાથેજ કહેવતો બોલતાં શિષ્યુ.

અમુક કહેવત કોણે બનાવી એ શોધી કાઢી નક્કી કરવું ઘણુંજ કઠણ છે. અને તેથી ‘કર્તા વિનાનું વચન,’ તે કહેવત એવી બ્યાબ્યા પણ કોઈ

આપેછે. પ્રાચીન ગ્રંથોમાં જે કહેવતો જોવામાં આવેછે, તે કહેવત તે ગ્રંથકારેજ જોડી કે પરાપૂર્વથી આલી આવેલી કહેવતનો તેણે પોતાના ગ્રંથમાં ઉપયોગ કર્યો, એનો નિશ્ચય થઈ શકે, એમ નથી. છતાં કેટલીક કહેવતો આધુનિક કાળમાં થયલીછે એમ કહેવાને હરકત નથી. આવી કહેવતોનું મૂળ કેટલેક અંશે શોધી શકાયછે, પણ તેથી પણ એટલુંજ જણાયછે કે અમુક કાળમાં અમુક કહેવત થયલી હોવી જોઈએ. પરન્તુ કહેવતનો બનાવનાર કોણ તે નક્કી થઈ શકતું નથી. કવિઓની કવિતામાંના વાક્યો કહેવતરૂપ થઈ પડ્યાંછે, તે બાબત એટલું કહી શકાય કે અમુક કવિએ તેનો ઉપયોગ કરેલો જણાયછે. સાધારણ રીતે આવી કહેવતો તે કવિની કહેવત ગણાયછે.

એકનીએક કહેવત ઘણા દેશમાં અને ઘણા ભાગોમાં વપરાયછે, તેથી તે પ્રથમ ક્યાં ઉત્પન્ન થઈ એ ચોક્કસ રીતે કહેવું અશક્ય છે. ગુજરાતી કહેવતોમાં રૂપાન્તર થઈને બીજા દેશની કહેવતો આવેલીછે એટલુંજ નહીં, પણ હિંદુસ્તાનની બીજા ભાષાઓની કેટલીક કહેવતો ભાષાના નિકટના સંબંધને લીધે અને સમાનતાને લીધે મૂળ રૂપમાંજ વપરાતી આવેછે. હિંદુસ્તાની અને ઉરદુ કહેવતો ક્યાં તો રૂપાન્તર થઈને અથવા તો તેના મૂળરૂપે વપરાયલી-ઘણી વાર મળી આવેછે.

ઘણીવાર વેપારને લીધે એક દેશના લોક બીજા દેશના લોકસાથે સહવાસમાં આવેછે, અને

તે દેશના રીતરિવાજ અને પેદાશની સાથે ત્યાંની કહેવતો પણ પોતાના દેશમાં લેતા આવેછે.

કહેવતનો મોટો ભાગ ઘણો જુનો હોવો જોઈએ એમાં સંશય નથી. પરન્તુ કેટલીક કહેવતનો ઇતિહાસ જણાયલો હોયછે, અને તેથી તે કહેવત ફલાણે વખતે થઈ એમ જાણવાને સાધન મળેછે. દાખલા તરીકે ‘વાતમાંને વાતમાં લલ્લુભાઈએ ભરૂચ શુભાંચુ’ આ કહેવત ભરૂચ અંગ્રેજ સરકારે ત્યાંના નવાબના હાથમાંથી લીધું ત્યારથી ચાલી આવેછે. અંગ્રેજ, કીરંગી વગેરે યુરોપિયન લોક હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા બાદ જાતિભેદ પાળવામાં કેટલીક અડચણો પડી, અને ઘેડાઓનું જોર વધ્યું ને તેનો અનુભવ લોકોને થયો, તે ઉપરથી કહેવત થઈ કે ‘દેવ ગયા ડુંગરે, પીર ગયા મછે, અંગ્રેજ (કીરંગી) ના રાજમાં, ઘેડ મારે ધછે.’ ‘લાડ ને તાડને સિદ્ધરાજે સાથે કાઢ્યાં’ આ કહેવત સિદ્ધરાજના સમયની અગર ત્યાર પછીની હોવી જોઈએ. ‘જનોઈ, કસ્તી, ને નાડું’, એ ત્રણ કદી ન કાઢે ગાડું’ આ કહેવત પારસી લોક હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછી નવસારી પ્રાંતમાં આવી વસ્યા અને સરકારી વેઠમાં ગ્રાહ્યણ, પારસી અને મુસલમાન ગાડાં કાઢતા નહીં તેથી પડેલીછે. અમદાવાદની વસાયતના સંબંધમાં કહેતી છે કે ‘જળ કુત્તે પર સસ્સા આયા, તળ બાદશાહે શહેર બસાયા.’ ‘ડખે બે, ને દેવધે બે’ આ કહેવત સુરતથી મુંબઈ મુઘી આગગાડી થયા

પછીની છે. એ કહેવતની ઉત્પત્તિ એવી રીતે છે કે અમલસાડમાં એક સ્ટેશન માસ્તર હતો, તે એક ડબ્બા દીઠ બળે રૂપીઆ વેપારી પાસેથી લેતો હતો. આ રીતે તેણે ઘણા પૈસા એકઠા કર્યા, પણ તે સઘળા ગણદેવી પરગણાના દેવધા ગામમાં તેણે ખાતાની જમીન રાખી તેમાં જોડ આવવાથી તેની પાસેથી જતા રહ્યા.

આ રીતે દાખલાઓ ઉમેરી શકાય. ગુજરાતી કહેવતમાં ઉપર કહી ગયા તે પ્રમાણે પ્રાચીન કાળથી ચાલી આવેલો અનુભવ અને ડહાપણ સમાયલાં છે, ને તેથી ગુજરાતી લોકના રીતરિવાજ, રહેણી-કરણી, ઇત્યાદિનું જ્ઞાન તેમની કહેવતોમાંથી મળી શકે છે. ગુજરાતી કહેવતનું વિષયવાર વર્ગીકરણ કરવું ઘણી મહેનતનું કામ છે, અને તેમ કરતાં પણ અનેક જૂદા જૂદા વર્ગ પાડવા પડે. મુખ્ય વર્ગ ત્રીયે મુજબ પાડી શકાય:—ધર્મશાસ્ત્ર સંબંધી, ન્યાયસંબંધી, વેપારસંબંધી, જેતીસંબંધી, નીતિ-સંબંધી, કંબુસાઈસંબંધી, કરકસરસંબંધી, નોકરીસંબંધી, દ્રવ્યસંબંધી, રીતભાતસંબંધી, વૈદક-સંબંધી, જ્યોતિષસંબંધી, સાહસ, સંતોષ, વહેમ, નસીબ, ઉપકાર, અહંકાર, જોડું ડોળ, તથા આળસ સંબંધી, સહવાસની અસર સંબંધી, મહેનતનાં ફળ સંબંધી, સગપણના પરસ્પર સંબંધવિશે, શાકભાજી, કઠોળ, અનાજ પગેરે સંબંધી, અમુક અમુક ન્યાત સંબંધી, અમુક અમુક ગામ કે શહેર સંબંધી, દેખાદેખી કરવા વિશે, ઇત્યાદિ.

ઈસપનીતિ વગેરે નીતિના વાર્તા ગ્રંથોમાં જે પ્રમાણે જનાવરોની વાત ઉપરથી ગમતની સાથે બોધ આપવામાં આવેછે, તે પ્રમાણે કેહેવતમાં પણ ઘણું પ્રસંગે જનાવર ઉપરની કૃતિથી અગર જનાવરના દાખલાથી શિખામણ આપવામાં આવે-
છે. જેમકે ‘કુકડીનું’ સોત ઢેફલે;’ ‘ઘોડા ઘોડાના રૂપને ધાશે;’ ‘લસ્યા કુત્તા કાટે નહીં;’ ‘કુતરાની પુછડી વાંકીને વાંકી;’ ‘હાથીની પછવાડી સો કુતરાં લસે;’ ‘કાને ઝાલ્યા હાથીઆ ન રહે;’ ‘સસલો મારે (માળે) આવ્યો, ત્યારે કુતરી મુતરાણી થઈ;’ ‘શિયાળ તાણે સીમ લણી, ને કુતરું તાણે ગામ લણી.’

કેટલીક વાર અસુક વર્ગ અથવા વ્યક્તિ સ-
ખંધી કેહેવત સર્વને લાગુ પાડવામાં આવેછે.
‘મારવી માખી, ને ચઢાવવી તોપ’ એટલે માખી
જેવા ક્ષુદ્ર પ્રાણીને મારવા સારૂ તોપ ચઢાવવાની
એટલે ઘણી મહેનતની જરૂર નથી. ‘સોનાના
ચૂડાવાળી દાતણવાળીને દમે’ આ કેહેવતમાં ‘સો-
નાના ચૂડાવાળી’ અને ‘દાતણવાળી’ એ અનુક્રમે
પૈસાદાર અને ગરીબના અર્થ સૂચવેછે. ‘કુમળાં
ઝાડને જેમ વાળીએ તેમ વળે’ આ સ્થળે ‘કુમળું ઝાડ’
નાની વયના પ્રાણીના અર્થમાં છે. જે પ્રમાણે ઝાડ
પાકટ થયા પછી જેમ વાળવું હોય તેમ વાળી શ-
કાતું નથી, તેજ પ્રમાણે માણસ અગર બીજા પ્રાણીને
પણ અસુક વય પછી કેળવવું કઠણ પડેછે. નાનાં

ખાળકના મનપર જે અસર કરવી હોય તે ઘણી સ્હેલથી થઈ શકે છે. ‘ પિત્તળને સો ભઠ્ઠીમાં નાખે, પણ સોનું ન થાય’ એમાં ‘પિત્તળ’ નઠારા માણસના અર્થમાં છે. નઠારા માણસને સુધારવાને ગમે તેટલો પ્રયત્ન કરવામાં આવે તોપણ તે વ્યર્થ જાય છે. ‘ નણુંદની નણુંદ સાસરે જાય, ને મારે હૈયે હરખ ન માય,’ અહીંયાં ‘ નણુંદની નણુંદ’ શબ્દનો અર્થ જેની સાથે કશો સંબંધ ન હોય, અગર ઘણો જ દૂરનો સંબંધ હોય એવું માણસ થાય છે.

સમાનતા અથવા તુલ્યતા દર્શાવનાર વસ્તુ સાથે જોડીને કેટલીક કહેવતો બનેલી હોય છે, ત્યારે કેટલીક કહેવતમાં એક એકથી વિરુદ્ધતા દર્શાવનાર, અથવા એકની ન્યૂનતા ને બીજાની અધિકતા, અગર એકની કનિષ્ઠતા ને બીજાની શ્રેષ્ઠતા દર્શાવનાર વસ્તુઓ સાથે જોડેલી હોય છે. જેમકે, ‘ નફ્ટ સસરો ને નિર્લજ વહુ, આવ રે દીકરા કહાણી કહું;’ ‘ નળગે હાકમે રેયત જોરાવર;’ ‘ નાને મોંઝો મોટી વાત;’ ‘ માટી માદિયા, ને જૈયર નાદિયા;’ ‘ રડતી રાંડ ને હસતા પુરૂષનો વિશ્વાસ ન કરવો;’ ‘ રંજપૂતાણીનો રાસડો, ને કાકિયાણીનો કાપ, વાણિયાનું વગોણું, ને સાધુનો ગ્રાપ;’ ‘ ભેંસ આગળ ભાગવત, ને આંધળા આગળ અરસી;’ ‘ ભૂત, ભાડેડો, ને ખાંડો સાપ, એનો વિશ્વાસ કરે તેનો ગધેડો ખાપ;’ ‘ દાંતે દરદ, ને માથે કરજ;’ ‘ ગુરૂતેવા ચેલા;’ ‘ શેઠ તેવા ચાકર;’ ‘ ખાપ તેવા ખેટા, ને વડ તેવા ટેટા.’

જ્યાં કારણ હોય ત્યાં કાર્ય નિપજે છે, તથા અ-
મુક કારણનું અમુક કાર્ય થાય છે, એમ દર્શાવનારી
કહેવતો પણ હોય છે; જેમકે ‘પૈસા હાથમાં, તો
દોસ્ત સાથમાં; ‘પૈસો જાય, ત્યારે અફલ જાય;’
‘માર જુધું, ને કર સુધું.’

કોઈ કોઈ કહેવત એવી હોય છે કે જ્યાં એક-
ના ઉપર કૃતિ થાય, ને તેનું પરિણામ અથવા અ-
સર બીજાના ઉપર થાય:-- ‘મારી પડોશણ આવલ
છડે, ને મારે હાથ ફફેળા પડે;’ ‘પાડાના પેટમાં
દુખે, ને પખાલીને ડહામ;’ ‘મારે મુગલ, ને કું-
લાય પીંજરા;’ ‘દાતારી દાન દે, ને લાંડારી
પેટ ફૂટે;’ ‘ખાય પીએ દીવાળી (ખાંડણી), ને ફૂ-
ટાઈ મરે સુપડું;’ ‘ગોલો ગોલી વઢે, ને ગથેડીનો
દાન અમળાય.’

અત્યેક કહેવતથી જ્ઞાન મળે છે એમ ઉપર
કહેવામાં આવ્યું છે, પરન્તુ તે કહેવતોની રચના
અમુકજ કારણથી અથવા હેતુથી થયેલી છે, એમ
કહેવું કઠણ છે. કારણ ઘણી વખત કહેવત મનના
ઉભરાની સાથે મ્હેંમાંથી બહાર નિકળે છે, અને
પહેલવહેલી જે રીતે તે બોલાઈ તેજ રૂપમાં તે
વંશપરંપરા ચાલી આવે છે. કોઈ કહેશે કે ‘સા-
ત પાંચકી લકડી ચોર એકકા બોજ’ કેમ, ને
દશ પાંચકી લકડી, અથવા ચાર પાંચકી લકડી
કેમ નહીં, તો એનો ઉત્તર એજ છે કે એ રૂપમાં પરા-
પૂર્વથી એ કહેવત વપરાતી આવી છે, અને લોકોએ
તે સ્વીકારી છે, માટે તેજ ખરી કહેવત છે. આ શિ-

વાય એનું ખીલું કારણ આપી શકાય તેમ નથી. ‘ચાર મળે ચોટલા, ત્યાં ભાંગે ચોટલા;’ ‘ચાર મળે નાગર, તો અછલકે સાગર;’ ‘ચાર દહાડા દેડના પગ પણ રાતા હોય;’ ‘ચાર દહાડાનું આંદરણું, ને ઘોર અંધારી રાત;’ ઇત્યાદિ ‘ચાર’ શબ્દવાળી કહેવતો છે તેમાં ‘ચાર’ કેમ છે, ને જો, પાંચ, પંદર, કે પચીસ કેમ નહીં, એ પ્રશ્નનો ઉત્તર પણ ઉપર પ્રમાણેજ આપી શકાય. ‘ત્રીન દહાડે અઢાઈ કેસ;’ ‘દસ ડાગડા વચ્ચે પોપટ પીંખાય;’ ‘પાંચ વરસનો ઘરઘણી, ને સો વરસનો સુતાર;’ ‘પાંચે મિત્ર, પચીસે ઠાકોર, સોએ સગાં;’ વગેરે કહેવતો આજ પ્રકારની છે. ઉપરની કહેવતોમાં સંખ્યા વાપરવાનો હેતુ માત્ર અમુકજ છે એમ ચોક્કસ કહી શકાય નહીં; પણ કેટલીક કહેવતોમાં અમુક હેતુથી અથવા અમુક પ્રકારના અનુભવ ઉપરથી અમુક સંખ્યા વાપરેલી છે, એમ કહી શકાય છે; દાખલા તરીકે, ‘સોળે જ્ઞાન, વીશે વાન, સાઠે ગદ્દેવાન;’ ‘સાઠી, ને જુદ્ધિ નાઠી;’ ‘પાંચ આંગળીએ પોંચો સખધો (શોભે).’

જેવી રીતે સંખ્યાવાચક શબ્દોના સંબંધમાં ઉપર કહેવામાં આવ્યું છે, તેજ પ્રમાણે નામવાચક, વિશેષણવાચક, ઇત્યાદિ શબ્દો પણ કહેવતોમાં વપરાયલા જોવામાં આવે છે. જેમકે, ‘છગન મગન તો સોનાના, ને પારકાં છોકરાં ગારાનાં’ આ કહેવતમાં ‘છગન મગન’જ કેમ વાપર્યા અથવા ‘સોનાના’ કેમ કહ્યા તેનું ખાસ

કારણ આપી શકાય તેમ નથી. પરંતુ કેટલેક પ્રસંગે અમુક નામના માણસો થઈ ગયલા હોયછે, તે ઉપરથી કહેવત પડેલી હોયછે, એટલે ત્યાં તે નામ વાપરવામાં વિશેષ અર્થ સમાયલો હોયછે: ‘શિવરામ ગાદી’, જ્યાં જય ત્યાં એક મહિનો ને ખાર દી;’ ‘વાતમાં ને વાતમાં લલ્લુભાઈએ ભરૂચ ગુમાવ્યું;’ ‘મહુવા મહાલસે’ અનાવલ ખાંકા, જ્યાં દેખું ત્યાં શાપુરજી કાકા’ ઇત્યાદિ.

ઉપર કહેવત સંબંધી જે ટુંકામાં વિવેચન કરી-
ધુંછે તે ઉપરથી સ્હેજ જણાશે કે આ વિષય ભાષા
સાહિત્યમાં કેટલો બધો અગત્યનો છે. તેનો ઉપ-
યોગ સાધારણ અને સર્વમાન્ય છે. ભાષા તેમજ તે
ભાષા બોલનારા લોક વિશે જ્ઞાન મેળવવામાં તે ભા-
ષાની કહેવતોનું જ્ઞાન હોવું જરૂરનું છે. લેખકો
તથા વક્તાઓનાં લખાણ અને ભાષણ કહેવતના
યોગ્ય ઉપયોગથી રસમય, છટાદાર અને ચિત્ત-
વેધક બનેછે. સાધારણ રીતે કહેવતથી વાંચકવર્ગ-
ને આનંદ સાથે જ્ઞાન મળેછે. આવાં કારણોને
લીધે ગુજરાતી ભાષાની કહેવતોના એક મોટા
સંગ્રહની અવશ્યકતા સ્પષ્ટ રીતે જણાયછે.

ગુજરાતી કહેવતો.

અંકુશ વગરનો હાથી ?

અંગ વિના ડાંખ ન લાગે,—અંગ વિના ડાંગ નહીં.

અંગુઠા પ્રમાણે રાવણ.

અંગ્રેજની ટોપી, જેમ ફેરવીએ તેમ સીધી.

અંડળનું આયપદ, ને ગજબનો વરો.

અંતે ધર્મોજય, પાપોક્ષય (ખે).

અંધા આગળ આરસી, ને બહેરા આગળ ગાન.

અંધાકી જોર, ઓર ખુદાકી રખવાળી.

અંધાને અંધો કહે, વરવાં (કડવાં) લાગે વેણ;

ધીરે ધીરે (પેરે પેરે) પૂછીએ, શાથી ખોયાં નેણ ?

અંધાને અંધો ન કહીએ, કડવું લાગે વેણ;

ધીરે રહીને પૂછીએ, શાને ખોયાં નેણ ?

અંધામે કાના રાવત.

અંધારાની ખાધી (મારી) બે.

અંધારીઆમાં ચોરનું બળ.

અંધારીઆમાં માનતા કરેલી કાંઈ વળે નહીં (કબૂલ ન થાય).

અંધારી રાત, ને કાળા બળદીઆ.

અંધારી રાત, ને મગ (અડદ, બળદ) કાળા.

અંધારી રાતે ખોરસદ નાહું.

અંધારે અક્કલ વહેંચી છે.

અંધારે ખાય, તેનો બિલાડીનો અવતાર આવે.

અંધારે ખાય, પણ કંઈ કોળીઓ નાકમાં જાય ?

અંધારે ખાય, પણ કંઈ કોળીઓ નાકમાં ન જાય.

અધારે ગોળ ખાધો તોએ ગળ્યો, ને અળવાળે પણ ગળ્યો.

અધારે પણ ટોળીઓ મહોંમાંજ (મહોંએ) જાય.

અધારે પણ ગોળ ગળ્યો લાગે.

અધારે આંગ (દેવી).

અધી પીસે, ને કુત્તા ખાય.

અધેકી આગે રેના, અપની આંખ ખોના.

અધેકી જોર, ખુદા રખેવાળ (રખવાળા).

અધેકી ટોળી દે દાતાર.

અધેકુ આરસી, ને મૂગેકુ પારસી.

અધેકુ કોઈ દોરો એ રામ.

અધે મુલ્લાં, ને પૂટી મસ્જીદ.

અધેરી નગરી, ગંડુ રાજ, બાર કોહળાં, ને તેર દરવાજા.

(લાગા).

અધેરી નગરી, ચોપટ રાજ, ટકે શેર બાજ ને ટકે શેર ખાજ.

અધેરી નગરી, ને ગંડુરાજ, ટકે શેર બાજ ને ટકે શેર ખાજ.

અધેરી નગરી, ને ચોપટ રાજ.

અખાડીએ ખેસીને છાણું વિણાય નહીં.

અકર્મી ધણી ઐયરપર શરો.

અકર્મી નિશાળીઆને વતરણું ધણું.

અકર્મીની મા મરે, ને સકર્મીની સાસુ મરે.

અકર્મીને વળી બુ ધણી.

અકર્મીનો દડિયો (પડિયો) કાણો.

અકર્મી પુતર ઉલામણે મોઘો.

અકાર માણસ મરે નહીં.

અકડ પૂછે ફકડને, તીનું જાત અડી, ધણુ (ધાણુ) એરણુ ને સાણુસી, તીનમાં પહેલી કોણુ ધડી ?

અકલ અધારે વહેવાળું છે.

અક્કલના દુસ્મન બેવકુફ.

અક્કલનો ઓથમીર, મંગાવી ભાણ, તો લઈગયો કોથમીર.

અક્કલનો ઓથમીર, મંગાવ્યાં મરચાં, તો લાવ્યો કોથમીર.

અક્કલ પણ ફ્રામ નહીં, ફ્રામ અક્કલસેં જાદા;

ચાર રોટી ચૌદે મણુ આઠા, ને કુત્તા લેકર ભાગા.

અક્કલ બડી કે લેંસ? તો કે સખસેં બડા દરવાજા (પારા, ઝાંપા).

અક્કલ વેચાતી મળતી હોય, તો કોઈ મૂર્ખ ન રહે.

અક્કલ વેચીને ચણા ખાધા.

અક્કલસેં અલ્લા પીછાનો.

અખણુ ગયા, દખણુ ગયા, પણ લખણુ નહીં ગયાં.

અખત્તર ડાહ્યાએ ડહાપણુ કર્યું, હિંગના કુલ્લામાં ધી ભર્યું.

અખાંતર ડાહ્યાએ ડહાપણુ કર્યું, ને હિંગની કુંડીમાં ધી ભર્યું.

અખો એટલો ભખો.

અગમ બુધિયો વાણિયો, પચ્છમ બુધિયો ખલ્લ;

તરક વગરનો (તરત બુદ્ધિ) તરકડો, મુક્કી મારે ધમ.

અગસ્ત્યઋષિના વાયદા.

અગીઆરસ કરે, તેને હરીવાસન નડે.

અગીઆરસને ત્યાં આરસ પશેણો.

અગ્નિ આગળ ધી ઓગળ્યા વિના રહે નહીં.

અગ્નિને ઉઘઈ અડતી નથી.

અગ્નિમાં ધી હોમવું ?

અગ્નિમાં ઘૂત હોમવું ?

અગ્નિમાં નાખ્યું હાથ ન આવે.

અગ્નિમાં હાથ ધાલવો ?

અગ્રે અગ્રે વિપ્ર, જટાળો તે જોગીનો ભાગ, ને વચ્ચેનું કંદ,
તે આરોગે નંદ.

અધતાની પાસે બેસીએ, પણ સીવતાની પાસે બેસીએ નહીં.

અધતા વચ્ચે મુડી ધાલવી ?

અધણે વાલ, ગગણે વાલ, ન્યાં જોઈએ ત્યાં વાલના વાલ.

અધણો ઉકરડો દેખે.

અધણો તે શુ દેખે.

અધીને ઓસારવું, ને થુંકીને ચાટવું ?

અચ્છે દિન પાછે ગયે, ઓર હરમું કિયો ન હેત;

અખ પસ્તાયે ક્યાં હુવે, કે ચીડિયા ખા ગઈ ખેત.

અજગર ભાસે અળસિયું, મરધું ભાસે મોર;

હરિ રજને પર્વત કરે, પર્વતને રજ તોલ.

અજખ જાઈ, ને કંટોલી હેઠે વિઆઈ.

અજખ તેરી કુદરત, અજખ તેરા ખેલ;

છાછુંદરકે સિરમે, ચંખેલીકા તેલ.

અજરો અજરાને ઠેલે, નહીં તો સ્વર્ગમાં લઈ જઈ મેલે.

અજવાળી તોયપણુ રાત.

અજવાળી પણુ રાત, ને મોળી પણુ છાસ.

અજણતાને (નો) દોષ નહીં.

અજણી અંખા, ને હાંસાની ઘોડી.

અજણી ચીજ ખાવી નહીં, ને અજણ્યા માર્ગે જવું નહીં.

અજણ્યાની બલા દૂર.

અજણ્યાને દોષ નહીં.

અજણ્યા માણસને રોટલો આપીએ, પણુ ઓટલો ના આપીએ.

અજણ્યું ને આંધળું બરાબર.

અજણ્યો ઉપાધ્યો બમણું ધી હોમે.

અજણ્યો ઉપાધ્યો બમણો હોમ કરે.

અટક પારસી (પારેખ) ની, ને જાત હજમની.

અટકા બનિયા સોદા દેવે.

અટાઉનો માલ બટાઉ (વટાવ) માં જાય.

અઠ્ઠાવીશ દહાડે ચાંદ જોવો.

અડક પારેખની, ને જાત હજમની.

અંડને ખેતર વાસુ ?

અડધી ઘડીની બેહાઈ, ને આખા દહાડાનું સુખ.

અડધીની સોપારી, ને હીરો દલાલ વેપારી.

અડધી મૂકીને આખીને ન ધાવું.

અડધી મૂકીને આખી લેવા જાય, તે અડધીમાંથી ખી જાય.

અડધો બાધો, ને અડધો ખુરદો.

અડધો મૂકીને આખાને વળગવું નહીં.

અડપલો બ્રાહ્મણ હોડી બોળે, ને ભોળો વાણિયો આછું તોળે.

અડબોથનો ઉધારો ન હોય.

અડી ખીડીની ઢાલ.

અડી વેળાની ઢાલ.

અઢાર તમુની નીચે સળી, છાયા પ્રમાણે ખેવડ વળી;

ઉઝડ જોશીએ બાંધી ઘડી, જેટલા આંગળ તેટલી ઘડી.

અઢારે પોશકના સ્વામી.

અણકમાઉને ઉંઠાં પાણી.

અણકસખી હજમને અસ્ત્રા ધણા.

અણગમતી વહુ, ને ઉખાડ દેવ નામ.

અણદીઠાનું દીઠું, ને મારે મૂળા (મહુડાં) ને મીઠું.

અણદીઠી વહુ, ને ઉંમાદે નામ.

અણબોલાવી આનક, ને હાથમાં ધરી શાનક.

અણબોલાવ્યું બોલે, તે તખલાની (તણખલાને) તોલે.

અણવરસે ને આફરો.

અણવિચાર્યું બોલે, તે તણખલાને તોલે.

અણવીધેલું (વીધ્યું) મોતી નિવડે વખાણ.

અણવીધ્યો સાંઢ.

અણસમજી તે આડો કહે.

અણસમજીને આખો ભાગ.

અણસમજી બ્રાહ્મણ બમણો હોમ કરે.

આશુસમન્ત્યાં દોર, લેવા મોડલી ચીકનકાકડી, ને લઈ આવ્યાં
ગાજર ખોર.

આણીચૂટી વીસાંસો.

આણીચૂંઓ સો વરસ છવે.

આણીથી તે પાણી (પુણી, કણી) સુધી.

આણીરૂઢની ઘોડલી.

અતિ ઋણિયાને ઋણ નહીં, ને અતિ દુખિયાને દુઃખ નહીં.

અતિ ઘણા (અતિશે) નહીં ખોલનાં, અતિ ઘણા નહીં ચૂપ;

અતિ ઘણા નહીં ખરસના, અતિ ઘણા નહીં ધૂપ.

અતિ ઘણું નહીં તાણીએ, તાણે તૂટી જાય;

તૂટ્યા પછી જો સાંધીએ, તો વચમાં ગાંઠ પડી જાય.

અતિ ડહો, તે અતિ ખરડાય.

અતિ દુઃખ, તે વહેવા સમાન.

અતિ દુખિયાને દુઃખ નહીં, ને અતિ રણિયાને રણ નહીં.

અતિ લોભ, તે પાપનું મૂળ.

અતિ લોભે સર્વ જાય.

અતિ વેપારે દેવાળું, ને અતિ ભક્તિએ છીનાળું.

અતિશય તે વર્ણતમ.

અતિશય સર્વ અસાર.

અતિશે જૂઠું, તે પાપનું મૂળ.

અતિશે તે યોગને સાર.

અતિશે તે નતીશે.

અતિશે તે વર્ણતમ.

અતિશે ન ખોલના, અતિશે ન ચૂપ;

અતિશે ન ખરસના, અતિશે ન ધૂપ.

અતિશે લોભ તે પાપનું મૂળ.

અતિશે વેપારે દેવાળું, અતિશે ભક્તિએ છીનાળું.

અતિશે સર્વત્ર વર્જયેત.

અતિશે હારે (આહાર) મારે, કે ભાર મારે.

અતો બ્રષ્ટ તતો બ્રષ્ટ.

અથાણું બગડ્યું તેનું વરસ બગડ્યું, ને બૈરી બગડી તેનું
ધર બગડ્યું.

અંધમણુ કોયલા ને સવામણુ રાઈ, તેના ધણા પિતરાઈ ભાઈ.

અંધમણુનું તુમડું, ને પોણા મણુનું બીજ.

અંધમને ભાણુ બેસીને ખવાડીએ, પણ મ્હોને નહીં કાગડીએ.

અંધર્મ ઓધરે નહીં, પણ ઉજળું દેખાય.

અંધર્મના અઢી દિવસ.

અંધવચમાં તરાપો હુઆડવો ?

અંધવસાનું માણસ, ને વીસ વસાનાં લુગડાં.

અંધવાંચલીમાં અતેશ.

અધિક્કસ્ય અધિકં ફલમ્.

અધીરાનું લેવું નહીં, ને ઉછીનાનું ખાવું નહીં.

અધુરામાં પૂરું.

અધુરો ઘડો છલકાય.

આનંદ પૂછે પરમાનંદ, કે લાઠિયા કેમ જીવણ, તોકે શરીએ
શરીએ ભિક્ષાવર્તણ, ને ટુકડે પેટભરણ, એમ લાઠિયા જીવણ.

અનના તો તનના.

અનખના ઇંડાં આશાએ પાકે.

અનાજ હોય ત્યારે ભાણું આવે, ને ખાલી થાય ત્યારે પ-
રાણા આવે.

અનાડી નિશાળીઆને વતરણું (વટણું) ધણું.

અનાથસ્ય દેવ રક્ષકઃ

અનાથીઉં ને ઉખીડું ?

અનાથ્યાને ગામની કનવાર.

અનાવાડું ઉજડ.

અનુભવ વગર કાચું.

અન્ન આહારે, ને ધી વહેવારે.

અન્ન જળ અધારે લેવું નહીં.

અન્ન તણને અજમો ફાકવો ?

અન્ન તેનું પુણ્ય, ને રાંધનારીની પોંતી ધૂમાડા:

અન્ન તેનું પુણ્ય, ને રાંધનારીને ધૂમાડા.

અન્ન તેવા ઓડકાર.

અન્નનું માર્યું નીચું જુએ, ને ડાંગનું માર્યું ઉંચું જુએ.

અન્નનો માર્યો નીચું જુએ, લાકડીનો માર્યો સામું જુએ:

અન્ન પરાયું, તેથી કંઈ પેટ પરાયું થાય ?

અન્ન પારકું છે, કંઈ પેટ પારકું છે ?

અન્ન મારે, ને અન્ન છવાડે.

અન્ન મીઠું કરીને ખાવું:

અન્ન સમા પ્રાણ, ને પ્રાણ સમી પ્રીત:

અપકારને બદલે ઉપકાર (ઘટે).

અપનતો કહેનેકા, કુચ કરનેકા નહીં.

અપના દામ ખોટા, પરખનેહારેકા ક્યા દોષ ?

અપનાં રખ, પરાયા ચખ્ખં:

અપની રાંધ ખોલે આપણી લાલ્લે મરે:

અપને બચ્ચેકુ એસા મારું, કે પરોસનકી છાતી ફટે.

અપવાસીને ઘેર ઢોકળાં ?

અપવાસીને ત્યાં ઢોકળાંની શી આશા ?

અપાય ઉપાયરહિત નથી.

અપાસરે ઢોકળાં હોય નહીં.

અપોશ્રીયો નર ભવેત સાધુ, ને કદરૂપી નારી સદા પતિવ્રતા.

અદ્વીણની ખાતી મોઢરે આતો દેખું સોઢરે.

અદ્વીણનો છવડો અદ્વીણમાં છવે.

અદ્વીણનો છવડો (કીડો) સાકરમાં ન છવે.

અદ્વીણ રંગ ભુતિયાં, ગાંભ રંગ સુતિયાં, ને દારૂ રંગ જુતિયાં.

અદ્વીણવાળા ઓલા દોલા, ને અપદ્વીણવાળા ચોર.

અશીશીને ઉંધ નહીં.

અશીશીને ઝાડો થાય નહીં, ને થાય તો જીવે નહીં.

અખા! ધશાની, વાંસળી વિસારી.

અખી કહેતાં દિન આઠ, સખી કહેતાં દિન વીસ;

હોય કાલનો વાયદો, તો જાણે જગદીશ.

અખી ખોલ્યા અખી ફેાક.

અખે તખેકા એક રૂપૈયા, અઠે કઠેકા આણા બાર;

ધકડુન તિકડુન આને આઠ, ને શો શું આના ચાર.

અભાગ લાગ્યાં, ને અપાસરે ગઈ.

અભાગીઆ નર કોડી ના પાવે.

અભાગ્ય લાગ્યાં, કે અપાસરે ગઈ (અપવાસ કરાવ્યો).

અભારો ભૂડો, તેમાં ઠીકરી સાજી નહીં મળે.

અમથાં છાલાં કૂટે શું થવાનું ?

અમથાભાઈ કરમના આગળા, કે પરણ્યા પહેલાં માંડવા લાગ્યા.

અમદાવાદની શેરી સાંકડી છે.

અમદાવાદ સો અમદાવાદડી, બડા શહેર કોચરખપાલડી,

અમદાવાદી હરામજાદી, ખંભાતી ખોટારી;

વડોદરાની ઉંચી નારી, સુરતની બલીહારી.

અમદાવાદી હરામજાદી, સાલ્સો વેચી સુખડી ખાધી.

અમને રાખ્યા તમારા સાર, પણ તમે આવશો આહીં, તો

અમારામાં નથી કાંઈ.

અમલી કહે અમલકુ, દો ધડી બસ કરિયાં;

સિરકી પધડી રખો ઘરેણે, મેરી મશ્કરિયાં ?

અમલીના બારે વહાણુ ડુબે.

અમારીરે ઇંકી કીકી, ને બધાં લખખણુ શિખી.

અમાવાશ્યાનું ચાંદરણું.

અમૃત પીતાં કોઈ ધરાય નહીં.

અમો બ્રાહ્મણને જીવ વહાલો, જમ્યા સાથે કામ;

આપો અમારી દક્ષણા, કે જઈએ અમારે ગામ.

અરધમાં રામ, ને અરધમાં ગામ.
 અરામ (ધુસ્સો) ખાય, તે બેહસ્તમાં જાય.
 અરે ખીખી ભૂખ લગી, રોટીઆં પકાવ;
 દીકરી તો ઝૂટ ગઈ, તાલિયાં બજાવ.
 અરે રાંડ કાણી, તું ક્યાંઈ ન સમાણી.
 અરો, ધરો, ને નાની વહુપર આવીને પડો.
 અરો, પરો, ને ડોસીપર પડો.
 અર્થ સાધયામિ દેહ પાતયામિ.
 અર્થને દોષ નહીં, ને ગરજને અક્લ નહીં.
 અર્થ સર્થ પછી વૈદ વેરી.
 અર્થ સર્થો, ને વૈદ વેરી.
 અર્થીને અક્લ નહીં.
 અલાણ્યું ત્યારે પલાણ્યું.
 અલેલ ટપ્પુ, ઘેર મુકામ.
 અલ્પજ્ઞાન તે અતિ હાણુ.
 અલ્લા એક બદામ.
 અલ્લા ચોરે ઉટે, ને મિયા ચોરે મૂડે.
 અલ્લાં છોડે, પણ દાઉદ ન છોડે.
 અલ્લા જો ડર હોય, તો અસાંજે માળીએ આવ.
 અલ્લાના નામપર ડુંગર ચાલે.
 અલ્લાને આગુમેં લે લીયા.
 અલ્લાને બનાયા જોડા, એક અંધા ચોર દુસરા ખોડા.
 અલ્લાને સાટે (માટે) મુલ્લાં પરણ્યા.
 અલ્લા બેલી, પીર મદદ.
 અલ્લા મિયા ને ઉત્તટા સુના.
 અલ્લા યાર હે, તો ખેડા પાર હે.
 અલ્લારી રે અલ્લારી ! ને જમાઈના ઘરમાં સાસુ ફરે તો જાણે
 ચોટી અલ્લારી; હસરે હસ, ને દીકરાના ઘરમાં મા ફરે તો
 જાણે મગરમચ્છ.

અવગુણીઆને ગુણ કરે, તે આટાલુણમાં જાય.

અવલ ઝવેરી, દુમ બળબળ, લાખોકાં લેખાં, કે જ્યાં સરાફ.

અવલ સોચ, પીછે જોલ.

અવસર આવી પદ્મની.

અવસર ચૂક્યા (વીત્યા) મેહુલા.

અવસર ચેતે, તે નર ભલો.

અવસરનાં ગીત અવસરે ગવાય.

અવસરે મેહુલા શોભે.

અવાટકિયાને વાટકી મળી, પાણી પીને પેટ ફાટયું.

અવાસ બળી ગયા, ને કોલસા રહી ગયા.

અશક્તિવાન ભવેત સાધુ, કુખ્જ નારી પતિવ્રતા.

અશકના માર્યો ગાજરાં ખાય.

અશકનું મૂલ નહીં.

અશકનો માર્યો હીકરામાં ખાય.

અશાડ માસમેં દો દિન સારા, આઠમ પૂનમ ઘોર અધારા;

ભડળી કહે મેં જાણ્યો ભેદ, છતના બાદલ ધતના મેધ.

અશાડ સુદી પંચમી, જો ઝખૂંકે વીજ;

નદી નાળાં ભરાઈ જશે, રાખો બળદ ને બીજ (ધાન્યવે-
ચી ધન કરો, રાખો).

અસલી નાખ્યાં ધસડી, ને આયલ (આજ કાલનું, નવું) ને
પહેરાવે છાયલ.

અસાંસ્તીએ છોકરો જાણ્યો, તોકે નાર (નાળ) કાપું કે પુછડું.

અસુ (વસુ) વગરના પશુ.

અસોદો રજે, ને ખસોદો ખાય.

અહાર તેવો ઓડકાર.

અહાર તેવો ભાર, ને રાંધનારીને ધૂમાડો.

અહિંસા પરમે ધર્મ.

આળસિયાનો સાપ રાફડામાં શું સમજે ?

આંખ આડા કાન.

આંખ કાણી કરવી, પણ દિશ કાણી ન કરવી.

આંખ કાણી કરવી, પણ દેશ કાણા નહીં કરવા.

આંખ ખાય, તે મ્હોં લગવાય.

આંખ છે કે મહુડાં ?

આંખડી તો સૌ કોઈ આંખે, તે આંખ્યા આંખ્યામાં બહેરો;

જેનો નાવલીઓ મૂરખો, તેનો શરણુગાર બધો બહેરો;

આંખડી મીઠાઈ, તે નગરી લૂટાઈ.

આંખની ગરજ ભાંભેર સારવાની છે ?

આંખની દીડી તે ખરી.

આંખની શરમ.

આંખનું કણું, તે પગનો કાંટો.

આંખનું કામ કાંઈ ભવાંથી થશે ?

આંખ ને કાન વચ્ચે ચાર આંગળો ફેર છે.

આંખને ઠેકાણે કંઈ ભવાં આવે ?

આંખને ઠેકાણે ભાંભેર આવતી હોય, તો આંખને કોઈ પૂછે નહીં.

આંખને નહીં ગમે, તે મ્હોંને શું ગમે.

આંખને ના ગમે, તે મ્હોંને કેમ ગમે.

આંખને ભાવે, તે મ્હોંને ભાવે.

આંખને સુખ તો કલેજને ઠંડક.

આંખનો આંધળો, તે હૈયાનો ઝૂંટો.

આંખનો આંધળો, પણ ગાંઠે પૂરો.

આંખ ઝૂંટનારી (ઝૂંટનાર), તે ઝોકો લાગ્યો (લાગનાર).

આંખ ઝૂંટી, સારે પાંપણને શું કરીએ.

આંખ ઝૂંટે, ત્યાં પાંપણને ક્યાં રડીએ ?

આંખ બળે, ત્યાં ભાંભેરને શું ભૂસે ?

આંખ બે, તે જોવું દહાડી (દરરોજ).

આંખમાં એક રજ સમાય, તો હિસાબમાં એક પાઇ સમાય.

આંખમાં પાણી, મ્હોમાં પાદ, એ ખાધતો શો સ્વાદ.

આંખ મીચી તો સદા અંધારં.

આંખ મીચીને અંધારં કરે (તે ન થાય).

આંખ સમાન તેજ નહીં, ને પેટ સમાન ફળ નહીં.

આંખ હોય તો જધી પાંખ.

આંખુ આડા કાન.

આંખે આંખે લડાવે, ને કાને કાને સમજાવે.

આંખે આંધળો, પણ ગાંઠે પૂરો.

આંખો કેઅંધે, નામ શેખ રોશન.

આંખો મીચીએ તો સદા અંધારં.

આંગણે ઉભવાની આશા નહીં, ને ઉંઠાં પાણી મૂકો.

આંગણે: કૂવો, ને વહુ ઉઠાંછળી.

આંગ વગર ડાંગ કોપતે નહીં વાગે.

આંગ વગરની ડાંગ નહીં, ને પેટ વગરની ઠેસ નહીં.

આંગ વિના ડાંગ લાગે નહીં.

આંગળી આપતાં પ્હોંચે વળગે.

આંગળી આપે તો પ્હોંચો ગળે.

આંગળીઓનો ધરમ.

આંગળી ઘેંસ, ને વહેલે ખેસ.

આંગળી ચાટે પેટ ન ભરાય.

આંગળીથી નખ વેગળા એટલા (તે) વેગળા.

આંગળી દેખાડીએ તો પ્હોંચાને વળગે.

આંગળી દેતાં પ્હોંચો ખાય.

આંગળી જતાંચાતું પણ પુણ્ય છે.

આંગળું સૂઝીને થાંભલું નહીં થાય.

આંગળી સૂઝીને થાંભલો ન થાય.

આંગળી સૂણી થાંભલો થાય?

આંગળે લેતાં, લંકાં લૂટાય.

આંબણીઓ કણખી.ને આખસો ગરાબર.

આંબ કરતાં ગાંબ બારી, ને દેશ કરતાં કોસંબો બારી.

આંછ ખમાય, પણ દેખી ન ખમાય.

આંછ સહેવાય, પણ ધૂટી નહીં સહેવાય.

આંબુ ગાંબુ ને રમત ભાંબુ.

આંત બારી, સો શીશ બારી.

આંધળા આગળ આરસી, ને બહેરા આગળ પારસી.

આંધળા આગળ આરસી, ને બહેરા આગળ શંખ.

આંધળા આગળ આરસી, બહેરા આગળ ગીત.

મૂર્ખ આગળ જ્ઞાનકથા, ઝો ત્રણેની એકજ રીત.

આંધળા આગળ દીવો ધરવો.

આંધળા આગળ રોષ, ને પોતાની આંખો ખોધ.

આંધળા આગળ શણગાર ?

આંધળા ખરચતું અંતકાળે સરવાયું.

આંધળા ગામમાં કાણો રાજ્યો.

આંધળા ચોરે ચાંદરણું દીકું.

આંધળા તું બહાર કર, તો પાંગળા તું પગ ધર.

આંધળાના ગામમાં કાણો રાજ.

આંધળાના પૈસા કુતરા ખાય, ને પાપીનો માલ અકારત બાય.

આંધળાના હાથમાં આરસો.

આંધળાના હાથમાં આરસી ને બધીરને શંખ.

આંધળાની આગળ રોષ, પોતાની આંખ ખોધ.

આંધળાની એક આંખ

આંધળાની ગાય ને અધાનાં રખોયા.

આંધળાની મા, ને અલ્લા રખવાળો.

આંધળાની હાર ?

આંધળાનું છીનાણું, ને ધરસુધી વળાયું.

આંધળાને આંખ કરવી.

આંધળાને આરસી.

આંધળાને આંધળો ન કહીએ, ને કાણાને કહીએ કેમ

એરે પેરે વાત પૂછીએ, તારાં નેણુ ગયાં તે કેમ.

આંધળાને પથારી પાથરતાં વહાણું વાય, તો સૂવે ક્યારે.

આંધળાને હૈયાકુટા મળે (મળ્યા).

આંધળામાં કાણો રાહુઓ.

આંધળાં લૂલાં સંપે નીભે.

આંધળા સસરાની લાજ કાઢે, તે શા લેખે?

આંધળા સાથે છીનાળું કરવું, ને ઘેર મૂકવા જવું.

આંધળા સાથે છીનાળું, આંખા સુધી વળાણું.

આંધળી આંખ, ઉંધી તો શું ને જાગી તો શું.

આંધળી આંખને રહે, ને દેખતી દીકરા માગે.

આંધળીએ આંદરણું દીઠું, ને જોતાં જોતાં પેટ કુટું.

આંધળી (આંધળો) ગાય કે દળે.

આંધળી ગાય, ને બહેરી બળવે.

આંધળી ઘોડી, ને પોચા ચણા.

આંધળી દળે, ને કૂતરાં ચાટે.

આંધળી બેહેડાં ફાંડે.

આંધળી ભેંસે પાહું ગળ્યું.

આંધળી ભેંસે મોડીયું દીઠું (ઉકરડો દીઠો).

આંધળી ભેંસે મોઢવું (મોઢવડું, કુંધવું) દીઠું (ભાણ્યું).

આંધળી વગર ચાલે નહીં, ને આંધળી વગર વહાણું વાય નહીં.

આંધળી સાથે છીનાળું કરવું, ને ઘર લગી વળાવા જવું.

આંધળે બહેરું ફૂટાય.

આંધળે વણ્યું, ને પાડે ગળ્યું.

આંધળો આંખને શું કરવા રૂવે ?

આંધળો આંધળાનું કૂટે, ને બહેરો સરાયું લાઇ ઉટે.

આંધળો ઉકરડે હવવા ખેસે, ત્યારે તેના મનમાં કે કોષ

જોતુંજ નથી.

આંધળો એકવાર ઠોકરાય, આખો દહાડો નહીં ઠોકરાય.
 આંધળો કહે જે આગ લાગી, ને બહેરો કહે જે ઢોલ વાગ્યાં.
 આંધળો કહે જે ભીંત, ને બહેરો કહે જે મસીદ.
 આંધળો કહે ભાષ ચોર આવ્યા, તો નાગો કહે મને લૂટી
 જશે (લેશે).

આંધળો કહે ભીંત, ને બહેરો કહે મસીદ.
 આંધળો ક્યાં અફળાય? તોકે ભીંત.
 આંધળો ગામ લૂટે.
 આંધળો ગુર, ને બહેરો ચેલો.
 આંધળો છીનાળવો પોતાનું ઘર મારે.
 આંધળો ને અજણ્યો બરાબર.
 આંધળો દળે, કે ગાય.
 આંધળો દળે, ને કૂતરો ચાટે (વાછરડો ખાય.)
 આંધળો ભીંતે અથડાય, ત્યારે સૂઝે.
 આંધળો ભીંતે અફળાય, ત્યારે શિખે.
 આંધળો મુલ્લાં, ને તૂટી મસીદ.
 આંધળો રળે, ને વાછરડો ચગરે.
 આંધળો વાડ ભરે, ત્યારે પાંગળો દીવો ધરે.
 આંધળો સસરો ને સણગટ વઙ્ગ.
 આંબલીથી પક્ષા, ને ઠેર થયા.
 આંબલી વાવીએ તો આંબલીજ ખાય, અંદર કાંઈ કેરી
 ખાય નહીં.

આંખાગાળો, ને પૈસા ટાળો.
 આંખાટાણે ચાંચ પાકી.
 આંખાની કાઠી, ને રાંધનારી નાઠી.
 આંખાની ખોટ મહુડામાં.
 આંખાની ખોટ મહુડામાં પૂરવી.
 આંખાની ગરજ આમલીથી ન સરે.

આંખીની ડાળે લહેર ઝૂલે, ને ખાખરનાં પાંતરાં વાએ ઉડે.

આંખાનું ખી ગોટલો, ને છીનાળવાનો ચોટલો.

આંખાનું ખી ગોટલો, ને બહારલગીનો ચોટલો.

આંખાને ઇંટ (ઇંટાળો) મારે, તોપણ ફળ આપે.

આંખાને પથ્થર મારે કેરી ન પડે.

આંખુ લેતાં જાંખુ ગયું.

આંખુ લેતાં જાંખુ ગયું, હવેલી લેતાં ગુજરાત ખોઈ, ને કડી
લેતાં પાટણ પરવાયું.

આંખુ લેતાં જાંખુ જાય, ને કડી લેતાં પાટણ પરવાયું.

આંખે મોર કલાલે લેખાં, છેલ્લે સરવાળે કંઈ નહીં દેખાં.

આંખે મોર, કલાલે લેખાં, જાતે દહાડે કંઈ ન દેખાં.

આંખોકી કમાઈ, લીંખોમે ગુંમાઈ.

આંખો ફળે, તો મીચો નમે.

આઈતાં પર કોઈનું.

આઈ ઘેલી, બાઈ ઘેલી, ને ઘેલો ધરનો તારો;

ઘેલો ધણી પરણી આવ્યો, તો ભવનો ગયો રોરો.

આઈજી મરે ઉભી હોળી, ને વહુજી ખાય ખીરને પોળી.

આઈજી મરે ને સાલ્લા તરે, વહુજીના પેટમાં ભુસકા પડે કે
રખે સાસુ પાછાં ફરે.

આઈજીનાં સીકારાં, ને બાઈજીને કાજ.

આઈનાં તેવાં બાઈનાં.

આઈની ધનધ, ને નાહસરી કમધ.

આઈની પાંતી આટો.

આઈને કોઈ આણુતલ (લેનાર) નહીં, ને આપાને કોઈ
પણુતલ નહીં.

આઈને નહીં લાગે, ને દાઈને લાગે.

આઈને માન કે આઈને માન ?

આઈ બલો ને પકડે ગત્રા, ઉસ્સે ભાગના દૂર બલો.

આઈ મને કોહીમાંથી કદાડો.

આઈ રહે આગને, ને ધી રહે ધાતાને.

આઈ વહાલી કે ખાઈ?

આઈ દેવણુ, ને છવતુણુ, છોર આપ હળ્યાં;

છાપરું ગળે ને નાર કભારગત, એ પાંચે પાપ મળ્યાં.

આઈરા દેવની ઉતાવળી પૂજા.

આઈ હોદાની ગાલત્રી (જોને ગમે તે ચલાવે).

આઈરાને કંઈ ટેકો છે?

આઈની બડા કે પીર (દેવ)?

આઈની બડી કે ભેંસ?

આઈતિ: ગુણાન્ કથયતિ.

આખર ખેટો હાથી છે

આખલાને મન ગાય પૂજ્ય છે?

આખલો વકર્યો ઉકરડો ઉછાળે.

આખાનો આટો, ને ભાગાનો ભૂકો.

આખી રાત દળીને કુલડીમાં વાળ્યું (કાટલીમાં ઓસાર્યું).

આખી રાત રડી, ને ઉંધી પાયલી દળી.

આખી રાત રોષ, ત્યારે એક ડોશી મોઝ.

આખી રાત દોઈ, ને હાંકણીમાં ઉધાર્યું.

આખુનછ લકડી તોડસો? તોડે વો કાફરકા કામ; આખુનછ
ખીચડી ખાસો? તોડે વો ખિસમિલા.

આખું કોણું શાકમાં.

આખું કોણું શાક ન થાય, વાસીદે સાંજેલું જાય?

આખું કોણું શાકમાં નહીં ગલવાય.

આખો દહાડો નાગો, ને જમતી વખત વાગો.

આખો દહાડો નાગો ફરે, ને તલાતી વખત પડદો ફરે (કછોદે
બીડે)

આખો લાડવો કંઈ એકદમ ખવાય ?

આખો લાડવો એકદમ ન ખવાય.

આખો લાડવો મ્હોમાં ન પેસે.

આગમ ખાધે કોઠી ખાલી.

આગ ખાય તેને ઇંગાર ઓઢવા પડે.

આગ લગાડી તાપણું કરવું ?

આગ લાગે ત્યાં સીંચાણો આગળ હોય.

આગ લાગે ત્યારે કૂવો ખોદવા જાય.

આગલી અચ્છી, પીછલી ખરાબ.

આગલી દુભણ સારી, પણ પાછલી દુભણ માઠી.

આગલે બારણે વહોરા, ને પાછલે બારણે ભેયા.

આગળ અગવાડું, ને પાછળ પછવાડું.

આગળ ઓઢે, ધુમટો તાણે, તેનાં લક્ષણ કોષ્ટ ન જાણે.

આગળ જઈને પાછળ પડવું ?

આગળ દોડ ને પાછળ ચોડ (ખોડ, ફોડ).

આગળ પાછળ મોગરા, ને વચ્ચે છાણનો પોદળો ?

આગળ બુદ્ધિ વાણિયો, પચ્છમ બુદ્ધિ બ્રહ્મ; તરત બુદ્ધિ

તરકડો કે મુક્તી મારે ધમ (ગોદો મેલે ધમ).

આગળ બેઠે ધરાંજ નહીં, ને પાછળ બેઠે ઉત્ત્રાજ નહીં.

આગળ બેઠે ભાર નહીં, ને પાછળ બેઠે ઉત્ત્રાજ નહીં.

આગાની દાઢી, ને વાળવાની સાવરણી.

આગીઆ ઉડ્યા, ને કાદવ સૂડ્યા.

આગુસે ગાંડ ઘોષ, પીછુસે અધા.

આગુસે મ્હો ઘોયા, પીછુસે ગાંડ ઘોષ.

આગુસે લાતાં, પીછુસે બાતાં.

આગુસે લીખના, પીછુસે દેના, ઉસમેસે વટે, તો મેરેસે લેના.

આગુસે લીખના, પીછુસે દેના, ઉસમે ચુક પડે, તો મુજે પુછના.

આગે આગે ગોરખ જાગે (ગુરજી જાગે).

આગે લાત, ને પીછે બાત.

આધા રહ્યાં હેત વધે.

આચાર પણ વિચાર નહીં.

આચારે વડા, ને વિચારે ઢેઝા (દક્ષણીને માટે).

આછાં પહેરે લૂગડાં, રાંડો સાથે જાય;

દળનારીના દીકરા, ને નામ ગુલાબરાય.

આજકાલનો જોગી, ને ગાંડ (ઘુંટણ-ઢીચણ) જેટલી

(સમી) જટા.

આજકાલનો આવો, ને પગ સુધી જટા.

આજ કોઇની તો કાલ આપણી.

આ જગતના એવા ડાહ્યા, કયા સાંભળવા જાય;

ભાંડ ભવાઈનું ભૂંગળું વાગે, ત્યાંપણ જોવા ધાય.

આજ તો એવા, ને કાલ તો જેવા ને તેવા.

આજની ઘડી, ને કાલનો દહાડો.

આજનું કામ કાલ પર નહીં રાખવું.

આજે નેમ, ને કરશું કેમ.

આજ ભલાની દુનિયા છે ?

આજ ભલાની દુનિયા નથી.

આજ મારે, તો કાલ તારે.

આજ સારો લુકમ ચાલે, ને માને ગુલામ;

જેમ બાજીગરનાં વાંદરાં, કરેછે સલામ.

આ જહાન તો મીઠી, તે જહાન કોણે દીઠી.

આજે ઘરમાં ને કાલે બહાર.

આજે સૌ પૈસાનું છે.

આજે હસે, ને કાલે રડે.

આટલું ત્યારે તેટલું, ને ધાંયજો ખાસે કેટલું.

આટા દીલા, ને બંદા માના ? (માનકારીગર).

આટા તોલ કે ખીચડી (ઠીકરી) જલતીહે.

આટામાં લુણ કેટલું ?

આટામાં લુણ, લુણમાં કંઈ આટો ?

આટામાં લુણુ સમાય, પણ લુણુમાં આટો ન સમાય.

આટોકુટો ને ધીધડો, છોટા કેશી નાર.

વગર ટીલાનો વિપ્ર મળે, તો નિશ્ચે જીવનો કાળ.

આટો ખાવો ને વળી બસવું?

આટો દળાયો નથી તેટલાં રોટલી માગે.

આટો ને આવરદા (સરકારમાં લડતાં જોઈએ).

આટો વેચીને ગાજર (ગાજરાં) ખાધાં.

આઠ રૂપીઆનો મહેતો, ને એંશી લાખનો શેઠીઓ.

આઠ વાર, ને નવ તહેવાર.

આઠે ઉઠે ઓટલો.

આડત અને અધીરાધ જેને ન બને.

આડતને અધીર કેવી ?

આડી પહરાધ ને ઉભી સોય.

આડી રાત તેની કરીએ નહીં વાત ?

આડી રાત તેની શી વાત.

આડી શેરીની ઘરમાં ઉઠે ને બહાર નીકળી મૂછો મરડે.

આડે લાકડે આડો વેહેર (બહે).

આડો રહીને મૂતર પીએ, પણ સીધો રહીને દૂધ ન પીએ.

આણુંદ પૂછે પરમાણુંદ, માણુસે માણુસે ફેર;

એક નાણું અરચે ન મળે, એક ત્રાંબિયાના તેર.

આણુંદે માંધવા, ને ગંગા બેઠી રાંધવા.

આણું કરવા ગયો, ને વહુ ભૂલી આવ્યો.

આતવાર ને તાતો વાર.

આતા દિન સાતા ઉઘા દિન ખીસ;

તુમી ઝાઝી ટકટક કરાલ, તર દુસરે હોમલ દિન તીસ.

આતા દિન સાતા, ઉઘા દિન ખીસા;

ગાયકવાડકી નોકરી, કળ છોડે જીગદીશા.

આતા બોલે, ને આતા ફેક.

આતે (લે) તારી છાલી (ચુડી) ને હુંતો મારે ચાલી.

આતો લખે, ને છન્ને ભોંસે (ભૂસે).

આત્મ દયાની આગરા, જારે જીકાનેર;

રાગદ્વેશ ગુન્નરાતમાં, નંદક જેસલમેર.

આયમતાને કોઈ ન માને, મુસલમાન માને.

આયમ્યા પછી અસૂર નહીં, ને લૂટ્યા પછી ભો નહીં.

આયમ્યા પછી અસૂર શો, ને લૂટાયા પછી ભો શો ?

આદમજી ગયા, ને ગધેડો વસાવી લાવ્યા.

આદમજી ભેંસ નહીં લાવ્યા, જરા પાપ લાવ્યા.

આદર્શ અધૂરા રહે, પરમેશ્વર કરે તે હોય (હર કરે સોહોય).

આદ વેર બ્રાહ્મણ ને જતિ, આદ વેર વેશ્યાને સતી.

આદવેર ધંડી, ને ઘડું, આદવેર સાસુ ને વહુ.

આદવેર સુથાર ને લાકડું, આદવેર દરજી ને કાપડું.

આદાની સુંક કરવી.

આદાનો વેપાર (તેમાં નફો શો ?)

આદું ખાઈને પૂકે લાગવું.

આ દુનિયા ક્ષણભંગુર છે.

આ દેશની અવળી સૂઝ, સોનું પહેરે ને પિત્તળ પૂજ.

આધી જર મિયા ભાઈડી.

આધી રોટી ખાઈગે (પાઈગે), ને બકરીઆં ચરાઈગે.

આન ફસે, ભાઈ આન ફસે.

આનંદ પરમ સુખમ.

આપ આપકી સંભાળીઓ (સંભાલીઓ), મેં મેરી ફાડતા હું.

આપ આપકે તાનમે, ગધ્ધા બી ગુલતાન (મસ્તાન).

આપ એવો જગ.

આપકી લાપસી, ઓર પરાઈકી કુસકી.

આપકી સો લાપસી, પરાઈ સો કુસકી

આપધેર દીકરી, ને પરધેર વહુ.

આપ છંતાય, કંઈ જગ છંતાય ?

આપણા કાન આપણે હાથે નહીં વીંધાય.

આપણી કોરી ખોટી, ત્યારે પારખતો શું વાંક કાઢવો ?

આપણી ચટછ ભલી, પાદશાહની સેજ માદી.

આપણી તે જગુડી, ને પારકી તે બપુડી.

આપણી દીકરી પારકે ઘેર વહું.

આપણી લાપસી ને પારકી કુસકી.

આપણી સૂઝ ને છવને પૂછ, પારકી સૂઝ ને બજારમાં જઈ
પૂછ.

આપણું તે હાં હાં, ને બીજનું તે હીં હીં.

આપણું બાળ્યું, ને પારકું સમાયું (સંભાળ્યું) બરાબર.

આપતાં અપાય, ને લેતાં લેવાય.

આપ તેવી જગ.

આપ તેવો નાચ (આપીએ તેવો).

આપતો ગાળે, ને લેતો લાળે.

આપત મિત્રપરીક્ષા.

આપત્રી ઉતરતી સગા આપ ઉપર.

આપ કૃજાયત, દીગર નસીહત.

આપ બુદ્ધિએ જેજેકાર, ને પરબુદ્ધિ એપસેકાર.

આપ ભલે (ભલાતો) જગ ભલા.

આપ મુઆવિના સ્વર્ગે ન જવાય.

આપ મુએ પીછું હુબ ગમ્મ દુનિયા.

આપ લીએ એર ખુદા બાંચે.

આપવા લેવાનાં કાટલાં જૂદાં.

આપ વીતી કે પરવીતી ?

આપ વીતી સર્વ જાણે, પર વીતી કોઈ ન જાણે.

આપશે તે પામશે.

આપ સમાન બળનહીં, ને મેઘ સમાન જળ નહીં.

આપસમે કુટે, કબુ કાહુકો ભલો ન હોત.

આપસી તે લાપસી, પરાઈસી તે કુસકી.

આપ સુખી, જગત (જગ, સખ) સુખી.

આપસે આપા સો આને દો.

આ પાર કે પેલે પાર.

આપીને ફરી ગાગે, તેની અક્ષલ જાય (આગે).

આપીને માગે તે વેરી (દુસ્મન).

આપી મત ને દીધી શિખામણુ (થોડીજ વારની).

આપો મતને દીધી શિખામણુ કેટલી ધડી ?

આપે ચડવા ને દેખડાવે ગોળા.

આપે તેને દીકરા આપે, ને ખુન્ની લે તેના મૂળગા લે.

આપે તેને રામ (પરમેશ્વર).

આપે તેનો પાડ.

આપે તે મુંવાળો, ને બીજો કાખનો મુવાળો.

આપે ત્યારે ઓટલે, ને લે ત્યારે આંગણે.

આપે ત્યારે કોઠ નહીં જાણે, ને માગે ત્યારે સૌકોઠ જાણે.

આપ્યા કરતાં પણ દયા અધિક.

આપ્યાં ધર્મે, ને ખાઓ કર્મે.

આપ્યું કર્યું જોડ્યાણ, ફરી માગે તે મુસલમાન.

આપ્યું દાન લીધું દાન, પેલે અવતારે મુસલમાન.

આપ્યું ને તાપ્યું (કંઈ) જોશી રહેતું નથી.

આપ્યું ને તાપ્યું પહોંચતું નથી (પહોંચે નહીં).

આપ્યું ભાડે, તે જાય ધાડે.

આપ્યું રણ સોહામાણું.

આપ્યું વાણિયે, ને ખાધું પ્રાણીએ.

આપ્યું લેતાં જાણુ જાય.

આખ ગામ ને વર્ષાકાળ, સ્ત્રીચરિત્ર ને રેતાં બાળ,

એની પરીક્ષા જોકોઈ કરે, તેને ઘેર સહદેવ જોશી પાણી
ભરે.

આખ ગામ વર્ષાકાળ, ને હસતી સ્ત્રી ને રેતાં બાળ; ગાડાં

કસકસે ને ઘોડાં ગભગભે, જોવું નિશ્ચે જે કહે તેને ઘેર
સહદેવ જોશી પાણી ભરે.

આભ ગાભ ને વંદા કાળ, સ્ત્રીચરિત્ર ને રોતાં આળ;
તેજી ઘોડાખપખપ કરે, ને સેજી જોશી પાણી ભરે.

આભડચું અભડાવે, ને વટલ્યું વટલાવે.

આભને અણી નહીં, ને વેશ્યાને ધણી નહીં.

આભને કંઈ થાંભલા નથી (દેવાય?).

આભ ફાટે તેને ગાભ ફેટલું ?

આભ ફાટે ત્યાં થિંગળાં ક્યાં દે ?

આભ ફાટે ત્યાં થિંગળું કેમ દેવાય ?

આભ ફાટ્યું ત્યાં થિંગળાં નકામાં.

આભમંડળમાં વીજળી, ને વનમંડળમાં મોર;

ધરમંડળમાં સ્ત્રી, ને મુખમંડળમાં તંબોળ.

આ ભવ મીઠો, તો પર ભવ કોણે દીઠો.

આભે આપ્યાં, ને ધરતીએ ઝીલ્યાં.

આમણુની પુંજી (દામણમાં) ધામણમાં.

આગલીથી પડ્યા ને ઠેર થયા.

આગલી રોપોને આમ ખાવાની આશા ખોટી.

આમલી વેચતાં તુંબલી ગઇ, બઈજી આ વાંકડિયાં ફળ
શાનાં તે ?

આમ સુવો કે આમ સુવો, પણ ગાંડ તો ખાટલા વચ્ચેની
વચ્ચે.

આમે લાખ તો કે સવા લાખ.

આમો ખરચ ને આમો ખરચ, કર પોર્યા કદી.

આયતી પુંજીએ (આયતા ધને) અસ્વારી.

આય તેની વાય.

આયુષ્ય કંઈ સૂતરનો તાગડો, (તાંતણો, તાર, દોરો) નથી
જે તોડી નાખીએ.

આયુષ્ય, વિત્ત, ને ધરછિદ્ર જાહેર કરવાં નહીં.

આર ખાય, ને પાડેશી દંડાય.

આરતીઈ ને આંધળું બરોબર.

આરતી ઉતાઈ ને મંગળ ગાઈ, તને આપું ત્યારે હું શું ખાઈ.

આરતી પારતી મંગળ ગાઈ, દેવને ચઢાવું ત્યારે હું શું ખાઈ.

આરદ્રા ગાજે ત્રીશદ્દિન ભાંજે, માસે વરસે મેહ;

એવું જોલે ભડળી, કે પુષ્ય ને છેહ.

આરે આવ્યું વઢાણુ યુડયું.

આ રાંપીનો ધા છે ? કાણુ કહેછે.

આ લે તારી છાલી, ને હું તો મારે ચાલી.

આલો નહીં ને માલો.

આવકથી ખર્ચ મોટો, તેનો સદા થાયછે તોટો.

આવ કહે સો ઝોલીઆ, બેઠો કહે સો પીર;

છસ ધર આદર નહીં, ઉસકા કાટો સીર.

આવ કુહાડા મારા પગપર પડ.

આવડે તેટલું જોલીએ નહીં, ને ભાવે તેટલું જમીએ નહીં.

આવડે તેને માન ધણાં, ને દમડીનાં પાન ધણાં.

આવડે નહીં, ઉકલે નહીં, ને બાપા મને કેળું.

આવડે નહીં થેંસ, ને રાંધવા પેસ.

આવતાના જોલ્યાણા, ને જતાનાં મ્હો કાળાં.

આવતી ધાડે કંઈ વિખ ખવાય ?

આવતી ધાડે વખ કેમ ખવાય ?

આવતી લક્ષ્મી ને લાત મારવી ? (નહીં).

આવતી વહુ, ને એસનો રાજા, વખાણીએ (વખાણાયા)

તો વખણાય (વખાણાયા).

આવતો લાભ ખાઈ જવો.

આવતો હાકેમ, ને જતો ગિરાશિયો.

આવ નહીં આદર નહીં, નહીં નેનુમે નેહ;

ઓ ધર કંઘૂ ન જાછએ, કંચન વરસે મેહ.

આવ બલા પકડ ગલા, એ બલાસે ભાગના ભલા.

આવલાવ આદર ઘણો, હે નેનુમે નેહ;

ઓ ધર સખ દિન જાછએ, પથ્થર વરસે મેહ.

આવ મારી કાણી, તું કંઘએ ન સમાણી;

નેવે આવ્યાં પાણી, તોએ ન તણાણી.

આવ મિયા જાવ મિયા ધરખાર તુમેરા, ધરકી ખાઓ ખીચડી
મીજખાન હમેરા.

આવરદાએ ઉપાય.

આવરદાનો ઉધારો, પણ રંડાપો તો રોકડો.

આવરે પથ્થર પગ રગડ (પગપર પડ).

આવરે ભાઈ હરખા, આપણે જન્ને સરખા.

આવરે મારા હરખા, તુંને હું જે સરખા.

આવરે મારી કાણી, તું કેયાં ન સમાણી.

આવરે મારી હરખી, હું ને તું જે સરખી.

આવરે લોલ ને જાલે લોલ.

આવવાની ચાર દિશા, ને જવાની (ચાર) ખારેવાટ.

આવશે ઘડી, ત્યારે કાઢશે મેલી.

આવશે દહાડો, તો થશે નિવાડો.

આવશે મારે! આવનવીર, ને રાણીનાં છોડાવશે ચીર.

આવશે વરની બહેન, તે જશે આંસુ ઝરી;

આવશે વહુની બહેન, તે જશે સાડી પહેરી.

આવશે વરો, ત્યારે ભાંગશે બરો.

આવશે વહુ, ત્યારે જાણશે સહુ.

આવી ધાટડીએ, ને જાય હાટડીએ.

આવીતી ધાટડીએ, ને જશે હાટડીએ.

આવી તે લખમી, ને ગયું તે પાપ.

આવી તે લક્ષ્મી, ને ગઈ તે બલા.

આતીરે દાગિયાની એર, ને બાંબ્યાંરે બાજરીનાં પેર.

આતી દોળી, ને પરવાર્યા કોળી.

આવે ઘોડાને વેગે, ને જાય કીડીને વેગે. (રાગ)

આવે જાય, કે સરબાર થાય.

આવે તે આવે જાય.

આવે નો હુંડી, ને જાયનો મુંડી.

આવે ત્યારે ગદગદ, નીકર (નહીંકર) સોસો.

આવે ત્યારે ગદગદીઆં, ને જાય ત્યારે સાંસાં.

આવે પહેલો, તો જમે વહેલો.

આવે વગમાં, તો મારીએ પગમાં.

આવે વહુનો બાધ, તે પેસે ધરમાં ધાધ;

આવે વરનો બાધ, ને ઉભો નેવાં સાહી.

આવે વહુનો બાધ, ને પેસે ધરમાં ધાધ;

આવે બાધ નો બાધ, ઉભો રહે ટોલો સાહી.

આવો કહેતાં ઉભો રહે, ને વાત કીધી તો બેસે;

ભાટ બ્રાહ્મણનું લાકડું, આણુપેસાડયું પેસે.

આવો જાઓ ધરતુમેરા, ગાંડકી ખીચડી મીજજાન હમેરા.

આવો જાઓ, ને પીઓ પાણી, ને વગર પૈસે ઇંજનજત આણી.

આવો બાધ હરખા, ને (તોડે) આપણે બે સરખા.

આવો મારા ઇંધણુચોરી, તમે જાવ્યા વેગણુ ચોરી;

હું લાવી તેજની પળી, તમને દેખી ઉભી બળી.

આવો મારા ઇંધણુચોરી, તમે લાવ્યા વેગણુ ચોરી;

ધરમાં નથી તેજની પળી, તમને દેખી ઉભી બળી.

આવો ગિયા શેખ, તોડે તને મારું મેખ.

આવો ગિયા શેખ, તો લાત મારુંગા દેખ.

આવોરે લોપો, ને મેલોરે (મૂકોરે) પોકો.

આવ્યાં પળિયાં (આદ્યપક્ષ), ને બ્રાહ્મણ થયા સખિયા

(મુખીઆ).

આવ્યાં મળવા, ને બેસાડ્યાં દળવા.
 આવ્યા શેઠ, તો કે નાખો વખારમાં.
 આવ્યું આટલે, ને ઘાલ્યું (કાઢ્યું) કાઢ્યે.
 આવ્યું ખમાય, ગયું નહીં (ન) ખમાય.
 આવ્યું તે જવાને.
 આવ્યો આબે પડવો ને બ્રાહ્મણ બેઠા રડવા.
 આવ્યો છે કોડે, પણ જશે માથે બોડે.
 આવ્યો બી નાગો, ને જશે બી નાગો, કર ખૂંચી તો પહેરશે
 સવાગો.

આશકકા ધર નાશક, ને રંડીકા ધર પુના;
 છસકુ ના મીલે ઉન્ને, માલેગામ ધુળીએકુ જાતા.
 આશક ન જાણે જાત કમત, લૂખ ન જાણે લૂખો જાત.
 આશકા બાપ, નિરાશકી મા, હોતેકી બહેન, નહોતેકા દોસ્ત,
 પેસા ગાંઠ ને બેઠે સાથ.

આશરવાદનો ઉધારો શો ?

આશા અમર છે.

આશા ઉમરતી, ને ઘડી સોનાની.

આશાડ માસે દોદિન સારા, આડમ ચૈદસ ઘોર અંધારા;
 ભડળી કહે મે પાયા ભેદ, છતા બાદલ ઇત્તામેધ.

આશાડ સુદી પંચમી, બે ઝખૂંકે વીજ;

નદીનાળાં ભરાઇ જશે, રાખો બળદને બીજ.

આશા તો ઘણી હતી, પણ દીકરો તો દીકરો.

આસરા વગર કંઈ સાસરે નહીં જવાય.

* આસા ઉસી ને ખોદા ખુશી.

આસાજીની ખેતી, સોએ લીધી ને સાઠે વેચી.

આસાના કરમમાં આડું, ને જ્યાં જાય ત્યાં ખાતરનું ગાડું.

આસાપાસા ને મૃગજળ, ઠમ ઠાકોર કલાલ;

ઇતના ન થાય આપણા, સર્પ સ્ત્રી સોનાર.

આગ્રો ને મેઘ ન્હાસો (ન્હાડો).

આસ્તા વેચ્યા, આસ્તા વેચ્યા, ને સોળસે વેપાર કીધા;
કરગમાં માંગી કાઢલી, તે આખર પરવાળાં લીધાં.
(વીંધ્યાં).

આસ્તા (તાસ્તા) વેચ્યા, આસ્તા વેચ્યા, વેપાર સઘળા
કીધા;

અન્ન પાણી ક્યારે મળ્યાં, કે ખાંધે કુહાડા લીધા .

આહાર તેને બાર.

આહાર તેને બાર. ને રાંધનારી ને ધૂમાડા.

આહાર તેવો (એવો) ઓરકાડ.

આહાર, વહેવાર ને નિદ્રા. વધારી વધે ને ઘટાડી ઘટે.

આળસ ઓટતું જનન, ને વ્યસન ઓટશે વટાળ.

આળસુ ઘેર પધાર્યા ગંગા.

આળસ દરિદ્રતાનું મૂળ છે.

આળસુનાં દોર ફેશીએ (કુસીએ) વાળ્યાં.

આળસુનાં દોર ફેસી વાળે.

આળસુનું ગામ ફેસી મારી જાય.

આળસુને કહ્યું કે પાંચેરી લાવ, તો કે લે મારું માથું.

આળસુને ઘેર ગંગા.

છંટનું ઘર મટોડી કરવું ?

છંટ પલળે, પણ પથ્થર ન પલળે.

છંટાં ઘટગઘ, ને રોડે બધ ગઘ.

છંટાળાના દેવ ને ધંતુરાની પાત્રી (ખાસડાંની પૂજા).

ઈંદ્રવાયણનાં ઈળ દેખવાનાં (દેખનેકા ચખનેકા નહીં).

ઈંદ્રવાયણું ઉપર બલ, ભીતર લહાળા હોય.

છગ્ગર પહેરે, તે પીશાબની જગ્યા રાખીને.

છડે પંચ રત્નાનિ, પાણી પાપાણ પાંદડાં;

ચતુર્થ ગાળીદાનં, પંચમં વસ્ત્ર લોચનમ.

ધતરને ધર તીતર આબ્યું, તો કહે બહાર બાંધું કે ભીતર.

ધતર કે ધર તીતર, બાહર બાંધે કે ભિતર.

ધતરને ઘેર તીતર આબ્યું તોકે ઘેર બાંધું કે બહાર.

ધદને દહાડે જીવતો રહે, તો મોહરમને દહાડે મારામારી કરે.

ધદનાં ભજાયાં.

ધદ પછી રોગ.

ધદર તદબીર કરતી હું, ધદર તગદીર હસતીહે.

ધદર મત આધઓરે ભાઈ, ઓઝલકી બીબીઆં ઘાસ કાટતીહે.

ધનમીન ને સાડેતીન, આધા રહ્યા સો લીયા છીન, ફીર

તીનકે તીન.

ધનસાનતું ટુંકારે મોત (ધનસાનતું મોત ટુંકારે).

ધનસાદ આધજો છે.

ધનસાદને કાંઈ હાથપગ નથી.

ધનસાદ લૂલો છે, જેમ ફેરવે તેમ ફરે.

ધનસાદ લૂલો ન હોય.

ધન્દ્રિ જીતી તેણે સર્વ જીત્યું.

ધલમ તેને શું વિલંબ.

ધશક આધજો છે.

ધશકનાં માર્યા ગાજરાં (ખાય).

ધશકનું મૂલ નહીં.

ધશક, ફસક, મુસક, ફાંસી, ઝેર અને મધપાન;

એતો છુપ્યાં નહીં રહે, પ્રગટ થાય નિદાન.

ધશક, મુસક, ઓર ખુન્નસ, ખાંસી, ઓર પીવે મધુપાન;

ધતને છુપાવે ના છુપે, પ્રગટ હોવે નિદાન.

ધશકીને ઉધાર મળવું જોઈએ.

ધશ્વર જે કરે તે સારાને.

ધશ્વરની લાકડીને (નો) કંઈ અવાજ છે?

ધશ્વર મોત માથે લેતો નથી.

દસદિન કબ આયગે, કે મિયાકે પાઉંમે જુતીઆં;
કસ બોજન પર દાદશ ટીલાં ?

મસોગયો તો ઉપસેટે, સવીરાં કહે જગતીતી;
કટારામાં કથરોટ આપી, એ દાદી માગતીતી.
ઉંધ, આળસ, ને આહાર વધાર્યાં વધે, ને ઘટાડ્યાં ઘટે.
ઉંધ ઉકરડે આવે, ને ભૂખે ભડકી ભાવે.

ઉંધ કહે જગાસાંને, જ જગાસાં તું;
તારું કહું નહીં માને, તો ઢોળી પાડીશ હું.
ઉંધ ગધ ને ઉજગરો આગ્યો, ભૂખ ગધ ને ભોજન આવ્યું.
ઉંધટીઓ ને જુગટીઓ સાચું ન જોલે.

ઉંધતાનો પાડો, ને જગતાની પાડી.
ઉંધતા સિંહને જગાડવો ? (એ ઠીક નહીં)
ઉંધતી ગિલાડીથી ઉંદર ન પકડાય.

ઉંધતો વટ, ને જુંદતો હીવો.
ઉંધતો જોલે, પણ જગતો ન જોલે.
ઉંધતો હારે, ને જગતો જીતે.

ઉંધ ન ગણે સાથરો.
ઉંધ ન જુએ ઉકરડો, ને ભૂખ ન જુએ ભઘડકું.
ઉંધ ન જુએ ઉખાચું, ને ભૂખ ન જુએ લુખું.

ઉંધ ન જુએ તૂટીખાટ, ધશક ન જુએ જાત કમત;
ભૂખ ન જુએ એઠોભાત, પ્યાસ ન જુએ ઘોળી ઘાટ.

ઉંધ ન જુએ પાયરો, ને ભૂખ ન જુએ ખાખરો.
ઉંધ ન જુએ સાથરો, ને ભૂખ ન જુએ ભાખરો.
ઉંધ ને આહાર વધાર્યાં વધે, ને ઘટાડ્યાં ઘટે.

ઉંધ ને પાણી નીચે હતરે.
ઉંધ વેચીને ઉજગરો લીધો (કરવો).

ઉંધાયણું ને મુએણું ગરાગર.
ઉંધકે વા ને કેલે પાણી.

ઉંચ મુચ ને ભુચ.

ઉંચા જોયો બળદીઓ, નીચા જોઇ નાર;

એકલશરો વાણિયો, એ ત્રણેનું મ્હો બાળ.

ઉંચા જોયો બળદીઓ, નીચા જોઇ નાર;

એકલ હટ્ટો (પેટો, વાયો) વાણિયો, એત્રણેને ગરદન માર.

ઉંચી દુકાન, ઓર ફીકાં પકવાન.

ઉંચી પહેરે પહનેવાર, ને ઠીંગણી પહેરે તરેદવાર.

ઉંચીપોળ, મદનકા ઝાંપા, બહેન ભૂંડી ને ભાઇ બાંકા.

ઉચું જુવે બળદીઓ, નીચું જુવે નાર;

અસુરો આવે પ્રાણલો (પરાણો), એ ત્રણેનાં મ્હો બાળ.

ઉંચે આભ, ને નીચે ધરતી.

ઉંચેથી પડી ઠેઠ.

ઉંચેથી પડ્યા, ને ટપ મુઆ.

ઉંટકી દાઢમે જીરા, ને ઉંટ કહે કે ધીરા.

ઉંટ ગાંગરતાં પલાણ.

ઉંટડાં કથી તરેહ બેસસે (તેની કોને ખખર ?)

ઉંટ તોળાય, ત્યાં ગધેડાં ધડે બચ.

ઉંટનાં અઢારે વાંકાં, એક સાંધે ને તેર તૂટે.

ઉંટના કરમમાં ઝાંખરાં.

ઉંટના કામમાં ઝાંખરાં ન રહે.

ઉંટના મ્હો આગળ (ઝાંખરાં) જીરું.

ઉંટના રોગને સોયનો ડામ નહીં ચાલે.

ઉંટની ગાંડમાં હરડે (શુંજણાય ?)

ઉંટની દાઢમાં જીરાનો વધાર.

ઉંટનું મ્હો માળવા (મારવાડ) બણી.

ઉંટ ને ઉકરડે ચઢ્યું.

ઉંટને ઢેકે પાણી.

ઉંટને મ્હોડે (મ્હોને) ઝાંખરાં.

ઉંટને મોવાદ (મહોવાસો) હોયકે ?

ઉંટને મહોવાસો ન આવે.

ઉંટ ને વળી ઉકરડો ચઢ્યો.

ઉંટને શિંગ જોઈને નથી આપ્યાં.

ઉંટને શિંગડાં ?

ઉંટને શિંગડાં ખુદાએ જોઈનેજ નથી આપ્યાં.

ઉંટનો જામો, ને ચઢીનો ચણિયો.

ઉંટ પાડાને હળ્યું, ને પાડો પરદેશી.

ઉંટ આહાણુ ને વાંદરાં (છુપાં રહે નહીં).

ઉંટ આહાણુ ને વાંદરૂં (માંદડું) આણુપેસાડયું પેસે.

ઉંટ મરે, ત્યારે માળવા (મારવાડ) સામું જુએ (બણી મુખ
રાખે).

ઉંટ મરે, ને મહો માળવા બણી.

ઉંટ મુતું, તો સરકારતું.

ઉંટ મેલે આંકડો, ને બકરી મેલે કાંકરો.

ઉંટ લાંબું, તો પુંછ ટુંકું.

ઉંટ લૂલું થાય, ને ગધેડો ડામ ખાય.

ઉંટ વેદું કરતું નહીં.

ઉંટ હતું ને ઉકરડે ચઢ્યું.

ઉંટે કપા દેશ, તો માણસે કપા કાઢા.

ઉંટે ચઢી ઉઘવું, ને સંભારી નામું લખવું.

ઉંટયાનાં ચરાડે વાંકાં.

ઉંડા પાણીમાં ઉતરવું નહીં.

ઉંડા પાણીમાં તરવું.

ઉંડા પાણીમાં પેશીએ શીદ કે જુડી મરીએ,

ઉંડો કૂવો, ને ફાટેલી જોખ.

ઉંદર કોતરે, ભોરીંગ ભોગવે.

ઉંદર જોદે, ને ભોરીંગ ભોગવે.

ઉંદર દરમાં નહીં માય, ને પછવાડે ખુવારડી (ઝાડુ) ધાય.

ઉંદરના મ્હોમાંથી હાથીદાંતની શી આશા રખાય ?

ઉંદરતું મરવું, ને બિલાડીતું હસવું.

ઉંદરને ઉચાળો નહીં, ગાંડીને ગવાળો નહીં;

નાગર બચ્ચો કાળો નહીં, બ્રાહ્મણને ઘેર પાળો નહીં.

ઉંદરને ઉચાળો શું ?

ઉંદરને હળદનો ગાંઠીઓ મળ્યો, ત્યારે ગાંધીની દુકાન માંડી.

ઉંદરનો જાન જાય, ને બિલાડીને હસવું થાય.

ઉંદર બિલાડીને સલાહ યાય, તો ધરધણીને ઘડીએ સુખ
ન થાય.

ઉંદર બિલાડીનો મેળ.

ઉંદર મારીને મીનીબાઇ પાટ બેઠાં.

ઉંધમતિયાને અક્કલ થોડી, ભેંસ વેચીને લીધી ઘોડી.

ઉંધા અસ્ત્રા બંધાવવા.

ઉંધી ઇંટનો ચણનાર (કડીઓ).

ઉંધે ઘડે પાણી ?

ઉંબર નહીં જોયો, તેણે ડુંગર જોયો.

ઉંબરમાંથી નીકળ્યો, ને હૈડામાંથી નીસર્યો.

ઉંહુંતું ઓસડ નહીં.

ઉકરડા ઉપર ધ્રુલ ?

ઉકરડાની ચહડતી, ને આળો સવાયો રળતી.

ઉકરડાને વધતાં વાર ન લાગે.

ઉકરડા પર છાશ ઢોળવી.

ઉકરડા પર (માં) સાંઢ મૂતર્યા.

ઉકરડીને વધતાં વાર શી ?

ઉકરડે પડતું પણ રત્ન.

ઉકરડો ને દીકરી, એને વધતાં વાર શી ? (ન લાગે).

ઉગતા ઝાડતું પાંદડું ચીકણું.

ઉગતાને સૌ કોઈ નમે, આયમતાને કોઈ નહીં.

ઊગતાને સૌ માને.

ઉગતો સૂરજ સૌ કોઈ નમે.

ઉમે તે આયમે, ને જન્મે તે મરે.

ઉચ્ચ તે આયમે, કુદ્યુ તે કરમાય.

ઉચ્ચો તે આયમવાનો, ખીલ્યું તે કરમાવાનું;

ચઢ્યો તે પડવાનો, ને જન્મ્યું તે મરવાનું.

ઉધાડે પારણે ધાડ પડે નહીં, ને વસ્તી વગરના રાજ્યપર ચઢા-

છ થાય નહીં.

ઉછાળી ઘોડા (શુડા) ન ભાંગો.

ઉછાળી ટાંટિયા ન ભાંગો.

ઉછાળીને પગ ભાંજવો ?

ઉછી જાય લુછી.

ઉછીતાની મા મોછ.

ઉછીદીઆ દીકરા ઓશ ઓશ.

ઉજળા વાજળા ગોઠળી કહાન, ધરમાં તારે મંગળ ભગવાન,

ઉજળું એટલું દૂધ નહીં.

ઉજળે ડાઘ બેસે

ઉજળે લુગડે ડાઘ બેસે.

ઉજળે લુગડે વહેવારીઆ.

ઉજ્જડ ખેડાં ફરી વસે, નિર્ધનીઆ ધન હોય;

પાણુ ગયા ન જોયન પાવરા, ને મુઆ ન જીવે કોય.

ઉજ્જડ ખેડાં ફરી જાશે, નિર્ધનીઆ ધન હોય;

ગયા ન જોયન સાંપડે, મુઆ ન જીતા હોય.

ઉજ્જડ ખેડે વાગે દોલ.

ઉજ્જડ ગામના રૂપીઆ ભરવા.

ઉજ્જડ ગામની જમે.

ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો રૂખ (પ્રધાન).

ઉજ્જમનો ઉકરડો.

ઉઠ કહેતાં ઉઠે ને જેસ કહેતાં જેસે, એવા દીકરા મા કાંકજ
જણે.

ઉઠ કાકા, ત્રણ તારા ને જે મારા.

ઉઠ પહાણા પગ પર પડ (રગડ).

ઉઠ મામા, ત્રણ તારા ને જે મારા.

ઉઠ રતશી બગશી આવ્યા, ઢાલ ઢાલ ને કર સજાઈ, જ્યાં
પોહોડે મારા બગશીમાધ.

ઉઠે ડોસી કર રે દીવો, તાઈનામ જાનકી ને માઈનામ જીવો.

ઉઠે વહુ વિસામો ખા, હું કાંતું તું દળવા જ.

ઉઠ વહુ વિસામો ખા, હું કાંતું તું દળવા જ; ઉઠો સાસુજી
મ્હોંડાં ના મરડો, હું કાંતું તમો કોરડા ભરડો.

ઉઠ લગણા ખમણે હાથ.

ઉઠે વિચારે વિવાહ ન મળે.

ઉઠો બાધજી લીધો, ને જે બામણ ત્યાં ત્રીજો છીપો;

આટલું ત્યાં તેટલું, ને એક હજમ જમે ત્યાં કેટલું.

(ને ધાંચળે ખાશે કેટલું).

ઉઠ્યા દેવ, ને ન જોયું (ન ગણ્યું) ચોમાસુ.

ઉઠ્યો ભાટ, ને લીધી વાટ.

ઉઠ્યા ભાટ, ને લાગે બારે વાટ.

ઉઠતો પહાણો પગ પર લેવો નહીં.

ઉઠતો વા વાત લઈ જાય.

ઉતરતા અમલ, ને મરતક નામ.

ઉતરવી નદી, ને સામો મિયા બખુ.

ઉતરાણુ આવી ટુંકડી, ને ગોરાણીને ભાવે સુખડી.

ઉતર્યા અમલ કોડીના.

ઉતર્યા મહી, (નદી) ત્યારે પોંહોંતા સહી.

ઉતર્યું ધાંટી, ને થયું માટી.

ઉતાવળા સો આવરા, એર ધીરા સો ગંભીર.

ઉતાવળી સાત ફેરા પાછી ફરે.

ઉતાવળે આંખા પાકે નહીં.

ઉતાવળે આંખા ન પાકે, ને હાથેલીમાં ભરત ન થાય.

ઉતાવળો પગ ભાંગે.

ઉતાવળો સો વાર પાછો ફરે.

ઉતુ તુતુ ને ગબરડી.

ઉતોતો લખેસરી, પણ વાહાણું વાયું.

ઉતો ને ઉતી, સોડવાળીને સુતી.

ઉત્તમ ખેતી, મધ્યમ વહાણુ, નફ્ટ ચાકરી, ને ભીખ હરામ.

ઉત્તમ ખેતી, મધ્યમ વેપાર, કનિષ્ઠ ચાકરી, ને નિદાન ભીખ.

ઉત્તમ ખેતી, મધ્યમ વેપાર, કનિષ્ઠ નોકરી, ને ભીખને

માથે બઠ.

ઉત્તમ ખેતી, મધ્યમ વેપાર, નફ્ટ ચાકરી, ને નિદાન ભીખ,

એ સર્વેમાંથી કાંઈ નહીં આવડે તો વૈદું શિખ.

ઉત્તમસેં ઉત્તમ મિલે, મિલે નીચસેં નીચ;

પાણીસેં પાણી મિલે, મિલે કીચસેં કીચ.

ઉત્તરાયણ કંઈ ઓછું પર્વ નથી.

ઉદ્દમાતની ઉગ્મણી, એક ઉછાળે ધૂળ, ને એક ઉછાળે પાણી.

ઉદ્યમ કરો હજાર, નસીબ ખીન કોરી ન પાવે.

ઉદ્યોગ વિનાનું નસીબ લૂઝું.

ઉદ્યનાની ખોટ કતારગામમાં પૂરવી.

ઉદ્યને જવાનું કહીએ તો કતારગામ જાય.

ઉધાર આપ, ને ખર્ચ જોખ.

ઉધાર આંખા ખાટા.

ઉધાર ઘરાડી ને ગાલે હાથ.

ઉધાર તો કહે ઓ, તો કહે ખૂણે ખેશી રહો (ખેસીને રો);

નગદ તો કહે જી, તો કહે ખા ખીચડી ને ધી.

ઉધારની માને નગદ પરણે.

ઉધાર ને ઉકરડાને વધતાં વાર શી ?

ઉધાર હલવા કરતાં નગદ ટપલો ભરો.

ઉધાર વગર લાભ નહીં, ને મુઆ વગર ડાભ નહીં.

ઉધારે હાથી બંધાય, પણ રોકડે બકરી ન બંધાય.

ઉધવને લેવું શું, ને માધવને દેવું શું ?

ઉન્હા પાણીએ ધર બળે ?

ઉન્હા પાણીમાં ઉતરવું ?

ઉન્હાળાના (ચૈતરવૈશાખના) તડકા, ને કુંવારી કન્યાના
બડકા.

ઉન્હાળે ઉતેળીઆ, શિયાળે સરકા;

ચોમાસે જાય કાળીવેળ, તે જીવે જીવલ્લા.

ઉન્હાળે જે સવાર ટાળે, ચોમાસામાં સરવડ ગાળે;

શિયાળે જે ભૂખ્યો ખસે, તેની વાટ ના જોશો પછે.

ઉન્હાળે ન ઉધ્યો, ચોમાસે ન ચેત્યો;

શિયાળે ન સોર્યો, તે નર જનમ વશુતો.

ઉન્હી પુણી ને રતનિયો.

ઉન્હું ખાધએ નહીં, ને હોઠે દાઝીએ નહીં.

ઉન્હું ખાતાં મહોડું દાઝયું તે કોને કહે.

ઉન્હું ખાતાં હોઠ દાઝે.

ઉન્હું ખાધું ને મહોડે દાઝી.

ઉન્હું ખાય ઉબાળે (ઉબારે) સુવે, તેની નાડ વૈદ ન જીએ.

ઉન્હું ખાય, ચોધીને સુવે, તેની નાડ વૈદ ન જીએ.

ઉન્હે પાણીએ આગ ન લાગે.

ઉન્હે પાણીએ ધર ન બળે. (કંઈ ધર બળે ?)

ઉપકાર ઉધાર, ને આપકાર જમે રહેછે.

ઉપકારને બદલે અપકાર કરવો નહીં, પણ અપકારને બદલે

ઉપકાર કરવો તે મહોટો.

ઉપજ્યું ત્યારે (ત્યાંથી) નીપજ્યું.

ઉપયોગથી તન મન પ્રવૃદ્ધિત રહેછે.

ઉપર અદલા, ને હેઠે દલ્લા.

ઉપર (ઉંચે) આભ, ને નીચે ધરતી.

ઉપરકી અચ્છી બની, બીતરકી રામ જાણે.

ઉપરકી તો અચ્છી, પણ બીતરકી તો રામજી જાણે.

ઉપરકી તો ટાપટીપ, ઝોર બીતરકી તો ખુદા (રામ) જાણે.

ઉપર ટીપટાપ, નાહે કૂવા;

પરદેસી આવ્યા, ને રૂખી મુવા.

ઉપરથી ધોળા, ને માંહેથી મોળા.

ઉપરથી પડયા ને ઠેં.

ઉપર વાગા, ને માંહે નાગા.

ઉપર હીરા ચક્રચક્રે, ને અંદર કીડા કચકચે.

ઉપર ને તળે સુપડું.

ઉભા ઉંટ પર નિસરણી માંડીને ચઢવું?

ઉભા તે બેઠા ને ગાટે.

ઉભા રહીને દૂધ ના પીએ, પણ ઉંધા રહી ને મૂતર પીએ.

ઉભું કીધું બાઇ કોઠાઠની નાળમાં.

ઉભે ન ઝાળખ્યા, તે બેઠે શું ઝાળખવાના છે ?

ઉભો રજે, તે બેઠા સાડ.

ઉભો વાણિયો લાખનો, ને પડ્યો કોડીનો.

ઉભો સાંઠો સોગણુ ભાર જીલે.

ઉભો સોટો લાખનો, અને પડ્યો એટલે કોડીનો પણ નહીં.

ઉમર (ઉમરેઠ) ગામના ઉંડા કૂવા, ને દીકરી દે તેના મા-
બાપ મુઆં.

ઉમર મૂકી ડુંગર ઉપર ચઢવું.

ઉમરા પરનો દીવો બેઠ બાજુએ પ્રકાશ આપે.

ઉમર (ઉમર ગામ) ને મોતીનું ઝુમરું.

ઉમરે તે ડુંગરે નહીં.

ઉલટ વના આવે નહીં, ને મન વના ભાવે નહીં.

ઉલટી અલ્લા થાય.

ઉલટી ગંગા ચાલવી.

ઉલટો ચોર કોટવાલને દંડે.

ઉલતું કે ફૂલતું.

ઉલ્લેચે અંધારું ન જાય.

ઉસકુ તો દો સીંગ થા."

ઉસરાતું દુસરું (નવતું સાડીતેર).

ઉસીકે સુએ કે પાંગતે સુએ, પણ ગાંડ વચ્ચેની વચ્ચે.

ઉસો ગવાહી, ને મુસો સાક્ષી.

ઉસો શાખ ને મુસો ગવાહી, ને નહીં બોલે (જૂઠું બોલે)
તેને માથે ગામની દુવાઇ.

ઉસ્તાદ બેસે પાસ, તો કામ આવે રાસ.

એક અંધા ચોર દુસરા બોડા, ખુદને બનાયા દોનુકા જોડા.

એક આંખ આંખમાં નહીં, ને એક દીકરો દીકરામાં નહીં.

એક આજ બે આવતી કાલની જરાખર છે.

એક આપે ગોળી, તો ફરી ન દેખે હોળી.

એક ઉજળે સૌ ઉજળા.

એક એકવીસને ભારે.

એક કરતાં બે બલા.

એક કરે ને બીજો વારે, તેને ધાલો જમને દારે.

એક કસર ને સો સફર (ધરની કસર ને વહાણની સફર;

અથવા—માટીડાની સફર ને બૈરાંની કસર).

એક કહેવી, ને બે (દશ) સાંભળવી.

એક કાંકરે અનેક પક્ષી.

એક કાગડો બીજા કાગડાનો કોલો ટુંપે.

એક કાજ ને બીજું પગરણ.

એક કામમાં અનેક કામ.

એક કામમાં બે કાજ.

એક કોઠે એકાવન ઉમેદ.

એક કોદરે કાંધ કાળ મટે ?

એક કોળીએ લાડુ ન ગળાય.

એક ટોલેલી માછલી આખા તળાવને ગંધીયું કરે.

એક ટોલેલી માછલીએ આખો ટોપલો ગંધાય.

એક ખતા, દુસરી ખતા, ત્રીસરી ખતા માદરખખતા.

એક ખસખસતો દાણો, ચાર વખત છેડ્યો, ચારભાગ કીધો,

એક ભાગ ખાધો, તેનો કલેજે ડાઘ લાગ્યો, પિયુ આવે ને
પૂછું, અન્ન ખાધેથી કેમ છવાય ?

એક ગધેડાની જે હાર.

એક ગરીબને ત્યાં બીજો તેવોજ પરોણો.

એક ગાગમાં જે નકટા વસે, ખાસડાં પડે ને ખડખડ હસે
(આણીગમ લડે ને પેલીગમ હસે).

એક ગુન્હો તો ખુદા પણ માફ કરે.

એક ગોટલી, ને સો રોટલી.

એક ઘડું, તેમાંથી સૌ (ચોર્યાશી પકવાન થાય).

એક ઘડુંની કણુક, જેમ રાંધે તેમ ખરી.

એક ઘડીની શેખાઇ, ને જન્મારાતું દુઃખ.

એક ઘર તે ઘરમાં નહીં, ને એક દીકરો તે દીકરામાં નહીં.

એક ઘરતો ડાકણ પણ મૂકે (છોડે).

એક ઘાએ ફૂલો ન ખોદાય (ખણાય).

એક છોડકે ત્રીસરેમે ખાહો.

એકજ દરમાં સાપ પણ મુઝાય.

એકજ લાકડીએ સૌને હાંકવું.

એક જાય હાથને, તો એક જાય કતારગામ.

એક જલેમે સો સાપ દેખા.

એક જળામાં સો સાપ.

એક ટકાની મરઘી, ને ચાર આના પીછ દુપામણ.

એક ઠગ, ને બીજો મહા ઠગ.

એકડા વગરનાં મીડાં (સો મીડાં) ખોટાં (નકામાં).

એક ડુબતો બીજને ડુબાડે.

એકડો એક ને બગડે બે.

એક ડોશી, ને સો જોશી.

એક તનહુરસ્તી હજાર ન્યામત.

એક તરફ રામ, ને એક (ખીજ) તરફ (આખું) ગામ.

એક તરેહકી રોટી, ક્યા મોટી ને ક્યા છોટી.

એક તલમાંથી તેલ કાઢવું.

એક તવેકી રોટી, ક્યા છોટી ક્યા મોટી.

એક તે એક, ને બે તે બારને ભારી પડે.

એક તો હાણી, ખીજ હાંસી.

એક થાને (કરતાં, થી) બે ભલા.

એક થા રામ, ઔર એક થા રાવન, ઔ લેગયા ધન્કી જોડ,
તો ઉન્ને મારી ઉરકી ગામડી; હોરહી રામા રામડી.

એક દમ, ને હજાર ઉમેદ.

એક દરવાજો બંધ થાય, તો ખુદા સો ઉઘાડે.

એક દહાડા (દિવસ)ની શોભા, ને જન્મારાની ઓભા
(દુઘા).

એક દહાડો સૌનો છે.

એક દીકરો દીકરામાં લખું (લેખું) નહીં, ને એક આંખ
આંખમાં લખું (લેખું) નહીં.

એક દુઃખ જે પડ્યું ચાંદું, ખીજું દુઃખ જે બૈરું માંદું;
ત્રીજું દુઃખ પડોશી ચાર, ચોથું દુઃખ જે બારણે બાર
(ખાડ).

એક દુઃખ, ને ખીજું હસવું.

એક દો ને સાડે ત્રીન, આધા રહ્યા સો લીઆ છીન, બાકી
રહ્યા દો કે ત્રીન ?

એક ધણી સારૂ ભાત કોણુ જાય ?

એક નકટો સોને નકટા કરે.

એક નન્નો છત્રીશ રોગ હરે.

એક નન્નો સો દુઃખ (દોષને) હણે (ટાળે).

એક નર, તેને સો હુન્નર.

એક નાર, તેને હજાર દાર (દવા-ધલાજ).
 એકની મા તે દેગડે વજડાય, ને સાતની મા તે ટોપલે ઢંકાય.
 એકનું ઝોસડ બે.

એકનું ઝોસડ બે, ને બેનું ઝોસડ ખાર;

મરણીઓ મળે એક, તો ખારને કરે પાર.

એકનું મોત બીજને આવતું હોય ત્યારે જોઈએ શું ?

એક તુર આદમ, હજાર તુર કપડાં.

એક તુર આદમી, દશ તુર કપડાં;

હજાર તુર ઘરેણાં, લાખ તુર નખરાં.

એક તુર આદમી, હજાર તુર કપડાં;

લાખ તુર જોવર, કરોડ તુર નખરાં.

એક તુર પૈસો, હજાર તુર કપડાં.

એકનેએક દરમાં સાપ પળુ મુઝાય.

એકને પાપે વહાણુ (હોડી) ડૂબે.

એકને પાપે સોની (આખી) હોડી ડૂબે.

એકને માર પડે, ને બીજે પેરછા ગણે.

એકને વાંસ પડે, બીજે પેરછ ગણે.

એકનો પૈસો, ને એકનો ધરમ.

એક પંથ ઓર દો કાજ.

એક પંથ બે (દો) કાજ.

એક પગ દૂધમાં, ને એક પગ દહીંમાં.

એક પથ્થરે બે પક્ષી મારવાં.

એક પાંત બંબોલકી, દોનો બેઠ કર જાય;

દોનો મેં બે સંપ હોય, તો તીસરા આ કર સમાય.

એક પાન સોને કોહવડાવે.

એક પીછોડીને છેડે કાણું, ને એક નહીં મળે ને બીજી આણું.

એક પુણી પડતાં (પડી તેથી) ખાર ગામ ચગદાછ મુઝાં

(ચંપાઇ મુઝાં).

એક પેં (થી) બે બલા.

એક પોયો ને એક વહુ, જોવા મળ્યું ગામ સહુ.

એક ભવમાં બે ભવ કરવા ?

એક મંકોડાના દરને તોડી પાડવામાં (વળી) હાથીનું યુથ?

એક મગની (ચણાની) બે ફાડ.

એક મરણીઓ સોને ભારે (છે).

એક મૂર્ખમાંથી સો સો મૂર્ખા ધાય.

એક મુલકમાં બે બાદશાહ નહીં સમાય.

એક મુશ્કેલ, સો આસાન.

એક મ્યાનમાં બે તરવાર ન માય (સમાય, પેસે).

એક મ્યાન (મીન)માં બે તલવાર સામે (માય) નહીં.

એક રંડા, બે રંડા, ત્રણ તોડે ભરમંડા (બ્રહ્માંડ).

એક રાંડ ઉંચી, તેની કમરે છે કુંચી,

ને ખપાટીઆને ચકલે ઉભી, ત્યાં રૂની કાણી ટુંપી.

એક રાંડ દુત્તી, ને સોડવાળી સુતી.

એક રાંડ, સો સાંઢ.

એક રામ ચઢતે ગયું, રાવણકેરું રાજ;

સોળ રામ સાથે ચઢે, માણસ તે શા માત્ર.

એક રામ, તેનાં સહસ્ર નામ.

એક રામે આખી લંકાં લેવાઈ હતી.

એક રામે લંકાં લીધી, તો આઠ (બાર) રામ શું ન કરે?

એક લખ્યા, સો ખડ્યા.

એક લખ્યું, તે સો ભખ્યું.

એક લગનમાં સો વિધન.

એકલ (એખલ) દોખલકા અલસા બેલી.

એકલ પેટા, સળકા બેટા.

એકલી તળાવડીમાં (વાડીમાં) એકલો ધેડ.

એક વખલ થુંક નાખી પાછી ન ગણાય.

એક વગર એકડો નહીં, ને સોનાં મીડાં ખોટાં.

એક વવા (વિવેક) વિના સર્વે કાચું.

- એક વસાતું માણસ, ને વીસ વસાતું લુગડું.
 એક વાંસનાં ગોધયાં, ને સળ સરીખાં હોધયાં.
 એક વાર ખત્તા, બે વાર ખત્તા, ને ત્રીજી વાર માદરખખત્તા.
 એક વાર લખ્યું, ને સો વાર ભખ્યું.
 એક વેંતતું માથું/ખાનું, સાદું હાથની પાધડીને છેતરી જાય.
 એક સતીમે નગર સારા, એક ચંદરને નવ લખ તારા.
 એક સમણે કંઈ રાત જાય નહીં.
 એક સાસ, હજાર ગાસ.
 એક સુંદને ગાંગડે (ગાંધીએ) ગાંધી ન થવાય.
 એક સુખ જે જાતે નર્યા, બીજું સુખ જે ઘેર દીકરા,
 ત્રીજું સુખ સકર્મી નાર, ચોથું સુખ કોઠીએ જાર.
 એક સ્ત્રી વિકરવે સો નર હેરાન.
 એક સ્વપ્ને રાત ગઈ? (રાત જાય નહીં).
 એકે હજારાં, ને સોએ બચારાં.
 એક હાણ, ને બીજું હસવું (હાસ).
 એક હાથ ધીમાં, ને એક હાથ ગોળમાં.
 એક હાથે તાળી ન પડે. (તાળી પડે?)
 એક હાથ બોડી, તો આબ નાખે તોડી.
 એકાંત ચીજ ખુરી છે.
 એકાદશીને ઘેર શિવરાત્રી પરાણી.
 એકી ઉંઘે શુ વહાણું વાય?
 એ દીડાંને બાધ મારા.
 એ દીસકી મુરઘી ?
 એકને બતાવી (વટાળી) ને ઉતાર જેવું થવું.
 એકું ખાય, તે ચોપડને સાડ.
 એકું ખાય, તે ચોપડ્યાને વાસ્તે (ચોપડ્યાની આશાએ,
 ચોપડ્યા વળુંડું).
 એકી કુટે, ચાળક તૂટે, ઉપર હલાહલ, તેરે મન ઉતાવળ

હોય તો પાદા હોડે ચલ-મેંતો નહીં ચલુંગીરે પાછલસે
આમિલુંગી.

એતા સુત કોન કાંતે મેરી મા.

એતો કટકના અવળા પગ છે.

એતો પોથીમાંનાં રીંગણાં.

એતો મિયાભાઇકા ખેત હે, બોડી બમનીકા નહીં.

એ દિન કખ આવેગા કે મિયાકા હાથ કાળા, ઓર બીબીકા
મ્હોં કાળા.

એના કરડયા કંઈ પાણી માગવાના છે ?

એના પગમાં કુતરાની નળી, ને કાબેરની ગળી.

એનોજ બરડો, એનીજ લાકડી.

એનોજ રૂપીઓ, ને એનુંજ ખાસડું.

એ પાણીએ ટોઠા મગ ચડવાના નથી.

એ પાણીએ મગ નવ ચડે, સોમણ બાળો કાઢ.

એ પાણીએ વાલ નહીં ચડે.

એ બાધ દિન્ને મારા ? એ બાધ મયને મારા.

એ ભગવાન એનાએ.

એરંડાની લાકડી ઉતરવડ (ઉતરડ) બેગ તો હોય.

એરંડામાં શેલડીનો સ્વાદ આખવો ?

એરંડો ઉગે ત્યારથી પોલો.

એરણુની ચોરી, ને સોયનું દાન.

એલચીનાં હાડકાં, ને ફૂલનાં માંસ.

એલાર ગયો, પેલાર ગયો, ને લેલાર (નસીબ, કરમ) તો
સાથેનું સાથે.

એલાર ગયો, પેલાર ગયો, ને શિખી આવ્યો કાહાણી;

‘વોટર’ કરતાં જન ગયો, ને ઢોળીઆ હોડે પાણી.

એ વર કલવો ખાનાર નથી.

એવાં બાબી ભોળાં નહીં, કે દિયરને ભાત જાય.

એવાતનનું આરણુકરણ, ને રંડાપાનું હૈયાધારણુ.

એવાતનનો ઉધારો, પણ રંડાપણુ તો રોકડું (ને રંડાપો રોકડો).

એવી કાણુ ભોળી, કે પારકા ધણીપર ચૂડો ભાંજે ?

એવી કાણુ ભોળી હોય, કે પારકા ભાયડા પછવાડે ચૂડો ભાંજે.

એવી પ્રભુની લીલા, તે મીઠડી (બિલાડી) કાળી ને ડોળા પીળા.

એવી ભોળી કે આપીજાય કુદ્દી, ને લઈ જાય ગોળી.

એવું ઉત્તું શું ખાઈએ કે મ્હોડું દાઝે ?

એવું એવું પણ સિંહનું બચ્ચું.

એવું નસકોરું વલ્લું કે ઉંટનાં ઉંટ ચાલ્યાં જાય.

એવું શું કરીએ કે ઉઝગરે સુવું પડે ?

એવું શું રળીએ, કે દીવો માંડીને (ખાર ઢાંકીને) દળીએ ?

એવું શું સોનું પહેરીએ કે કાન તૂટે ?

એવું સોનું શું કામ પહેરીએ કે કાન તૂટે ?

એવો કાણુ ગોકળીઓ ગાંડો હોય, કે દીવાળીને દહાડે ઘેંસ ખાય ?

એવો ગોકળીઓ ગાંડો કે દીવાળીને દહાડે ઘેંસ ખાય ?

એવો ગોકળીઓ ગાંડો નથી, કે દીવાળીને દહાડે ઘેંસ સીરાવે.

એશ અશરત ક્યારે, કે શાહુકાર ધીરે ત્યારે;

ધપ્પા ધપ્પી ક્યારે, કે માગનાર માગે ત્યારે.

એશક (દશક) નો માર્યો જુતીઆં ખાય (હીંમમાં ખાય, ગાજરાં ખાય).

એશક મશક દશક ફાંસી, ખૂન ઝેર મધુપાન;

એતે છુપાયે છુપે નહીં, પ્રગટ હોય નિદાન.

એશક લગા મેંડકીસે, તો પક્ષની ક્યા ચીજ હએ?

એ સંગ કંઈ કાશી નહીં ઉતરે (જાય).

એસકી જીવડા બાગમાં, ને તૂટાં ખાસડાં (ખોળનો કટકો)
કાખમાં.

એસકી જીવડા લાગમે, છૂટાં ખાસડાં કાખમે.

એસકીનો પૈસો ને ઠેસકીની ચાલ, ને કોણુને પૈસે કોણુ કરે
લાડ.

એસા કહે, કે કોઈ ન કહે જૂઠું;

એસી જગા બેઠ, કે કોઈ ન કહે ઉઠ.

એસાને મળ્યા તેસા, દુસરાને મળ્યા નાઈ;

એકને દેખાઈ આરસી, તો એકને તાંતની બળાઈ.

એસા બનિયા ભોલા, કે લવેંગમે પેસા તોલા.

એસા ભક્ત નિશ, કે જમકર બનાવે ટીકા.

એસેકુ મિલા તેસે, તેસેકુ મિલા તાઈ;

એ તીનુ મિલકે, તાંતની (તુનતુની) બળાઈ.

એસેકુ મિલા તેસા, તેસેકુ મિલા તાઈ;

એ તીનો મિલકે, ક્યા અચ્છી બાત બનાઈ.

એસે મિયા ઉડાઉ કે દમડીટી સોપારી બાર માસ ચલાવે.

ઐયો વહાલો, ભૈયો વહાલો, ધાડે કોણુને મોકલશે.

ઝોડી દાતણુ જે કરે, નરણુ હરડે ખાય;

દૂધે વાળુ જે કરે, તે ઘેર વૈધ ન જાય.

ઝોખા (જ) નો માળીઓ.

ઝોગણીસમી વરણુ બારડ.

ઝોધા ભેગી (મળતી) ઉંડળ.

ઝોછા પાણીની માછલી ને લાગી તાલાવેર (લ).

ઝોછા પાણીનો ઘડો છલકાય.

ઝોછી પુંજ ધણીને ખાય.

ઝોઘું પાત્ર ને અદકું ભણ્યો, વઢકણી વહુએ દીકરો જણ્યો;

મારકણો સાંઢ યોમાસું મા'લ્યો, ને કડકણા કૂતરાને

હડકવા હાલ્યો.

ઝોઝા ઝોઝી વઢે, ને ગધેડાના કાન ચીંખોળે (ચામળે).

ઝોઝા કરતાં ગધેડી ડાહી.

ઝોટલો મારો, ને ધર તારું.

ઝોટીમાંનો (વાળો) હારે, ને મૂઠીમાંનો છતે.

ઝોડ ઉમરેદના ઉંડા ફૂવા, ને દીકરી આપે (દે) તેના બાપલા
(માબાપ) મુઆ.

ઝોણુની કમાઈ, ને ઝોણુમાં સમાઈ.

ઝોણુ મરે સામુ, પોર આવે આંસુ.

ઝોણુ મોઘ ડોસી, ને પોર આવે આંસુ.

ઝોદાં, ખોદાં, ને આખલાં (એ ત્રણે બરાબર, ઝેરીલાં-ઝૌ-
દીચ્ચ, લાકડાં, ને આખલા).

ઝો દિન ક્યા (કહાં) કે મિયાકે પાઉંમે જુતીઆં.

ઝો દિન કિદર, કે મિયાકે સીર પર.

ઝોધવજીના પેટમાં પડી ફાર (લ), ને ઝોળી લઇને પડ્યા
બહાર.

ઝોધવજીતું દોણું નહીં, ને માધવજીતું દેણું નહીં.

ઝોધે ઉતર્યું, ને કોહણું મૂતર્યું.

ઝોધે જાઉં કે પોજે જાઉં, તોકે મારી ઝોધેજ જાઉંની.

ઝોધે લાગી ઉદરડી, ને પરીએ લાગો વા, ને ઘણો નહીં ને
થોડોખી પણ થા.

ઝોધ્યો ઝોધપર જાય, તો જાતને ખાપણુ થાય.

ઝોધ્યો ઝોધપર નહીં જાય, તો હરામખુંદનો કહેવાય.

ઝો નહીં ભીંગા ઝો ભીંગા.

ઝોરડાતું ધન ઝોટલે આવ્યું.

ઝોરત મરદ રાજી, તો ક્યા કરે મિયા કાજી.

ઝોરમાઈ (ઝોરમાન) મા, ને (તે) માથાનો ધા.

ઝોરમાણું ને જોલધાણું.

ઝોરમાન મા, ને બરછીનો ધા.

ઝોરમાયાં, ને વેર વાયાં.

ઝોરાની (વહોરાની) ચાકરીમાં કંટોલાના ફાકા.

ઝોરી આવ ને અડકીશ નહીં.

ઝોલામાંથી કાઢી ચુલામાં નાંખવું.

ઝોલામાંથી નીકળી ને ચુલામાં.

ઝોલીની બલા ઢોલી પર.

ઝોલે રહીને પોરો ખાય.

ઝોલ્યો ને દોલ્યો જો બે મળે સાથ, તો કરે એવી વાત, કે
નીહી જાય રાત.

ઝોશીઆળી બિલાડી, ને ઉંદરની લાડી.

ઝોશીઆળી બિલાડી ઉંદર પાસ જાય.

ઝોશીઆળો અવતાર કામનો નહીં.

ઝોસડ ગળ્યું ન હોય.

ઝોસડ તે સારાં (ગળ્યાં) ક્યાંથી હોય ?

ઝોસડ તો કડવાંજ હોય.

ઝોસવાલ આદે બલા, શ્રીમાળીની સાખ;

પ્રગટ મલ પુરવાળ, લેખા ન ગણે લાખ.

ઝોસવાલ બચ્યા, કદી ન બોલે સચ્યા;

જો બોલે સચ્યા, તો ઇસકા ગુરૂ કચ્યા.

ઝોસારવું હોય તો ઝોસારો, ને ઘોળા ધાનની તો બાધા છે.

ઝોસીકે સુવો કે પાંગતે સુવો પણ ગાંડ (પૂક) વચમાંની
વચમાં (વચ્ચેની વચ્ચે).

ઝોળખાણ, સોનાની ખાણ.

ઝોળખીતો પીંજરો બે કટીલા ઝોછા મારે.

ઝોળખીતો સિપાઈ દરબાર લઈ જાય.

ઝોળખીતો સિપાઈ બે ગોદા (ધક્કા) વધારે મારે.

ઝોળખીતો સિપાઈ હેડમાં પૂરે.

ઝોળખીતો સુતાર બે ટચકા (એક ટચકો) વધારે મારે.

ઝોળે ઝોળે આમલીયો, ને સઘ બેઠો શિવે;

પૂછ તારા પરિયાને, કોઈ પાઘા (ખાખા) વિના છવે ?

કંઈ ન ચાલે, ત્યારે શાકનું હાંડણું (હાંડણું) અમડાવે.

કંઈ નહીં કરતાં કંઈ બહુ.

કંઈ પાપે પેટ ભરાયછ ?

કંઈ વાપર જીવાયછ ?

કંઈર (નર્મદાના કંઈર) તેટલા શંકર.

કંઈરીઆં છોકરીઆં જેલે, શેતરંજ જેલે કાજ;

ગંજીદા તો સખ કોઇ જેલે, ચોપટ જેલે પાજ.

કંકાસ કરતા કુતરા ઘરે જતાં લંગડાય.

કંકાસણીને ક્લેશ વડાક્ષા, ને પક્ષણી (પક્ષની) ને હાર.

કંકાસથી કૃવાનાં પાણી ખૂટે.

કંકાસથી પડોસીના ઘરનાં ખી પાણી ખૂટે.

કંકાસે ગોળીનું પાણી સૂકાય (પણ ન્હાસે).

કંકુના આંદજાની સૌને હોંસ છે, કાજળનાની કોઇને નથી.

કંકુને ક્યા (ગરીબને માટે).

કંકુઆઈના કાંત્યામાં કંઈ ગાંઠ ગડકો હોય નહીં.

કંકોરીમાં ઢીરા પરા, સાજૂરી સરી ગઈ;

લોહું ચુવા ખાઈ ગયા, ને હુર્યાઈને બગલા લઈ ગયા.

કંગાળ ગામની લૂટમાં ચરખો ખી ગણીમત.

કંચન ને કાન્તા હોય, તો પછી શું જોઈએ ?

કંચન પણ પડયું ઢીચ.

કંચાયા સારા, પણ વંચાયા ખોટા (માઠા).

કંટોલું કહે હું ગોળ ગોળ, મારે દિલે છે કાંટા;

ગરીબ બચારા શું કરે, કે તાલેવંત ઘણા ખાતા.

કંઠ વિના તે શાનું ગાન.

કંઠ હસે, કંઠમાળ હસે, હું હસું, મારું દિલ હસે.

કંથ જોઈ મહાલીએ, શેરી જોઈ ચાલીએ.

કંથડજી ક્યાં ગયા ? તો કહે રોઈએ છીએ.

કંથડજી ક્યાં ગયા ? તોકે રોઈએછીએ કેને.

કંથડો એક, ને દેશાવર ઘણા.

કંથડો કુંજર ચઢ્યો, કનક કડાં દો હથ્થ;
 માગ્યાં મુક્તાશ્વ મળે, (પણ) ભિખને માથે ભટ્ટ.
 કંથા ન કરીશ કાસડું, તેથી ભૂંડો ભાર;
 અંગ ન પામે લૂગડું, નાર ન પામે ભરથાર.
 કંથા મત કર (ન કરીશ) કાસડું, ભૂંડો લેવો ભાર;
 તેથી ભૂંડું જાયવું, સૂમને કહેવો દાતાર.

કંથેરમાં કોઇ હાથ ધાલે નહીં.

કંદોઇની છોડી ખાજાની ભૂકી દેખી રહી છે.

કઉચ્છો હંસની ચાલ શિખવા ગયો, તો પોતાની ચાલ ભૂ-
 લી ગયો.

કક્કાનામે કેરું ન જાણે, ને હું મોટો વિદ્વાન.

કક્કો ભણી કોઇ પંડિત ન થાય.

કચતું મ્હોં કાળું.

કચરે કચરો વધે.

કચરો વાળતા જનમ ગયો, ને ભાભાજી ઉકરડો કયો ?

કચુકાને પીલે તેલ ન નીકળે.

કચેરીમાં કચરો.

કછોલીમાં તુર વાગે, ને હું ઉછળી ઘેર.

કજીઆ કંકાસથી જોળાતું પાણી પણ નાશ પામે છે.

કજીઆનું મ્હોં કાળું.

કટકની હાંદલી કટકમાં ફેડવી.

કટમ કડકણું, ને મોસાળ વઢકણું.

કટમને કટારી.

કટમનો કાકો, ને ફળીઆનો ફૂઓ.

કટમમાં ક્વેશ, ને પડોશીએ વેર રાખવું નહીં.

કદામ ગુમડું, ને સસરો વૈદ.

કઠેકાણે ગુમડું, ને સસરો વૈદ.

કડકે કડકે (ટુકડે ટુકડે) બિસમિલ્લા.

કડવા ઝાડને ફળ બહુ, અને કમાણસને જોલ બહુ.

કડવાનાં કડવાં, ને મીઠાનાં મીઠાં.

કડવા લીમડાની મીઠી હાય.

કડવા હોય લીમડા, મીઠી હોય છાંય;

અંધવ હોય ખોલકણા, તોય પોતાની આંલ.

કડવું ઓસડ (આંપધ) મા (વહાલેસરી) પાય.

કડવું ઓસડ વહાલું હોય તેજ પાય.

કડવે લીમડે કડવો વાસ.

કડવો લીમ, સોમણુ સાકર નાળે તોપણુ મીઠો ન થાય.

કડા. સખસેં ગડા.

કડીઓ ને કાળ ખરાખર.

કડી લેતાં પાટણુ ખોયું (પરવાયું), બકરું કાઢતાં ઉંટ પેહું.

કડી લેતાં પાટણુ પરવાયું.

કદામાંથી (પેણીમાંથી) ઉછળીને સુલામાં પડવું.

કદી ન ખાધી, ને કદીમાંની વડી ખાધી.

કણક ને કણખી ગુંધાં ગુણુ દે.

કણકમાં પાણી પડયું, તે મિથ્યા ન જાય (થાય).

કણકી ખાતી ગઇ, ને ચોખા ખાતી આવી.

કણુ કોઠારે સનીસર (શનિશ્વર).

કણુના મણુ થાય.

કણુખણુ ને કામધેન, દોનું વિચાણી સત;

એકે ધરાનો બાર ઉપાડયો, બીજે જગત ઓડાયો હાથ.

કણુખી કારતકે ગલો.

કણુખી ખેડે ખેતર, ને બ્રાહ્મણ માગે ભીખ;

ને નવાને તે શું કરું, મારું જીવું હોય તે હીક.

કણુખીની ગતિ કુલે (કુલે), ભણે ભણે ને ભૂલે.

કણુખીનું મહું કુદાડે ચીરું.

કણુખી ને કણું, બન્ને તરફથી કરડાય.

કણુખીનો દૂખો, એક છવતા પર બીજે ઉભો.

કણુખીનો દૂખો, એક મળ્યો (મર્યો) ને બીજે ઉભો.

કણુખીનો કૂખો, એક મુએને બીજો ઉભો.

કણુખી પછવાડે કરોડ, ને કણુખી કોઇ પછવાડે નહીં;

પણ મૂળમાં મોટી ખોડ, કે ઉંડુંનું ચોસડ નહીં.

કણુખી બગડ્યા ફેડવે, ગણીધર બગડ્યા પૈડવે.

કણુખી વાંસે કરોડ, કણુખી કોઈ વાંસે નહીં.

કણીઆના શ્રાપ (શાપ)થી કંઈ વરસાદ અટકે ?

કણીઆ સદા રણીઆ, કોઇ દિન પહેરે કાંકણીઆં.

કણીઓ સદા રણીઓ, ને કોઇ કાળે (દહાડે) કાંકણીઓ.

કણેકમાં પાણી પડયું તે પડયું.

કણેકમાં પાણી પડયું તે મિથ્યા ન થાય.

કતારગામની છાસ, ને વાવનું ઘાસ.

કથરોટ કુંડાને હસે (નહીં), કે તારું મ્હોંડું મ્હોળું.

કથા એ તો મિથ્યા, પણ ભમરગીતા કોની દીકરી ?

કથા ત્યાં વાર્તા.

કથા સાંભળીને કૂટ્યા કાન, તોય ન આવ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન.

કદહાડા (કવેળા) નાં કેળાં.

કદહાડે કંકોડાં.

કદી ખતા ન ખાય, જે વિચારી વાણી ઓચરે.

કદી મદી, ને કૂતરો ગયો નંદી.

કદી મદી, ને મિયા ચાલ્યા નદી.

કધાનને કેળવીને ખવાય.

કનક આગળ કથીર.

કન, કેળાંની વાહી રે વેવણ, ને સારજ સોનવાડી મુધી
ધાઈ રે.

કનસારાના બોતેર પગ, તેમાંથી બે ભાંગ્યા તો કંઈ ખોડી
ચઢને બેઠી ?

કનૈયા બીન ગાણું નહીં, ને લૂણ બીન ખાનું નહીં.

કન્યા બણે કચકડો (કચકડું), ને વર મોતીનો દાણો.

કન્યાની મા ઉંચી, ને કેડે બાંધી કુંચી.

કન્યા પારકું ધન છે.

કન્યા લે તે લગન.

કપટ તેનું (ત્યાં) ચપટ.

કપડું લઈએ જોઈ કાઢની, ને યૈરી લઈએ જોઈ નાની
(ખાનદાની).

કપાસીએ કંઈ કોઠાર ફાટે ?

કપાસીએ કોઠી ન ફાટે.

કપાસી રે કપાસી વેપાર કરજે તપાસી, નહીંતર ધોર્યાં રહેશે
અપ્પાસી (અપવાસી).

કપાળ ફૂટે નસીળ નહીં ઉઘડે (સુધરે).

કપાળનું ટીલું પૂડે ન થાય.

કપાળ ને કોડિયું.

કપાળ પ્રમાણે ટીલું (થાય).

કપાળમાં કોહોડ (કોઢ) સારો, પણ પાડોશમાં મોઢ માઠો.

કપાળ વચ્ચે ટીલું.

કપાળે કપાળે જૂઠી મતિ.

કપાળે કપાળે મતિ છે (મતિભિન્નતા).

કપાળે કાન ચોંટયા, તે કાંઈ કાપી નખાયા ?

કપાળે કોઢ સારો, પણ પાડોશી મોઢ (વાણિયો) ખોટો.
(માઠો).

કપાળે હોળે કોઢ, પણ પાડોશી ન હોળે મોઢ.

કપાળું જૂપાળું.

કપિલા છઠ બાર વરસે એક વખત આવે.

કપૂરથી દાંત પડે નહીં.

કપૂર દાંત ના પાડે.

કપૂરનું વૈતરૂં, અલેખે જાય નહીં.

કફનફાડુ ગયો, ને મેખમારૂં આવ્યો.

કબજ રાગ, મુલક ટેંટુ (ટેંટ).

કપીર કહે મેરી માથે મોકું જન્મ્યા, મેં કળૂ ન પાયા સુખ;
ડાળે ડાળે મે શીરા, તો પાંદડે પાંદડે દુઃખ.

કપીરકા ઘર ચોકમેં, ગલ કદેકી પાસ;

કરેગા સો પાવેગા, અંદા તું ક્યું હુઆ ઉદાસ.

કપુધિયા ને યુદ્ધ થોડી, ઘર વેચી (રાંડ વેચી) ને લીધી
થોડી.

કપુદ્ધિ કળૂ ના વીસરે, સો સાધુકે સંગ;

મુજ ડબોયા ગંગ પણ, નોય તંગકા તંગ.

કમેસણું ને કબોલ (ખમાય નહીં).

કમ જોર, ઓર ગુસ્સા જોત.

કમ જોર, ગુસ્સા જોત, માર ખાનેકી નિશાની.

કમળા છોડે, પણ કમળી ક્યું છોડે.

કમળાની આંખે સૌ પીળું દેખાય.

કમળાવાળું પીળું દેખે.

કમાઈ કોડીની, ને ખરચ લાખોનું.

કમાઈના ઢાંચળા, ને દિવાસળીના ટોપલા.

કમાઉ દીકરો માખાપને વહાલો.

કમાઉ દીકરો વહાલો લાગે.

કમાડ કરતાં ઉલાળો ભારે.

કમાયા શું ? તોકે રોજનું રોડું ને મહિને દહાડે (મહિ-
નાની) ઈંટ.

કમાલ પૂત, કીસીકા નહીં.

કમાલ ભાઈ, કીસકા નહીં.

કમાવે ટોપીવાળા, ઓર ઉડાવે ધોતીવાળા.

કમોસમનાં કંટોલાં, સ્વાદ નહીં આપે.

કર કરનારો જાય, પણ કર ન જાય.

કરકસર એ વહાણની સફર.

કરજને કન્યા કરગરે ન મળે.

કરજી પી કીડો (ગનુખ) માણસના અંતરને ફેલી (ફેરી)
ખાય છે.

કરજવંત ને ગરજવંત બરાબર.

કરજ વિનાનો કાગડો.

કરજ વિનાનો કાગડો, સૌને માથે કાળા કેશ.

કરડકણા કુતરાને હડકવા હાલ્યો (લાગ્યો).

કરણી તેવી પાર ઉતરણી.

કરણી પાર ઉતરણી.

કરત કુસંગ ચાહત કુશળ, એહી બડા અફસોસ;

ગઈ મર્યાદા સમુદ્રકી, ને રાવણ વસ્યો પડોસ.

કરત કુસંગ ચાહત કુશલ, એ બડા અફસોસ;

સમુદ્રકો મહિમા ધટ્યો, રાવણ ભયો પડોસ.

કરતાં તો ન આવડ્યું, પણ નાખી દેતાં પણ ન આવડ્યું.

કરતાં હોઈએ તે ફરીએ, ને છાસની દાણી (દોહણી) ભરીએ.

કરતાં હોય તે કરો, ને છાશની દુહણી ભરો.

કરતાં હોય તે કરો, નહીં તો કૂવે પડીને મરો.

કરતા હોય સો કીછએ, અવર ન કીજે કગ;

માથું રહે સેવાળમાં, ને ઉંચા થઈ ગયા પગ.

કરતા હોય સો કીછએ, અવર ન કીજે કગ;

મૂડી રહી (રહે) સેવાળમાં, ઉંચા રહી ગયા (રહે જો)
પગ.

કરના સો કરના નહીં, ઓર કરના સો કરના નહીં.

કર, ને જો.

કરનો કરનાર જાય, પણ કર રહી જાય.

કરમ કઠણું, ને કાયા મુંવાળી.

કરમ કઠિયારાતું, ને દેહ રાજની.

કરમ કથીર, ને દેહ સોનાની.

કરમ કરે તે કોઈના કરે.

કરમ કહે કોઠીમાં પેસું (પેશ), ને મન કહે માળવે
જાઉં (જા).

કરમનાં કોઠાં, ને કોનાં જોવાં જોઠાં.

કરમની કાઢાણી, અડધાં તેલ ને અડધાં પાણી.

કરમની કાઢાણી, ને કોઈ નહીં જાણી.

કરમની રતી, નાખી ઉંધી તો થઈ ચતી.

કરમતું કળેડું, એક ગધેડું ને બીજું ઘોડું.

કરમને કંઈ શરમ છે ? (શરમ નથી).

કરમને ખાય, ને રૂપને રડે.

કરમ ને ધરમમાં કોઈનો ભાગ નથી.

કરમને શરમ નહીં, ને ચોરીને દાને ધરમ નહીં.

કરમ પ્રમાણે યુદ્ધિ, ને જળ પ્રમાણે પોયણું (મચ્છ).

કરમમાં કાટલી, તે કોડિયાં ક્યાંથી થાય ?

કરમમાં કાથા, તે દોરડાં ક્યાંથી થાય ?

કરમમાં કોઠાં, તો કોનાં જુએ (જોવાં) જોઠાં ?

કરમમાં ને ધરમમાં કોઈનો ભાગ નથી.

કરમ લેલાડી આગળે, ને સાંભળ માસી વાત;

મેં લીધું મળસકું, ને ઘેંસે લીધી રાત.

કરમ લેલારી માસી, સાંભળ મારી વાત;

ઘાટે લીધું પરોઢીઉં, માસીએ લીધી રાત.

કરમ વગરના કરહણીઆ, જાને ક્યાંથી જાવું ?

નસીબમાં હોય ડોળિયું, તો ધી ક્યાંથી ખાવું ?

કરમ વના કોઠી ન મળે.

કરમ વનાનાં કાંસણ્યાં, ને જાને શાનાં જાવાં;

કરમમાં દીવેલ લખ્યાં, ને ધી શાનાં ખાવાં ?

કરમ વનાનો ખેતી કરે, બળદ મરે કે સુકવણ (સુકવણું)
પડે.

કરમ વિના કોઠી ન પાવે.

કરમ વિનાના કરસણીઆ, ને જાને હું જાઉં;

કરમમાં નહીં એરંડિયું, તો ધી ક્યાંથી ખાઉં.

કરમ-વિનાના ટાંસ્યા, ધી-લેવા જાય;

કરમમાં લખી લૂખીસૂકી, ધી ક્યાંથી ખાય ?

કરમ વિનાની ખેતી કરે, મરે નહીં તો સુકવાણું પડે.

કરમ વિનાનો ખેતી કરે, બળદ વિના સુકવાણું પડે.

કરમ વિના પાછ એક ન ગળે.

કરમ હોય પાધરાં, તો (શું કરે) વેરી આંધળા.

કર્મા (કર્મની) ખાય ને રૂપની રૂએ (રૂપવંતી રૂએ).

કર્માનો મંદવાડ, ને અકર્માનું છીનાળું.

કર્મે કળેહું, જગમાં વગોણું.

કર્મે કળેહું, તો બહાર વગોણું.

કર્મે લખ્યું પાછું નવ હોય.

કર્મે હળે કાઠ, પણ આંગણે (પાડોશી) ન હળે મોઢ.

કરવડાને એકજ આંધળું, ને ચારણીને બોત્તર આંધળાં.

કરવડી હાંલ્યાંને હણે.

કરવત (કાશીનું કરવત) આવતું પણ બહેરે, ને જતું પણ
બહેરે.

કરવા ગયા કંસાર, પણ થઈ ગઈ થુલી.

કરવી ખેતી રાખવું ગાહું, કરવી લડાઈ બોલવું આહું.

કરવી ફકીરી, તો ક્યા દલગીરી ?

કરવું તો કરવું નહીં, ને કરવું તો કરવું નહીં.

કરવું ને મરવું બરાબર.

કરવું હતું કંઈ ને કર્યું કર્યું, આંખનું કાજળ તે હૈડે ધર્યું.

કરશે તેને કહેશે.

કરશે તે બરશે, ને પાંકશે તે પસ્તાશે.

કરશે હાથે, તો લઈ જશે સાથે.

કરશે તેવું પાગશે, ને વાવશે તેવું લણશે.

કરસણુ ક્ષોમનાં, પહેલાં પાંદવળ લે;

પછી લાયો લાપડિયાળ, કરસણુ કાઢે નહીં.

કરીએ તેવું પામીએ.

કરીએ વરો, તો ઉતરે યરો.

કરીએ સેવા, તો પામીએ મેવા.

કરિયો કદારિયો નદી ન્હાવા જાય, પરમેશ્વરે કાળાં કીધાં,
ગોરાં ક્યાંથી થાય ?

કરે કિરતાર, સો હોય નિરધાર.

કરેગા સો પાવેગા, ઓર બંદા રોટી ખાવેગા.

કરેગા સો ભરેગા.

કરે ચાકરી, તો પામે (મળે) ભાખરી.

કરે તે ભરે.

કરે તે ભોગવે, ને વાઢે તે વહે.

કરે તેવું પામે.

કરે નહીં ને કરતો વારે, તેને ધાલો જમને દારે.

કરે મજૂરી, તો ખાય પૂરી.

કરે સો હોય.

કરે હાથે, ને રાખે સાથે.

કરો એવું પામે, ને વાવો એવું લણો.

કરોળીઆનો પગ ભાંગ્યો તો શું, ને નહીં ભાંગ્યો તો શું ?

કરે ભીંજે કાંકરો, સિંહે ભીંજે પાળ;

સહદેવ કહે ભડળી, ટીંબે પાકે સાળ.

કરે ભીંજે કાંકરી, સિંહે ભીંજે રાશ;

ડાંખ કહે સુણુ ભડળી, દહાડા વરસે સાહ.

કર્યું એ કામ, ને કરવાનું તે વાર.

કર્યું કીજીએ રીતનું વચન વડાનું સત્ય.

કર્યું ચીતળના પાદર જેવું.

કર્યું તે કામ, ને વીંધ્યું તે મોતી.

કર્યું તે કામ, મારે તેની તલવાર, ને જે શિખ્યા તે પોતાનું.

કર્તુ તે ખરું, ને કરીશું તે ખોટું.

કર્તુ ન કર્યું ન થાય.

કર્તુ પણ સેકી વાળ્યું.

કર્તુ ભગાના ધર જેવું.

કર્તુ ભગાના જેવું (ભગાના ભાઈ જેવું).

કર્તુ કર્મ ભોગવવાનાં (ભોગવવાં પડે).

કલ્પમ, કલ્પી, ને અરણી (નાગરોતી).

કલ્પ મોદીની કાલ.

કલ્પેન્ના સોદામાં આંખની તપાસ.

કલ્પેડા વગર શું શ્રાદ્ધ અટકે ?

કલ્પેડા વિના શ્રાદ્ધ રહે ?

કલ્પે કાંકરા ઉડે.

કલાળ જ્ય ને સોટા આવે, ને વગર દાંતવાળાને ખીમો.

કલાળમાં હાડકું ખરું (નડતુ).

કલાળે કાંકરા.

કવિ, ચિતારા, પારંધી, વળી વીસે કે માટ;

ગાંધી નરક સિધાર્યા, વૈદ દેખાડે વાટ.

કપ્પ વિના કૃષ્ણ નહીં.

કસરે વજનાં કામ.

કસાઈને ઘેર કલ્પોત્ત. ને ધર્મી વગાડે દોત્ત.

કસાઈને ઘેર કૃષ્ણ, ને ધર્મીને ઘેર ધાડ (સાધુને ઘેર પીડા).

કસાઈને ઘેરથી ગાય છોડાવવી.

કસાઈને હાથેથી ગાય છૂટી.

કસાઈવાડે (દેડવાડે) જ્ય, ને હાડકાંતો ગરવ ન થાય.

કસારીના કાન.

કસમે તરક ન છેડીએ, ઉન્હાએ અંગાર;

વગડે જટ ન છેડીએ, અન્નરે બકાલ.

કસમે તરક ને અન્નરે બકાલ.

કહું તો મા ગારી જ્ય, ને નહીં (કહું) તો આપ કૃતા ખાય.

કહે કંઈ ને કરે કંઈ, તેને ઘાસો ચુલા મહીં.
 કહે ઘણું, કે સહે ઘણું ?
 કહે છાના આવજો, તો કહે ઉંટે બેશીને (ચઢીને) આવીશ.
 કહેતાં તો કહેવાયું, પણ આખી રાત નહીં સહેવાયું.
 કહેતા દિવાના, પણ સુનતા બી દિવાના ?
 કહેતા બી દિવાના, ઝોર (લેઝીન) સુનતા બી દિવાના.
 કહેતા સો કરતા નહીં, ને મ્હોંકા બડા લગ્યાડ.
 કહેતે સો કરને નહીં, ઝોર મુહકે બડે લગ્યાડ;
 કાળા મુહ લે જાઓગે, સાંધ કે દરબાર.
 કહે તો મા મારી જાય, ન કહે તો ગાય કુતા ખાય.
 કહે દે મધીઆરી તેરી મઝ્છીકા મૂઝ.
 કહેતા પણ કરતા નહીં.
 કહેનાર કહી છૂટે, ને બળદ વહી છૂટે.
 કહે પાર, કે સહે પાર ?
 કહે બે લુંડી નવાખ, તો કે નવાખ.
 કહેરે મ્હોંડાં શું ભાવે ?
 કહેવાને કરવામાં ઘણો ફેર છે.
 કહેવાય નહીં, ને સહેવાય નહીં.
 કહેવું ને કરવું ઘણું જૂઠું છે.
 કહેવું રહેવું છે, કરવું (મુશ્કેલ છે) પડે ત્યારે બગર પડે.
 કહેશે તે કરશે શું, ને ગાજશે તે વરસશે શું.
 કહોઈ (કોહોઈ) કુતરીને કાને કીડા, એક મટે ને બીજી
 પીડા.

કહોછોને વર ધરડા ?
 કહોનાં ગયાં છે તે પાછાં આવ્યાં ?
 કહાનો કાળ, ને વહાનો વેરી.
 કહ્યું કશું ને કર્યું કશું, ને આંખનું કાજળ મ્હોંડે વસ્યું.
 કહ્યું કહીએ ને બોલ્યું બોલીએ, તો રાતમાં જઈ રહીએ.
 કહ્યું (કહ્યું) કહે તે શાનો કવિ ?

કહ્યું કહે તે શાનો કવિ, ને સાંભળી વાત તે શાની નવી ?

કહ્યો કુંભાર ગધેડે ચઢે ? (કહીએ તો)

કળથી ચાય, તે બળથી ન ચાય.

કળે ચાય, તેવું બળે ન ચાય.

કળ્યો કોયડો કોડીનો (કોડીનું મૂલ).

કસે (પસે) ચોરી, પસે ન્યાય.

કાંઈક રંગ દોષ, ને કાંઈક પોત દોષ.

કાંઈ દૂધ મૂતરે છે કે શુ ?

કાંઈ નેવનાં પાણી મોભે ચઢે ?

કાંઈ પાણીમાં મ્હોં બેયું છે કે શુ ?

કાંઈ બાંધ્યે (બાંધે) કણુળી ગામ વસે ?

કાંઈ મરીને માળવું જીતાય નહીં.

કાંઈ મારીને મુસલમાન કરાય ?

કાંઈ લવીંગની વખારે તાળાં દેવાવાનાં છે ?

કાંઈયે વેચીને શેઠાણી કહેવડાવવું ?

કાંકરીઠં (કાંકરું) ખોદાય, ને વેકરીઠં (વેકરું) પૂરાય.

કાંકરી ધડાને ફોડે.

કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય, ને ટીપે ટીપે સરોવર બરાય.

કાંકરો મારી ઉતરેડ ગળડાવે.

કાંગલી કુંગલી ધનકોખાઈ, ને પાણી પીતાં ક્યાં ખોવાઈ ?

(ને મોગરા ચુંટતાં ક્યાં ખોવાઈ, ઢોળિયાપરથી ક્યાં
ખોવાઈ ?)

કાંગલી, ને મુઘે મારી આંગળી.

કાંટાની વાડમાં હાથ ઘાલવો ?

કાંટાનું કટેસર.

કાંડે ધાના, ગાડરિયો પ્રવાહ.

કાંતવાની ચાય તો કાંતરડે કાંતે.

કાંતી કાંતીને મોઈ, ને લાભ લઈ ગયા કોઈ.

કાંતી પીંજી કપાસ થયું.

કાંતેલું કાંતવું.

કાંતો જઈશું, નહીંતો મૂળા મોગરી ખાઈશું, ને નદીએ
નાહીશું.

કાંત્યાં તેનાં સૂત, ને ઘેલીને વળગ્યાં ભૂત.

કાંત્યું એતું સૂત, ને જણ્યા એના પૂત.

કાંત્યું નહીં, ને પીંજ્યું નહીં, ને અસીસે (તકીઓ) ફાડું
ને વગર ભૈયો, છોકરું મારું.

કાંત્યું પીંજ્યું કપાસ થયું.

કાંત્યું પીંજ્યું ધૂળ મળ્યું.

કાંદા ઉપર કસ્તુરી.

કાંદો ખાઈને મ્હોં કોણ સુંઘાડે ?

કાં પેટ દાઝે, કાં લોક લાજે.

કાં એકા ઉદાસી, તો કહે નથી મળ્યો કોઈ વિશ્વાસી.

કાં એકા ભાઈ ઉદાસી, તોફે નથી મળ્યું કોઈ વિશ્વાસી.

કાં રાજા ભોજ, ને કાં ગાંગા તેલી.

કાંરે જીવ તું દગદગ કરે, ને તારે હૈયે ધીરજ નહીં ધરે;

જેને માથે હકતાચલ્લા, તેની ગરજ કેમ નહીં સરે.

કાંસકીનાં પાંદડાંમાંથી નીચોતે શું વળે ?

કાંસા કુટ કે રણકા ખાજ ગયા.

કાંસા કુટમાં કલેડું, ને સારાં રાજમાં (રાયમાં) સાવરણી.

કાંસા કુટે (કાંસે કુટે) ધનાળું ન કહેવાય.

કાં હળને હચરકે, (કે) કાં લેખણને લસરકે,

પણ તેલને ટહુરકે, નાર ન પહેરે નાગલા (ચીર).

કાકડી ચીમડું કાપી જોવાય, કંઈ માણસ કાપી જોવાય છે.

કાકડી છરીતું વેર.

કા કહું કિરતારકુ, પ્રાલખકો ખેલ;

મિલીપણકુ રાજ દીયો, ઓર હનુમાનકુ તેલ.

કાકા અજમર ગયા, ને કાકી કાટે છે.

કાકા અજમેર ગયા છે, તોફે આજ મરી ગયા છે.

કાકા અજમેર ગયા, તોડે કાકા આજ મર ગયા.

કાકા કારણે આવ્યા.

કાકા કાકે આવશે.

કાકા કાશી, ને પાખંડી માસી.

કાકા ક્યાં, તોડે જ્યાં ના ત્યાં.

કાકા ખીચડી ખાઓ, તોડે ગાંડમાં ઘાસો.

કાકા ખીચડી ખાશે, તોડે વાડમાં નાખો.

કાકા તારું કાતરિયું.

કાકા દીકરી કે વહુ, તોડે એમાંજ સહુ

કાકા દીકે કટંગ (કુટુંબ), ને મામા દીકે મોસાળ.

કાકાની ધારી, મામાનો દૂધપાક. બાણેજનો ભાત, ને ભત્રિ-
જની કડી (કદી), જમતાં મઝા પડી.

કાકાને કહે વીંછુ માર્યો, ને આવો આપણે સગાં થઈએ.

કાકા મામા કહેવાના, ને ગાંડે હોય તે ખાવાના (ઘરમાં હોય
તે ખાવાના).

કાકા મામા કહેવાના, ને ગાંડે હોય તે લેવાના.

કાકા મામા ગાઓ, ને ઘરમાં હોય તે ખાઓ.

કાકા મામા ગાવાના, ને ઘરમાં હોય તે ખાવાના.

કાકા માંડયા (પરણ્યા) ને ફાઇ રાંડયાં (પરણ્યાં).

કાકા રે મેં કાતક દીકું.

કાકા લગી કુટુંબ, ને મામા લગી મોસાળ.

કાકી, કણેક, ને કેળાં (કળા) એ ત્રણ શું ઘાં શુણ્ઢે (કરે).

કાકીના કુળની દુકાળ હોજી.

કાકી, ને લીધી ધૂળની કાકી.

કાકી રે કાકી તોડે એકવાર શિખી.

કાકો પરણ્યો ને ફાઇ (પુછ) રાંડયાં.

કાકો શીટી (ટળી) ભત્રિજે કોણુ થાય ?

કાકો મરે વારસોએ જાય.

કાખમાં (ખાંધે) કોથળો, ને દેશ મોકળો.

કાગમાં છોકરું, ને ગામમાં ઢંઢેરો.

કાગ કાગ તુને ઠગા, આગુસે ગાંડ ઘોઈ પીછુસે અધા.

કાગડાની કોટે કંકોત્રી.

કાગડાની કોટે દહીંતરું.

કાગડાની કોટે રતન આંધવું.

કાગડાની ગાંડમાં કેસુડું ?

કાગડાની ગાંડમાંથી ગંગાજળ ન પડે. (કાંઈ ગંગાજળ પડે ?)

કાગડાનું કહ્યુંતું ને કુતરાનું નહોતું કહ્યું.

કાગડાનું હસવું થાય, ને દેડકાના પ્રાણુ જાય.

કાગડાને કહે ઢાંઢાં (મુઝેલા ઢોર) ન પડે.

કાગડાને મહોડે (હાથે) કંકોત્રી આવી.

કાગડાને રમત થાય, ને દેડકાનો જીવ જાય.

કાગડાને શાપે ઢોર ન મરે.

કાગડાને શ્રાદ્ધ સોળ (સોળે) દહાડા.

કાગડા પણ કાળા થઈ ગયા.

કાગડે દહીંથરું તાણ્યું.

કાગડો કાળો, ને ચલ્લો મકવાળો.

કાગડો કામડીને ન ધીરે (ધીરે નહીં).

કાગડો કાળો, ને ચલ્લો મકવાનો.

કાગડો કોયલને હસે.

કાગડો દહીંથરું લઈ જાય (ગયો).

કાગડો પોલ્લી (દહીંથરું) લઈ ગયો, ને પેટકુટીને ખેશીરહ્યા.

કાગણુ કોયલ સરખી નાર, ને જણ્યાં પણ જોગવ્યાં નહીં, ને
ધાલ્યાં કાગને આર.

કાગનું બેસવું, ને તાડ (ડાળ)નું પડવું.

કાગને કહે ડોળાં મરતાં નથી.

કાગનો વાધ કરવો.

કાગનો વાધ, રજનું ગજ.

કાગ, મરઘ, ને કપૂત વિદેશે મરે, સિંહ, શીંયણ (સિંહણ)
ને સપૂત સ્વદેશે મરે.

કાગ વહાણું કુંભ જળ, પટલ વહાલી ખતર;

આહાણુ વહાલા લાડવા, ને ગિયા વહાલી પાતર.

કાગળ કલમ ને સાદી, ને આવ મારી આધ.

કાગળની કોથળીમાં ખીલા ભરવા.

કાગળની વાડીમાં સોરંગીનો વાસ ક્યાંથી ?

કાગળની (કાટની) દાંહી એક વાર ચુલે ચઢે.

કાગળની હોડીથી દરિયો ન તરાય.

કાચના ઘરમાં એશીને રાહદારી પર પથ્થર નહીં મારવા.

કાચની કોડી ને ડાચળના ચંદા.

કાચનું કાંધણિયું, ને દુકાળનો દાણો.

કાચનો કુળો, એક મુતો ને ખીન્ને ઉભો.

કાચરી સાડ કંઈ વરો અગાડાય ?

કાચલીમાં કુર, લાં સુધી શર કે ન નૂર.

કાચી કોડીએ કાનો ચઢે

કાચી પ્રીત ટકતી નથી.

કાચે ઘડે પાણી ભરવું ?

કાચો મસાસો, ને કાચી ખારદ (છોકરાં).

કાછડી ખોસે ને પાટલી નીકળે, ને પાટલી ખોસે ને કાછડી
નીકળે.

કાછીઓ મરે, ને કુંભારને ડામે.

કાજ કરવું ને કાચ ફાકવો બરાબર.

કાજળડી કોટડીસે એક ડાઘ લાગેહી લાગે.

કાજળની કોટડીમાં ખેસે (ખેસે) તો ડાઘ પડે.

કાજળની કોટડીમાં ખેસે (ખેસે) તો ડાઘ વિરલાનેજ ન લાગે.

કાજળની કોથળીમાં ખેસીએતો ડાઘ લાગ્યા વગર રહે નહીં.

કાજળ પાયને કાળું. ને ભેંસ પાયને ખડું.

કાછછ કાછછ દુગલે ક્યું ? તોકે સારે શેહરડી ફીકર.

કાજીજી દુગ્ધળા કેમ થયા ? તોકે સારા શહેરથી (ગામકી)
ચિંતા (ફીકર).

કાજીજીના ઓટલા, ખીચડી ખાધને બેસવું.

કાજીની કુતરી (કુતરો) મુઠ (મુઝો) ત્યારે બધું ગામ,
ને કાજી મુઝા ત્યારે કોષ નહીં.

કાજીની કુતરી (લોંડી) મુઠ ત્યારે બધું ગામ, ને કાજી મુઝા
ત્યારે કોષ નહીં.

કાજીની ઘોડી કંધ ધી મૂતરેછે કે ?

કાજીની મારી હલાલ.

કાજી વિના હલાલ ન થાય.

કાજી સાહેબ ક્યા કરના, તોકે હિંદુસે ઉઘટા ચઢના.

કાટે કાઉકા, ને શિખે નાઉકા (હજમ).

કાટયા ને મુંડયા કોષના નહીં (મુસલમાન ને જોગી).

કાઠીઆવાડી ઘોડી ને પલાણીની છોડી.

કાઠી કચોર નહીં.

કાઠીને ભારે સુખડીનું ભાથું ના હોય.

કાઠીભાઇની કળા, હેઠે છાજ ને ઉપર વળા.

કાઠી લૂટે, કોળી લૂટે, એ તો સર્વે બાણું;

વાંસવાડાના વેરાગી લૂટે, એતે કુંભા કાણું.

કાણા કાકા નમસ્કાર, તોકે લઢયા (વઢવા)ના ઉપાય.

કાણા કાકા કાકડી દે, મીઠા ખોલા ખે દે.

કાણા કાઠીઆ ચીસડું આપ, તોકે આવરે મારી મીઠા-
બોલી, તારે વડે મેં સાકર ઘોળી.

કાણાની ઉબાણી.

કાણાને કંધ કાણો કહેવાય ?

કાણાને કાણું કહીએ, કાણું આવે સેરે;

પૂછીએ પેરે (પેરે રહીને પૂછીએ), તો કહે એની મેજ.

કાણાને કાણું કહેતાં, કડવાં લાગે વેણ;

પેરેપેરે પૂછીએ, કેમ ગયું તુજ નેણ ?

કાણાને કાણો કદીએ, કડવાં લાગે વેણુ;
 ધીરે ધીરે પૂછીએ, બાઈ શાથી ખોયાં નેણુ ?
 કાણાને કાણો કદીએ, કડવાં લાગે વેણુ;
 હળવે રહીને પૂછીએ, આ તારાં શાણે ગયાં નેણુ ?
 કાણાને કાણો કદીએ, તો લાગે કડવું;
 એને સાચું કદીએ, તો સૂઝે વઢવું.
 કાણાને કાણો ન કદીએ, કાણો કરે કાંકર;
 ધીરે સાંસ્તે પૂછી જોઈએ, કેમ ગઈ તારી આંખ ?

કાણાને કાણો ન કહેવાય.

કાણા પડયા નમસ્કાર, તોકે લડાઈના ચાળા.

કાણા પેડાના સંસ્કાર.

કાણામાં કરોડ ગુણ હોય.

કાણી આંખે કાંકરો, ને દિયર આંધળો ને પાંગળો.

કાણીઆ નર કોક સાધુ, કોક દાતાર માંજરા,

કોક મૂર્ખા અવરહંતા, કોક નિર્ધન તાલીઆ.

કાણીઆ નર કોક સાધુ, કોક દાતા મીંજરા;

ખોખડહંતા કોક મૂર્ખા, કોક નિર્ધન તાલીઆ.

કાણીએ વર હગ્યો, તોકે વર ઉકશે ત્યારે જાણશે.

કાણી કામમાં, ને આંધળી વેપારમાં.

કાણી કોઆઈ.

કાણી ધી (છોકરી) ને કાણુ વખાણે ? કાણી ધીની મા.

કાણીને કદી રાણીને સમજાવવું.

કાણીને કાણો પ્યારો, રાણીને રાજા (પ્યારો).

કાણી સહેવાય, પણ ફૂટી નહીં સહેવાય.

કાણી હોયતો આવે નહીં, ને કાણી વગર નિંદ આવે નહીં.

કાણુ થોડું, ને (વળી) કરડકણું.

કાણું થોડું ને કરડકણું, આગળ જાય તો કરડવા આવે, ને
 પાછળ જાય તો લાત મારે.

કાણું થોડું ને કરડકણું, અનાથુ ને ઉગાડું.

કાણે ઘડે પાણી ભરવું.

કાણે ઘોડે માલપોર દીઠું.

કાણે કળશિયો ને રાંડચો સસરો (જરોજર).

કાણે કામમાં, ને આંધજો વેપારમાં.

કાણે કારીગર કામમાં, ને આંધજો વેપારમાં.

કાણે, કુખડો, કોચરો, માંકડ, બટુક, બિલાડ એ સૌ તમ
રક્ષા કરો.

કાણો ઘોડો કરડકણો, તે કોણ રાખે વેચાતો;

અકલહીણા અક્રમીની, વિવાહની શી વાતો ?

કાયાની દોરડી, બળે પણ વળ ન મૂકે.

કાદવથી કાળું શું ?

કાદવમાં ઢેખાજો નાંખે શો લાભ ?

કાન આડા હાથ.

કાન કનસાડ ગયા છે ?

કાનખજુરાના સો પગમાંથી એક પગ ભાંગ્યો તો શું, ને
નહીં ભાંગ્યો તો શું ?

કાનખજુરાનો એક પગ ભાંગ્યો તોય શું, ને ન ભાંગ્યો તોય શું ?

કાન તેને (નાં) થાન (વાન), ને મીંડાં તેને (નાં) ઇંડાં.

કાન તેને સાન, ને મીંડાં એટલાં ઇંડાં.

કાનનું એસડ નાકમાં.

કાનમ તારું કાળું મ્હોઢું, એમાસાના ચાર;

તળે કાદવ ઉપર પાણી, મહીકાંકાનો માર.

કાનમાં નહીં મળે પહેરવાની કડી. ને પેટની આંતરડી બળી.

કાન વપુવાન (તેનાં વાન), ને મીંડાં તેનાં ઇંડાં.

કાને કોટે દેખું નહીં, ને લાખનું તો લેખું નહીં.

કાને કોટે દેખું નહીં, ને લાડનું તો લેખું નહીં.

કાને જાલ્યા હાથીઆં ન રહે.

કાને નહીં કોટે નહીં, ને વાસ સોનું હોટે (ચણીઓ આંધ્યો
હોટે).

કાને સાંભળી (તે) કંઈક જોડી.
 કાનનો છે પણ સાનનો નથી.
 કાપેલો એક, જોડેલા જે, ને તોડેલા ત્રણ.
 કાપ્યા કાન, ત્યારે આવી સાન.
 કાપ્યા વગર કેળ ફળે નહીં.
 કાપ્યા પિના કેળ ન ફળે.
 કામ ઉપરથી કારકુન ઉતર્યો કોડીનો.
 કામ કર્યું, તેણે કામણ કર્યું.
 કામ કામને શિખવે.
 કામ કીધું, તેણે કામણ કીધું.
 કામ જોડાતું, ને મિત્રસ ઉમરાવનો.
 કામકાની તત્તવારે વાઘ ન મરાય.
 કામન (કામણ) ગામની, ને અંધારી રાતની, ને ઢાંડીઆ-
 પરતું થીગળું.
 કામતું કાંધણિયું, ને વતાંનું વેરી.
 કામ પડવે માણસ જણાય.
 કામ પરતો મન નહીં, ને અન્ન જોત ભાવે;
 ઉન્હી ઉન્હી ખીચડી, તો નિંદ વરાધર આવે.
 કામમાં કામ કહાડી લેવું.
 કામમાં કામ જે નિંદામણ, ને દુઃખમાં દુઃખ જે અધામણ.
 કામમાં ને કામમાં, ને હડીઓ કાઢે ગામમાં.
 કામ વખત કાઢી, નીકર મેહેલો હાંકી.
 કામ વહાણું છે કંઈ આમ વહાણું નથી ?
 કામ વહાણું, નામ નહીં વહાણું.
 કામ હોય તો મામ મળે.
 કામજ પર જીણું ને ધૂળપર લીપણ.
 કામજ ભીંજાય ત્યારે ભારે થાય.
 કામજી ભીંજાય તેમ ભારે થાય.
 કામાણ હોયું, ને લકાર્ણતું જોયું.

કુંવારી તે રાંડતી હશે ?

કુંવારીને છોકરાં જણાવવાં (કુંવારીએ છોકરું જણ્યું).

કુંવારીને છોકરાં જણાવે એવા લોક છે.

કુંવારો દોડે મરે, ને પરભેલો પીડાએ મરે.

કુકડા જીજી, તો કે જીજી.

કુકડા વગર વહાણું નહીં વાય?

કુકડીનું મ્હોં ઢેપે (ઢેકે).

કુકડીનું મોત (મ્હોડું) ઢેકે (ઢેકે).

કુકડી માતી યાય, તેમ ગાંડ (દુમ) સંકાચાતી જાય.

કુકડો હોય ત્યાંજ શું વહાણું વાય ?

કુડ ત્યાં ધૂળ, કપટ ત્યાં ચપટ.

કુડના દાંડીયા કપાળે વાગ્યા.

કુડને ધુડ, દગા કીસીકા સગા નહીં.

કુડાં કાન કુહાડાના, સતના (સચ્ચા) બેલી રામ.

કુત, ને સઘળી માછલીનું મુત.

કુતરાના ગોડાણમાં રોટલા.

કુતરાના મ્હોંડામાં હાડકું આવ્યું.

કુતરાની દોરતી, રીઝ્યું તો મ્હોં ચાટે, ને ખીજ્યું તો ડાકું
(ખચકું) ભરે.

કુતરાની પુંછડી છ મહિના નળીમાં (ભોંયમાં) રાખી, તો-
પણ વાંકી ને વાંકી.

કુતરાની પુંછડી ભોંયમાં દાટે, તોએ વાંકી ને વાંકી.

કુતરાની પુંછડી વાંકી ને વાંકી.

કુતરાની પુંછડી સોએ વર્ષે કાઢી તો વાંકી ને વાંકી.

કુતરાની પુંછડી સો ગજ દાટે, તોપણ વાંકી ને વાંકી.

કુતરાની પુંછડી સો વરસ ભોંયમાં નાંખો (ધાલો), તોય
વાંકી ને વાંકી.

કુતરાની પુંછડી સોવાર દાટે, પણ વાંકી ને વાંકી.

કુતરાનું પુંછડું, ને બિલાડીના કાન, ને તાણુતાણુ.

કુતરાનું મ્હોં ગધેડે ચાટયું.

કુતરાનું મ્હોં ગધેડે ચાટયું, ને ગધેડાનું કુતરે ચાટયું, એમાં
કાણુ વટલ્યું ?

કુતરાનું મ્હોં જિલાડે ચાટયું, ને જિલાડાનું કુતરે ચાટયું.

કુતરાને કાને કીડા.

કુતરામાં સંપ હોય, તો (એક દહાડે) કાશી જાય.

કુતરાંને રોટલીનો દુકડો નાખેલો ભલો.

કુતરાં પોપ, જિલાડાં પોપ, ને જમાઇનાં જણ્યાંને વાડમાં
ખોશ.

કુતરાં જિલાડાંનું વેર.

કુતરાં, જિલ્લાં, ને આમણાં, ખાવે થોડાં ને વહડવે ધણાં.

કુતરીને દોહી ને કાહોલીને પાવું.

કુતરી ભોટીલાંને ખાય.

કુતરું કરડે, ને વગી ખાસડાંનો માર.

કુતરું ખેંચે (તાણે) ગામભણી, ને શિયાળ (કાહણું) ખેંચે
(તાણે) સીમ ભણી.

કુતરું નાન જોય, પણ ડાંગ નહીં જોય.

કુતરું પળ્યું, ને જિલાડી ન પળી.

કુતરું મૂતરે, તો કંઈ બગાડે ને બગાડે.

કુતરો કહે એક દહાડે કાશીએ જાઉં, પણ જાતે ભાઈ નડે.
(જવાહે ત્યારે કેની ?)

કુતરો કહે કે હું કાશી જાઉં, પણ રસ્તે ભાઈગંધ ધણા.

કુતરો કહે હું એક દહાડે કાશી જાઉં, પણ સગાવહાલા
જવાહે ત્યારે કેની ?

કુતરો કાશી ગયો.

કુતરો કાશી જાય, તોપણ વિષ્ટા ખાય.

કુતરો જોય ધણીને આવતો, જિલાડી જોય ધણીને ખાટલે
પડતો.

કુતરો તાણે ગામ ભણી, ને શિયાળ તાણે સીમ ભણી.

કુત્તા, બિલ્લા, ને બાલ્કણા, સઘ ને સુયારા;
વહેંચણુ થોડી ને વઢવાડધણી, છઠ્ઠા પીંખરા.

કુત્તા સો ખેતના ભાષ, ગંધા સો ધરજમાષ.

કુત્તેકુ સોના લગાદે.

કુદરત કરાવે કલ્યાણ કામ.

કુખાંઈના કાંત્યામાં ગડિયો ગોદો નહીં.

કુખેરનો ભંડાર.

કુમળા ઝાડને (કુમળું ઝાડ) જેમ વાળીએ તેમ વળે.

કુમળી દાઢ (દાંડી) ને વાળીએ તેમ વળે.

કુમળું ઝાડ નમાવીએ તેમ નમે.

કુમળું ઝાડ નમે છે એવું પાંકટ ઝાડ નમતું નથી.

કુમળો વાંસ (કુમળું ઝાડ) વાળીએ તેમ વળે.

કુલડીમાં ગોળ ભાંગ્યો.

કુલડીમાં ગોળ ભાંગે.

કુલડીમાં હાથ ધાલવો.

કુલડીના હાથમાં હાથો આપવો ?

કુળદેવ ક્રોધ દહાડો દીવો ન પામે, ને પારકા દેવને પૂજા.

કૂવા ઉંડા, ને દોરડાં ડુંકા.

કૂવા કાંઠે લાંધણું.

કૂવા કાંઠે લાંધણું, નહીં ધર ને આંગણું.

કૂવા ઢાંકણુ ઢાંકણું, ને ખેતર ઢાંકણુ વાડ;

આપતું ઢાંકણુ ખેટડો, ને ધરતું ઢાંકણુ નાર.

કૂવાની ધટમાળ (ચાલી જાય છે).

કૂવાની છાયા કૂવામાંજ સમાય.

કૂવાતું ઢાંકણુ હોય, કાંઈ તળાવતું પણ હોય ?

કૂવાતું દેડકું જાણે કે બધી દુનીયાના સમુદ્રો આજ ઠેકાણે છે.

કૂવાને મ્હોડે ઢાંકણું, કંઈ જગતને મ્હોડે ઢાંકણુ છે ?

કૂવાને મ્હોડે ઢાંકણું છે, જગતને મ્હોડે નથી. (પણ કંઈ

જગતને મ્હોડે છે ?)

ફૂવા પછવાડે કેવડો, વાગે વાદો થાય;
 જેનો પરફો ન હાયમાં, તેનો જન્મારો એમ જાય.
 ફૂવામાંનું દેડકું મહાસાગરની વાત શું જાણે ?
 ફૂવામાં પડી કુતરી, ને સમ ગયા ઉતરી.
 ફૂવામાં હશે તો (હોય તો) હવાડામાં આવશે (આવે).
 ફૂવામાં હોય તો હવાડામાં આવે કેની ?
 ફૂવે ધાત્રી નેવરત વાઢવી.
 ફૂવો વંદ્યો જ્યાં બળૂતર જોઈું, ધરવંદ્યું જ્યાં ભગતું પેઈું.
 ફૂણને સોજસેં ગોપી, તોય જાળ અલચારી.
 ફેટલા, તોડો મથાના નિમાળા જોટલા.
 ફેડ ન જાણે પહેર્યું, ને મોં ન જાણે ખાધું.
 ફેડનાને મૂકીને પેટનાને ધાય.
 ફેડમાં છોકરું, ને કહે કે માઈ છોકરું ક્યાં ગયું.
 ફેડમાં છોકરું, ને ગામ બધું ગોતે.
 ફેડમાં છોકરું, ને બધું ગામ ફરી વળી.
 ફેડે છોકરું, ને ગામમાં ઢંઢેરો.
 ફેડે છોકરું, ને બધા ગામમાં ધુમી (ને શોધતી ફેરે).
 ફેથે આગ, ને ફેથે લાગ.
 કેના જાપની શુજરાત ?
 કેરડાને પાન નહીં, ને ધરડા જમાઈતું માન નહીં.
 કેરડાનાં અથાણામાં કધડે શું ને કાપેશું.
 કેરી કળતક રહેગી, પત્તાંડી ઓડમેં;
 આખિરતો આમ હોકે, બિકના બખરમેં.
 કેરી ગાળે ચાંચ પાકી. (કોયલની)
 કેરી તો છે મીઠી, પણ ધણીમુઠ જટાલ.
 કેરી પાકે, ને માણસ થાકે.
 કેવી ભગવતની લીલા, બિલાડી કાળી ને ડોળા પીળા.
 કેસર પપ્પુ, મુસળ ખંડી.

કેસરી મુઠ ને ભોરીંગમણિ, શરૂ શરણાગત;

સતી નારી ને કરપીધન, મુઝે જશે પરદસ્ત.

કેસરી મુઠ ને ભોરીંગમણિ, સોઢા શરણાગત;

સતી નારી ને કરપીધન, મુઝે જશે પાંચ પરદથ.

કેસરી મુઠ, ભોરીંગમણિ, કૃપણ દ્રવ્ય, ને સતી નાર, એ
જીવતાં પારકા હાથમાં ન આવે.

કેસુડીમાં રંગ નહીં, ને જોડ્યામાં ઢંગ નહીં.

કેળકે પાન, પાતમેં પાત, ચતુરકી ખાત, ખાતમેં ખાત.

કેળ તે કેળ, ને ખરસાણી તે ખરસાણી.

કેળના ગાભની, ને માણસના પેટની જાણ નહીં પડે.

કેળ પર કેળાં એકજ વાર લાગે.

કેળ ફળે એકજવાર, ને આંખા ફળે વારંવાર.

કેળ ફળે એક વાર, ને વાઘણ જણે પણ એકજ વાર.

કેળવાઘ ને કણ થવું.

કેળ વરંધો એરંડો.

કેળ સાથે વિચ્ચાય, તે કદી નહીં વિચ્ચાય, ને વાઘણ કાગણ
સાથે વિચ્ચાય, તે બાર વરસે વિચ્ચાય.

કેળામાં જોટલી નહીં, ને મુસલમાનને ચોટલી નહીં.

કેળાં ને ખાંડ, મૂળા ને મીઠું.

કેળે કેળ, ને દ્રૌવચે દ્રૌવચ.

કોઘ અન્નતું (અણીતું) ભૂખ્યું, ને કોઘ માનતું ભૂખ્યું.

કોઘ કહે રાંડ, તો કોઈ કહે છીનાળ.

કોઘ કીસીકા નહીં.

કોઘ ખાવે, કોઘ પીવે, કોઘ લે નાસ;

તમાકુની નિંદા કરે, તેતું જન્ય સત્યાનાશ.

કોઘ દસા, કોઘ ખીસા, ને ખંદાતો સાડીજત્તીસા.

કોઘ ઘને મોટું, કોઘ મને મોટું.

કોઘ ન પરણે, તેને ખેતરપાળ પરણે.

કોઘના પેટપર પગ ન મૂકવો.

કોઇના પેટમાં કંઈ પેશી નિકળાય છે ?

કોઇના હાથ, તો કોઇનું મોહું.

કોઇની એય ઉઘાડવી નહીં.

કોઈની છબ આલે, ને કોઈના હાથ આલે.

કોઇની દાદી બળે, ને કોઈને ઉજરડું (તાપણું, અજવાળું)
થાય.

કોઇની વાત આલે, ને કોઇની લાત આલે.

કોઇની હવેલી જોઇને આપણી ઝૂંપડી તોડી પાડીએ ?

કોઇનું બળે પેટને પાસું, ને કોઇને આવે ખડખડાંસું.

કોઇનું ભાગ્ય કંઈ વેચી ખાધું નથી.

કોઇને કહીએ ત્યારે કોઈ આપણને કહે.

કોઇને જોળ, ને કોઇને ગોળ.

કોઇને નરસે આપણું નરસું, ને કોઇને સારે આપણું સારું.

કોઇને બે વાંસા હોય ?

કોઇને મગ વાચડા, ને કોઇને પાતળા.

કોઇને રાટલો આપીએ, પણ ચોટલો ન આપીએ.

કોઇને વેગણ વાચડાં, ને કોઇને ગરમ.

કોઈ પોતાના વાંસાનો વાંક ન દેખે.

કોઇ પોતાને મોહાડે પોતાને ચોર નહીં કહે.

કોઇ પોતાનો વાંસો ને વાંક દેખે નહીં.

કોઇ મળે લૂટવા, ને કોઇ મળે ફૂટવા.

કોઇ માના પેટમાં(થી) શિખીને નિકળ્યું છે ?

કોઈ લાવે હાથે ઝાલી, કોઈ લાવે ફેડે ઘાલી, જટામાં ઘાલીને
કોઈ નંથી લાવ્યું નારી.

કોઇ વેંત નમે, કોઇ હાથ (ગળ) નમે.

કોઇ શિખીને અવતરતું નથી.

કોઇ મુઠ્ઠે, કોઈ ખાય, કોઇ પીએ દુધો;

તમાકુના વ્યસનમાં, ઠેર ઠેર થુંકો.

કોઈ હોંસે ખાય, ને કોઇ ખેંસે ખાય.

કામાતુરાણું ન જયં ન લજ્જા.

કામી આંધળો.

કામુ કામાને શિખવે છે.

કાયદો એટલો કાયદો.

કાયા કારમી છે.

કાયા ત્યાં છાયા, ને તે પોતાનો છાંયડો.

કાયા ને માયા બેનો ભો.

કારણે કારજ નીપજે.

કારતક મંદો, તો ખારે આકરા.

કારતક કાતરે, માગસર છેતરે, પોસ હાંડી સોસ, સાચુ
રોપ ને વહુ સંતોષ.

કારતક કાતરે, ને માગસર છેતરે, પોસ ને હાંડી સોસ, સાચુ
રોપ ને વહુ સંતોષ.

કારતક મહિને કણુળી ડાહ્યો.

કારિયા (કાળીઆ) ના વીસ, ને ધોરિયા (ધોળીઆ) નાત્રીસ.

કારેલું કહે કડવું બડવું, મારે માથે ચોટલી;

જો ખાધાની મઝા કરે, તો કર રસ ને રોટલી.

કાર્ય બીકસતા કોઠ ન જાણે, સ્વાર્થ ખાતાં સૌ પીછાણે;

જળ પડત હેં પાઉપેં કુવાડા, નેત્ર ખોલકે જુએ ગવારાં.

કાલ ઉઠી, ને કોણે દીઠી ?

કાલ કેદી ન આવે.

કાલ (કાળ) કરજદારનો, ને જીવ જમડાનો.

કાલ કરે સો આજ કર, આજ કરે સો અજ;

એસી ઘડી આયગી, કે નિકલ જાયગા સજ.

કાલ કોણે દીઠી છે ?

કાલ છે ને ખોલ છે.

કાલની વાત કાલે (કાલ જાણે).

કાલનો દુકાળ આજે પાડવો ?

કાલનો ભરોસો આજે નહીં.

કાલાની કય, ને જહેરાનો અવડો (પૂરો ન થાય).

કાલાની બાઈ, ને સોહલીની જાઈ.

કાલામાં કપાસ તાતો, જોગો ચાલે અલપતો.

કાલું બોલી કાંચળીમાં હાથ ધાલે.

કાલે કાલે સળ જાંચુ, ચેંકર કે ચુંકર, તોલમે આયા કહાં
જતાહે.

કાલે કાલે સળ જાંચુ નહીં.

કાલે દીકરે કાકા કહ્યા, ત્યારે (ને) બાપ ઉડીને આધા
(નાગા) થયા.

કાલે છોકરે બાપા (કાકા) કહ્યા, ને બાપ ઉડી નાગા થયા.

કાલો થઈને કાંચળીમાં હાથ ધાલે.

કાવસો કાપે, ને માકો વખાણે.

કાશી કેલી, વણારશી કેલી, પણ કરમાથી ખટપટ નહીં ગેલી.

કાશી દૂર પચાસ ગાઉ, તો કે મારી ગમથી કે તારી ગમથી.

કાશીની જાત્રામાં. (કોઈ દહાડો નહીં)

કાશીનું કરવત આહુંએ જહેરે ને ઉભું એ જહેરે.

કાશીનું કરવત આવતું જહેરે ને જતુંએ જહેરે.

કાશીમાં જઈને કરવત મૂકાવવું.

કાઠ ઘન્ટા વિડમ્મના.

કાસદીઆના કાન ન કપાય.

કાહા કહું કિરતારકું, વામે એસી ભૂલ;

કંટક આડ ગુલાબકો, વાકું એસો પૂલ.

કાહું કોશ ના ખમે.

કાહો થઈને કૂવામાં પડે.

કાળ ગયા, ને કહેવત રહીગઈ.

કાળ જાય ને (પણ) કહેવત રહે.

કાળતાણું (તું) મહોં આળ.

કાળનું કોણું, ને દુકાળની દુધી.

કાળના કોદરા.

કાળ પડે ત્યારે કોદરા મોઢા, ને તડ પડે ત્યારે રાંકાં મોઢાં.

કાળ ફેરવે ચૌદ ચૌવટે, એકને આપે બીજનું ઝટે.

કાળમાં કોદરા પણ સારા લાગે.

કાળમાં વળી અદક (અધિક) માસ.

કાળા અક્ષરને કૂટી મારે, ને ધોળાને ધોધ પીએ.

કાળા એટલા ભૂત (ચોર) ના સાળા (કે ?).

કાળા એટલા ભૂતના સાળા નહીં.

કાળા કાળા કૃષ્ણજી.

કાળા કાળા મં કોડા, ને રાતી રાતી ધીમેઢો.

કાળા તેટલા ભૂતના સાળા.

કાળાની જોડે ધોળો બાંધ્યો, તો વાન ન આવે પણ સાન તો આવે.

કાળાને કાળો શણગાર, કોટે ધાલ્યો અડદનો હાર;

આંખ આંજે ને જાંજી ખાય, તેને કાળું કેમ કહેવાય;

કાળા બાદળ ડરાવના, ચોર કિજળા બરસન હાર;

જાડા પુરૂષ સોહામણા, ચોર પતલા લડનહાર.

કાળા માયાનું માનવી ધારે તે કરે.

કાળા માયાનું માનવી શું નહીં કરે.

કાળા મ્હોંના કૈડવા, ને વરવા મ્હોંની વહુ;

બાર (રે) વરસે વિવાહ આવ્યો, ત્યારે મોકળું માંડે સહ.

કાળા બેગન ઉસકી લીલી ઘટા, ખટરસ ભોજન ચલે ચટમ-ચટા.

કાળાં ગયાં ને ધોળાં આવ્યાં.

કાળીઆ કાઠીઆ વેગણું, તો કે વહડવાના ઉપાય.

કાળીઆ ધાગા તુંબી આવ, ને ધોળીઆ ધાગા તુંબી આવ.

કાળીઆ પાસે ધોળીઓ બાંધો તો વાન ન આવે પણ સાન આવે.

કાળીઓ કુતરો મન કરે તો વાઘસેં લડે, મરે પણ મન ન કરે.

કાળીઓ કોદાળીઓ નદી ન્હાવા જાય, પરમેશ્વરે કાળાં કીધાં
ગોરાં ક્યાંથી થાય ?

કાળી કામણુગારી.

કાળી કાળી હમાય, ને ઝોળે ઝોળે ચાલે.

કાળી કીતાબમેં જોલે યું, જોલ લડે ઉસમેં કરે ક્યું;

જો ન હોવે તેરી મરજી, તો જ કર સરકારમેં ચરજી.

કાળી (કોહી) કુતરીને કાને કીડા, એક ગઘ (ટળે) ને
જીજી પીડા.

કાળી કુતરી ને ગજો વાધરી, તે જાય સલાટપોર વાધરી.

કાળી કુત્તી મરનેવાલી, ઝોર ખંદેકુ જસ આનેવાલા.

કાળી ખડકે આયમે, રાની કરજો વિયાય;

ડંખ કહે સુણુ ભડળી, નદીએ નીર ન માય.

કાળી ચૌદશ આવી, ને સવા મણુ મેસ લાવી:

કાળી ચૌદશના આંજ્યા, કોઈના ન જાય (થાય) ગાંજ્યા.

કાળી ચૌદશના કારિયા, ને જૈરાં થા ને માટીડા ચારિયા.

કાળી ચૌદશને આદિતવાર (આતવાર), ફરી ફરીને ન આવે.

કાળી નાર, ને કાજો પહેરવેશ.

કાળી રાંડ, ને કલ્લે ભાત.

કાળું મ્હોડું, ને કથીરના દાંત.

કાજો પણુ કામણુગારો.

કાજો પાપડ બળ્યો, ને દહાડો ફર્યો.

કીકાભાઈની જનમાં, ખાવા પીવા (કાનમાં) કામમાં.

કીકીરે કીકી તો એક વાર શિખી.

કીડી ઉપર કટક ?

કીડીઓનું કટક, એક ચાલે તેમ જીજી ચાલે.

કીડી કણુ સંચય કરે, તેતર તેને ખાય.

કીડી ખાય, મકોડી ખાય, ત્યારે તારવું (વહાણુ) સલામત
જાય.

કીડી ખાય, ચુગળ ખાય, ને જોયા એટલા ક્યાંથી થાય ?

કીડી ચોખો લઈ ચાલી, ને વચમાં આવી દાખ;

જેજે વાતો ક્યમ બને, ક્યાં સેંચો ક્યાં તાલ ?

કીડીના મ્હોંપર લાડવો.

કીડીના મ્હોંમાં કાળંગડું (કાળીંગડું).

કીડીનું એક કોગળે પૂર.

કીડીનું કટક, રજતું ગજ.

કીડીને કણ, કુંજરને મણ.

કીડીને કણ, ને હાથીને મણ (હારો).

કીડી ને કોસનો ડહામ ?

કીડીને ખાંડ નાંખે, ને માણસનું ખૂન કરે.

કીડીને પર થયાં.

કીડીને પાંખો આવી, તે મરવાંની નિશાની.

કીડીનો કુંજર કરવો (હુંગર કરવો).

કીડીપર કટક.

કીડી મોઢ ને વહુ મોઢ બરાબર.

કીડી સંચકે આરેગારે, ને તીતર ખાય એકજ દહાડે.

કીડી સંચકે આરેપારે, ને મકોડો ખાય એકી વારે.

કીડી સંચકે ને મકોડી ખાય, ને સંચકી સંચકીને મરી

જાય, ત્યારે આગલું હોય તેને દીવાળી ધાય.

કીડી સંચે ને તેતર ખાય, પાપીનું ધન પ્રલ્લે જાય.

કીડી સાંચરે ને તેતર (તીતર) ખાય, પાપીનું ધન પ્રલ્લે

જાય.

કીડી સોનૈયે ચઢી.

કીધું (કહું) કહે તે શાનો કવિ.

કીધું કીધું ભગાના ભાઈ જેવું.

કીધું તે કરવું ઓધું.

કીધેલું હોય તે (તો) કરે, નહીં તે (તો) વમાસણમાં પડે.

કીસમત કરે તે કોઈ ના કરે.

કીસીકા ખસમ ગરે, ઓર કીસીકા ચૂડા ફાડે.

કીસીકા ધર જલે, કીસકા પુત મરે, બંદા બેઠા તાપે (પણ
બંદા તો બેઠા તાપેગા).

કીસીકા ધર જલો, કીસીકા પુત મરો, બંદાકુ તો ખેરસદલા
(બંદા ખાવે ઝોર સોવે, બંદા બોઠ તાપે).

કીસીકા ધર જલો, કીસીકા પેટ બજો, અપના તો ભલા.

કીસીકા ધર જલો, કીસીકી જોર મરો, બંદા ખાવેગા ઝોર
તાપેગા.

કીસીકા બલો, કીસીકા જલો, મેરા તો થંડા હુવા.

કીસીકા મ્હું ચલે, કીસીકા હાથ ચલે.

કીસીકા બહેન, કીસીકા બેલ, ને બંદેકા ડચકારા.

કીસીકી ગાડી, કીસીકે બેલ, બંદેકી ટીચકારિયાં.

કુંભાર કદી સાજે હાંલે ન ખાય.

કુંભાર કદી સાજે હાંલે રાંધે નહીં.

કુંભાર કરતાં ગધેડાં ડાહ્યાં.

કુંભાર કરતાં ગધેડી ડાહી.

કુંભાર ખરો બજો, ત્યારે ગધ્ધીના કાન તાણે (ઉંબેજો).

કુંભારડી સૌના પગ ધુએ, ને પોતે ખરડયા પગે સુએ.

કુંભારના ઘડયા, ને મા વિના જણ્યા.

કુંભારના ધરતું હાંલું છે કે બદલી લવાય?

કુંભારના હાથમાં હીરો, ને ઝવેરીના હાથમાં ટપલો, એ
બન્નેની કીમત સરખી હોય

કુંભારની ચાકે પિંડો (છે), ઘડો ઉતરે કે ગાગર.

કુંભારનું મન હાંલનામાં.

કુંભારનો છોકરો કદી આખે હાંલે ન રાંધે.

કુંભારનો નિમાડો નિવડે વખાણુ.

કુંભારનો મીઠામ (ગચ્છમ) દોકડો.

કુંભાર સાજે હાંલે ખાય (રાંધે) નહીં.

કુંવારાનું સહુ, ને પરણેલાની વહુ.

કુંવારી કન્યાને સો વર ને સો ધર.

કો કાળે કળદાયકા.

કો કોને કો.

કાગળે દવ ન જોલાય (હોલવાય).

કાચલામાં વાંદરાનો હાથ છે, તે ચોખા જવા કેમ દેશે ?

કાચીનનો (ચીનનો) શાહુકાર.

કાચેલું ગુમડું ભર નિગળ થઇ જાય.

કોટ, ને દહીનો ગોટ, ને વારી (વાડી), ને સુનાની થાળી.

કોટમાં માળા, ને પેટમાં લાળા.

કોઠીઆની ભારી.

કોઠીએ કણ, એટલું માથે રણ.

કોઠીએ કણ, ને (તેટલું) માથે રણ, તેથી ભડું મરણ.

કોઠીએ જર, તો ડાહી નાર.

કોઠી ઘોઘને કાદવ કાઢવો. (શો ઉખેડવો ?)

કોઠી ઘોતાં કાદવ નિકળે.

કોઠી ઘોયે, કાદવ ઉખળે. (કંઈ નિસરે ?)

કોઠીમાં કણ, ને માથે રણ.

કોઠીમાં ઘાલ્યા જીવે નહીં.

કોઠીમાં ઘાલ્યો હોય, તો શાણુથી નિસરે.

કોઠીમાં તલ ઘાલ્યા, તે કંઈ કોઠીના બાપના થયા ?

કોઠીમાં નાખે કંઈ કોઠીના થઇ ગયા ?

કોઠીમાંનો કુકવો.

કોઠી હોય તો ઢાંકણ ધણુંએ.

કોઠે કોઠે શુદ્ધિ.

કોઠીઆ જેટલું કપાળ, ને વચ્ચે ભમરી (ભમરો).

કોઠીઆને માન, કે ચાડાને માન ?

કોડી ચોર, તે પાડી ચોર.

કોડીની કમાણી નહીં, ને ઘડીની પુરસદ નહીં.

કોડીની પાડી, ને ચોની સવાઈ કરવી.

કોડીની સત્તા, ને લાખની મતા.

કોડી હરાગ, ને બચકા હલાલ.

કોડી હરાગ, બુક્યા (ચેલા) હલાલ.

કોડે મુઆં, ને કુતરે તાણ્યાં.

કોણુ કહે છે (આ)રાંપી (રાંપણી)નો ઘા ?

કોણુના બેડા કોણુના પગમાં.

કોણુ પાપસેં અવતરે, બડે આપકે પૂત;

પામર (મંગન) માગે પામરી, ન મળે ધરમે સૂત.

કોણુ વસ્યું ને કોણુ વસે, ને ધરતી બેડી હસે.

કોણુ સાથે બાંધી ગયુંચ, કે આપણે બાંધી જમ્યું.

કોણીએ ચોપડેલું મધ (શા કામનું ?)

કોણુ કહ્યું હતું, કે બેઠા બાવળીએ ચઢ્યો ?

કોણુ દીડીછ કાલ.

કાચળામાં ઘાલીને પાંછેરીનો માર માર્યો.

કાચળામાં પાંચશેરી.

કાચળીમાંથી સાપ નિકળ્યો.

કોદરા કહે મારો કાળો દાણો, મારું કરહણુ નીચું;

ચાર દહાડા મુજને ખાય, તો હગતાં આંખો મીચું.

કોદરા કહે મારો ખડ દાણો, મારે માથે છાંડાં;

મારો ખપ ક્યારે પડે કે, વરસ આવે ખાંડાં.

કોની ગાય, કોનું ખાય, હાંકે તેનું નખોદ જાય.

કોના બાપની ગુજરાત.

કોના બાપની દીવાળી.

કોની માએ શેર (સવાશેર) મુંડે ખાધી છે ?

કોની રાણી દેવડી, ને કોના દાવલ પીર.

કોની લાડી, કોનાં દેહરાં ઝારશે (તાણુશે).

કોપડું ખાઈને કાંટલી આપવી ?

કો પડ્યા તો કે પડ્યા તારા બાપ, બહાંસે ચઢ્યા તે.

કોમતાઈ રૂ, ને તેલીઆં કોપરાં (પરખવાં મુસ્કેલ)

કોંચલાની દલાલીમાં હાથ કાળા.

કોયલાં (કોહલાં) પણ તે સાગનાં લાકડાં.

કોયલી કુતરીને કાને કીડા, એક મટે ને બીજી પીડા.

કોયાં કોયાં, પણ સાગનાં લાકડાં.

કોયું ધી તેલમાંથી ગયું ?

કોયું ધી દીવેલમાંથી જાય નહીં. (દીવેલમાંથી ગયું ?)

કોરઠ ને સોરઠ. (સોઠી)

કોરા વાગા કડકડે, ને ઘેર ઘોડો ભૂળે મરે. (ધરની રાંડ ભૂળે મરે.)

કોરા વાગા કડકડે (અખડે), ને ધરની આયડી ફફડે.

કોરે કાગળે મતુ.

કોરે બાણે આશિર્વાદ કરવો.

કોલઈ, કાંપરી, ને ખાંમ, એ ત્રણ (ત્યાં) છવ જવાના હામ.

કોલસાની દલાલીમાં હાય કાળા.

કોલાંને (કોહલાં) કોટવાલી આવી, ને હોલાને હવાલદારી આવી.

કોલાંને કોટવાલી, ને હોલાંને રાજ, કુતરી કાને કોડિયાં, ને

બિલાડીને કાને ઝાઝ, ને જોને નહીં હતું આંગણું તેને થયે!

અવાસ.

કોલી દોહીને કુતરીને રેડે.

કોલીનું કામ પડ્યું, ત્યારે હુંગર પર ચઢી બેઠી.

કોલીનું રાજ કરચલે ગયું.

કોલી રાત પડે ત્યારે દર ખોલે.

કોલું કાકડીએ રળિયાત.

કોશીસ સરસ કે કીસમન ?

કોસો, પોસો, ધૂળ ધમાસો.

કોહજ, કપોળ, ને કાફરી, ને ચોથી અંધી લાકડી.

કોહાડી (કોહનાડા) ને હાયો મળ્યો.

કોહી કુતરી ને કાને કીડા, એક ટળે ને બીજી પીડા.

કોહી ઝાસ ઉકરડે ઢોળવી.

કોહોળું કહે હું ગોળ ગોળ, મારે દીક્રે છે છોલ;
 મારા ખાવામાં સ્વાદ કરે, તો નાખ મેથી ને ગોળ.
 કોહો સારનાર, ને કિરપો સરાવનાર.
 કોળી ક્યોર નહીં, ને હરણુ કોળ નહીં.
 કોળી ક્યોરે નહીં, ને હરણુ કોલે નહીં.
 કોળી કીધા લૂટવા, ને રાંડી રાંડ કીધી કૂટવા.
 કોળી ત્યાં હોળી.
 કોળીની બુધ કુલે, ને ગણે ગણે ને મૂલે.
 કોળીની વિધા કોઈ ન કળે (કરે).

કોળી ભાઈની જનમાં, ખાવાપીવા કાનમાં;
 દોલ વાગે તાનમાં, સુધ રહેવું મેદાનમાં.
 કોળીભાઈ લીધી વાત મૂકે તો લાજ જન્ય.
 કોળી રળે ત્યાં કુકવો, ને ઢેડો રળે ત્યાં ધૂળ;
 દુબ્બો રળે તો નિહાલ કરે, નહીંતર કાઢે તળીયાં મૂળ.
 કોળી લૂટે, કાઠી લૂટે, લૂટે ચોર ચખાર;
 ભરવસ્તીમાં ભેખ લૂટે, થઈ વેશ્યાના યાર.
 કૌતક વિના હસવું ન આવે.

કૌરી જગતમે અજળ ચીજ બનાઈ;
 કૌરી ખીન ખાતાં કરે સોહી લપુરાઈ.
 ક્યારે આવ્યા, ક્યારે જશે ?
 ક્યું કરું મેરેમે તાકાત નહીં, નહીંકર સાક્ષેક ચૂરેચૂરા (કુક-
 કે કુકા) કરડાલું.

ક્યાં અઘાણી, ને ક્યાં પિંગાણી !
 ક્યાં કાગ, ને ક્યાં કોયલ !
 ક્યાં ગાંગા શાહ, ને ક્યાં ગાંગા તેલી !
 ક્યાં ઘોડું, ને ક્યાં ગધેડું !
 ક્યાં ચંદન, ક્યાં બાવળીઓ !
 ક્યાં ચંદન, ક્યાં મલીઆગરી, ક્યાં સાયર ક્યાં નીર;
 જેમ જેમ પડે વિપત્તી, તેમ તેમ સહે શરીર.

ક્યાં જાઉં કેથી, તો ઝાડે લાગી મેથી.

ક્યાં જીવ, ને ક્યાં શિવ !

ક્યાં થુવેરીઓ, ને ક્યાં મોગરો !

ક્યાંની ખીખી ક્ષાતમા, ને ક્યાંના દાવલશા પીર !

ક્યાંની રાણી દેવડી, ને ક્યાંના દાવલ પીર;

ક્યાંનો જીવણ કમાલીઓ, ને ક્યાંનો માધો મીર !

ક્યાં મોહોર, ને ક્યાં અધેલી !

ક્યાં રાજ ભોજ, ને ક્યાં ગાંગો તેલી !

ક્યાં રાણો રાજીઓ, ને ક્યાં કાણો કાછીઓ !

ક્યાં લંકાં, ને ક્યાં લાહોર !

ક્યા જાણુ (જાને) ગદ્દા જાદુરાનકી ખાત ?

કોધનાં કડવાં ફળ.

કોધી કુંભાર ગધેડાના કાન આમળે.

કલેશ થાય, તેથી ગોળીનું પાણીએ નીકે.

ક્ષમા વીરસ્ય ભૂષણમ્.

ખંભાતની ખીચડી, ને ઘોઘાનું ધી.

ખમ્, ખરમોડો, ને પિત્ત, એ ત્રણે જીવ જવાની રીત.

ખજુર ખાય તે વાદળ સેવે.

ખજુરાંની પાંખડી ખરી તો શું, ને નહીં ખરી તો શું ?

ખજુરાંની હેઠે દૂધ પીએ, તોફે તાડી પીએછે, ને ગાયના

કોઢારમાં તાડી પીએ, તોફે દૂધ પીએ છે.

ખટપટીઆના કાન ઉંચા.

ખડકા વ્યારા મોટી પાલ, નહીં મરે તો વાલોડ આલ;

વાલોડ કહેજે રાતો કરૂં પીજો કરૂં, નહીં મરે તો હું શું કરૂં ?

ખડિયું ફાટે ત્યારે પીએર જાય.

ખડે ઘાટ, એર (ને) ખારે વાટ.

ખડે વાળ્યાં ખાસડાં, ઉંચી ચઢાવી ખાંહે;

આણીમેર પેલીમેર જોઈને, આઘ્યા ઘરની માંહે.

ખડયા પગ ગલીયા વેર લઈ જવા ?

ખણ, ખાતર, ને પ્રાણી, કરમ લાવે તાણી.

ખણવો હુંગર, ને મારવો ઉંદર.

ખણે તે લણે.

ખણ્યો હુંગર, ને કાઢ્યો ઉંદર.

ખદડા કોદી ખાંડે આવ્યા છે ?

ખપ તેની (તેનો) છોછ નહીં.

ખખડે ખીલા હેડ કે નવસેં નવાણું રોકડા.

ખખર ખાટલે, ને દોડત દરવાજો.

ખમે તે જમે (ખાય).

ખમો અને ખમા કરો.

ખરચી ખૂટી, ને ચારી તૂટી.

ખરસલીનો તાપ, ને મા વિના ખાપ.

ખરસાણીને કંઈ ન થાય.

ખરાતું ખરું જ છે.

ખરાબ ખાસતું, ને ગીઆખાઈ.

ખરાગીનો ખાટલો.

ખરી ગયેલ દાદે શોભે નહીં.

ખરી પ્રીત સેવાળની, તે જળ ભેગી સૂકાય.

ખરી વાતમાં શાનો ખાર, ને પરઠયું આપે શાનો પાડ ?

ખરું કહે તેમાં ખાર શેનો.

ખરું જોડું ઇશ્વર જાણે, ફેકટનો ભાર જોશી તાણે.

ખરું પાણી ઘાથી વળે, પણ ભાંગે તો નહીંજ.

ખરું જોણે તે ખરુંજ પામે.

ખરું જોણે તેમાં ખાર શો, ને પડયું આપે (લીધું આપે)
તેમાં પાડ શો.

ખરે અપોરે ખાર યું, ને આપી માગે તેમાં પાડ યું ?

ખરે અપોરે તારા દેખાડવા.

ખરે અપોરે અણુયું, ને પોપાંગાઇતું રાજ.

ખસકડી જગ્યાન, ખુદાકા નગારા.

ખસેરી વસતારે આવી.

ખવાય નહીં, ને ખાવાદે નહીં.

ખવાય નહીં, ને દોળા દે.

ખસખસની ઠેસ.

ખાંડણીઆમાં માથું, ને ધબકારે ખહીવું? (ને હળવે હળવે ખાંડ?)

ખાંડણી તજે રહેવું, ને ધબકારે ખહીવું.

ખાંડણીમાં માથું, ત્યાં ધક્કાનો શો ડર?

ખાંધપર વાંસલો (ઝુંસરી), ને રાંડ ફટી મારી.

ખાંધે કાથજો, ને દેશ મોકજો.

ખાંધે મુસળ, ને ખેમ કુશળ.

ખાંખામાં ખીલા, ને હાથ પગમાં હીલા.

ખાંચણીઆમાં માથું, ને ધમકારાથી ખહીવું? (ને ધમકારે-થી ખહીવું શું?)

ખાઇએ તેતું ગાઇએ.

ખાઈએ ખીએ મનને ગમવું, ને વહેવાર ચલાવીએ ગામને ગમતો.

ખાઇ ગયા ધાંચી મોચી, ને ન્યાત રહી તમાસા જોતી.

ખાઈ જાણે (જાય), તે પચાવી જાણે.

ખાઈ જાય કાગ, ને ટોવાય હુડો.

ખાઇ જાય દીવાળી, ને ફટાઇ મરે સૂપડું.

ખાઇને ખખરું, ને સુઈને સાંભરું.

ખાઈને ખાસડાં મારે (મારવાં).

ખાઇને ખીસી ગયા (ખસીજવું), ને મારીને નાસી ગયા (નાસીજવું).

ખાઇને સુઇ રહેવું, ને મારીને ભાગી જવું.

ખાઈને હલાલ કરવું, પણ હરામ ન કરવું.

ખાકને ખાસડું.

ખાખર (ખાખરા) ની ખીલોડી (ખીસકોલી) સાકરને
 સ્વાદ શું જાણે !
 ખાખરની ખીસકોલી, આંખાના રસમાં (રસને) શું જાણે !
 (સમજે)

ખાખીની કુતરી.

ખા ગયા એ ખા ગયા.

ખાખ તોફે ખા ગયા.

ખાને ત્યાં, ને પાણી પીને છાં.

ખાટલામાં આડા સુઓ કે તેડા પણ ગાંડ તો વચમાંની વચમાં
 ખાટલે ખોડ કે ચોથો પાયોજ ન ગળે, નહીં તો ઉપર સુવાની
 શી વાત !

ખાટલેથી પાટલે, ને પાટલેથી ખાટલે.

ખાટલે પડેલું ઝાઝા દહાડા છવે નહીં.

ખાટલે મોટી ખોડ કે પ્રયમ (ચોથો) પાયોજ નહીં.

ખાટી છાશ ઉકરડે નાખવી પડે (નાખવાની).

ખાટી છાશ ઉકરડે પડે.

ખાટયો ચોર પથરા ઉપાડે.

ખાટયો માણસ બમણી હિમ્મત પકડે.

ખાડા ખસે, પણ હાડા નહીં ખસે.

ખાડામાંથી (ખાખોચીઆમાંથી) નિકળી ફૂવામાં ખડવું.

ખાડે ખાડ વધે.

ખાડો ખોદે તે પડે.

ખાડો ખોદો હોય તે પૂરવો. (દેવું આપવું).

ખાડો ખોદો હોય તો પૂરાય.

ખાણીઆમાં માથું, ને ધપદારાથી ખીલું ?

ખાતર ઉપર (પાછળ) દીવેલ.

ખાતર ઉપર દીવો.

ખાતરના ગાડામાં ચોપદાર.

ખાતર પાછળ દીવેલ થાય.

ખાતરે ખેતી, ને ધને યુનિયાત.

ખાતાં કાણુ કૃપા ખૂટે.

ખાતાં ખાંડ, ને ચાવતાં રેત.

ખાતાં ખાતાં આમનાં આમ ગજાર્થ જાય (ભંડાર પણ
ખૂટી જાય).

ખાતાં ખાતાં વાત કરે તો કાનમાં કોળીઓ જાય.

ખાતાં ખૂટે, ને પહેરતાં તૂટે.

ખાતાં ખૂટે, ને વાપરતાં ધૂટે.

ખાતાં પીતાં હરિ મળે, તો હમકુ કહીઓ.

ખાતાં રહે તે છાલ ને ગોઠલા, ને મરતાં રહે તે માદાં ધરડાં

ખાતાં રહ્યું તે ખી, ને મરતાં રહ્યું તે ધરડું.

ખાતાં વાર, ને અઘરતાં વાર, તેના કામમાં શી ભલીવાર.

ખાતીના ગાલ, ને ન્હાતીના બાલ (સાંત્યા રહે નહીં).

ખાતું એ ગયું, ને ધાતું એ ગયું.

ખાતું ખાય, ને ભરતું ભરે.

ખાતું ધન.

ખાતે પીતે જોજો (પેટ) દુખે.

ખાતો ખાય, ને પીતો પીએ (ભરતો ભરે).

ખાતો જાય ને ખાસડાં મારતો જાય.

ખાધ રાગ, ને માંહે જપ કળા.

ખાધી ખીચડી, ને ગયા વિસરી.

ખાધી દેહ જણાય, ને વંદ્યા મેહ જણાય.

ખાધું ખભે આવે.

ખાધું ખાંડાની ધારે.

ખાધું ગળાં આડે આવે, ને પાપ મરણ આડે આવે.

ખાધું જરેવે ભેંસ, ને પૈસા જરેવે વાણિયો.

ખાધું તેણે ખોયું, ને વાવડું તેણે વાળ્યું.

ખાધું તે પચોરીએ, ને લીધું તે દસોરીએ.

ખાધું ધાન, તો (ને) ઉતર્યું (ગયું) માન.

ખાધું ધાન પાછું કદાશે ?

ખાધું નહીં, ખાના દીધું નહીં, ને ઢોળી નાખ્યું.

ખાધું ને મ્હેં ખાતી.

ખાધું પીધું તે આપણું, હાકમ ને ભયા ફેાક;

હવ લધ ગયો જમડો, ત્યારે ખાધ ગયા લોક.

ખાધું હોય તે જવાબ દે.

ખાધે ખાધ વધે.

ખાધે ખુવાર, ને ગદ્દે અસ્વાર.

ખાધે પીધે ઉદમાતની ઉગાણી.

ખાધે પીધે દીવાળી, ને ઉગરતે (ઉગરે) ઉચ્ચાટ.

ખાધે પીધે દીવાળી, ને વાર પરમે (શીર મૂડાવે) તહેવાર.

ખાધે ભંડાર ખૂટે.

ખાધેતું ખોઈ ન કરવું.

ખાનખજુરાનો એક પગ ભાંગ્યો તો શું, ને આખો તો શું ?

ખાનગી દેવુ એક ધણીતું રાખવું.

ખાના પીના, ખુશ રહેના.

ખાના પીના ખેરસદ્લા, ઓર (ને) ધીંગાણું ખોતેરાં.

ખાનાર ત્યાં ધાનાર નહીં, ને ધાનાર ત્યાં ખાનાર નહીં.

ખાનારતું મ્હોડું, ને ન્હાનારના વાળ, છૂપા રહેજ નહીં.

ખાનાર પીનાર, ને ખુદા (પરમેશ્વર) આપનાર (દેનાર);

ખાતી પીતી સાસતે, ને લડનેકું મજબૂત.

ખાતે પીતેમે મેં, ને લડતેમે મેરા ભાઈ.

ખાખોચીઆમાં દેખાજો નાખે, તો પોતે છંટાય.

ખાય કરા, ને રાખે યરા.

ખાય કુસડી, ને મારે ભુસડી.

ખાય ખરચે ને રાખે માથો, એતું નામ તે પહેલો ડાહ્યો,

વાત કરે ને નહીં જાય વાહો, એતું નામ તે ણીજો ડાહ્યો,

ધર આંધે ને નાખે પાયો, ને ધાડપડે ને નહીં જાય ધાયો,

એતું નામ તે ત્રીજો ડાહ્યો.

ખાય ખરચે ને રાખે માયો, તે જગતમાં પહેલો ડાહ્યો.

ખાય ખર (ખરેલું-પડેલું), તેને ખુદાનું ખર (બળ).

ખાય ખાંડી, ને પડે માદી.

ખાય ખોડી, ને પડે હરેડીને માથે (હરાડી પર).

ખાય તે ખાય, ને જોય તે જોયા કરે.

ખાય તે (તેવું) ધાય.

ખાય તેનું જોદે.

ખાય તેનુંજ ભાણું ભાંજે.

ખાય તેનું વખાણું.

ખાય તેનો ખૂણો, પીએ તેનું ઘર, ને સુધે તેનાં લુગડાં, એ
તણે ખરાખર.

ખાય નહીં, ને દોળીદે.

ખાય ન્યામત, ને પડે લ્યાનત.

ખાય પીએ ખાલપો, ને ફૂટાઈ મરે ગારડી.

ખાય પીએ ખાંડણી (ખાંડણીકું), ને ફૂટાઈ મરે સૂપડું.

ખાય પીએ દીવાળી, ને ફૂટાઈ મરે સૂપડું.

ખાય પીએ સાવરણી (ખાંચણી), ને ફૂટાઈ મરે સૂપડું.

ખાય બધાં (ય) પક્ષી, ને ટોવાય હુડો.

ખાય ભઠિયારી, ને મારે પોરિયાં.

ખાય ભીમ, ને અગ્રે શકુની.

ખાય સો, ને જરવે એક.

ખાય સૌ, ને ભોગવે એક.

ખારાં પાણી, ને પૂઠનો વા.

ખારા ફૂવામાંથી મીઠાં પાણી ન નિકળે.

ખારા જળનો જીવ, મીઠા જળમાંહી મરે છે;

મીસરી મીઠી ઘણી, ગદ્દાના પ્રાણુ હરેછે.

ખારા સમુદ્રમાં મીઠી વીરડી ?

ખારિયામાં ઢેકું નાંખે તે પોતે ખરડાય.

ખારં પાણી ને પૂઠનો વા, પાણું ફરીને જોય, તો કુહાડીનો ધા.

ખારે પાણીએ ખસ જાય.

ખારે પાણીએ ખોડો ગયો.

ખાસી ચણો, ને વાગે ઘણો.

ખાસી ચણો ને વાગે ઘણો, ને તે ચણાપર દગામ ઘણો.

ખાસી પીસી ક્યાં જાઉં, દો ધનક લેતી જાઉં.

ખાસી વાસણ, ને ખખડે ઘણું.

ખાસી હાથે જન્મી, ખાસી હાથે જતું છે.

ખાવા કુસકાં, ને વહેવી છંટ.

ખાવા ખાપરં નહીં, ને રહેવા ઝુંપડું નહીં.

ખાવા નહીં ખાપરં, ને રહેવા નહીં છાપરં.

ખાવાનાં કુસકાં, ને ઉંચકવાની છંટ.

ખાવાનાં ખોખાં, ને પહેરવાનાં ચોખાં.

ખાવાનું ને ખાવાનું જાય, ને વળી (ઉપરથી) વેવાઇ
રીસાય (ને સગાં દુભાય).

ખાવાનું ને ખાવાનું જાય, ને વળી સગું દુભાય.

ખાવાને જગલો, અતે કૂટવાને ભગલો.

ખાવા પહેરવા (પીવા) ખેરસલા, ને ધીંગાણું ખોતેરાં.

ખાવા પીવા ખોસખદર, ને ખેટા છત્રી ઝોઢે છે.

ખાવામાં અમ્મર, ને કુટવામાં કમ્મર.

ખાવા રોટલા, ને ભાંગવા ઝોટલા.

ખાવાં ગોખર, ને મહીં (માંહે) કાંટા.

ખાવિંદને ખુદા ગરાગર.

ખાવું ખાનપુર, ને સુવું જલાલપુર.

ખાવું ખોખામાં, પણ ભૂખ વિના ભાવે નહીં.

ખાવું ધી, ને માંહે કાંટા.

ખાવું તેનું ગાવું.

ખાવું તેનું જ ખોદવું ? (નહીં).

ખાવું તેમ લવવું નહીં.

ખાવું થોડું, ને ધાવું ઘણું.

ખાવું નહીં, ને ખાવા દેવું નહીં.
 ખાવું મનને ગમતું, ને પહેરવું લોકને ગમતું.
 ખાવું વાસી, ને રહેવું ઉપવાસી.
 ખાવું હોય તો ખા, નહીંકર નાતરે જા.

ખાવું હોય તો જોળામાં, પણ ભૂખ વગર ભાવે નહીં;
 ગાણું (ગાવું) હોય તો ગળામાં, પણ ઉલટ વગર આવે
 નહીં.

ખાવે રોટા, ને સુવે ઝોટા, નહીં કીધા વણજ કે વેપાર;
 કે ઉસમે આવે તોટા, ઉસ કારણસે ધગર મોટા.

ખાવે શૂરા, ને લડવે પૂરા.

ખાવો ગુંદર, ને માંહે કાંટા.

ખાસડાં ખાધાં, કાંદા ખાધા, ને દંડ ભર્યો.

ખાસડાના દેવને પથ્થરની પૂજા.

ખાળે હુચા, ને દરવાજા ખુલ્લા (ઉઘાડા, મોકળા).

ખાળે હુચા, ને બારણાં ઉઘાડાં.

ખાળે હુચો દે, ને બારણાં ઉઘાડાં મૂકે.

ખાળે દાટા, ને દરવાજા ઉઘાડા.

ખીંટીએ પોતિયું (ગુમાસ્તાતું).

ખીંટીવારતે મહેલ પાડવો (તોડવો)?

ખીચડી કહે મેં આવન જાવન, રોટી કહે મેં મજલ
 પોંચાવન;

દાલ ભાતકા સુતરા ખાના, મેરે ભરોંસે ગાઉ મત જાના.

ખીચડી કહે મેં આવન જાવન, રોટી કહે મેં મજલ
 કપાવન;

ભાત કહે મેરે સફલે ખાને, મેરે ભરોંસે ગામ નહીં જાના.

ખીચડીના જે બોલ.

ખીચડીનું ધી ખીચડીમાં ઢળ્યું.

ખીચડીને હલાવવી નહીં, ને દીકરીને લડાવવી નહીં.

ખીચડી ભેગું ઢોકળું ચઢે (ચડે).

ખીચડીમાં ગોળ નહીં, ને નાતરામાં ઢોલ નહીં.

ખીચડી હલાવી, ને દીકરી મ્હલાવી વંઠે.

ખીજડસેં પડા કે ઠેઠણેડેં, ને તપ આઘ ઔર ટપ મુઆ.

ખીજ્યા તો બેટા, ને રીઝ્યા તો બેટા.

ખીર નહીં ખાંધી હું તો દાઝી.

ખીરમાં ખાડો, ને આત્મા ટાટો.

ખીરમે ભેળા સકર, દુધમે મિલાઈ ખાંડ;

તું જાતકી કંચની, મેં જાતકા માંડ.

ખીલા વળુંધી ભેંસ ફૂદે.

ખીલા સાથે કાન જડયા.

ખીલોડી ઉગટમાં.

ખીસકોલી તે વળી ઉગટમાં ?

ખીસકોલીનાં જમાનગતાં હોય ?

ખીસકોલી ભેળી તેની પુંછડી પણ હાલે.

ખીસા તર, તો ફાવે તે કર.

ખુટી ગરીબનો ખીદમતગાર છે.

ખુપમાંથી ખુપરો.

ખુટેલને ખાસડનો માર.

ખુટેલ વાણિયો ચોપડા ખોળે.

ખુદાએ કીધું જોડું, તે કેમ હોય કંદોડું.

ખુદા જ્યારે આપવા માગેછ, ત્યારે તમાચો મારીને આપેછ.

ખુદા જેવો સાહેબ છે, તે ભૂખ્યાં ઉઠાડે છે, પણ ભૂખ્યાં સુવાડતો નથી.

ખુદા તેરી કુદરત, અજબ તેરા ખેલ;

છંદું દરકે શિરમેં, ચંબેલીકા તેલ.

ખુદાના ચોર ચવું ?

ખુદાની ખુદાઈ ભલી, કે ગિયાની ઉંધઈ ભલી.

ખુદાની મહેર, ત્યાં લીલા લહેર.

ખુદાની લાકડીને અવાજ નથી.

ખુદાનું કામ ખુદા જાણે.

ખુદાનું ઘર રાસ્ત છે.

ખુદાને ઘેર ધંટી ખાંચણીઓ.

ખુદાને બનાયા બેડા, (ને) એક અંધા ઓર દુસરા બેડા.

ખુદા પલકમાં ચાહે સો કરે.

ખુદા પાધરો, તો વેરી આંધજો.

ખુદા ખીલંગ, તો સુન્નાની સાદડી, ને રૂપાનો પલંગ.

ખુદા મહેરબાન, તો ગદ્દા (ખી) પહેલવાન.

ખુદા રાખનાર, તેને કોણ મારનાર.

ખુરસી પરથી ઉતર્યો, ને મજદકમાં નામ.

ખુશામત ખારી નહીં લાગે.

ખુશામત ખુદાને ઘેરથી છે.

ખુશામત ખુદાને પણ વહાલી છે.

ખુશીનો સોદો, ને હાથીનો હોદો.

ખૂખીપર ખાસડાં, ને નેકીપર પેંજર.

ખેંચ પકડ, મુજે (મેરેકુ) જોર આતા હે.

ખેડ કર તો લે ગાડું, વેઢ (વઢવાડ) કર તો બોલ આડું.

ખેડ કરે તે ઘાસે, જો ન હોય ઘણી પાસે.

ખેડ, ખાતર, ને પાણી, અનાજ (તે ધાનને) લાવે તાણી.

ખેડ, ખાતર, ને પાણી, કર્મને આણે તાણી.

ખેડ, ખાતર, ને પાણી, કર્મમાં ન હોય તો (નસીબમાં ન હોય

તોપણ) લાવે તાણી.

ખેડ, ખાતર, ને પાણી હોય તો ખેતી થાય.

ખેડુત થાકે, જમીન નહીં થાકે.

ખેડે તે ખાય.

ખેડે તેનું ખેતર.

ખેડે તેવું ખાટે, ને વાવે તેવું લણે.

ખેડો કે ના ખેડો, પણ ભોંયભાડું તો આપવું પડે.

જેતર કહે ખેડ, વાઢે વળગી રહે;
 પછી રાતું થું રડછ, વાઢથું વલખાં કરે.
 જેતર ખેડતું, ને ગામનો હિસાબ.
 જેતર ગયે વરાપ.
 જેતર જેવડી રાંપ હોય ?
 જેતર તેવાં વેતર.
 જેતર પરથું ખજે લાભ.
 જેતર ભઠું ચોવાડ, ને ભાગની ભઠી કાપ્યાડ.
 જેતરમાં ખુટો, ને ઘેર જમ માયા ધુટો.
 જેતર રાખે વાડને, તો વાડ રાખે જેતરને.
 જેતર વચ્ચે ખાડી, ને લાડ ચઢાવ્યો હાડી.
 જેતર વચ્ચે રાધ, ને વઢે ઘેર આળ્યો જમાધ.
 જેતર વાવવાને આપ્યું, ગણવત કરીને થાપ્યું;
 પડતર રાખ, કે બમણું વાવ, પયસા પ્રમાણે મારું લાવ.
 જેતી આગાદાન (આવાદાન).
 જેતી એવા દાણા.
 જેતી એવી સેતી.
 જેતી કરવી (ખેડવી) તો રાખવું ગાડું, ને લડાધ (વઢ-
 વાડ) કરવી તો ખોલવું આડું.
 જેતી ધણી સેતી, નહીંતો થાય ફજેતી.
 જેતી ધનકો નાશ, જો ધણી ન હોય પાસ.
 જેતી ધનકો નાશ, જો ગાડું ધણી ન હોય પાસ.
 જેતી ને ભવાઈ માણમે શોભે.
 જેતી પાતી ને વિનતિ, વાશકેરી વજ;
 હાથે તંગ નહીં તપારીઆ, એતના કામ અકજ.
 જેતી બળદ લેતી જાય.
 જેતી બળ લેતીગધ (જાય).
 જેતીવાજો ધાસે, તે ધણી ના હોય પાસે.
 જેતી શિર શેતી.

જેપ હાર્યા, કંઈ જનમ તો નથી હાર્યા.

જેપ હાર્યા, જનમ નથી હાર્યા.

જેમને ખાય, ને કુશળને ખી ખાય.

જેમને ખાવું, ને કુશળને ખાવું (કેમ બને ?)

જેરણુ જેરણુ જન જાય, ને ભૂતીઆવાડે ભૂત જાય.

જેર, ને જરમાંથી ફેર.

જેરિયું લાકડું ચીરવું છે ભાઈ.

જોખરી ડાંગ પણ હાંલ્યાં(ને) ફેડી નાખે.

જોખરી ડાંગ હાંલ્યાંથી નહીં જાય.

જોજનને બે બૈયર.

જોજનભાઈની ભરતીમાં જે આવે તે સમાય.

જોજને ઊઠ્યો માર ધનાયું.

જોટા જળદને દેશાઈ કહિયે, જોલે કુહાડા ફાડ;

વ્યાજખી પૈસો ન ભરે, તો દંડનો શું ભરે કાડ.

જોટાં ખત પર મુએલાંની શાખ.

જોટું જોવાય નહીં, ને ભૂંડું મરે નહીં.

જોટું તેડું, ને લાંબું નોતરું.

જોટું નાણું, ને અકર્મી દીકરો, કોઈ દહાડે પણ કામ આવે.

જોટો કે ખરો પણ તે ગાંઠનો, ને ભૂંડો કે ભલો પણ તે પેટનો.

જોટો ચોર પથરા ઉપાડે.

જોટો રૂપીઓ જોવાય નહીં.

જોટો રૂપીઓ ચળકે (ઝળકે) ધણો.

જોટો રૂપીઓ (હીરો) ચળકે ધણો, ને ભૂંડો ભૈયો (ભર-
થાર) ભડકે ધણો.

જોડીઓ, ખાપરો, ને બામ, એ છવ ગયાના દામ.

જોડી ગધેડી ને પાટણુ હુંકડું.

જોડી બિલાડી અપશુકનમાંથી ન જાય.

જોડી (માદી) બિલાડી કંઈ અપશુકનમાંથી ગઈ ?

જોડું તો જોડું, પણ ધરતું ઘોડું.

જોડો ગયો, ને દળદર આવ્યું.

જોદતાં ખાડ, ને પૂરતાં ડુંગર.

જોદવો ડુંગર, ને કાઢવો (મારવો) ઉંદર.

જોદવો તો ડુંગર, મારવો તો હાથી, ને લૂટવો તો ભંડાર.

જોદવો તો ડુંગર, લૂટવો તો ભંડાર, પરણવી તો પક્ષની,
પહોંચવું તો દરબાર.

જોદે કોળ (ઉંદર), ને ભોગવે ભોરીંગ;

રજે બળદ, ને ખાય તોરીંગ.

જોદે ખાડો તે પડે, સસ અનાદિ વાત;

નહીં માનો તો કર જુઓ, પછી ખાશો લાત.

જોદેગા મો પાવેગા, તુમ શીકર ન રાખો ભાઈ;

ચીટ્ટી આપી બ્રાહ્મણને, ને ગદ્દે ચઢ્યા નાઈ.

જોદે તે પડે, ને વાઢે તે વહે.

જોઘો ડુંગર, ને કાઢ્યો ઉંદર.

જોડું ધી કંઈ દીવેલમાંથી (કોપરેલમાંથી) જાય ?

જોડું ધી દીવેલમાંથી પણ ગયું ?

જોળામાં ખાણું (ખાવું) પણ, ભૂખ વિના ભાવે નહીં;

ગળામાં ગાણું (ગાવું) પણ, ઉલટ વિના આવે નહીં.

જોળે ઘાલી ખીચડી, ને શો મારી દીકરી.

ગંગા ગયે ગંગાદાસ, ને યમુના ગયે યમુનાદાસ.

ગંગા જમનાનાં પાણી પીવાનાં, ને અંતરવેલનાં ડાભ
ખાવાનાં.

ગંગા જમના પાણી પીવાના, ને અંતરવેલના ડાભ પેટમાં
લેવા.

ગંગામાં ઝળકોળો તોએ કડવી તુળડી મીઠી ન થાય.

ગંજશ તો હરકોઈ ખેલે, સેતરંજ ખેલે કાણ;

ગરીબ ગુરબાં કંકરી ખેલે, ચોપટ ખેલે પાણ.

ગંડુખી બાયડી છોડ ગઈ ગગરી (રા).

ગંદાને કહે સારી, ઉઠાને કહે ટાઢા;
આરાને કહે મીઠું, એવા લોક આડા.

ગંધા ગોસ ભલા, કે તાજી માહી;
બુઢા બાપ ભલા, કે જુવાન ભાષ ?

ગંધાતું તળાવ હમેશાં ભર્યું હોય.

ગઢ જુવાની ને આન્યો બુઢાપો, તે પાંતીનો કેવો કુડાપો ?

ગઢ તિથિ બ્રાહ્મણ (જોશી) પણ ન વાંચે.

ગઢ પણ જોશી ના વાંચે.

ગઢ ભેંસ ચોપડી, ને મુઢ વહુ બાપડી.

ગઢ વસ્તુનો શોક ન કરવો.

ગઢ વાત ગુજરી.

ગઢ વાતનો ઝોરતો નહીં.

ગગન સાથે વાત કરવી ?

ગજ ગાદી પણ સાથરો, અજવાળી પણ રાત;

ભાથી ભૂપ સરીખડો, આહીર (આખર) ભીલની જાત.

ગજની ઘોડી, ને સવા ગજતું બાહું.

ગજ પગલામાં સરવનાં પગલાં ગેબ.

ગજ ભરવો, પણ તસુ ફાડવો નહીં.

ગજ ભરે, પણ તસુ ફાડે નહીં (તસુ ના વેતરે).

ગજવામાં નહીં મળે કોડી, ને જાડ અજરમાં દોડી.

ગજવાં હોય ભારી, તો રોજ જમએ વાડી.

ગજતું જોધને વાત કરવી.

ગજ પ્રમાણે ખરચ કરો, જોધને ડગલાં ભરો.

ગજ વગરની ગધેડી, ને સિંધપુરતું બાહું.

ગજ વિનાતું ગધાહું, ને અમદાવાદતું બાહું.

ગજ વિનાતું ગાતર.

ગજું થોડું, ને ગાતર મોડું.

ગજે તસુ માફ.

ગઢ જીત્યોરે મેરો કાણિયો, તો કે ખાઉં ચલ્યો જખ જાણિયો.

ગઢવી ઘેરના ઘેર.

ગણુતીનાં ખોર.

ગણુદેવી ધમચક્ર, નવસારી નાગમંડળ, ને મહુવા તો હુસે-
નકા બબર.

ગણુના ભાઈ દોષ.

ગણુએ નહીં, જો દુઝણી પાડુ મારે ગાય.

ગણુ ગણુને પગલાં મૂકવાં.

ગણુ ગાયમાં ચોર પડે.

ગણુ તો દેવ, નહીં તો પથ્થર.

ગત જનત હે દરદી દરદડી.

ગતનો શોક ન કરવો. (ગતનં શોચામિ).

ગતનો શોચ વ્યર્થ છે.

ગધેડાં ઘાલી ખેતર ઉગાળવું (લૂગાવવું).

ગધેડાં દરાખ ચરી જાય.

ગધેડાંની લાત ગધેડાં ખમે.

ગધેડાના લીડાંએજ પાપડ થતા હોય, તો અડદનો શો ખપ ?

ગધેડાના વાંસાપર ઘોડાનું જીન.

ગધેડાના વાંસાપર પાણી.

ગધેડાની ગાંડે બકો.

ગધેડાની ગાય ન થાય.

ગધેડાની ગુણમાં દારાની ભૂલ ?

ગધેડાની જોડે ગાય બાંધે, તો ભૂંડવા શિખે.

ગધેડાની જોડે ઘોડું બાંધે, તો છ મહિને ભૂંડતાં શિખે.

ગધેડાની પાસે ગાય બાંધે, તો ત્રીજે દહાડે ભૂંડવા શિખે.

ગધેડાની પાસે ઘોડું બાંધ્યું, તો ભૂંડવા શિખે.

ગધેડાની સાથે ઘોડું બાંધ્યું, 'ભૂંડ્યું' નહીં તોપણ આજોટવા
શિખ્યું.

ગધેડાનું પુછડું ઝાલ્યું, તે ઝાલ્યું (તે મૂકેજ નહીં).

ગધેડાનું મોત, ને કુતરાંની ઉઝાણી.

ગધેડાનું મ્હોં કુતરે ચાટ્યું.

ગધેડાને ગધેડો ખંજવાળે.

ગધેડાને ગોરવ.

ગધેડાને તાપ આવે એવું.

ગધેડાને નહવડાવતાં સમ, સાચુ, ને વેળા ત્રણે ફેાકટ.

ગધેડાને માથે શિંગડાં.

ગધેડાને લીંડે કંઈ પાપડ થાય?

ગધેડાને લીંડે પાપડ થાય, તો કોઈ અડદ વસાવે ?

ગધેડાને વળી બગઈ વળગી.

ગધેડાને સાકર સદે નહીં.

ગધેડાને સાચુવતી નહવરાવે તોપણ ગાય ન કહેવાય.

ગધેડાને સીસકે ચઢાવવું ?

ગધેડાને જ્ઞાન નહીં, દાંતરડાને મ્યાન નહીં.

ગધેડાનો પાછલો પગ.

ગધેડાનો વહેવાર ઢીકા પાટુ.

ગધેડાનો વિવાહ પાટુએ.

ગધેડાનો વિવાહ, પાટુએ રળીઆત.

ગધેડા પર ઉન્હું પાણી બી સરખું, ને ટાહું પાણી બી સરખું.

ગધેડા પરે અંબાડી (ન શોભે).

ગધેડા પર સાંડીનનું જીન.

ગધેડા પાસે દરો (ધરો) ભેળાવવી (ભેલાડવી કે ?)

ગધેડી ગંગામાં ન્હાય, તેથી કંઈ પવિત્ર થાય ? (તોપણ પ-
વિત્ર ન થાય.)

ગધેડી ગંગામાં ન્હાઈ, તેથી કંઈ પવિત્ર થઈ ?

ગધેડી કુલેકે ચઢી.

ગધેડી વગડા વિના વિચાય નહીં.

ગધેડું ઉકરડો દેખીને ભૂંકે.

ગધેડું નહવરાવે ઘોડું ન થાય.

ગધેડું ભાતનો કુસકો ખાઈ જાણે, ને ઈંટરડીની ગુણ ઉંચકી
જાણે.

ગધેડે ગવાયું, ને ગામે વવાયું.

ગધેડે ગોવાયું.

ગધેડે જોદા, તે ગામ બહાર (ગામને દરવાજો) ઉતરવું.

ગધેડે જોદા, તે ઘેર ઉતરવું (તો પાર ઉતરવું).

ગધેડે જોશીને ઘેર ઉતરવું (ઠીક નહીં).

ગધેડે મુલક લેવાય, તો ઘોડાને કોણ પૂછે.

ગદ્દા કયા જાને જાદુરાનકી ખાત.

ગદ્દાપચીસીમાં પડશે ત્યારે ખખર પડશે.

ગદ્દાલીંડે પાપડ થાય, તો અડદનો કોણ ભાવ પૂછે ?

ગદ્દે ખાયા, નહીં પાપ ને (ચોર) પુન્ય.

ગદ્દેને ખાયા ખેત, નહીં પાપ ને પુન્ય.

ગદ્દેલીંડે પાપડ થાય, તો અડદ મગનો ભાવ કોણ પૂછે.

ગપના ગોળા, ને ભેંસના ડોળા.

ગપ્પી કહે હું ગપ ન હાંકું, ગપ હાંકતાં બહીલું; બાર હાથનું

ચીમડું, ને તેર હાથનું બીલું, પાટણથી ખાતો આવ્યો,

(અમદાવાદથી ખાતો આવ્યો) તે ચૌદ હાથ રહ્યું.

ગપ્પીને ઘેર ગપ્પી આવ્યા, આવો ગપ્પીજી,

બાર હાથનું ચીમડું (વેગણ), ને તેર હાથનું બી.

ગભુથી કામ થાય ?

ગમતું ગોવિંદનું થાયછે.

ગમે એટલી સાસુ સારી, પણ કુલ્યાં જેટલી પાહરી.

ગમે તેનું ગુઓ ગમે, ને નહીં ગમે તેનું મ્હોડું પણ ન ગમે.

ગમે તેમ સુઓ, પણ ગાંડ ખાટલા વચ્ચે.

ગયા તવરી, ને આવ્યા રવડી.

ગયા દંડે, કાશી હીંડે, ને પ્રયાગ મુંડે.

ગયા મોરે, તો આવ્યા જીવને જોરે.

ગયા સાપની ઘસલણ, ને મુવા બાપની બરામત નહીં કહે વાય.

ગયાં સરાધ, ને થયા નિરાશ, આઠાણુ રૂએ ચુલાપાસ.

ગયું ઉંટના શિંગની ગોડે.

ગયું ખોખું, ને થયું ચોખું.

ગયે સરાધ, હુવે નિરાશ, બમન રૂએ ચુલે પાસ.

ગયો ઉંટનાં શિંગડાં ગયાં ત્યાં.

ગયો ઓઘો આવે, પણ માર્યો ગોદો નહીં આવે.

ગયો મે (મેહ) આવે, પણ ગધ ખેડ આવે નહીં.

ગયો વખત (અવસર) આવે નહીં (પાછો ન આવે).

ગરજ આગળ અક્કલ આંધળી.

ગરજ ગધાડી બાપડી.

ગરજ ગધેડીને મા કહે.

ગરજ ગાંડાનાં ડાહ્યાં, ને ડાહ્યાંનાં ઘેલાં કરે.

ગરજને અક્કલ નથી (હોય નહીં).

ગરજ બિચારી બાપડી, ખાય શીરો ને પાપડી.

ગરજ બિચારી બાપડી, ને ગરજે ગોદા ખાય.

ગરજ મારી બાપડી, ને કદી નહીં થાય આપણી.

ગરજ મારી બાપડી, ને ઘેર છે નાના પૂત;

(ને માદો કણબણનો પૂત);

શિયાળે નહીં આપી છાસડી, ને ઉંઢાળે ઓપ્યાં દૂધ.

ગરજ મારી બાપડી, ફેડ કલેજાં ખાય;

હકીમ બિચારો શું કરે, કાંઠ કાંઠ દવાઈ લગાય.

ગરજવંત ને આંધળો બરાબર.

ગરજવંત ને દરદવંત.

ગરજવાનની અક્કલ જાય, ને દરદવાનની શિક્કલ જાય.

ગરજવાનની ગધેડી, ને સિદ્ધપુરનું ભાડું.

ગરજવાનની ગાલ્લી, ને દરદવાનના બળદિયા.

ગરજવાનને (અરથુને) અક્કલ નહીં (હોય).

ગરજ સરી, ને વૈદ વેરી (દેવ વેરી).

ગરજ સરો, ને વૈદ મરો.

ગરજ સાકરપે ગળી (સાકરથી ગળી હોય છે).

ગરછ ને દરદી બે ખરાબર.

ગરજુતે જ્ઞાન હોય નહીં.

ગરજે ગધાડી આપડી.

ગરજે ગધેડાને બાપ કહે (બાપ કહેવો પડે).

ગરજે ગધેડાને માટી કરવો પડે.

ગરણુ (ગ્રહણ) વખત સાપ મારવો (નિકળ્યો).

ગરથ ખરચીને ગાંડું બનવું ?

ગરથ ખરચીને (વેચીને) શુ ખાવું (ઘેલા થવું).

ગરથ ગયા પછીનું જ્ઞાન, ને રાંડ ગયા પછીનું ડહાપણ (સૌ-
ને થાય) કામ શું લાગે ?

ગરથ ગયા પછી જ્ઞાન, ને રાંડયા પછી ડહાપણ.

ગરથ ગાંઠે, ને વિદ્યા પાઠે, સ્ત્રી સાથે, ને દાન હાથે.

ગરથના ગાંગાશાહ, ને વગર ગરથના ગાંગા.

ગરથનો ઘરડો, તેને ઘડી ઘડી અરથો;

વગર ગરથનો ઘરડો, તેનો ખાટલો મૂકો આથો.

ગરથ વગરનો લાભ જાય, ને દીકરા વગરની વડુ જાય.

ગરથવાળી કરે ધુંધાં, ને નગર્યાંને આવે ઉંધાં (ઉંધ).

ગરથ વિનાના ગાંગત્રા, ને ગરથે ગાંગા શાહ.

ગરથ વિનાનું ઘેઘું, ને હૈયા વિનાનું નાનું.

ગરથ વિનાનો ગાંડો, ને છોકરાં વિનાનો નાનો.

ગરથ વિનાનો ભવ વ્યર્થ.

ગરથે ગાંગા શાહ.

ગરના ખડનાં વખાણ.

ગરમી ગરમીને કાપે (ગારે).

ગરમીના શેર છરા, ને ટાઢકના શેર હીરા.

ગરમી લાખોની, ને ટાઢકીડં દમડીનું (નાસરીનું).

ગરવ ઢાઈનો રહ્યા નથી, ને રહેનાર નથી.

ગરાસીઆની ઘોડી, ને રાંડી રાંડની છોડી (મોઢાં).

ગરાસીઆતું ખેતર (છે).

ગરાસીઆતું ઘોડે, વાણિયાતું રોડે, ને બ્રાહ્મણતું હોડે ગયું.
ગરાસીઓ ગોઝારો નહીં, ને કણુખી (પાટીદાર, પારસી)
ન્યાતખારો નહીં.

ગરીબકી જોડે સખકી ભાભી.

ગરીબ ઘરમાં ઘડતો વરો, ને નહીં દળાય તો આખા ગળો.

ગરીબ ઘેર છીકણી, રાજઘેર હુકે;

સાધારણ ઘેર ખીડી, તો ખેડા ખેડા કુંકા.

ગરીબના ઘરનો મોભ.

ગરીબનાં છોકરાંને ઉંખ્યાંની (આંગલિયાંની) રમત કૃત્રી ?

ગરીબના માથામાં આંગળી ખુંચે કે (ખુંચેછ) ?

ગરીબની છોડી (બેરી) ને સૌ ભાભી કહે.

ગરીબની બાયડી, ગામની ભાભી.

ગરીબની વહુ, સૌની ભાભી.

ગરીબતું કહું બિખારી ન માને.

ગરીબતું ખાય તેતું સત્યાનાશ જાય.

ગરીબતું નસીબ ગરીબ.

ગરીબ ને ઘરડાં માખાપથી શરમાવવું નહીં.

ગરીબને ઘેર ગોદો, ને પૈસાદારને સોદો.

ગરીબનો છોકરો ચણા ખાય, તોકે ભૂખે મરેછ; તવ ગરનો
દીકરો ખાય, તોકે લાડ કરેછ.

ગરીબનો ખેલી પરમેશ્વર (હંશિર, રામ).

ગરીબનો વાલી ખુદા.

ગરીબમાં ગરીબ વાણિયો, લુચ્યામાં લુચ્યો મુકાદમ, ને ઠ-
ગમાં ઠગ કાપડિયો.

ગરીબ સૌનો ગુન્હેગાર, ને ગરીબ સૌનો દુશ્મન.

ગરરી તછ, ગરીબાઇ રાખવી.

ગરરી (મગરરી)નું ઘર ખાલી.

ગલભાઇ લંગા, ને પીરભાઇ પહોળા.

ગણા પાછડા.

ગવંડરનો સાળો, ને દીવાસળી વાળો,

ગર્વિષ્ટતા અંતે દુઃખદાયક છે.

ગરત ગરત બે ફરે, ગરત ઉપર ડાલન પાણી;

કાળા મકર ચાળા, તારી વાત મેં જાણી.

ગળામાં ટાંટિયા આવી ગયા.

ગળીઆ ગઢવી ઘેરના ઘેર.

ગળીઆને યુવકાર્યો તે બેસી ગયો.

ગળીઆભાઈ ગળીઆભાઈ દેશમાં તો અપકીર્તિ પણ જાતે
તો સુખી.

ગળીઓ ને વળી બચકાર્યો.

ગળીઓ બળદ.

ગળીને લુગડે ડાઘ ન બેસે.

ગળે કાણું, ને પાસે નહીં નાણું.

ગળે ગાંઠ, ને મ્હોડે ડુચો.

ગળેપડુ (ગોકળદાસ) ગોવનદાસ.

ગળેપડુનું ઘર.

ગળે લગાડીને ગરદન મારવી ?

ગળ્યા ને નામે શુ પણ ખાય.

ગળ્યું ગળ્યું ખાય, તે વૈદ પાસે જાય.

ગળ્યું લાગ્યું ગાલ, ને મામાને ઘેર ચાલ.

ગળ્યું લાગ્યું, ને તણખણે ઘર ભાગ્યું.

ગાંગલી ગાભણી, ગામને ઉજાગરો.

ગાંગલી ગેર આવ્યો.

ગાંગે ગળ્યા ગટ, ને બોલે તે પર પડે ભટ.

ગાંગે ગળ્યા ગટ, તેનું નહીં કાગળ કે ખત.

ગાંગે ગળ્યા ગત, તેનાં ખત નહીં કે પત.

ગાંગે ગળ્યું, તે ગયું.

ગાંગો આવ્યો, ને ગપ લાવ્યો.

ગાંગો નાચ્યો, ત્યારે ગણપતિ નાચ્યા.

ગાંઠનાં ગોપીચંદન કાણુ કરે.

ગાંઠની ખીચડી, ને શેઠની ચાકરી.

ગાંઠનું ખાવું, ને ગાંડા (ઘેલા) સાથે જવું.

ગાંઠનું ગોપીચંદન ખોયું (કર્યું).

ગાંઠનું દીવેલ લઈ નાચવા જવું ?

ગાંઠે નહીં કાડી, ને ઉભી બળ્લર દોડી.

ગાંડ તજે આવે રેલો, ત્યારે પારકી વાત મેલો (વાત બધી મેલો).

ગાંડ તજે બજે, ને પારકાનું હોત્રવવા બય.

ગાંડ દેવા ગમણું નહીં, ને કાકરી ડેરા દેવરાવો.

ગાંડ નગારાં, ને કુલ્લે તગારાં.

ગાંડના વેહ લગી ડાહ્યા.

ગાંડનો છેડો માથે મેલવો ?

ગાંડનો છેડો માથે નાંખ્યો.

ગાંડ (પૂઠ) પછવાડે વાત ન કરવી, ને જે કહેવું તે મ્હોડે કહેવું.

ગાંડપર હાથ, ને જગન્નાથ (જુમેરાત).

ગાંડ બતાવીએ, પણ દાંત ન દેખાડીએ.

ગાંડ બતાવીએ, પણ મ્હોં ન બતાવીએ.

ગાંડ લંગોટી, ને ફતેખાન.

ગાંડ વગરનો ગોળો (ગોળવો, ધાડવો) જેમ ગળડાવે તેમ ગળડે.

ગાંડા આગળ ગાંડ ધરવી, તો કુહાડીનો ધા.

ગાંડા આગળ ગાન, દે કુહાડીનો ધા.

ગાંડા ગાંડાં શું હસ્યો, તો કે તું હસ્યો તે હું હસ્યો.

ગાંડા ગામમાં ધનતેરસ.

ગાંડા ઘેલા ને ધઉંના રોટલા, દબ્યાતો દબ્યા, નહીં તો આખા
ગબ્યા.

ગાંડા ઘેલાને ધઉંના રોટલા, ને ડાહ્યાને બેડાગ.

ગાંડા જોડે ગમત, ને બહાર જોડે વાત.

ગાંડાનાં ગામ કંઈ જૂદાં વસતાં નથી (કંઈ જૂદાં વસેછે ?)

ગાંડાનાં તે કંઈ ગામ વસતાં હશે ?

ગાંડાનાં ગામ જૂદાં ન વસે (હોય નહીં).

ગાંડાને ત્યાં ગહવેર.

ગાંડાને જ્ઞાન આવ્યું.

ગાંડા લોક તે ગામડે વસે, ને ખાસકું મારે ત્યારે ખડ ખડ
હસે.

ગાંડા સાથે જવું, ને ગાંડની ખીચડી ખાવી.

ગાંડા સાથે જવું, ને ગાંડનું ખાવું.

ગાંડી શુજરાત, આશુસેં (ઉપરસેં) લાત, પીછુસેં (ઓર
પીછેસેં) બાત.

ગાંડી શુજરાત, આગે લાત પીછે બાત.

ગાંડી ઘોળે, ને ડાહી કુંડાળાં કરે.

ગાંડી ને વળી ભૂતે સાહી.

ગાંડી માથે બેલડી, મરકટ કંઠે હાર;

જુવારી પાસે વાંકડાં, ને રહે કટલી વાર.

ગાંડું ને વળી ભૂતે કરડયું.

ગાંડુ ભડવે ઓઘે ચઢે, મરદોકે યુરે હાલ;

પતિવ્રતા ભૂખે મરે, ને પેટ ભરે છીનાળ.

ગાંડુ ભડવે ઘોડે ચઢે, મરદોકે દોહાલ;

પતિવ્રતા ભૂખે મરે, ઓર પેટે ચખે છીનાળ.

ગાંડુ રળે, ને ગાંડુ ખાય, ને ગાંડાનો ધણી મરાયો જાય.

ગાંડે શુંદર લઈને બેસવું ?

ગાંડો, ને વળી ભાંગ પીધી.

ગાંધી, ગાંધીનો વેરી.

ગાંધી જોડે વેર, તેમાં સાકરને કંઈ કડવી કહેવાય ?

ગાંધી ટકે ટોપસો લે, ને ટકે ટાંક વેચે.

ગાંધીના ગણપતિને ગોળનું નૈવેદ્ય.

ગાંધીનો ગાંધી, ને પોડીનો પોડી.

ગાંભુ જઈને ગાભા રહ્યા.

ગાઘ ગાઘને મુઝ્યા, ને વરતું નામ ધૂળ (કંઈ નહીં).

ગાઓ ગાઓ ગામ આવ્યું, શું ગાઉં શું ગાઉં શેરી આ-
વી, તું ગા તું ગા તોરણ આવ્યું.

ગાઓ ત્યાં મુધી ગાળે, પછી ઝાંપો દધને જાળે.

ગાજતું વાજતું માંડવે આવશે.

ગાજર કાપતાં આવડે નહીં, ને નવલખીનું ખ્યાનું લેવા
જાય.

ગાજરકી તતુડી (પીપોડી), બજતો ઠીક (બજઈ),
નહીતો કાટ ખાઈ.

ગાજરના ખીના ઉકાળા, ને અસાળિયાની રાખડી.

ગાજરની પીપી, વાગી તો વાગી, નીકર કરડી ખાવી (ખાધી).

ગાજરની શરણાઈ, વાગી તો વાગી, નહીં તો કરડી ખાધી.

ગાજતાં મેહ વરસે નહીં, ને ભસંતા (ભસ્યા) કુત્તા કાટે
નહીં.

ગાજે તેનું વાજે.

ગાજે તે વરસે નહીં, ને વરસે તે ગાજે નહીં.

ગાજ્યા મેઘ વરસે નહીં, ભસ્યા કુતરા કાટે નહીં.

ગાજ્યા મેહ વરસે નહીં, ભસ્યા કુત્તા નવ ખાય;

ઘોડા બોલ્યા રણ રહે, ઘણા બોલ્યા ઘર જાય.

ગાઠ્યા તોય ખાય છે (ગાય છે).

ગાડરીઓ પ્રવાહ, ચાલ્યો એટલે ચાલ્યો (એક ચાલે તેમ
ખીજું ચાલે).

ગાડા ઉપર ગાંસડી, ને લાદી ઉપર પૂજો.

ગાડા ઉપર ચઢીને ગ્રહણ જોયું હશે.

ગાડાએ જોતર, બળદને કોતર, વાણિયાને ઘેર વાણોતર.

ગાડાતળે (નીચે) કુતર જાય, તો કે હું તાણું છું (ભાર
જેંચું છું).

ગાડા તળેથી કુતરું જાય, તોફાન ભારેજ માથે બધો ભાર.

ગાડા નીચેનું કુતરું જાણે કે હુંજ ગાડું ખેચું છું.

ગાડાને મેલીને ગણેશને સ્થાય.

ગાડા પર નાવ, ને નાવપર ગાડું.

ગાડા પહેલાં સામેલ.

ગાડા વાટે ગાડું જાય, છીંડે જાય છે સહુ;

દાસ દારકો એમ કહેછે, લાજ કાઢી જાય તે વહુ.

ગાડીત ને ગધેડો બરાબર.

ગાડી દેખી ગુડા થાકે (પગ થાકે, ગુડા ભાંગે, થાક લાગે).

ગાડીવાન ને ગધેવાન (પાડીવાન, કુતરેવાન) (બે સર-
ખા) બરાબર.

ગાડે પાડો રોકાઈ રહ્યા.

ગાદી તકિયો, કે દોરી લોટો.

ગાનારતું ગળું, ને ન્હાનારના બાલ છૂપ્યા નહીં રહે.

ગાનારતું મોં ન રહે, ને નાચનારનો પગ ન રહે.

ગાદીકોઠા માલ, એર અકલમંદોકા ખોરાક.

ગામ આપીએ, પણ નામ નહીં આપીએ.

ગામ કરતાં ધાંયજી ઉતાવળી.

ગામકા જોગી જગટા (જોગટા), ને એર ગામકા સિધ
(સિધ).

ગામ ગયા ગમાર ગયા (બે દહાડા ભાગે પણ ખરા).

ગામ ગયા (ગયે) સો તુત જાગે.

ગામ ગયે સુતું જાગે-ગામ ગયું સુતું જાણે (જાગે).

ગામ ઘેરે, ત્યારે ઘેઝી ઘેંસ એરે.

ગામ ચલાવે તે ગામનો વેરી, ને ઘર ચલાવે તે ઘરનો વેરી.

ગામડાના (ગામડીઓ) ગમાર, નહીં સમજે એખા ને
નમાર.

ગામડીઆની રાંડ નાતરે જાય, ને ગામડીઓ વળાવવા જાય.

ગામડીઓ ખોચ, મંગાવી ખુરસી ને લપ આપ્યો કાચ.

ગામડી ને વહેંત લેવો ચામડી.

ગામડું ને ચામડું.

ગામડે ભેંસ, ને ઘેર ઝડકા (ઘેર મૂક).

ગામડે ભેંસ, ને ઘેર ધગોણા.

ગામને મ્હોડે કંઈ ગળણું બંધાતું નથી.

ગામ તેવી ગોત્રજ, ને દેવ તેવી પૂજા.

ગામ તો માર્યું, પણ છોકરે હાથી તો દીઠો.

ગામ ત્યાં ઉકરડો હોય.

ગામ ત્યાં ઢેડવાડો, નદી ત્યાં ઝોવારો.

ગામથી આવ્યું, ને ઘોડે ખાધું.

ગામના પટેલે ઢેડીને તેડી, તોડે હવે હું પટલાણી.

ગામની શુદ્ધી, ને સીમાડાની રોણ(રાયણ, સૌજુડે).

ગામની ગોરાણી, ને દેશની દેરાણી.

ગામનું કુતરું ન પીએ, તે વટેમાર્ગું પીએ.

ગામનું ગધેડું ન પીએ, તે વાટનો વટેમાર્ગું પીએ.

ગામને મ્હોડે ગરણું બંધાય નહીં.

ગામનો દેવાળીઓ, ને પરગામનો શાહુકાર.

ગામનો રાહ, તે ધરનો રાહ.

ગામનો હાકેમ ખીજે, ત્યારે લોદ્દાના ચણા ચવાડે.

ગામ પહેલાં ગોરાણી, ને દેશ પહેલાં દેરાણી.

ગામ બળ્યું ખમાય, પણ પેટ બળ્યું ન ખમાય.

ગામ મ્હોડે કંઈ ગળણું છે ?

ગામમાં ગધેડાની ખોટ ?

ગામમાં ઘર નહીં, ને સીમમાં ખેતર નહીં.

ગામમાં પેસવાનાં સાંસાં, ને પટેલને ઘેર ઉન્હાં પાણી.

ગામમાં પેસવાનો હુકમ નહીં (નથી), ને પટેલને ઘેર ઉન્હાં પાણી.

ગામમાં રહેવું, ને પટેલથી વેર ?

ગામમાં વેચવાની આશા નહીં, ને પટેલને ઘેર ઉન્હાં પાણી
મૂકાવવાં ?

ગામ મોર ધાંયછ ઉતાવળી (ધાંયજો ઉતાવળો).

ગામ રાહ, તે ગાલ્લાં રાહ.

ગામ રીત તે, ગાલ્લાં રીત.

ગામ રીતે દીવાળી.

ગામ રેલાય, ત્યારે ઝાંપો રેલાય.

ગામ વચ્ચે ફૂવો, કોઇ ઉંડો કહે ને કોઇ છાલકો (છાછરો)
કહે.

ગામ વચ્ચે ફૂવો, કોઇ કહે ઉંડો ને કોઇ કહે ઉતળો.

ગામ વચ્ચે ગગરથું નહીં હોય.

ગામ વચ્ચે રહીને પોતાનું ધર ન જળાય.

ગામ હોય ત્યાં ઢેડવાડો (ખરો).

ગામે ગત્યું રત્ન.

ગાય અને કન્યાએ દોરે ત્યાં જવું પડે.

ગાય ઉપર પલાણુ ?

ગાયકવાડી કારભાર.

ગાય ફૂદે ખીલડા (ખીલડી) વરાંસે.

ગાય ગાયની ભૂખે ચરવા જાય, ધણીના દૂધ સાર ના જાય.

ગાય ધણું ફૂદે તે ખીલાના જોરથી.

ગાય છવાડવી ને રતન કાઢી લેવું.

ગાય દોહી, કુતરી પાવી (ગધેડાને પાવું).

ગાયનનું ગળું, ને જોડનું તળું (અવાજ કર્યા-વગર રહે
નહીં).

ગાયના કોદારમાં તાડી પીએ, તોડે દૂધ પીએ.

ગાયનું દૂધ તાંડ તળે બેશીને પીએ તોડે તાડી પીએ છે;

ને તાડી ગાય તળે બેશીને પીએ, તોડે દૂધ પીએ.

ગાયને દોહીને ગધેડીને પાવું (ગદ્દાને પાવું, કુતરીને પાવું).

ગાયને પેટે ગોધો જન્મ્યો.

ગાયને મૂકે છરી, તેને ન મંજે હરી.

ગાયને મ્હોડેથી કાઢી ગોધાને મ્હોડે ભરવું.

ગાયને સુખ, તો ગર્ભને સુખ.

ગાયનો પિંડ ગધેડાને ખવાડવો ?

ગાય પછવાડી વાછરડું (હોય).

ગાય માતા પારવતી, ભેંસ રાંડ ડાખું.

ગાય લેવી તે દૂજતી, ને વહુ લેવી તે શોભતી.

ગાય વાળે તે ગોવાળ.

ગાય વાંસે વાસડી (વાછરડી).

ગાય વિઆય, ને ગોધાને પીડ (પીડા) થાય.

ગાય વિનાનું વાછરડું.

ગાય વેચીને દૂધ પર દાવો કરે.

ગાય અમારી શાથી મારી, એ અમને ખતલાવો;

હુંકારામાં અમે ન સમજીએ, હિસાબ ગણો તો આવો.

ગાયાં ગીતને શું ગાઇએ, ને રાંધ્યાં ધાનને શું રાંધીએ.

ગાયે ગળ્યું રતન.

ગાયો કંઈ એકલા ગોલાને ઘેરજ ખંધાતી હશે ?

ગાયો ખડ ખાયછે, પણ તેનાં પુછડાંને (દૂધને) માનીએ
છીએ.

ગારે લીધ્યાં ધર સૌનાં.

ગાલ તેવો તમાચો.

ગાલમાં તમાચો મારીને ખાવાનું છે.

ગાલમાં તમાચો મારી ને મ્હોં લાલ કરવું ?

ગાલે લાગ્યું ગળ્યું, તો તણખલે ધર ખળ્યું.

ગાલ્લી પહેલાં સામેલ.

ગાવું ગળામાં, પણ ઉલટ વિણ આવે નહીં.

ગાળ ખાધે કંઈ શુભડાં નહીં થાય.

ગાળનાં તે કંઈ શુભડાં ઉઠેછે ?

ગાળે કંઈ શુભડાં હિવાનાં નથી.

ગિરાસીઆનો ખીન્ને, ને ગ્રાળીનો ત્રીન્ને.

ગીતડો ને બીતડો એ વારમાં થાય.

ગુંગાનું ગોડ, શું સમજાય ? (ન સમજાય).

ગુંગી મારી, ન જૂમ ને બહાર.

ગુજરની ખેટી, સોનાની પેટી.

ગુજરાત, તેની શી વાત.

ગુજરાતની ગાંડ, ને માળવાનું મ્હોડું (પાલણપુર).

ગુજરાત લેતાં હવેલી ગઇ.

ગુણના ભાઈ દોષ.

ગુણ પછવાડે અવગુણ ઉભોજ હોય.

ગુણ વિના તે શાનું રૂપ.

ગુણાસેં ગુણ ક્રિયા, તો કાંઈ દિન ગુણ જોયા;

નગુણાસેં ગુણ ક્રિયા, તો આટા મીટીમે ગયા.

ગુપત ગંગા ગઇ.

ગુમડું (ઘોર) ધૂટે (ધૂટ્યું), ને વૈદ વેરી.

ગુમાંની કાડી દાંતે કાઢે.

ગુમાં રૂપીઓ પડ્યો હોય, તે દાંતે ઉચકીલે.

ગુમાસ્તાનું (ને) ખીંટીએ પોતીઉં.

ગુર કરતાં ચેલા ચઢે (વધ્યા, સવાયા).

ગુર કહે તે કરવું, પણ ગુર કરે તે ન કરવું.

ગુરકી છાતીમેં લકડી.

ગુર કીધા મેં ગોકુળનાથ, ને ધરડા બળદને ધાલી નાથ.

ગુર ગુરની વિદ્યા, ને માયાં માયાંની અક્ષલ.

ગુર ગુર વિદ્યા, ને મન મન યુદ્ધિ.

ગુર ચેલા જે લાલચી દોનું ખેલે દાવ.

ગુર ચેલા ખોત, તો કહે કે ભૂખે મરતે સગ બાગ જાયગે.

ગુર ચેલા લાલચી, દોનો ખેલે દાવ;

દો બિચારા ક્યા કરે, ખેડે પથ્થર કે નાવ.

ગુરુ ચેલા ખોત હુવા, તો અચ્ચા મંગ ખાઓ.

ગુરૂ તેવા ચેલા.

ગુરૂથી ચેલા આગળા.

ગુરૂની વિદ્યા ગુરૂને ફળી.

ગુરૂ લોભી ચેલા લાલચી, દોનું જેલે દાવ.

ગુરૂ વિના જ્ઞાન મજે નહીં.

ગુરૂ શુદ્ધકી બાદલી, શનિશ્વરકી છાય;

સહદેવ કહે ભડળી, ખીના બરસે નવ જાય.

ગૃત (ગરથ) વેચીને ગુ ખાધું.

ગેટ ગેટા વળગે તે છુટે નહીં.

ગેટા લડાઇ, વળગે પણ છુટે નહીં.

ગેબની (ગેબી) વાતનો જાણનાર પરમેશ્વર.

ગેરબંદી ન્યાતના પંચોતેર પટેલ.

ગાંદરે ગાધાવે, ને સારી પેટ ફૂટે.

ગોકળીઓ ગાંડો નથી, કે દીવાળીને દહાડે ઘેંસ ખાય.

ગોકુળ (મથુરા) ગામનો પેંડો ન્યારો.

ગોકુળમાં કહાન (કહાનો).

ગોકુળમાં ગોવનજી જેવા.

ગોખરૂ સાથે ગાંડ ધસવી.

ગોખલામાં ગોટી, મારી વાત મોટી;

આંખે આવશે મોર, વાત કહીશું પોર.

ગોત્રજે હાથ લગાડવો.

ગોદડીમાંથી ગોરખ જાગે.

ગોદડે ગાંઠ નહીં વળાય.

ગોધરાની ડાકણ. ગોધરીયું વાળું.

ગોધો ગાયનો, ને દીકરો માયનો.

ગોપીઓમાં કહાન.

ગોપીચંદનનો ગરૂ, ને ભાગ્યાના ભેરૂ.

ગોપીચંદનનો ધસારો, ને સો બ્રાહ્મણનો એક કંસારો.

ગોપીપરાની ગપ, ને ચોટે ચાલી ચપોચપ.

ગોપીપરાની ગપ, ને વડેચૌટે આવી એટલે સપાસપ (ચપા-
ચપ).

ગોમ તમ્ભવે ભોમ (ભોગ).

ગોર કહે નમસ્કાર, તો કે આડ ખાંધી.

ગોરજી મહારાજ ભણ્યા ગણ્યા, ને પોથી પુસ્તક વાંચે;

પથારીને પડતી મેલી, સુએ જમને માચે.

ગોર તમારું ને તમને.

ગોરની ઘોડી, ને ખુંટીએ લગામ.

ગોરને આપો ધરડી ગાય, પુન્ય થાય ને પાપ જાય.

ગોર પગે લાગું, તો કહે ખુંટીએ ચોકલું.

ગોર પરણાવી આપે, કંઈ ધર ચલાવી આપે ?

ગોર પરણાવી આપે, પણ ધર ન ચલાવી આપે.

ગોર પાચે મારીએ, તો કહે આડાનો આશીર્વાદ.

ગોરીઆના ગુણ પેટમાં (છે).

ગોરીઆમાં ગુણ હોય, તો સાકળસાથું (શેતું) ખાય ?

ગોરીનાં ઘેર ઘેર સાસરાં.

ગોલા ધાંચીની લડાઈ.

ગોલાની છીનાળીમાં, ધાંચીનો બળદ વેચાય.

ગોલાને ક્યાં ગાય હતી અને દૂધે વાળુ કરતા હતા ?

ગોલાને દરબાર દીંચણ સામો.

ગોલા લડાઈ.

ગોલાં, ઢોલાં, ને ગધેડાં, કાગળ ને કપાસ, એટલાં વણકુટાં
વનવાસ.

ગોલે ગધેડો માર્યો, ને ગામ સાથે રસણું ?

ગોલેયામાં જમવું, ને પાંચ પાટલા માંડવા ?

ગોલો આલો, ને ગોલી પાછી.

ગોલો ગોલી વઢે, ને ગધેડીનો કાન આમળે (ચીંમોળે,
કપાય, અમળાય).

ગોલા (ઘોડલા) મહાજન એ પતવાળી.

ગોવંદાની ગાય દુઝે, ને સેજરી (પટોશી)ના પેટમાં દુખે.

ગોવાનું ગડગડિયું પાણીમાં સોસાયું.

ગોવાળીઆ વિનાનું ગોધયું.

ગોળ ખાધો નથી, ને ગળ્યો લાગ્યો નથી.

ગોળ ગળે તેને માલમ પડે, કે ગળ્યો લાગે છે કે કેવો ?

ગોળ ગાંગડી, ને ધી આંગળી.

ગોળ ધાસે (નાખે), તેટલું (તેવું) ગળ્યું થાય.

ગોળના ગણપતિ ને કપાસીઆની આંખો.

ગોળના ગણપતિને ગોળનું નૈવેદ્ય.

ગોળના પાણીએ ન નહવાય.

ગોળ બી સરખો, ને ખોળ બી સરખો ?

ગોળમાંથી ગળપણ ગયું, ને સગામાંથી વહાલ ગયું.

ગોળ વગરનો કંસાર, ને સ્ત્રી વગરનો સંસાર.

ગોળ વીંટી, જેમ ફેરવે તેમ ફેરે.

ગોળ વિનાનો કંસાર નહીં, ને જૈરી (સ્ત્રી) વિનાનો સંસાર નહીં.

ગોળ વિના મોળો કંસાર, મા (સ્ત્રી) વિના મૂનો સંસાર.

ગોળ હોય ત્યાં માખો બગણો.

ગોળાને મ્હોડે ગરણું, પણ ગામને મ્હોડે ગરણું નથી.

ગોળાને મ્હોડે ગરણું બંધાય, પણ ગામને મ્હોડે ન બંધાય.

ગોળી (હામ) તેવી દીકરી, ને મા તેવી દીકરી.

ગોળે મરે, તેને ઝેરે શું કામ મારવું ?

ગોળે મરે, તેને વિષે (વિષે) ન મારીએ.

ગોળે વીંટીને મારી શકાય, તો (તેને) વિષે વીંટીને મારવો નહીં.

ગોળે વીંટી વાત.

ગોળે વીંટયો મંકોડો.

ગ્રહણ વખત સાપ મારવો ? (કાઢવો).

ધંટીતળે હાથ તે કળે નિકળે, બળ કરતાં મોચાઈ (મોચવઈ)
જન્ય.

ધંટીના ગાળામાં આવવું સારું, પણ (લોકના) દાંતના
ચાવ્યામાં આવવું સારું નહીં.

ધંટીના ગાળામાં રહે, પણ માણસના ચાવ્યામાં ન રહે.

ધંટીના સો ફેરા, તો (ને) ધંટાનો એક (ફેરો).

ધંટીના સો, ને ધંટાનો (ધંટનો) એક.

ધંટી પ્રમાણે ઓયણું (ઓરણું), ને ચુલા પ્રમાણે ખોયણું
(ખોરણું).

ધંટી પ્રમાણે ઓરણું, ને જળ પ્રમાણે ખોયણું.

ધંટીમાં ઓરણું, ને ચુલામાં ખોરણું.

ધંટી તેનાં ગીત.

ઘઉં કહે હું રાતો દાણો, મારે માથે મીર;

મારાં વખાણુ ક્યાં થાય, કે હોય ગોળ ને ધી.

ઘઉં કહે મારો રાતો દાણો, મારે માથે લીછી;

મારા ગણુ ક્યારે જણાય, કે હોય ગોળ ને ધી.

ઘઉં ખેતમાં, ખેટા પેટમાં, ને બિલ્લીકે ઘર બિલા.

ઘઉં ખેતમાં (મે), ખેટા પેટમાં (મે), ને લગન વસંતપંચમી
(પાંચમ) નાં (લીધાં).

ઘઉં ગણુ, તે માડા ભૂલે નહીં.

ઘઉં ઘાટા તલ પારવા, ડેડક ઢેકંતી જર;

કરમે કરમે કપાસિયા, ચારે મોલ સપાર.

ઘઉંનાં ઘેબર થાય, ને માડાએ થાય.

ઘઉંની કણક, જેમ કેળવીએ તેમ કેળવાય.

ઘઉંની રોટલી, જેમ વાળે તેમ વળે.

ઘઉંનું વીણામણુ કાંકરા.

ઘઉંનો કાંકરો, ને ગામનો કાકરો.

ઘઉં ભેગો ચીલ નખ્યો જન્ય.

ઘઉંમાં કાંકરાની ખોટ.

ધઉંમાં કાંકરો, ને દાળમાં ડોળ.

ધઉં સળ્યો, ને વાણિયો ડબ્યો (ડ્યો, ટબ્યો).

ધટી પિયતિ પાનીયં, ઝલ્લરી તાડયતે ભૂપમ.

ધડપણુ તે ખીજું બચપણુ.

ધડપણુ ને ચર્વણુ.

ધડપણુ ને બચપણુ બરાબર.

ધડા જેવડું માથું જન્મે, પણ ચણા જેટલું નાક ન જશે.

ધડા જેવડું માથું જાય તે સારું, પણ ચણા જેવડું નાક
જાય તે સારું.

ધડા જેવડું મોતી, નહીં કાને ને નહીં કોટે.

ધડાના ગોણીઆ.

ધડા કુટ કુટ, તો કે રણકાતો વાગા.

ધડામાં દીવો, તેનું ધડામાંજ અજવાળું.

ધડીએ ઘુંટ ભરાય.

ધડીકમાં માસો, ને ધડીકમાં તોલો.

ધડીકી નકટાઈ, લેકીન સારા દિનકી તો બાદશાહી.

ગો ગઈ તે સોનાની, પણ આવરદામાંથી ઝોછી થઈ.

ગો ધડીના રંગ.

ગો જાય છે (તે) દોહેલી.

ધડીની નવરાશ નહીં, ને પૈસાની પેદાશ નહીં.

ધડીનો ભરસો નથી.

ધડિયા પીતળીઆ વાગી રહ્યા.

ધડે ઘડો ભરાય નહીં. (કંઈ ભરાય છે ?)

ધડો તેવી કીકરી, ને મા તેવી દીકરી.

ધણું છોકરાં હોય, તેથી કાંઈ ગોસાંઈને અપાય ?

ધણું છોકરાં હોય, પણ ગોસાંઈને ન અપાય.

ધણા કંકાસથી ગોળીનું પાણી પણ નહાસે.

ધણા કાળનો રોગ નહીં જાય થોડે દહાડે.

ધણા ગુલામે ધર ઉજ્જડ.

ઘણા ધરનો પરાણો ભૂખે (ભૂખ્યો) મરે.
 ઘણા ધરનો પરાણો, ભૂખ્યો રહે નિદાન.
 ઘણા ગણા, તે ઘણા ખરડાય.
 ઘણા ગણા, તે ઘણા ઘેલા.
 ઘણા વાળાને ઘણી હાલ, ને છતે ધીએ લૂખું ખાય.
 ઘણા સાથે વેર ન કરવું.
 ઘણી ઉતાવળ કરીએ, તેમ ઘણી વાર લાગે (એ દસ્તુર છે).
 ઘણી ભૂખ લાગે, તેથી (પણ) કંઈએ હાથે ખવાય ?
 ઘણી મુશ્કેલે ઘણું આસાન.
 ઘણી વાતે ગાડાં ભરાય.
 ઘણું કરે, તે થોડાને સાર.
 ઘણું ધસ્યાથી નીકળે ચંદનથી પણ આગ.
 ઘણું તાણે તે, તૂટવાને.
 ઘણું તો ધાસ, થોડું તો ખાસ.
 ઘણું થાય તે (કરેતે), થોડાને કાળે (સાર).
 ઘણું બોલે, તે ઘણું પસ્તાય.
 ઘણું મળે તેને ઘણી હાલ, ને છતે ધીએ લૂખું ખાય.
 ઘણું હસવું, તે રડવાને થાય.
 ઘણું હસે, તે ઘણું રડે.
 ઘણે કંકાસે ગોળીનું પાણી સૂકાય (નહાસે).
 ઘણે ગુલામે (ઘણું) ઘર મૂનું.
 ઘણે નાણે શેર ધાન ખાવું, ને થોડે નાણે પણ શેર ધાન
 ખાવું.
 ઘણે પૈસે દેવાળું, ને ઘણી ભક્તિએ છીનાળું.
 ઘણે હાથે રસોઈ ન મુઘરે.
 ઘણો કૂદે, તે ઘણો પડે.
 ઘણો ગણો, તે ઘણો (પણ જગાએ) ખરડાય.
 ઘણો ગણો, તે નાકે ખરડાય.
 ઘણો બોળો ભૂંડાઈનો ભાઈ.

ધનનન ધંટા વાગે, દાકોરકુ રીઝાવે;

અંછરી પંછરી લૂટા દેવે, ને નરદમ માલ પોતે ખાવે.

ધર ઉપરથી આવતા જન્ને, બાર ઉપરથી થતા જન્ને.

ધર કહે તોડી જો, ને વરો કહે માંડી જો.

ધર કહે ખાંધી જો, ને વિવાહ કહે માંડી જો.

ધરકા ટટ્ટુ બેલ બરાબર.

ધરકા ટાંડા, ને બાવા નાયક.

ધર કાણું થાય, ત્યારે ધરમાંતો પૂંજો રહેવો મુશ્કેલ.

ધરકી મુરંધી દાલ બરાબર.

ધરકે ઉઠે બનમે ચલે, સો બનમે ઉઠી આગ.

ધર ગયું, ને ઝોસરી રહી.

ધર ધડી, ને ઉમરડી જડી.

ધર ધડ્યા, ને ઉમ્મર જડ્યા.

ધર ધડ્યું, ને ઉંબર ચઢ્યું.

ધર ધર દોલકી, ધર ધર તાન, બગ મુલક હે હિંદુસ્તાન.

ધર ધરની કીડી—(ધર ધરના ઉંદર).

ધર ધર બદી, સર સર અક્કલ.

ધર છોડ્યું, ને દુઃખ વિસર્યું.

ધર જમાઈ ને યાચકો, આગમજાયા ધી, ત્રણેને જો ગુણ કરે
ગધે પાયાં ધી.

ધર જાણે પાડોશી, ને કુળ જાણે વેવાઈ.

ધરડાં ગાડાં વાળે (ધરડીઆં ગાડાં વાળે).

ધરડાં થયાં, તે શું ઘેલાં થયાં ?

ધરડાં ને ઘેલાં બરાબર.

ધરડાં માળાપે, ને ફાટે લુગડે શરમાવું નહીં.

ધરડાં વગર ગાડાં કોણ ઠેલે ?

ધરડાં વગર ધર નહીં, ને વહુ વગર વર નહીં.

ધરડાં વડે ઘેર, ને હાકમવડે શહેર.

ધરડાં વિના ગાડાં ન ચાલે.

ધરડા ઐટલા શું ગાંડા ?

ધરડા ગોધાના સાથામાં જોર, ને ધરડા માણસની જખાન-
માં જોર.

ધરડા થાય, ઐટલે ગતિ જાય.

ધરડા થાય, તેમ અક્કલ જાય.

ધરડી ગાય ને ગળે તાપરા.

ધરડી ગાય ગોરને.

ધરડી ગાય ને કોટે ડહેરો.

ધરડી ગાય ને કોટે (કોટે) ડણું, ચાલે થોડું ને વાગે ઘણું.

ધરડી થોડી ને લાલ લગામ, ને કોઈ નહીં આપે બે બદામ, ને
જુઓ રે ધરડીના દમામ.

ધરડી થોડી લાલ લગામ.

ધરડું તો ગધેડુંએ થાયછે.

ધરડું થાય, ઐટલે ગતિ જાય (તેમ અક્કલ જાય).

ધરડે ઘડપણ લાડવા ભાવે.

ધરડો જોગી (જોશી), ને વૈદ રોગી (શું કામના ?)

ધરણ (અહણ)વખત સાપ નિકળ્યો (કાઢ્યો, મારવો, પકડવો).

ધર તેવી જોતજ.

ધર તો ઐરાંતુંજ.

ધર ત્યાં વર નહીં, ને વર ત્યાં ધર નહીં.

ધરધણી કહેશે મારે ખપનહીં, ને પાડોશી કહે મારે શીર-
સદે (મારા શીર ઉપર).

ધરધણીને કહે જાગતા રહેજો, ને ચોરને કહે ખાતર પાડજો.

ધરધણી શીટીને પાડોશી થતું ?

ધરનાં છોકરાં (પોથી) ઘંટી ચાટે, ને ઉપાધ્યાને આટો.

ધરનાં છોકરાં ઘંટી ચાટે, ને પાડોશીને જોઈએ આટો.

ધરનાં છોકરાં ઘંટી ચાટે, પાડોશીને લૂણુ (આટો).

ધરનાં છોકરાં દોડજો રાહ.

ધરનાં ભૂત, ને ધરના જંગરીયા.

ધરના ઉઠ્યા વનમાં ગયા, ને વનમાં લાગી લ્હાય,
 ધરના જડીઆ ને ધરના ધડીઆ તેને શું ?
 ધરના ધુણિયા, ને ધરના દાંડનિયાં.
 ધર નાનું, ને ગડબડ મોટી.
 ધરના પીર, ને ધરના ભુવા.
 ધરના પીરને તેલનો મલીદો.
 ધરના બળ્યા વનમાં ગયા, તો વનમાં લાગી આગ,
 ધરના મોભથી તે પાયાના તળીઆ લગણ.
 ધરની ઉઠી વનમાં ગઈ, તો વનમાં લાગી લ્હાય.
 ધરની કસર, ને ઘડાણની સફર.
 ધરની ગત, પરને કહેવી નહીં.
 ધરની ઘેલી સારી, પણ બહારની ડાહી માઠી.
 ધરની દુખણી જંગલમાં ગઈ, જંગલમાં લાગી લ્હાય,
 ધરની કુટે શત્રુ કાવે (લૂટે).
 ધરની (ધરકી) મુરઘી દાળ બરાબર.
 ધરની વાત કોઈ આગળ ઉઘાડી કરવી નહીં.
 ધરનું ખોડું, ને બહારનું ઘોડું.
 ધરનું ઢાંકણ નાર.
 ધરનું ભૂંડું કોઈ ન વાંચે.
 ધરનો કુરો (છોકરો) ભૂંડો, તો વાણીઆને શું દોષ દેવો ?
 ધરનો ગોદો (ગોધો) આંખ ફેડે.
 ધરનો ધણી હું, ને બહાર નિકળ તું.
 ધરનો રોટલો બહાર આવોછે.
 ધરનો વાણો, ને ધરનો તાણો.
 ધરનો વેરી મુરદાસીઓ.
 ધર પારકું, કંઈ પેટ પારકું ?
 ધર પ્રમાણે બારસાખ (મોભ).
 ધર કુટે (શીટે), ધર બચ.
 ધર કુટયું, તેનું કરમ કુટયું.

ધરખારના સુખીઆ, તાટના જામા ને સુતળીના અખીઆ.

ધર એહાં ઘડો ?

ધર ભલુ, કે ઘોર ભલી.

ધર ભાંછને ગોધો નિકળ્યો.

ધરમાં એહાં, ને ખારણે એહાં.

ધરમાં અઘાડું, ને આંગણે દીવો કરવો.

ધરમાં ઓસડ, ને આંખ જવાની.

ધરમાં ઘઘડીયું, ને વરસમાં ખઘડીયું.

ધરમાં ધરડું નહીં, ને વરસમાં ખરડું નહીં.

ધરમાં ઘોડો ફેરવવો.

ધરમાં તો આડો વાંસ ફરે છે.

ધરમાં તો ટાંક તેલ નહીં, ને સો કરવા દીવા;

ઢોલ વાગે ને ગાંડ ફાટે, લોક જાણે વિ'વા.

ધરમાં તો હરમાન હડીઓ મારે ને ભૂત ભૂસકા મારે.

ધરમાં બોલે ડોકરાં (બોકડાં), ને (તો) બહાર બોલે છોકરાં.

ધરમાં માલમતા, ને ખાણી પરાજ ને બટા.

ધરમાં વાંસ ફરે, તો હાંલુ નહીં નડે.

ધરમાં વાધ, ને બહાર બકરી.

ધરમાં હાંલુ ને તાંબડી કુસ્તી કરે.

ધરમાં હાંલે હાંલ્યાં લડે, ને બહાર લાલછ મનીહાર.

ધર ભાડે, હાટ ભાડે, વાણોતરને વ્યાજ;

શેઠ હીંડે મલપતા, તો દેવાળાની શી લાજ.

ધર મૂઝ્યું, ને દુઃખ વિસર્યું.

ધર મેલો ભાડે, ને જઈ એસો વાડે.

ધર મેલ્યાં ભાડે, ને ખાઈ (ખાઈછ) ચાલ્યાં પાડે.

ધર વઠે ત્યારે ભગતડું પેસે, કામ વઠે ત્યારે કાળીયું પેસે,

ખેતર વઠે ત્યારે ચારી પેસે, દૂવો વઠે ત્યારે કબૂતર પેસે,

તળાવ વઠે ત્યારે અગલું એસે.

ધર વઠ્યું ભક્તાણું પેહું.

ધર વચ્ચે થાંભલો.

ધરવાળાનું એક ધર, વગર ધરવાળાનાં (ને) સો ધર.

ધર વેચીને ધી લીધું.

ધર વેચીને (ખાળીને) તીરથ કરવું (કોણે કહ્યું છે ?)

ધર સુધરે, તો ગામ સુધરે.

ધર્યા વિના ચળક નહીં, ને ધર્યા વિના પોંહાંચ નહીં.

ધૃતાધારે પાત્રં કિંવા પાત્રાધારે ધૃતમ્ ?

ધાંચી તો સેતાનની માચી.

ધાંચીની છોકરી, ને જોળનું નામ ભૂલી ગઇ.

ધાંચીની છોડીને જોળનું નામ શું પૂછવું.

ધાંચીને લુગડે ડાઘ ન બેસે.

ધાંચીને લુગડે તે કંઈ ડાઘ જોળવાનો છે.

ધાંચીનો બળદ ઠામનો ઠામ.

ધાંચીનો બળદ ઘાણીમાં પીલાય.

ધાંચીનો બળદ બાર (સો) ગાઉ ચાલે, તો પણ એકનો એક
(ત્યાંનો ત્યાં).

ધાંચીનો બળદ બાર (વીશ) ગાઉ ચાલે, તો પણ ધરમાં ને
ધરમાં (ઘેરનો ઘેર).

ધાંચીનો બેલ સો ગાઉ ચાલે, પણ ઘેરનો ઘેર.

ધાંચીનો વર, ને મોચીની કન્યા.

ધાંચી મુઝો ને ગધેડો મુઝો એ બે બરોબર.

ધાંચીવાડ ધમધમે, ને મોચીવાડ છમછમે.

ધાંચળે ઉઠ્યો, ને કરચો પુટ્યો.

ઘાટ કરતાં ઘડામણ ભારે.

ઘાટે ઘાટનાં પાણી પીધાં છે (પીવાં).

ઘાણીનો બળદ, ઘેરનો ઘેર.

ઘાની ઉપર નિમક છાંટવું (એ સાફ નહીં.)

ઘા ભેગો ધંસરકો.

ઘા ભેળા કીડા.

ધાયત્ર સિપાઈનો અમણો પગાર.

ધા, રોગ, અને દુસ્મન ને તુચ્છ ન ગણવા.

ધાસે દાડમાં, તો આવે હાડમાં.

ધાલ્યું ગણુ દે.

ધાસકા પત્તાં અનાજ ન કપાય.

ધાસ કાપવા જનારને ગોળપાપડીનું ભાથું નહીં પરવડે.

ધાસ કાપવા જવું, ને ગોળપાપડીનું ભાથું ?

ધાસની ગંછપરનો કુતરો, ખાય પણ નહીં ને ખાવા દે પણ નહીં.

ધાસનું આંધણુ ધાસ.

ધાસીઓ ઘોડો, ને પેટીઓ (વેઠીઓ) ચાકર.

ધાસે ધાસ, ને કડબે કડબ.

ધીએ ગોખર મીઠું (મીઠાં).

ધી કાં દળ્યું, તોકે ખીચડીમાં.

ધી ખાતા ગુડ ખાતા ને બરાબર સહતા ક્યું નહીં ?

ધી ખાના સકરસે, ને દૂધ ખાના મકરસે.

ધી ખીચડી એક, ને પાપડ એકો દેખ.

ધી ખીચડીના અક્ષર બે (બે બોલ).

ધી ગયું, પણ કંઈ ધીનું માપતો નહીં ગયું ?

ધી ગયું, પણ ધીનું માપ ન ગયું,

ધી ધી, તુપ તુપ.

ધી દળ્યું તો (પણ) ખીચડીમાં.

ધીના ઘડા દળતા મૂઝા, ને કાટલી કોડિયાંને ટોટે વળગાવ્યાં.

ધીના ઘડામાં ખાલી હાથ નાખે, તોપણ અચ્છેર શેરની ખોટ.

ધીના ઘડામાં ખાલી હાથ નાખો, તોપણ અધોળ ધીની ખોટ.

ધીના હામમાં થી પડશે.

ધીના પેટમાં છ.

ધીનાં ઘેબર.

ધી પીરસે તે મદીયો શાહ.

ધી લગાડીને ગોરાં થાય.

ધી વગર કંઈ ઘેંસ ખવાય ?

ધી વગરની લૂખી ખીચડી.

ધુવડનું મોત કાબર વડે.

ઘેંસ ખાય, તે ઘોઘર થાય.

ઘેંસ છાસનું ખાણું, ને બદામોનું નાણું (ટકે નહીં).

ઘેંસુમાં ધી.

ઘેર આવે ત્યારે માલમ પડે.

ઘેર ખાવું, ને ઝેર ખાવું બરાબર.

ઘેર ગંધાય, ને બહાર પીમજે.

ઘેર ગયો ત્યાં રાંડે ખાધો, ને બહાર ગયો ત્યાં ભૂતે (ધાડે)
ખાધો.

ઘેર ધન્ટી, ને પરઘેર દળવા બન્ય.

ઘેર ઘેર માટીના (કાદવના) ચુલા.

ઘેર ઘેર માટીના ચુલા, ને ઘડીએ ઘુંટ ભરાય.

ઘેર ઘેલા, ને પરઘેર ડાહ્યા.

ઘેર ઘેલા, ને બહાર ડાહ્યા.

ઘેર ઘોડાં, ને બહાર તેડાં.

ઘેર ઘોડો ને પાળો બન્ય, એવો કોણ મૂરખનો રાય.

ઘેર ઘોડો ને પાળો બન્ય, ને ઘેર દુઝણ ને લૂખું ખાય, એવો
કોણ મૂરખનો રાય?

ઘેર દીકરી, ને પરઘેર વહુ.

ઘેર દુઝણું ને લૂખું ખાય, એવો કોણ મૂરખનો રાય.

ઘેરના ઘેર ઘંખાર કરવા.

ઘેરના ઘેર, (ને ભડકી) ભયડકા ભેર.

ઘેર બેઠાં ગંગા (આવી).

ઘેર બેઠાં ઘડો લેવા આવે.

ઘેર બેઠાં મોતીએ ચોક પૂરાય.

ઘેર બેઠે મોતીએ ચોક પૂરે (તે નકામો).

ઘેર વાત, ધધરણે વાત, ને આઈછિ મને થોડા ઘાલ.

ઘેર વૈંચ, ને ડોશી પીડે મરે.

ઘેર સુખી, તો બહાર રહેન.

ઘેલા જે આવે તે ખાય, ને મનમાં મગન થાય.

ઘેલાનાં ઘર કંઈ ગામ બહાર ન હોય.

ઘેલા ના ખાતો, તોડે બહોંસે ખાઈશ.

ઘેલાની જાને જવું, ને ભૂખે મરવું.

ઘેલાને ગામડે પરણાવ્યો, જે ખરચો (જે કરવું) તે આજ
તું આજ.

ઘેલામાં ધાંચી, ને મૂરખમાં મોચી.

ઘેલા સાથે ઘેલા થવું?

ઘેલી ચિત્રા કરે ખેલ, ને કાળ ઉંદાળે આવે રેલ.

ઘેલી થઈને છૂટે, ને ગામ બધું લૂટે.

ઘેલીનાં ઘર ઘર (ઘેર ઘેર) સાસરાં.

ઘેલીને ભૂત મળ્યાં (વળગ્યાં).

ઘેલીનો ગયાળો.

ઘેલી સાસરે જાય નહીં, ને જાય ત્યારે એક વગી (ને જાય
તો આવે નહીં).

ઘેલો થઈને ઘેર રાખે.

ઘોઘે ભેંસ, ને ઘેર ધીંગાણું (ઝડકા).

ઘોઘે ભેંસ ને ઘેર મૂલ (ધીંગાણું).

ઘોડા એટલા સ્વાર.

ઘોડા ઘર આપણું, મને મળે ઘેંસ, ત્યારે તને મળે લાકડાં.

ઘોડાના પાપમાં પીપળો બળ્યો.

ઘોડાની સોડે ગધેડું બાંધ્યું, તો ભૂકડું નહીં ને અલેટાયું
(આજોટયું).

ઘોડાનું ડુળવું, ગાયનું તરતું.

ઘોડાને તંગ, ને પુરપને બંગ.

ઘોડાને તે ચાળકા, ને ગધેડાને તે ડીકણા.

ઘોડાને માથે સ્વાર હોય તો શોભે.

ઘોડી ઘર આપણાં.

ઘોડી છૂટી કે ઘોડો છૂટ્યો.

ઘોડી તણામણમાં ગઈ.

ઘોડી પખે ઘોડો, ને ધરતી પખે દાણો.

ઘોડી વિઆઈ કે ગપ ચાલી.

ઘોડું કાણું, ને વળી કરડકણું.

ઘોડું તે ઘોડાર(ઘોડાસર)માંજ શોભે, ને દીકરી તે સાસરેજ શોભે.

ઘોડું તેટલી થાંથર.

ઘોડું ના ડાહામાય, ત્યારે ગધેડાને ડાહામે.

ઘોડુંને ગધેડું કંઈ સરખું ? (કંઈ એક થયું ?)

ઘોડુંને લોહું, વાપર્યું કામતું.

ઘોડે ગઈ હોય, તે ગધેડે પાછી ન આવે.

ઘોડે ઘોડા દોડે, ત્યારે કાનવાનો ફેર પડે.

ઘોડે ચઢે, તે પડે.

ઘોડે ચઢ્યો, ગધેડે ચઢ્યો, ને ધરને બારણું આવી ઉતર્યો.

ઘોડે ચઢ્યો, ગધેડે ચઢ્યો, ને ભટક દધને પડ્યો.

ઘોડે બેશી ગાંઠડી માથે મૂકે મૂઠ.

ઘોડો ઘોડાના રૂપને ધાશે (દોડે).

ઘોડો ઘોડારમાંજ શોભે, ને દીકરી સાસરેજ શોભે.

ઘોડો છે, પણ સ્વાર નથી.

ઘોડો તે ઘોડાસરમાંજ શોભે.

ઘોડો તેજ ગાજી મરદ કહેવાય.

ઘોડો દોડી દોડીને મરે, સ્વારનો રસ પૂરો નહીં પડે.

ઘોડો દોડી દોડીને મરે, ને (પણ) સ્વારના હીસાબમાં નહીં.

ઘોડો દોડી દોડીને મરે, ને સ્વારને રવની ચઢે.

ઘોડો દોડીને ડગલું ચુકે.

ઘોડો દોડે તો કાનસુરીનો ફેર પડે.

ઘોડો અચકું ભરે નહીં, ને ભરે તો છોડે નહીં.
 ઘોડો, પાન, ને શેટલી, જેમ ફરવે તેમ સુધરે.
 ઘોડો મરે ને ધાસ રહે, ને કુલ મરે ને વાસ રહે.
 ઘોડો લેવો ચરવાને, ને પડ્યો ઉપાડવાને.

ઘોના પાપમાં પીપળો બળ્યો.

ઘોનું મોત આવે, ત્યારે દુબળવાડે છીંડું કાઢે.

ઘો મરવાની (મરનારી) થાય, ત્યારે વાઘરી (દુબળ) વાડે
 બાય.

ઘોલ્લા મહાજન બે પતવાળી.

ચંચુ દીધી જે ધણી, તેજ આપસે ચેત.

ચંડાળ ચોકડી.

ચંડાળ ચોકડીમાં જઈએ નહીં, તો લાત મુક્કી ખાઈએ નહીં.

ચંડુલ ચઢે ચાર દેખાય.

ચંદન પડા ચમાર ધર, નિત કુટનકુ ચામ;

ચંદનકી બૂજ નહીં, પડા નીચસે કામ.

ચંદન પડ્યો ચમાર ધર, નિત્ય ઉઠી દૂટે ચામ;

કહો ચંદન ફેસી બની, ભાઈ પડ્યું નીચું કામ.

ચંદન બીન ફેસી ચાંદની ? મોતી બીન ફેસો હાર ?

કાજળ બીન ફેસી કામની ? પિયુ બીન ફેસો શુંગાર ?

ચંદન રૂવે સાસે ભયો, માંડું સચું નહીં કોય;

જેમું રાખું બગલમાં, તેજ વેરી હોય.

ચંદરવો બાંધવા સર્વે આવે, પણ છોડવા કોઈ ન આવે.

ચંદરવો બાંધવા સૌ કોઈ મળે, છોડવા કોઈ નહીં મળે.

ચંદર સુધી ચાંદરણું.

ચંદુ મંદુ (ઈંદુ મિંદુ) ની જોડ. (સિંધુ વિંધુ).

ચંપા તુજમે તીન શુન, રૂપ, રંગ, ઓર બાસ;

પણ એક અવગુણ એસો ભયો (તુજમે ભયો), કે ભ્રમર
 ન આવે પાસ.

ચંપે (જોરડીએ) ચઢ્યા બે દેખાય.

ચકલાં શાં ચુ'થવાં ?

ચકલી કરતાં ફૂંડકો મોટો.

ચકલી નાની, ને ફૂંડકો (ફૂંડકો) મોટો.

ચકવા ચકવી ચતુર નર, નિતંપત રહત ઉદાસ;

ખર, ધુવડ, અપ્રુ, અમુજન રહે, સદા મગન પ્રતિરાજ.

ચડજે રોટલા છ માસ, તો કે ખેસ જીવ બાર માસ.

ચડ રોટલા છ મહિના, તો ખેસ ગાંડ બાર મહિના.

ચઢ ચુલા ખાઉં.

ચઢજ ખેટા શૂળીએ, ખુદા (ચઢલા) ભલા કરેગા.

ચઢજ ખેટા શૂળીપર, ને દો ગણેશનું નામ (લ્યો ખુદાનું નામ).

ચઢતી પડતી ચાલ્યાજ કરે છે (ચાલી જાય છે).

ચઢતી પડતી સૈને છે.

ચઢવું અધરું છે, ઉતરવું સહેલું છે.

ચઢે તે પડે, ને ભણે તે ભૂલે (ફાલે તે પુટે).

ચઢો ખેટા શૂળીએ, દો ગણેશનું નામ (લ્યો ખુદાના નામ).

ચણુણુ અપ, મા મને વડું (મા મા મને છમ વડું).

ચણા ખાઈને હાથ ચાટવા ?

ચણા ખેતમાં, ખેટા પેટમાં, ને વસંતપંચમીકા બિહા.

ચણાના ઝાડ પરથી ફૂદી પડ્યો.

ચણા પાણી, ને ચાંપલ્યો વર.

ચણા લેશો કે દાળ ?

ચણાવાળાની દીકરી, ને મમરાવાળાની વહુ;

લાડે લાડે ચાલે, તેને ટપલા મારે સહુ.

ચણો ખાય, તે ચાખકો ખાય.

ચણો પાણીમાં ઓગળી ગયો.

ચતુરકુ ચિંતા ઘણી, નહીં મૂરખકુ લાજ;

સર અવસર જાણે નહીં, પેટ ભરે શે કાજ.

ચતુર (ડાહ્યો) કાગડો હાડકાં ઉપર ખેસે.

ચતુર ચક્રવા સુધડ નર, સદા રહેત ઉદાસ;
 ખર, ધુવડ, કુવડ નર, સદા મગન પૃથિરાજ.
 ચતુર ચાર ઠેકાણે ખરડાય.
 ચતુર ચેતી ખસે, મૂરખ લપટાઈ ફસે.
 ચતુર ત્રણ ઠેકાણેથી ખરડાય.
 ચતુરમાં ચિતારો, ને મૂરખમાં મોચી.
 ચતુર હોય તે ચેતે, ને મૂરખ હોય તે વેચે.
 ચતુર વહુ સુલામાં પડે.
 ચતુરસે ચતુર મિલે, વાંહ ખાત ખાત ઓર ખાત;
 ગંધેસે ગંધા મિલે, વાંહ લાત લાત ઓર લાત.
 ચપ ચપ ચૂએ, ને ટપ ટપ ટપકે.
 ચપટી ભરી દોલત, ને ગાડું ભરી ગફલત.
 ચમચો માચનું, તો શેર ગાયનું (દૂધ).
 ચમડી તૂટે, પણ દમડી ન છૂટે.
 ચમડી ફાડે, પણ દમડી નહીં કાઢે.
 ચરચા ચલાવીને લાભ સાચવવો.
 ચરત કુટણી ચાટે જાય, ને વગર પૈસાનું શાક ખાય.
 ચરતાં ચરતાં દીકો ડોળી, ખાતાં ખાતાં ગણી પોળી;
 નીંદરડીએ આખો હાર, મેલ રાજ ટીકનો ખ્યાલ.
 ચરમર ચરમર (ચરરર મરરર) ચાનજી, ને ગજવામાં તો
 રામજી.
 ચલ ચક્રવા લોહારકે ઈંછા, ઓર સાંકળલી ધડલાય;
 સાંજ પડતી દેખકે, દોનો રહે જાય.
 ચલનો ભલો ન કોસકો, દુહિતા ભલી ન એક;
 મંગનો ભલો ન બાપકો, જે પ્રભુ રાખે ટેક.
 ચલમ દાના, અંધેડી બાયડી લઈ ગયા ધાના, ઉનકા નહીં
 હામ ઠીકાના.
 ચલા ચલીટી રાહમે, ભલા ભલીજ કરવી ઘટે.
 ચલીઆં છે ત્યાં ચારો નહીં, ને ચારો છે ત્યાં ચલીઆં નહીં.

ચલીઆનો માજો ચુંથાઈ ગયો.

ચલો મેરે ટટુવે, ને તીન કોસ બટુવે.

ચલો સખી વહાં જાઈએ, જહાં બંસે બિજરાજ;

ગોરસ બેચન હર મિલે, એક પંથ દો કાજ.

ચલીએ ખોર ગળ્યું, નહીં ગળાતું કે નહીં મૂકાતું:

ચલીનું ચોથીયું પણ આહાણુ ખાય.

ચક્ષુએ ચોપડવા તેલ નહીં, ને ડેલીએ દીવા કરો.

ચાંચડની ચરખી તે વળી ફેટલી ?

ચાંચડની ચરખી, ને માંખનું ભેળું.

ચાંચડ, માંકડ, જૂ, ને જતિ, એ માર્યાનું પાપજ નથી.

ચાંચીઆ ચુંચીઆ સાથે મળ્યા.

ચાંદની આડે ચંદરવો બાંધવો.

ચાંદરણે ચાલે, ને અંધારે ખ્હીએ;

નહીં હુતાનું હુતું કરે, તે પાપનો જવાબ દીયે.

ચાંદરાત, મિઠી મુરાદ.

ચાંદા વડે ચાંદરણું.

ચાંદી, ને પહેરે એટલે માંદી.

ચાંદી માંદી ચાંદ.

ચાંદું હોય ત્યાં માખ બેસે.

ચાંપી પહેરે મોજડી, ચાંપી લેવરાવે નખ;

ચાંપી પહેરે પાધંડી, એ ત્રણ અણસરન્યાં દખ (દુઃખ).

ચાંલો ચુડલો લે, કે મને જીવતી જવા દે.

ચાક ઉપર પેંડો ચઢાવ્યો, પછી ગોળો ઉતરશે કે ગાગર.

ચાક ઉપર પેંડો (પિંડો) છે, શી ખખર ગોળો ઉતરશે કે ગાગર.

ચાક ખીન ગાડા જેસા, ધન ખીન મનુષ્ય તેસા.

ચાકર કમાયને શેઠ ખાય, એ આશા નહીં રખાય (રાખવી).

ચાકર ચોરે ખરકત, ને ચોર ચોરે હરકત.

ચાકરને ઘેર ચુકર ધણા, ને ચુકરને ઘેર નકર ધણા.

ચાકરને ઘેર ચુકર ઘણા, ને શેઠને ઘેર વાણીતર ઘણા.
 ચાકરને ઘેર ચુકર, ને તેને ઘેર પેચખાના.
 ચાકરને ઘેર ચુકર, ને શેઠને ઘેર પેચખાના.
 ચાકરને ઠાકર ઘણા, ને ઠાકરને ચાકર ઘણા.
 ચાકર પર ચુકર, ને ઉપર ધીંગાણું.
 ચાકર મારે હાથે, તો શેઠ મારે લાતે.
 ચાકર રજે ને ચાકર ખાય, ધરતો ધણી પળ્યો જાય.
 ચાકરી કરે, તેજ (તો) ભાખરી પામે (મળે).
 ચાકરી તેવી ભાખરી.
 ચાકરી પર ચુકરી, ને બે જણા ઉપરી.
 ચાકરી વિના ભાખરી નહીં.
 ચાકરી સળસે ચાકરી.
 ચાચરે ચર ઠોકરો, ને ન્યાતમાં નામ કાઢ્યું, ને પાદરે પત-
 રાવળી બાંધી.
 ચાટવામાં દ્રાટ નહી, ને ધર જમાઈને લાડ નહીં.
 ચાડીઆની જીભે, ને પાદશાહને ખળને.
 ચાડીઓ દેખે તેનું ધર મારે.
 ચામ ચીરાય, તો રાતું દેખાય.
 ચામડાના ગયા, ને સુન્નાના આવ્યા.
 ચામડાના દેવને ખાસડાંની પૂજા.
 ચામડાની વાધરી, ને જેમ બોલે તેમ પાધરી.
 ચામડાનું નાણું, ને બજેલું છાણું.
 ચામડીઆ ગંધ ગંધ કે સહી.
 ચાર આંગળનું કરમ આગળનું આગળ.
 ચાર ચોટા, ત્રણ જુદા, ને બે મૂગા.
 ચારણી કરવાને હસે કે તું કાણો.
 ચારણી કરવાને હીણે, કે તારામાં એક આંધરું.
 ચારણી કરેળીઆને કહે, તું મુઝો કાણો.
 ચારણીનો ગુણ કરવો તાજ, સુપડા ગુણ ગ્રહેવાનું કાજ.

ચારતો ચંચલ ભલે, રાખ, પડિત, ગજ, તૂરી;

પણ પાંચમી નાર ચંચલ ખૂરી.

ચાર દહાડા તો ઢેડના પગ પણ રાતા હોય.

ચાર દહાડાનું ચાંદરણું, ને ઘોર અંધારી રાત.

ચાર દિનકી ચંદની, શીર અંધારી રાત.

ચાર દિવસની ચટકી.

ચાર એસે ચોટલા, તો ખારના ભાંગે ચોટલા.

ચાર એસે રાંડ, તો ઈંદ્રની તોડે ગાંડ.

ચાર મળે ચોટલા, તો વાતના વળે ચોટલા (ભાંજ ઉઠે ચોટલા).

ચાર મળે ચોટલા, ત્યાં ભાંગે ચોટલા:

ચાર મળે જ્યાં ચોટલા, ત્યાં વાળે ઉંધા ચોટલા.

ચાર મળે દરજી, તો વાતોના ગરજી.

ચાર મળે દાઢી, તો વાતો કરે સારી.

ચાર મળે નાગર, તો અક્કલકે સાગર.

ચાર મળે બનિયા, તો ડુબ ગઈ દુનિયા.

ચાર મળે બમન (બ્રાહ્મણ), તો લડુકા જમણ.

ચાર મળે ભટ, તો કડી ભાત ચટ.

ચાર મળ્યા, એટલે ચોરનો ભય ટળ્યો.

ચારીયું પેહું ને ખેતર વંદ્યું, ઘર વંદ્યું ભક્તાણું પેહું;

કૂવો વંદ્યો કબૂતર પેહું, દેહ વંદ્યું જો કાળીઉં પેહું.

ચારો છે ત્યાં ચાલીઆં નહીં, ને ચલીઆં છે ત્યાં ચારો નહીં.

ચાલતાં ચાંપાં, ને ખોલતાં આંખા.

ચાલતાનાં વધામણાં.

ચાલતા બળદને ચાર મારવી ?

ચાલતા બળદને ચાર શી ઘોંચવી ?

ચાલતા બેલને પરાણી (ચાર) મારવી (એમાં શો ફાયદો ?)

ચાલતી રોજી પર લાત મારવી. (એમાં શું ફાયદો ?)

ચાલતી વહેલે સૌ એસે.

ચાલતે ગાડે કાચર મારવી ?

ચાલતે ગાડે સુપડનો ભાર ?

ચાલે તેનાં વહાણનાં વહાણ, ને નહીં તેનું કોટીયું અટકે.

ચાલે તેને હાડે વીસમે.

ચાલે તો વહાણ, ને પડેતો પાહાણ.

ચાલેતો હાથીનો પગ પણ ચાલ્યો જાય, ને અટકેતો એક
સળીએ અટકે.

ચાલે ત્યાં ચાર નહીં હોય.

ચાવલની હાંલ્લીમાં નિમક સમાય, પણ નિમકની હાંલ્લીમાં
ચાવલ નહીં સમાય.

ચાવવાના જૂદા, ને ખતાવવાના જૂદા.

ચાહે તેની ચાકરી કરીએ, નહીં તેને દરવાજો નહીં ચઢીએ.

ચાળીસ પછી બગદ, સાઠ પછી કુતરો, એંશી પછી બગલો.

ચીંચોડા વીણતી ચીચકાબાઈ, ને વાંકડા ફલકા નામ કહે
આઈ ?

ચિંતાથી ચતુરાઈ ઘટે, ઘટે રંગ, ને જ્ઞાન;

આવરદા આવી રહે, ચિંતા ચિતા સમાન.

ચિંતાથી ચતુરાઈ ઘટે, ઘટે રૂપ, ગુણ, જ્ઞાન;

ચિંતા બડી અભાગણી, ચિંતા ચિતા સમાન.

ચિંતાથી ચિતા ભલી.

ચિંતા નકર નચિંત રહે દેનેહાર સમર્થ;

જલમેં બસે માછલી, તાકી ગાંઠ ન ગરથ.

ચિંતાસેં ચતુરાઈ ઘટે, ઘટે રંગ ઓર રૂપ;

ચિંતા બડી અભાગણી, ચિંતા ચેહ સમાન.

ચિંતાસેં ચતુરાઈ ઘટે, ઘટે રૂપ ઓર રંગ.

ચિંતાસેં ચતુરાઈ ઘટે, દુઃખસેં ઘટે શરીર;

પાપસેં ઘટે લક્ષ્મી, કહે ગયે દાસ કબીર.

ચિંધરડી બળે, પણ વળ ન જાય.

ચિટ્ટી કરે મિટ્ટી, દોરા કરે જોરા, ને ધાગા રાખે આધા.

ચિઠ્ઠીનો ચાકર.

ચિતા કરતાં ચિંતા કહણ.

ચિથડીયા દેવને ધૂળનું નૈવેદ્ય.

ચિથડે રતન વીંટાળવા (ચીંથડે વીંટવો રતન).

ચિથડે વીંટાળ્યું, પણ રતન.

ચીટાણી લઘએ તો લોહી નીકળે.

ચીન, ને પૈસા લીયા છીન.

ચીનનો શાહુકાર.

ચીની મીની (ચાંદા માદા) ની ઝોરડી, ને હોઠ ભીનાય, ને
જ્યાં ઝોરડી ને ઝોરડી.

ચીલડામાંથી વરાળ નિકળે નહીં (નિકળે તો નવાઇ).

ચીલડાના ચોરને ઢોલ છકડ.

ચીલડાના ચોરને ફાંસીની સજા ?

ચીલડાની ચોરી, ને ખાસડાંનો માર.

ચુંકર કે ચેંકર, કાળા કાળા એક ખી ન છોડું.

ચુંટી ખણે કાંઈ વેર લેવાય ?

ચુંથાયા બમણા.

ચુંથીને ચલ્લો કરવો.

ચુંથીને (ચાવીને) ચાંદું પાડવું ?

ચુકે તેના બાપનો.

ચુક્યો ધા ઝેરણ ખમે.

ચુડેલનો એક પગ ભાંગ્યો તોય શું, ને આખો તોય શું.

ચુપ બેઠા ! મેં ખુદાકુ કુસલાતી હું.

ચુરમું ખાતાં ચુંક આવે ?

ચુલાનું લાકડું ચુલામાં બળવાનું.

ચુલાને પાણીઆરા વચ્ચે તો લેન લેવાય.

ચુલા પછવાડે ઢોલગાં, ને સાસુ મરે તો મોકળાં.

ચુલાપર કાંઈ ચઢી બેસાય ?

ચુલામાંથી નિકળી હોલામાં પડ્યું ?

ચુલામાંની રાખોડી, ને ઉનામણુનું પાણી;

આડું અવળું જોઈને, ઝટ દધને તાણી.

ચુલે પેણો મૂકીને વર શોધવા ગઇ.

ચૂડામાં મુકો સમાય.

ચેતના નર સદા સુખી.

ચેતના મુખી, સદાએ સુખી.

ચેહ સળગાવતાં ગણેશ (પમેશ્વર), હાથેવાળે ભાઈરામ.

ચૈતર ચઢે નહીં, ને વૈશાખ પડે નહીં.

ચૈતર વૈશાખના તડકા, ને કુંવારી કન્યાના ભડકા.

ચૈતરે ચઢ્યો નહીં, ને વૈશાખે ઉતર્યો નહીં.

ચૈતરે ચેત, વૈશાખે વેચ, જો આવ્યો જોઈ, તો પડ્યો હોઈ.

ચોંટી દીધે કંઈ વેર વળે ? (વેર ન વળે).

ચોંસકની ઉપજ, ને પાંસકનો વરો.

ચોખાએ ચંપાઈ, ને દાળે દખાઈ (ભારે ભાંગી, ને ચોખે ચંપાઈ).

ચોખા કરતાં કણકી વધી.

ચોખાની મુઝે કણકી બગડે, ને કણકીની મુઝે વાટલો બગડે.

ચોખા ભેગી ધ્યેજ બદાઈ જાય.

ચોખી રોટલી ચાચરે (પાદરે) બેશી ખવાય ?

ચોખી રોટી ચાચરે (પાદરે) બેશી ન ખાવી.

ચોટલી જોળવી, ને રોટલી તોડવી.

ચોટલી વેચીને ચણા ખાવા.

ચોટી સારી, પણ સીફલી માઠી.

ચોથો ચોક પૂરશે.

ચોપડેલની આશાએ એહું ખવાય.

ચોમાસાનો આંધળો લીલું દેખે.

ચોરનાં પગલાં ચોર જાણે (ઝાળખે).

ચોરનાં પગલાં પાછાં.

ચોરનાં માળિયાં બંધાયાં નથી, ને બંધાવવાનાં નથી.

ચોરના ચોર, ને વળાવાના વળાવા.

ચોરના મ્હોં પર ચોરને ચોર ન કહેવાય.

ચોરનારના ચાર, ને બતાવનારના બાર.

ચોરનારની ચાર આંખ.

ચોરનારને ચાર, ને જોનારને બે.

ચોરની ગત ચોર જાણે.

ચોરની જાત ચોર જાણે.

ચોરની નજર બચકે, લાગ પડે તો લાઇને સટકે.

ચોરની ના, ને છીનાળવાની મા.

ચોરની માએ ચાંદરણું દીઠું.

ચોરની મા કોઠીમાં મ્હોં ધાલીને રડે.

ચોરની મા કોઠીમાં મ્હોં ધાલે.

ચોરની મા ખૂણામાં રહે.

ચોરની મા ચંડાળે જાય, પાપી હાથ ધસતા જાય.

ચોરની માનું કોઠીમાં મ્હોં.

ચોરની માને ભાંડ પરણે (પરણ્યા).

ચોરની મા શાખ પૂરે.

ચોરનું રજ્યું સીકે ન ચઢે.

ચોરને ઘેર શાહચોર પરાણો.

ચોરને ચાંદરણી દેખાય.

ચોરને ચાંદરણું ન ગમે.

ચોરને પોટલે ધૂળની ધૂળ.

ચોરને માથે શિંગડાં ન હોય.

ચોરનો ભાઈ ઘંટી ચોર (ગંઠીચોર).

ચોરનો ધણી કોણ થાય ?

ચોરનો માલ ચંડાળે જાય (ચંડાળ ખાય), ને પાપી હાથ ધસતા જાય.

ચોર પર ચપણી, ને ગધેડાંપર અસ્વારી.

ચોર બી નાગા, ને સાહેબ બી નાગા.

ચોર માશીઆઈ એકના એકજ.

ચોરવા બેસે તેને ચાર હાથ.

ચોર સામે કોટવાલને દંડે.

ચોર હોય, તે સામાને ચોર બણે.

ચોરાની પાછળ, ને દીવાની આગળ.

ચોરાસીના ફેરામાં પડવું.

ચોરી ચાર દહાડા, ને છીનાળી છ દહાડા (છુપાં રહે).

ચોરી છીનાળીની ખોટ.

ચોરીના ચોખ્ખા ચૈદ મણુના માગે.

ચોરીની ચોરી, ને સોનીની શીરજેરી.

ચોરીનું ચંડાળે જાય, ને પાપીનું ધન એળે જાય.

ચોરીનું ધન ચંડાળે જાય, ને પાપી હાથ ધસંતા જાય.

ચોરી ને વળી જોરી.

ચોરીનો માલ ચંડાળે જાય, ને પાપી હાથ ધસંતા જાય.

ચોરીનો માલ સીકે ચઢે?

ચોરીનો હાંડલો ઢાંચો ન રહે.

ચોરી પર સરજેરી.

ચોરીમાંથી ચચડવું (દાંત દેખાડવા) ?

ચોરીમાંથી દાંત કરડ્યા (કરડે), તો આગળ કેમ થશે.

ચોરીમાં રંડાપણ.

ચોરી શિખવી હોય તો અદ્ધીણ ખાવું, ને લખાડી શિખવી
હોય તો જકાતખાતામાં નોકર થવું.

ચોરે ચોર મોસિયાત ભાઈ.

ચોરે નખોદ જાય નહીં.

ચોરે શળીપર સાતવ્યું.

ચોર્યાં વહાણુ અધારે ચાલે.

ચોટું ચંતામણુ, પેઢી પ્રધાન.

ચોટે ચાર, ને વાડીએ ચારાડ.

ચોદ જાણે, તેને ચારવાળો શું શિખવે.

ચૌદમું રતન મળે ત્યારેજ પાંસરો થાય.

ચૌદમું રતન માર.

ચૌદે આંક ચવડીમાં, કોઠાજે ખટ કર્મ;

રાખીએ જે આખલા, તો ધરતો રહેશે ધર્મ.

છ'છેડયો નાગ (સાપ).

છગન મગન તો સોનાના, ને પારકાં છોકરાં ગારાનાં.

છ (શાસ્ત્ર) છાંડ્યાં, આર (વેદ) રાંડ્યાં, ત્રણ (દેવ)

નાં ન જાણ્યાં નામ;

સાંજેલે સૂતર ભરાયું, તેનું આહણુ પાડ્યું નામ.

છછુંદરથી કંઈ સાપ મરાયો ?

છછુંદરી છ ઠેકાણે લાગી.

છછુંદરી (છછુંદર)નાં છએ સરખાં.

છઠની સાતમ ને સાતમની છઠ કોઈથી ન થાય.

છઠીના લેખ મટવાના નથી.

છડનારી છડે, ને ઉછણનારી ઢળી પડે.

છડીકુ છ ટાંક, ને બચ્ચેવાલીકુ નવટાંક.

છત છાંડીએ નહીં, ને ઉપાધી માંડીએ નહીં.

છત છાની ન રહે.

છત તો છોકરાં, અને દોલત તો દુનિયાં.

છતને અછત ગમે નહીં.

છત ને અછત છાની રહે નહીં.

છતા આહણુ દીકરાના સોગન શામાટે ખાવા ?

છતી આંખે અંધાપો.

છતે ધીએ લૂણુ કોણ ખાય ?

છતે છોકરે આહણુના સમ કોણ ખાય ?

છતે દીકરે રમતા રામ (સીતારામ).

છતે દુઝણે લૂણુ ખાય, એવો કોણ મૂરખનો રાય ?

છતે આહણુ છોકરાના સમ કોણ ખાય ?

છતે લોળી, (ને) અછતે ઘેલી.

છતે માથે હાથ ન કપાય.

છતો કહ્યો ધૂળમાં નાખવો.

છતો વરે, ને ભૂખે મરે.

છત્રપતિ કે પત્રપતિ.

છપ્પન ઉપર ભુંગળ વાગે, ત્યારે શેષનાગ જાગે.

છપ્પન પર ભુંગળ વાગે.

છપ્પન વખારી, ને ભારે કુંચી.

છપ્પન વખારી, (લપ્પન છપ્પન) ને ભારે કુંચી, હાથમાં
ન મળે, પણ નજર ઉંચી.

છ મહિને અઢાઈ કોસ.

છ મહિને અઢાઈ કોસ, ને માઈ નામ પ્રેમો.

છરી કસાઈને ધીરે.

છરી ખાટકીને ધારે.

છાંટ મારીને મ્હોડું રાતું રાખવું ?

છાંચડે બેડેલો તડકે બેડેલાની કદર શું બુજે ?

છામ ઉપલો છોડ.

છાણુ જોઈ છલકાઈ, ને પાણી જોઈ મલકાઈ.

છાણુના કીડા છાણુમાં મરે.

છાણુના દેવને વાલ (કપાસીઆ)ની આંખ.

છાણુના સૈયડને વાલની આંખ.

છાણુનો કીડો ધીમાં મરે.

છાણુનો દેવ, ને ખાસડાંની પૂજા.

છાણુ પુંજતાં જન્મારે ગયો, ને ભાભાજી ઉકરડો કયો ?

છાણુમાં ધી રેડવું ?

છાણુમાં તલવાર મારવી.

છાણુ લગાડીને બજાવ્યા થવું ?

છાણું બાળીને ધૂમાડો કરવો ?

છાણું વીંધી ન ચઢાવવો (ચઢાવીએ નહીં).

છાતીની મુઠ્ઠી વિના કામ ન થાય.

છાતી, ને હૈયાપાટી.

છાનકી હુબ્બી, ને પહાનકી તરી.

છાના આવજો, તો કે ઉટે ચઢીને આવીશ.

છાનો નહીં દાતાર ઝુંગાર, છાનો નહીં રાગનો ગાનાર.

છાનોમાનો આવજો, તો કે ઉટે ચઢીને આવીશ.

છાપરાથી સૂર્ય ઢંકાય નહીં.

છાખડે સૂરજ ઢાંક્યો ન રહે (છાખડે ઢાંક્યો સૂરજ ન રહે).

છાયાં એટલાં છાપરાં, નળીઆં એટલાં ધર;

રાંડી રાંડોં એમ કહે, કે કુંવારા એટલા વર.

છાયા ફરતાં તર નવ ફરે.

છાલ છોડું મારા હૈયાને, ને રસકસ મારા હૈયાને.

છાસ ખાટી થાય, ત્યારે ઉકરડે ઢોળવા જાય.

છાસ ખાટી થાય, ત્યારે એની મેળે ઢોળવા જાય.

છાસ ને છોકરી માગવામાં કંઈ શરમ છે ?

છાસ ને લાંચ વધારીએ તેમ વધે.

છાસ પાસે ના કહેવડાવવી.

છાસમાં પાણી (સમાય).

છાસમાં માખણ જાય, ને વહુ પૂવડ કહેવાય.

છાસ લેવા જવી, ને દોણી શું સંતાડવી ?

છાસ લેવા જવું, ને ગાંડ પાછળ દોહણી ?

છાસ લેવા જવું, ને દુણી પૂઠ પછાડી ધાતવી (ન બને).

છાસ લેવા જવું, ને દુણી સંતાડવી ?

છાસવાડે મંદવાડ (નહીં હોય).

છાસવારે મંદવાડ.

છીંક ખાતાં છીંકું પડે.

છીંક છીનાળને નડે, ને વાંઝણી હોય તે દીકરા જણે.

છીંકણી છીકમણી, ને લુગડાં લગ્નમણી;

તપખીરે તાજ, જેના હાથમાં છીંકણી તે છત્રપતિ રાજ.

છીંકતાં છેયું આવ્યું, તે કંઈ પાછું ઠેલાય ?

છીંકતાં છોકરું જણે.

છીંકતાં દંડે (એવો જુલમ).

છીંડીએ પકડાયો (સહવાયો) તે ચોર.

છીંડું શોધતાં ભાગળ જડી.

છીંડે (સીંડીએ) ચઢ્યો તે ચોર.

છીણી બાઈ વેગ બહુ કરેછો ? શું કરીએ ધણાભાઈ ગાંડ

ફાડે છે.

છીનાળ રાંડ છમકતી ચાલે, ને ધુંધટડામાં ધર ધાલે.

છીનાળવાને છેલ્લા દહાડાની ફીકર હોતી નથી. (શી ફીકર ?)

છીનાળું છપ્પન દહાડે છાપરે ચઢીને બોલે (બોળે).

છીપાની ચોરીમાં ધાંચીનો બળદ વેચાય.

છીપાની છીનાળીમાં ધાંચીના બળદ વેચાય.

છીપે છીનાળું ફીધું, ને ધાંચીના બળદ કાઢ્યા

છીપો છીનાળું કરે, ને ધાંચીના બળદ કાઢે.

છુટતાં છુટું, ને ભલે વછોટું, ને બિલાડી ને મસે માઈ સીકલું

તૂટું.

છુટાંસાં ઝટકલાં, બહીલાંસાં મ્હોં;

ફાટાં ટુટાં લુગડાં, રખે બાઈ પ્રશ્નોરાં હો.

છેક તાણે, તે તરત તૂટે.

છેટું એટલું છેટું.

છેડાયલો ભૈયો છીનાળ કહે.

છેડ છઠાડીઆ હાથમાં જાણું, ઘેર આવે કસેટું કાણું.

છેડ વ્યસન છીંકણી, રાજ વ્યસન હુકો.

છેડ વ્યસન છીંકણી, રાજ વ્યસન હુકો;

ગાંડ વ્યસન તમાકુ, તે પચપચ થુંકો.

છેલ્લે ક્યારે પાણી પહોંચ્યું છે.

છેલ્લો ઉપાય જાસનો.

છેયો વહાલો, ભૈયો વહાલો, ઘોડે કોને મોકલું ?

છો ઉપર લીપણુ.

છોકરાંથી કાંઈ ઇસ પીવાય નહીં. (પીવાય ?)

છોકરાંની માને તો તરવારની ધાર પર રહેવાનું છે.

છોકરાંને ખવડાવીએ સોનાનો કોળીઓ, પણ વાંક પડે ત્યારે
કહીએ.

છોકરાંને મસે, ને માડી (મા) ખાય રસે.

છોકરાં ને શાહુકાર, થોભાવ્યાં થોભે નહીં.

છોકરાં પરણે, ને મા કુંવારી.

છોકરાં આપનાં રાજમાં ન સમાય, પણ માના રેંટીઆમાં
સમાય.

છોકરાંવાળું પેટ ઢાંક્યું રહેતું નથી.

છોકરાં સાથે ઇસ પીવી ?

છોકરાનું તો આરણકારણ, ને છોકરીનું તો હૈયાધારણ.

છોકરી ચાલે હુંગર હાલે, વહુ ચાલે દહાડો ગાળે.

છોકરીનાં છોકરાં જે કરે તે જાળે, ઉપર ઢોલ નગારાં વાગે;

છોકરાનાં છોકરાં જે કરે તે જાળે, ઉપર ગડદા પાટુ વાગે.

છોકરીની જાત, ને ઉકરડાની જાત ખરાખર.

છોકરી ને ઇસ માગવામાં શરમ શાની ?

છોકરું કડે હોય, તો છેરી ભરે.

છોકરું ને ગરાસીયું (ગરાસીઓ) ખરાખર.

છોકરું વહાલું, પણ તેનું શુ વહાલું નં લાગે.

છોકરે ઇસ ન પીવાય.

છોકરો હોય તો વહુ આવે, ને રૂપિયો હોય તો વ્યાજ આવે.

છોકરો હોય, તો વહુ ઘણીએ.

છોટી વયે પડેલી છાપ, છેલ્લી વયે પણ જાય નહીં.

છોડ વણખરા ધાંટ, ને શોભે તેને આંધ.

છોડીઓ મહારાણી, તે ઘડપણમાં ભરે પાણી.

છોડીવાળું ઘર, ને ખોરડીવાળું ખેતર, એ જે સરખાં.

છોતું (છતું) અડધ જાણે નહીં.

છોખંધ ફૂવામાં ગાંઠડી.

છો ભલા, તો ધીએ ભલા.

છોર કછોર થાય, પણ માતા કમાતા ન થાય.

છોર કછોર થાય, પણ બાપ નબાપ ન થાય.

છોર કછોર થાય, માવેતરથી કમાવેતર થવાય ?

છો હાથીની પછવાડી કુતરાં ભસતાં (ભુંકતાં).

જંગલ જટ ના ખેડીએ, બનરે બકાલ;

કસમે તરક ના ખેડીએ, ઉન્હાળે અંગાર.

જંગલ જટ (જટ) ના છેડીએ, હાટમાંહી બકાલ;

રોગડ કંઠે ન છેડીએ, મારે ઝીંકા (ધીંકા) કહાડ.

જંગલમાં ગયા, ને ઝાંખરાં તોડી લાવ્યા.

જંગલમાં ઝાડ પણ એકલું ન હશે.

જંગલમાં મંગળ, ને વસ્તીમાં કડાકા.

જંગલમાં મોર નાચે, તે કાણે દેખ્યું ?

જંગલમાં મોર નાચે, તે જંગલ જુએ.

જમની જીવલી, ને ચૌદનો ચૂડો.

જખ વેચી જૂતાં ખાધાં.

જગ છતેરે મેરે કાનીયે, તોકે પાઉં ચલે તખ જનીયે.

જગ છતેરે મેરે કાણીઓ, તોકે પાઉં ચલે તખ જાણીઓ.

જગ જુએ, ને ખલક ખખરે.

જગત (કોઈથી) છતાંયું નથી.

જગત ઝવેરી છે.

જગતને મોઢે કંઈ ગરણું બંધાય ?

જગતમાં બે પ્રકારની નામના (સારી કે નરતી, રૂડે નામ કે
ભૂંડે નામ).

જજમાનને મન ગોરાણી, (પણ) કંઈ ગોરને મન ગોરાણી ?

જટા ધરે જગદીશ મળે, વડલા વૈકુંઠ પામે.

જડ જાય, કે સરખર થાય.

જડતું આવે જોગે, તો ભરાવીને ભોગે.

જણુ આવે, તે (ને) જણુતું કામ લેતું આવે.

જણુતાં મોડું થાય, તેમાં જમાઇનો શું વાંક ?

જણુતી જણુ, ને ધરતી ઝીલે.

જણુતીની પીડા વંઝા (વંધ્યા) શું જાણુ ?

જણુતો ખાય, કે પરણુતો ખાય.

જણુનારી તે જીવ આપવાની, ને પરણુનારી તે પોક મૂકવાની.

જણુનારીમાં જોર નહીં, તો સૂયાણી (સોઈયાણી) શું કરે ?

જણુ મ્હોડે જણુ વાત.

જણુશે માય ને બાપ, ને ગણુતાંને મ્હોડે પાપ.

જણુશે માય, ને ભોગવશે બાપ.

જણુ તે જાણુ, વાંઝણી શું જાણુ ?

જણુ તેટલાં કંઈ જીવે છે ?

જણુ તેટલા જીવે નહીં.

જણુ તેના પૂત, ઘેલી રાંડને વળગ્યાં ભૂત.

જણુ તેના પૂત, ને કાંતે તેનાં સૂત;

ખીજાને માંડે માંડે કહે, તેને વળગે ભૂત.

જણ્યાં જોગવો, ને લાગ્યાં ભોગવો.

જણ્યાંને જીવાડે, ને પરણ્યાને પાળે (તેમાં કોને પાડ ?)

જણ્યા કરીને જોગવ્યાં નહીં, ને વ્રત કરીને ઉજવ્યાં નહીં.

જણ્યાને જીવાડે, ને પરણ્યાને પાળે એમાં શું (શી) નવાઈ ?

જતાંના જાનૈયા, ને આવતાં માંડવૈયા.

જતાના જાનૈયા, ને વળતાના માંડવીઆ.

જતાનું દાણુ, આવતાનું ભાડું.

જતાને જવાર (જુહાર), આવતાને સલામ.

જતિ બેઠા જપે, જે આવે તે ખપે.

જતી લાડી માંડવો વધાવે (ઉજવે).

જતું ન જાણ્યું નાગરી, મૂસળ પૂંજમાંહી.

જતો ભૂત વાર મંડે.

જથા લાક્ષા, તથા કીકા.

જનની જણુ તો ભક્તજન, કાં દાતા કાં શર;
 નહીંતો રહેજે વાંઝણી, પણ ન ગમાવીશ નૂર.
 જનમ આપે જનેતા, પણ કર્મ ન આપે કોઈ.
 જનમ, જરા, ને મરણ, સર્વને માથે છે.
 જનમના આંધળા, ને મારું નામ સૂરજમલ.
 જનમના જોગી (જોગીદાસ), ને નામ પાડ્યું ભીખારીદાસ.
 જનમ ભીખારી, તે સદા ભીખારી.
 જનમ, મરણ, ને પરણ, એ ત્રણે વખત સરખા.
 જનમ, મરણ, ને પરણ, કોઈના હાથમાં નથી.
 જનમમાં જાતરા, ને દેશમાં દીવાળી.

જનુની જણુ તો હરિજન જણુજે, કાં દાતા કે શર;
 નહીંતર રહેજે વાંઝણી, કે મત ગુમાવે નૂર.
 જનોઈ, કસ્તી, ને નાકું, એ ત્રણુ કદી ન કાઢે ગાકું.
 જખ કુત્તે પર સરસા આયા, તખ બાદશાહે શહેર બસાયા.
 (અમદાવાદને માટે)

જખ તુમ આયે જગતમે, લોક હસે તુમ રાય;
 એસી કરણી કર ચલો, પીછે ન રોવે કાય.
 જખરાની ગાંડમાં ખેસે, સપટાઈ રહે.
 જખરાની જોડે બધો જગત.
 જખરો છતે.
 જખ લગણુ શ્વાસ, ત્યાં લગણુ વાસ (આસ).
 જખ લગ સાસ, તખ લગ આશ.
 જખસેં ઉગે બાલ, તખસેં એહી હેવાલ.
 જખ્યાં ચાલે આડ કપાળ, ને જુતીઆં ખાય શીર કપાળ.
 જખ્યાંમાં શીરી, તો મુલકગીરી, જખ્યાંમાં ઝેર, તો મુલક સાથે
 વેર.

જખાન હાર્યો, તે સર્વ હાર્યો.
 જમ આબ્યો, તે છવ લે ત્યારે જાય.
 જમ, જમાઈ, ને જાયક, એ ત્રણે સરખા.

જમ, જમાઈ, ને જયક, કોઈનાએ નહીં (એ કોઈના થયા
નથી ને થાય નહીં).

જમણુ જય, ને સગાં (વેવાઈ) દુભાય.

જમણુતો સુરતનું.

જમણુનું જમણુ જય, ને સગો ને સગો દુભાય.

જમણુવાર છે, કાંઈ જમણુધાડ છે? (ધાડ નથી.)

જમણુ પગે અડ્યા, તો પરણી જૈયરને પગે પડ્યા.

જમણો હાથ કરે તે જમણો હાથ પામે, ને ડાબો હાથ કરે તે
ડાબો હાથ પામે.

જમણો હાથ મ્હોં ભણી વળે.

જમતો પરોણો ભેંસ માને (કબૂલ કરે).

જમનું તેડું સાઈ, પણ સરકારનું તેડું ખોટું.

જમને કંઈ તેડું જોઈતું નથી.

જમ, ને જમાઈ, એ બરોબર.

જમને તેડું નહીં, ને આવળીઆને ખેડું નહીં.

જમને માળવો કાંઈ દૂર નથી.

જમરખખાઈ રે જમરખખાઈ, ને તારે મારે શું સગાઈ?

જમવા આવજો, ને હાંદલાં પુટી ગયાં.

જમવામાં જગલો, ને ફૂટવામાં ભગલો.

જમવામાં જગલો, ને સ્મશાનમાં ભગલો.

જમાઈ, જમ, ઓર જયક, ત્રણે એક સ્વભાવ;

લીયા, લેવેગા, ઓર લેને ઉપર ભાવ.

જમાઈ જમાઈ જમતા જાઓ, ને ધરના દાંડ ગણુતા જાઓ.

જમાઈનાં પોખ્યાં, ને વાડામાં ખોસ્ત્યાં.

જમાઈની જગા ખાસડાં આગળ.

જમાઈની વાંકી પુછડી.

જમાઈનું નામ સાંભળી સાસુ મસાણુમાંથી ખેડી થઈ.

જમાઈ રહ્યો (ગયો) ભૂખ્યો, તો કોનો કુલો દુખ્યો.

જમાડનાર જમાડે, તો જમનાર ક્યાં જાય ?

જમાની જોડવાની, આંહેધરી ભરવાની.

જમાની તે જોડવાની.

જમાનો આગ્યો પાપનો, ને દીકરો નહીં થાય આપનો.

જમે ત્યારે નાગો, અને હુગે ત્યારે ઢાંકયો.

જર કરાવે વેર.

જર કોતા, ને મરદ રોતા.

જર ખરચીને જોડા ખાવા ?

જર આહે સો કર, ખીન જર ટક ટક (ખડવા) મત કર.

જર, જમીન, ને જોર, એ (ત્રણ) કહ્યાનાં મૂળ (ધર).

જર, જમીન, ને જોર, એ ત્રણ ટંટાના પર (ધર).

જર, જોર, જમીન, ને જુવારી, તે કરે જગતની ખુવારી.

જર, જમીન, ને જોર, એ લગાઈનાં ત્રણ મૂળ (એ ત્રણમાં
ધતિઆર ન કરો).

જર, જોર, ને જમીન, કોઈનાં થયાં નથી, ને થશે પણ નહીં.

જર થા સો તો ગલ દીઆ, અળ ડર ક્યા રહા ?

જરથી મુનિવર ચળે.

જર થોડા ને સ્નેહ ધણા, ને તું શું મારશે પારંધી, અમે વણ
માર્થો મુઆં.

જરથોસ્તનો દીસો, ઉઘાડો પેટી ને કાઢો સીસો.

જર દેખી મુનિવર ચળે.

જર બાહ, તો ખુદા રાહ.

જર ખીસચાર, તો મરદ હુશીઆર;

જર કોતા, તો મરદ રોતા.

જર, માર્ઠ, ને ભીલડોભાઈ, એ ત્રણની શી સગાઈ ?

જર માલ જપના, ને પરાયા માલ અપના.

જર લૂટેછે જંગલે, અભણ એકલા ભીલ;

ભર વસ્તીમાં લૂટતા, વેશ્યા, વૈદ (વીર), વકીલ.

જરીનો કાઠીને ગલીનો પહેરવો.

જલ ગઈ છંદગી, ને પડગયા દાંત, ખુઠી રે તું ચરખા કાંત.

જલદી દોડે, તે જલદી થાકે.

જલ દેખી શુચિ ઉપજે, માલા દેખી રામ;

શાસ્ત્ર દેખી ધ્યાન ઉપજે, નારી દેખી કામ.

જવાનીનું રણવું, ને કોગળીઆનું મરવું.

જવાર સળશે, પણ ગવાર નહીં સળે.

જવાસા જેવું અદેખું કોઈ નહીં (કે સૌ સૂકાય ત્યારે લીલો
થાય, ને સૌ લીલું થાય ત્યારે તે સૂકાય).

જવાસાને ખળે ગયું.

જવું જગન્નાથજી, ને થાડ્યા થાણેથી.

જવું ભાઈને ત્યાં, પણ જમવું ભાભીને હાથ તો.

જવું મુંબઈ, ને થાડ્યા વટવેથી.

જશ ઉપર (ને સાટે) જુતીઆં.

જશ તો જન ગયે મિલે.

જશ તો જનગરે છે.

જશ વિનાનું જીવતર ફેકટ.

જશમે જગમાલકી પોલ, કે ઠગમે બાજવાડ;

કીસખી કરોળીઆ પોલ, કે મેસ્ત્રા લાડવાડ.

જહાં જાય ભૂખા (ઉકા), વહાં પડે સૂકા.

જહાં મિલી રોટી, વહાં પડે લોટી.

જહાં લગી રણવાની શક્તિ, તહાં લગણુ પરિવારની ભક્તિ.

જળ એવા મચ્છા.

જળ તો જમનાનું, ને મરણુ તો કાશીનું.

જળ ત્યાં થળ, ને થળ ત્યાં જળ.

જળ પ્રમાણે પોયણી, ને કરમ પ્રમાણે યુદ્ધિ.

જળ પ્રમાણે પાહેરી, ને કરમ પ્રમાણે યુદ્ધ;

જેજે નરને સેવીએ, એવી આવે યુદ્ધ.

જળ વહી ગયા પછી શોચનાં શી ?

જાંગ ઉઘાડીએ, તો આપણેજ લજવાઈએ (નાગા દેખા-
ઈએ).

જાંગનો ઘા, ને સસરો વૈદ.

જાંગલો જાય, ને કુતરો ભસે.

જાંગલો મરે, ને હરરાજ થાય.

જાકા પડ્યા સ્વભાવ, જાયગા જીવસેં.

જા કુત્તા બિલ્લીકુ માર.

જાગતાની (જાગે તેની) પાડી, ને ઉંધતાનો પાડો.

જાગા સો પાયા, સોયા સો ખોયા.

જાગે તે જીવે, ને ઉંધે તે મરે.

જાગે સો ગાજે, સોવે સો રોવે.

જાગ્યા ત્યાંથી સવાર.

જાડેસેં ડરના નહીં, ઓર પતલેસેં લડના નહીં.

જાણુ આગળ થઈએ અજાણુ, તત્વ લઈએ તાણી;

તે થાય (જો) આગ (મીસાલ), તો આપણે થઈએ
પાણી.

જાણી જાપે, મજે ભગવાન, નહીંતો અખા વરવોણી જાન.

જાણીતાને લાખ, ને અજાણ્યાને સવાલાખ.

જાણુતી જીવાર સારી, પણ અજાણ્યા ઘઉં માઠા.

જાણીતી (દીકી) માખ ગળાય નહીં.

જાણીતું ઝેર ન ખવાય.

જાણીતો ચોર ઘર ધાલે.

જાણે ચણાપણીના ઝાડપરથીજ ફૂદી પડ્યા તો.

જાણેતો હસવું, ને નહીં તો ખસવું.

જાણે માગણુ મહિનાનું.

જાણ્યો કોયડો કોડીનો (કોડીનું મૂલ).

જાત એવી (તેવી) ભાત.

જાત જણાય, મન ન જણાય.

જાત જાત ને ખાય.

જાત જાતનો વેરી, ને જાત જાતને ખાય;

માગણુ, કુત્તા, ને ભાટ, તે દેખ દેખ ધરકોય.

જાત થાને પર જાત ભલી.

જાતનો સ્વભાવ નહીં જાય રે ભૈયા, ને કાખમાં ધાલીને સા-
વીરે પૈયા.

જાત પર ભાત, ને કામળ પર યિયાં.

જાત પર ભાત પડે, પણ ભાતપર જાત પડે નહીં.

જાત મનાવે પાઉં પડે, કુજાત મનાવે શીર ચઢે.

જાત મહેનત વગર જશ ને જર જડે નહીં.

જાત મહેનત વિના જશ જડે નહીં.

જાત વગરની જાંત્રા ખોટી.

જાત વગર (વના) ભાત હોય નહીં (ન પડે).

જાતા દેખીએ ધન, તો આધા લીજીએ ખાંટ.

જાતે જાત મળ્યા, ને ભવનાં દુઃખ ટળ્યાં.

જાતે જાકર, ને હાડે કાકર.

જાતે હાચરી, ને હુગણં કાળાં, રાત અંધારી, ને દોડીચાં
દાલાં.

જાત્રાએ જાય, સારે મુકાય.

જાત્રા તો ભોગીની, કે ભોગીની.

જાત્રા નહીં તો માત્રા.

જાન અચ્છી, તો જહાન અચ્છી.

જાન અજાનકે બશ પડો, કહા કીનો કિસ્તાર;

ચંદન લોહારકે બશ પડો, જલ જલ ભયો ધંગાર.

જાન કરો જશ.

જાન, જાણુ, ને જાત્રા, નહીં સાચવે તો આવે ખોઈ માત્રા.

જાન, જોણું, ને જાત્રા, વણુશે નર ને જોશે માત્રા.

જાન, જોણું, ને વગોણું.

જાન, જોર, ને જાત્રા.

જાનનું (માં) કોઈ જાણુ નહીં, ને વરનો ભા હું.

જાનતે જમે લાભ, ને વરતે પરણે લાભ.

જાનમાં કોઈ જાણુ નહીં, ને હું બી વરની કુધ;

ગાડામાં કોઈ લે (જેસાડે) નહીં, ને દોડી દોડી મુઈ.

જનનમાં કોઈ જાણે નહીં, ને હું વરની કોઈ;
 ગાડે બેસવાનો ઠામ (હુકમ) નહીં, ને દોડી દોડી મોઈ.
 જનનમાં કોઈ જાણે નહીં, ને હું વરનો કાકો (ભા).
 જાને જવું, ભોંયે સુવું, ને ભૂખે મરવું.
 જાનૈયાને જમણ વહાણું, ને વરને વહાલી કન્યા;
 ગોરને પણ કન્યા વહાલી, એ મોટા અન્યા.

જાદરાઆદી ઉંટ.

જા બિલાડી મોભા મોભ.

જા બિલ્લી કુત્તેકુ માર.

જા બે લકડી કુત્તેકુ માર.

જા ભેંસ પાણીમાં, ને વળતી આવે લાણીમાં.

જામાતૃ દશમો ગ્રહ.

જામીન થઈને ગાંઠનું ગોપીચંદન કરવું.

જામીન ન હોઈએ, ધરકા દીછાએ.

જામે છતની યુદ્ધિ હૈ, ઉતનો કહે બતાય;

વાંકો ખુરો ન માનીએ, ચૌર ક્યાંસે લાય.

જાય ઝાઝાનું, કે (જાય) વાંઝીઆનું.

જાય તેની જગા ખાલી.

જાય તેનું ઈમાન જાય.

જાય તે શોભામાં, ને રહે તે તોઆમાં.

જાય તો મ્હોં કાળું, ને નહીં તો હાથ કાળા.

જાય બજાર, ને ખાય પેંજર.

જાયા તેના પુત, ને ઘેલી રાંડને વળગ્યાં ભૂત.

જાયા તે તો જવાના (જવાના).

જાયા ત્યારે નહાયાતા, જઈશું ત્યારે નહાઈશું;

દાસ દારકો એમ કહે છે, કે હાથ પગ ધોઈ ખાઈશું.

જાયા ત્યારે નહાયાતા, ને જઈશું ત્યારે નહાઈશું.

નહાવું ધોવું પડતું મૂકી, હાથ પગ ધોઈને ખાઈશું.

જાયું જવાને મારે.

જાનર ખાય જાનરી, ને લાદ (લાત) ખાય લાડી.

જાલમ ખેત ખરાખ.

જાવંત્રીનાં પુલ ખરણીએ ખડકાયાં.

જાવનહારા સો ગયા, રહા સો જાવનહાર;

કાગદમે કંછુ ખાકી રહી, તાયે લાગી વાર.

જાવે ગા સો પાવેગા, સોવેગા સો ખોવેગા.

જાસીઆધતો ફેલ્લો આસીઆધતે થયો.

જાળવતીની માના સોનાં આવરદા.

જાળાં ત્યાં જાંજાળ, કચરો ત્યાં કંકાસ;

ઉકરડો ત્યાં મચ્છર, ને ગટર ત્યાં ડાંસ.

જાળીએ ધસ, તો ખેસે વીસ.

જાંદગી દુકી, ને જાંજાળ લાંખી.

જાઆદતમાં જતાં, જાવ આદતમાં પડ્યા.

જાને, ત્યાં ખીજે નહીં.

જાતનાં વધામણાં.

જાત મારી, ને હાર તમારી.

જાતે ન પૂછે, મુએ ધડાધડ પીટે.

જાતે તારે ગગનમે, ધતે દુસ્મન હોય;

કિરપા હોય જો રામકી, ખાલ ન તોડે કોય.

જાનકે ગાઉમે ખરીએ, જાનકુ હાજી હાજી કીજાએ,

ખિલ્લી ઉંટ લેકર ચલી, તો હાંજી હાંજી કીજાએ.

જાનકે પાઉં પનોઠાએ નહીં, જાનકો મિલો ગજરાજ;

વિખ દેતાં વિખીઆ મિલે, તુંધ ગરીબનવાજ.

જાને ન પીઈ ગાંજેકી કળા, જો લડકેસે લડકી ભલી..

જાને નહીં પીઆ ભાંગકે પાની, ઉસકા જાવ ધૂળધાણી.

જાને નહીં લીઆ તનખા ભાર, સોતો લે ગયા ખચકા કા ખ-

ચકા માર.

જાલ કરે આળખપાળ, ને ખાસડાં ખાયશીર કપાળ.

જાલ ગાદીએ ખેસાડે, ને જાલ ખાસડાં ખવડાવે.

હલ ચઢાવે, ને હલ પડાવે.

હલડી કરે આળપંખાળ, તો ખાસડાં ખાય કપાળ.

હલના નખ લેવડાવવા ?

હલનાં વધામણાં.

હલને (હલમાં) કંઈ હાડકું નથી.

હલને કાંઈ કાંટો છે, કે જૂઠું બોલતાં અટકે ?

હલને દાંત ભળાવવા નહીં પડે.

હલને લગામમાં રાખવી.

હલમાં ઝેર, ને હલમાં અમૃત.

હલ વધારે હોય, તો બે આંગળ ભરીને કાપી નાખીએ.

હલા જેડી (જ્યાં ઝેરી), તો મુલક વેરી.

હવ જાણે કે કોથળો, કે જાણે અનિયાકા હાટ.

હવ હવકે આસરે, હવ કરત હે રાજ;

તુલસી રઘુવીરકે આસરે, ડ્યું ખીગડેગો કાજ.

હવ જૂઠો, ને દાનત લુચ્ચી.

હવજો જણુતી, ને મરજો ગણુતી.

હવત આપકુ મારત દંડા, મુઆ પીછે પહોંચાવત ગંગા.

હવતાં ખારી છાસ ન છાંટી, ને મુએ મસાણુગાય દોહવડાવી.

હવતાં ચડવો છાસ નહીં, ને મુઆ પછી મસાણુગાય.

હવતાં હવત નહીં જોયું, ને મુઆ પછી રોયું.

હવતાં જે નહીં જોયાં, તે મુઆ પછી જોયાં.

હવતાં ઝુઝે, ને મુવાં દુઝે.

હવતાંની ગણુતી, ને મુઆંની ભરતી.

હવતાં પાશેર પાણી નહીં, ને મુઆ પછી મસાણુગાય.

હવતાં પાળે, ને મરતાં ટાળે.

હવતાં પાળે, ને મુએ બાળે.

હવતાં મુઓ.

હવંતા જશ નહીં, જશ વિના નહીં હવંત;

જશ લઇને જે ગયા, તે રવિ પહેલાં હગંત.

હવતા હવને જંજળ ઝાઝી.
 હવતાના જનૈયા, ને મુઝાના ખાંધીઆ.
 હવતાની ખોડ મુઝે જાય.
 હવતી માખ કંઈ પેટમાં રહે?
 હવતી માખ ન ગળાય.
 હવતો ગધેડો, ને મુઝેલો વાઘ (બરાબર).
 હવ તો ગયો, પણ રંગ તો રહ્યો.
 હવતો નર ભદ્રા પામે.
 હવતો હાથી હજારનો, ને મુવો હાથી લાખનો.
 હવને સુખ, તો જહાનને સુખ.
 હવપર આવેલો યિલાડો કોટે (ટોટે) વળજે.
 હવવું જગતને વહાલું છે.
 હવવું ત્યાં સુધી સીવવું.
 હવવું થોડું, જંજળ ઘણી.
 હવવું થોડું, ને પરગણાનો હિસાબ કરવો.
 હવવું થોડું, ને મમતા ઘણી.
 હવશે તો જોશે.
 હવશે મારા ભાઈ, તો ગલીએ ગલીએ ભોજાઈ.
 હવશું તો જોઈશું, ને મુઝા તો ગયા.
 હવાશે તો જેમ તેમ, પણ મરાશે કેમ?
 હવેગા નર, તો શીર બસાયગા ધર.
 હવે જાણું, તો જગને જણાવવાનું શું કામ ?
 હવે તેને જોખ.
 હવે તેને બધું.
 હવ્યા કરતાં (હવ્યાથી), જોયું (જોવું) ભલું.
 હવ્યો જોગી સારો, પણ મુઝો પાદશાહ મારો.
 હસકા ગુરુ અંધ, હસકા ચેલા નીરંધ.
 હસકા દામ, હસકા નામ.
 હસકી દેગ, હસકી તેગ.

હસકે તડમે લાડુ, ઇસકે તડમે હમ.
 હસકે મનમે ખટક રહ્યા, સોહી અટક રહ્યા.
 હસકે હાથ ડોષ, ઉસકા સખ કોઈ.
 હસ મુલસેં આયે, ઇસ મુલસેં ગયે, નફમેં દો જુતિયાં.
 હમેં રામકો ડર નહીં, નહીં પંચકી લાજ;
 ઉસેં હેડ ક્યા ફીજ્યે, ચૂપ ભલો મહારાજ.
 જુએ તો જૂ પડે, ને ખાય તો ખાતર પડે.
 જુગતીઆની હા, ને છીનાજવાની ના(મા).
 જુગારી હાથે વાંકડું, વાનર કોટે હાર;
 ગાંડી (ઘેલી) માથે ખેડલું, તે છાજે કેટલી વાર.
 જુતીઆં ખાઈ તો ખાઈ, પણ મખમલકી.
 જુનાં કપડાં, જુઠાં ઢોર, એના (ઈસકા) પૈસા લઈ (લે) ગયા
 ચોર.

જુના જુલમગાર સારા, પણ નવા દાદગર માઠા.
 જુના ઝાડનાં મૂળ ઉંડાં (હોય).
 જુની આંખે નવાં કૌતક.
 જુની આંખ્યો, ને નવા ખેલ(તમાસા).
 જુની બરણીતું ઠીકરું.
 જુની વાડનાં ઝાંખરાં.
 જુનું કોહલું, નવા વાધ કરતાં સરસ.
 જુનું તે સુનું.
 જુનો હજમ, ને નવો ઘોલી (સારા).
 જુકતો દીવો, ને કુંઝડો વર (એ બન્ને સરખાં).
 જુવાન જાણીને જીવનું નથી, ને જુઠા જાણીને મરવું નથી.
 જુવાન જોશી, ધરડો વૈદ.
 જુવાન સાસુ મરે નહીં, ને વહુનો દહાડો વળે નહીં.
 જુવાનીતું મરવું, ને પહેલી પંડિતનું જમવું, એના જેવી
 મઝે નહીં.
 જુવાનીતું રણ્યું, ને પાછલી રાતનું દણ્યું (જનમ સુધી પુગે).

જીવાનીનું રખું, ને મળસકાનું દબ્યું, એએ ને કોઈ ન પ્હેંચે.
જીવાની ને દીવાની (સરખી).

જીવાર આવે તે દળવા, ને મનખ આવે તે મરવા.

જીવાર કહે, મારે માથે ટોપી,

ને એક વરસ નહીં આવું, તો રૈયત થાય જોગી.

જીવાર ખાશે અમારી, ને વહુ થશે તમારી.

જીવાર દળી શેર, ને ગીત ગાયાં તેર;

સાસુએ મૂકી રોટલી, તો આંખે આવ્યા ફેર.

જીવાર (જીગાર), ને કરી નાખ્યાં જીવાર.

જીવું ને મુવું બરાબર.

જૂઠા ઝગડા કરના નહીં, કરના તો ફીર ડરના નહીં.

જૂઠાની માને જૂઠો પરણે.

જૂઠાનું આવરદા ચાર (એ) ઘડી.

જૂઠાનું બોલવું, ઉંદરનું ફેલવું.

જૂઠાને ક્યાં પકડીએ (પકડવા જમએ) ?

જૂઠા બોલ, પણ જડતા લાવ.

જૂઠી પ્રીત ગુલાબકી, ધામ પડે મરજાય;

સાચી પ્રીત કપાસકી, મરે સંઘાતી આવ્ય.

જૂઠું (એઠું) ખાય, તે મીઠાની (ગળ્યાની) આશે.

જૂઠું ગાય, એઠું ખાય, ને નાગી ન્હાય.

જૂઠું ગાવું, ને જડવું આણવું.

જૂઠું ગાવું, ને હોળીનું ટાણું.

જૂઠું બોલવું, ને જખ મારવી બરાબર.

જૂઠું બોલવું, ને જડવું લાવવું.

જૂઠું બોલે, તેને કોણ પકડવા જાય ?

જૂઠું લાવ, પણ જોરથી લાવ.

જૂઠેકા મ્હોં કાલા, સચ્ચેકા બોલખાલા.

જૂઠો સાચાને વટલાવે.

જૂ થકી કંઈ સાલ્યો છોડી નખાય ?

જૂદાં રહ્યાં જોડવાં, ચઢ્યાં માસ તોડવાં.
 જૂદે મ્હોડે જૂદી વાત.
 જૂના પેટમાં લીખજ હોય.
 જૂના ભયથી લુગડાં કાઢી ન નખાય.
 જૂ ભાગાં પેરણાં નહીં કાઢી નાખીએ.
 જૂ ભાગી કંઈ કપડાં નાખી દેવાય ?
 જૂ ભાણું પેરણું કોણ કાઢે ?
 જે આંખને ન ગમે, તે મ્હોંને શું ગમે ? (ન ગમે.)
 જે આંગળી કાપીએ, તેમાંથી લોહી નિકળે.
 જે આપે લોટ, તેને નહીં આવે ખોટ.
 જે આવ્યું આટલે, તે ઘાલ્યું કાટલે.
 જે આશાપર રહે, તે અપવાસી મરે.
 જે (કંઈ) થાય, તે સારાનેજ માટે.
 જે કરતા આવ્યા તે કરીએ, ને છાસની દોણી ભરીએ.
 જે કહે તે કરે નહીં, ને કરે તે કહે નહીં.
 જે કાણું, તે શાણું.
 જે કામ આજ કરી શકો, તે કાલ ઉપર રાખતા નહીં.
 જે કાળે જે બનવાનું હોય, તે કાળે તેવી મતિ સૂઝે છે.
 જે કોષથી નહીં ડરે, તે ચાહે તે કરે.
 જે કોદરે કાળ ગયા, તે કોદરા મીણા (માણા) થયા.
 જે ખનૂર ખાય, તે આકાશ સહે.
 જે ખાય, તે સ્વાદ જાણે.
 જે ખાય રસાણુ, તે જન્ય મસાણુ.
 જે ગતિ સૌની, તે ગતિ વહુની.
 જે ગધેડાંની પાસે બેસે, તે લાત મારતાં શિખે.
 જે ગયા મરી, તેની ખબર ન આવી ફરી.
 જે ગામ જવું નહીં, તે ગામનું નામ શું (લેવું) ?
 જે ગામમાં જવું નહીં, તે ગામનું નામ શું પૂછવું ? (તે
 ગામની વાટ શું પૂછવી ?)
 જે ગામમાં રોજ ધાડ, તે ગામમાં કેમ વસાય ?

જે ધરની કુતરી નહીં પામે, તે ધરની દીકરી પામે.
 જે ઘેર જવું નહીં, તે ધરનું નામ પણ લેવું નહીં.
 જે ચૌદ ભણે, તેને ચાર વાળો શું શિખવે ?
 જે ભણે કોક, તે મૂકે પોક.
 જે જાય ગખર, તે થાય જખર.
 જે જાય ગયા, તેને હૈડે ન મળે દયા.
 જે જાય જાવે, તે દાંતે નહીં આવે, ને કદી નહીં પાછો આવે.
 જે જાય જાવે, તે ફરી ન આવે, આવે તો પરીઆનાં
 પરીઆં (એહાં) આવે.
 જે જાય જાવે, તે ફરી ના આવે, ને આવે તો એનાં પરી-
 આનાં પરીઆં આવે, એટલો માલ લાવે.
 જે જાય દરબાર, તેનાં જાય (તે ખુએ) ધરબાર.
 જે જાય બદરી, તે ફરી ના આવે માના ઉદરી.
 જે જાય બંદર, તે લાવે એકના (સોના) પંદર.
 જે જાય સકર, તે થાય બકર.
 જે જાયું, તે જાય.
 જે જેમં ધાયા, તે તેમ પાયા.
 જે જેવાં, તેને તેવાંજ.
 જે જેવું હોય, તેવું કહેવાય.
 જે જેવો, ને તે તેવી.
 જેટલા વહાણના સાંધા, એટલા ભાઈના વાંધા.
 જેટલા વહાન (વહાણ) ના ખીલા, તેટલા પીમાના હીલા.
 જેટલી નદી લાંબી, તેટલી લક્ષ્મી લાંબી.
 જેટલું પેટનાને લાગે, તેટલું પરાયાંને નહીં લાગે.
 જેટલો ગોળ ધાલીએ, તેટલું ગળ્યું થાય.
 જેઠ અંતર દો દહાડલા, જે વરસે ભડ;
 ભડળી પૂછે કંથને, તો ફૂવા કાંઠે ખડ.
 જેઠ અંતર દો દહાડલા, જે વરસે (ગાજે) ભડ;
 તો નદી કીનારે રૂખડાં, ને ફૂવા કાંઠે ખડ.

જેઠ ગયો, આખાડ ગયો, ને શ્રાવણરે તું જા;

ભાદરવો ભરી ભાંગશે, જો છડે અનુરાધા.

જેઠનાં આપટાં, જેઠનાં વંદ્યાં જેઠે.

જેઠા જીવજો પુતર, ને ધર દહાડેનાં ઓરજો ખેતર, ને નહીં
તો તેનાં રડતાં નો આવે છેડ.

જેઠીપૂર, ને છોકરાં ફાકે ધૂળ.

જે ઝાળીપર ખેસવું, તેજ ઝાળી કાપવી ?

જેણે ઓઢી આદર, તેને પાવા (પાવાગઢ) સુધી પાધર.

જેણે ઓર્યું ચગલે મગલે, તેતો ખેઠો કુમને ઢગલે;

જેણે જોઈ ખરી વરાપ, તેણે લીધી માજમ રાત.

જેણે કામ કર્યું, તેણે કામણ (વશીકરણ) કર્યું.

જેણે દાંત આપ્યા છે, તે ચવેણું આપ્યા વગર રહેનાર નથી.

જેણે પલાળ્યું, તે મુડે.

જેણે પાસ્યા, તે રંગે.

જેણે માખ મારી, તે માણસ મારે.

જેણે મૂકી (મેલી) લાજ, તેને નાનું સરખું રાજ.

જેણે મેલી લાજ, તેને ત્રણ જગનું રાજ (તેને મન જગનું તાજ).

જેણે રાખી ટેક, તેને મળ્યા અનેક.

જે થાય તે સારા સાર.

જે થાય રાણીનો સાજો, તેને કોણ કહે ગોરો કે કાજો.

જે ધન ખાધું સાલે, તે ન વળે કોઈ કાજે.

જે ન કરે જાપ, એ કરે તાપ.

જે ન ખાય ગળ્યું, તેનું જીવતર જળ્યું.

જે નહીં ખાવે તનખા માલ, તે ખાવે જયકા માલ.

જે નહીં શિખે કોક, તેનું જીવતર કોક.

જેનાં કામ તેજ કરે.

જેનાં કામ તે તેને જાણે, ને ગયેડાપર નોખત નહીં વાગે.

જેનાં જેવાં, તેનાં તેવાં.

જેનાં દીકાં ન મરે, તેનાં ખાધાં શું મરે ?

જેનાં દેખ્યાં ન મરે, તેનાં માર્યાં શું મરે ?
 જેનાં નસીય તેની સાથે.
 જેનાં માર્યાં ન મુચ્યાં, તેનાં દીકાં શું મરશે ?
 જેનાં માર્યાં નહીં મરે, તેનાં દીકાં શું મરે ?
 જેનાં મ્હોડાં નહીં સારાં, તેના ભોણાં શું સારાં ?
 જેના ઉપર પડે, તે જાણે.
 જેના ગયા દાંત, તેના ગયા સોજે સ્વાદ.
 જેના ગાડામાં બેસીએ, તેનાં ગીત ગાઇએ.
 જેના શુર આંધળા, તેના ચેલા ભીંત.
 જેનાં ધરમાં ધરડી ડોશી, તેને ન જોઇએ પ્રાહ્મણુ ને જોશી.
 જેના ધરમાં પૈસો, તેનાં છોકરાં ધુધરે રમે.
 જેના ધરમાં વહુ, તેના ધરમાં સૈ.
 જેના દહાડા પાધરા, તેના વેરી આંધળા.
 જેના પેટ ઉપર સાપ પડે, તે ઉછાળે.
 જેના પેટમાં ચમટો તૂટે, તે જાણે.
 જેના પેટમાં દુખે, તે અજમે ફાકે.
 જેના પેટમાં સમાયા, તેના હાંડલામાં ન સમાઇએ ?
 જેના બાપને સાપે કરડયો હોય, તે વાખ જોઇને ખીંચે.
 જેનામાં નહીં રામ, તે શું કરે કામ.
 જેના મોમાં મંત્ર, તેનો શો વિશ્વાસ.
 જેના હાથમાં, તેના મ્હોમાં.
 જેના હાથમાં ધાગો, તે કદી ન રહે નાગો.
 જેની આંખમાં કમળો હોય, તે સર્વ ઠેકાણે પીળું દેખે.
 જેની આંખમાં ઝેર, તેની ઉપર ખુદનો કેર.
 જેની ઘંટીએ દળવું, તેનાં છોકરાંનાં ગીત ગાવાં.
 જેની ઘંટીએ દળીએ, તેનાં ગીત ગાઇએ.
 જેની ઘંટીએ બેસવું, તેનાં ગીત ગાવાં.
 જેની ચાદર જાય, તેની સોડ ઉઘાડી ધાય.

જેની ચાલે ધરતી ધ્રુજે, આભ ઉડળ બાથમાં ભરતા;
 જેની પૂંકે પર્વત ફાટે, તે નર દીકા મરતા.
 જેની જાય આઈ, તેની જાય સોળસેં ભલાઈ.
 જેની ઝાંગ, તેની દુધાળી.
 જેની દાઢ પેધી, તેનો દૈવ પેધ્યો.
 જેની દાનત પાક, તેના હાથમાં ખાક;
 જેની દાનત ખોટી, તેના હાથમાં રોટી.
 જેની દાનત પાક, તેની રોટલીપર ખાક.
 જેની દાનત ખોટી, તેની રોટલીપર ખોટી.
 જેની દાનત પાક, તેને શાનો ધાક (શેની ધાડ) ?
 જેની નૈયત પાક, તેના મ્હોંમાં ખાક.
 જેની નૈયત ખોટી, તેના મ્હોંમાં રોટી.
 જેની બહાર, તેની ધાડ (ન હોય).
 જેની બહાર, તેનીજ ધાડ ?
 જેની બહેલે (હવેલીએ) ખેસીએ, તેનાં ઘોળ ગાધએ.
 જેની હવેલીએ ખેસીએ, તેનાં ઢોલ વગાડીએ.
 જેનું અહીંયાં કામ, તેનું સાં પણ (ઈશ્વરને સાં) કામ.
 જેનું કામ જેથી થાય, ને ખીન્ને કરે તો માર્યો જાય.
 જેનું કામ તે તેજ કરે, ખીન્ને કરે તે ભૂખે મરે.
 જેનું કામ તે તેથી થાય, ખીન્ને કરે તે ઠોકર (ગોથાં) ખાય.
 જેનું કીધું, તે જાણે.
 જેનું કોઈ નહીં, તેનો પરમેશ્વર.
 જેનું ખાતું, તેનીજ ઘોર ખોદવી ?
 જેનું ખાય, તેનું ધાય.
 જેનું ચાટે, તેનું દાટે.
 જેનું થડ વાંકું, તેનાં ઝંખળાં પણ વાંકાં.
 જેનું પાપ તેને.
 જેનું ખોદ્યું નહીં ગમે, તેનું કામ શું ગમે ?
 જેનું માન નહીં, તેનું અપમાન શાનું ?

જેતું મ્હોડું ગાયના જેવું, તેતું કલેજું વાધના જેવું.
જેતું મ્હોં ન જોતા હોઈએ, તેની વખતે પૂઠ (ગાંડ) જોવી
પડે.

જેતું રાજ, તેતું પાટ.
જેતું સુખ નહીં, તેતું દુઃખ શું ?
જેતે અઘતાં વાર, નહાતાં વાર, ખાતાં વાર, તેના કામમાં ન-
હીં ભડીવાર.

જેતે કર નહીં, તેતે ડર શાનો ?
જેતે કોઈ ન પરણે, તેતે ખેતરપાળ પરણે.
જેતે કોઈ નહીં પહોંચે, તેતું પેટ પહોંચે.
જેતે ઘેર કન્યા, તેતે પરમેશ્વરે દંડ્યા.
જેતે ઘેર દોલત, તેતો ભાગીઓ કોરટ.
જેતે ઘેર બાળ, તેતો ટળ્યો દુકાળ.
જેતે ઘેર વરો, તેતો ભારે મરો.
જેતે ચુંક થાય, તે અજમો કાકે.
જેતે જોઈએ સિંગ ને પુછ, તેતે આપી દાઢી ને મુછ.
જેતેથી માખ નહીં મરાય, તેનાથી માણસ શું મરાય ?
જેતે દોઢે નહીં ઠરીએ, તેના કામથી શું ઠરીએ ?
જેતે ધણીએ માનીતી કરી, તે કોને ગાંઠે ?
જેતે ન દુખે પેટ ને પાસુ, તેતે આવે ખડખડ હાસુ.
જેતે નહીં લાજ, તેતે નાતું સરખું રાજ.
જેતે નહીં સાજો ને નહીં સસરો, તેતે સાસુ સાથે આજો.
જેતે નાશું નહાવું, ને ભૂંડું ગાવું, તેતે શાતું શરમાવું ?
જેતે પાંચે પુત્રો સળધો, તેતે શી ફીકર ?
જેતે પેટે કન્યા, તેતે પરમેશ્વરે દંડ્યા.
જેતે (હોય) બાળા, તેતે શા દકાળા ? (નહીં દુકાળા.)
જેતે માથે પડે, તે જાણે.
જેતે મુછ નહીં, તેતે પુછ નહીં.
જેતે મ્હોડે ગાયના માંસ, તેના શા વિશ્વાસ ?

જેને મ્હોડે શરાખ, તેનું ખાનું ખરાખ.

જેને રામ રાખે, તેને કોણુ ચાખે ?

જેને ઘરે માની, તેને ઘરે માની, ને ઘરે માની, તેને યધા
ગામે માની.

જેને વાગે, તેને પીડા (વાગે).

જેને હોય વગ, તેનો પહેલો પેસે પગ.

જેનો આગવો આંધજો, તેનું લશ્કર ક્વામાં.

જેનો ખાઇએ કોળીઓ, તેનો ખાંધીએ ધોરીઓ.

જેનો હાથ ઉપર, તેનો ગોલ ઉપર.

જેનો હાથ પહેજો, તેનો જગ ગોલો.

જેનો હોય હક, તેને આપો તક.

જે પાણીએ દાળ નહીં ચડે, તે પાણીએ વાલ કેમ ચડે.

જે પાસ્યા, તે રંગે.

જે પીએ દાર, તેના મામલા વાળું.

જે પીએ શરાખ ખાજી, તેના પર હકતાચલા રાજી.

જે અચ્યું તે આપણું, ને નાહ્યા તે પુન્ય.

જે આપનો નહીં થાય, તે કોઇનો નહીં થાય.

જે જોરડી પર જોર હોય, તે ઉપરજ પથ્થર ફેંકાય.

જે ભૂતથી બહીએ, તેને ભૂત વળગે.

જેમ કહું તેમ કરો, જેમ કહું તેમ ન કરો.

જે માખ મારે, તે માણસ પણ મારે.

જે માને મારે તે, માસીનો કેમ નહીં સંહાર વાળે ?

જે મૂલથી આવ્યા, તે મૂલથી ગયા.

જે મોતસેં ન ડરે, તે ચ્હાય સો કરે.

જે મ્હોડે પાન આવ્યાં, તે મ્હોડે લહાળા (કોયલા) ન ચવાય.

જે રસ્તે આવ્યું, તે રસ્તે ગયું.

જે રાખે ટેક, તેને મળે અનેક.

જેવાં ભાઈનાં મોસાળાં, તેવાં બહેનનાં ગીત.

જેવાં શેઠનાં વધામણાં, તેવા અમારા કોદરા.

જેવા ચાકર, તેવા ઠાકર.

જેવા જેના ઢંગ, તેવા તેના રંગ;

અંદન ધોધ માછલી, તોએ ન શીટે રંગ.

જેવા દેવ, તેવી પાત્રી.

જેવા ધૂમાડાના આયકા, તેવા સંસારના આયકા.

જેવા ભાઈ, તેવાં બાઈ.

જેવા રાજા, તેવી પ્રજા.

જે વારેલું નહીં વળે, તે હારેલું વળે.

જેવા વડ તેવા ટેટા, ને આપ તેવા બેટા.

જેવા શેઠ, તેવા વાણોતર.

જેવા શેઠના કોડ, તેવી બાઈની વધામણી.

જેવા સાથે તેવા થવું.

જેવા હોય, તેવા દેખે.

જેવી કરણી, તેવી પાર ઉતરણી.

જેવી તમારી ઢોલકી, તેવો અમારો તંબુરો.

જેવી દાનત, તેવી અરકત.

જેવી ભાઈની હિંગ, તેવો બહેનનો વધાર.

જેવી ગતિ, તેવી ગતિ.

જેવી માલણ મકરાણી, તેવો જસૂઓ જોગી.

જેવી વાડ, તેવો વેલો.

જેવી વેળા, તેવી રક્ષા.

જેવી શક્તિ, તેવી ભક્તિ.

જેવી શેઠની વધામણી, તેવા બાઈના કોદરા.

જેવી સંગત, તેવી ખુદ્દિ.

જેવી સોબત, તેવી અસર.

જેવું આંગણું, તેવો ચોદ.

જવું કરીએ, તેવું પામીએ.

જેવું તેવું ભાવે નહીં, ને મનગમતું આવે નહીં.

જેવું બીજ (વાવે), તેવું દૂળ (પામે).

જેવું વાવીએ (વાવશો), તેવું લણીએ (લણશો).
 જેવો અસ્વાર, તેવી ચાલ.
 જેવો આહાર, તેવો ઓડકાર.
 જેવો જસસો જોગી, તેવી માલણ (માલી) મકવાણી.
 જેવો દેશ, તેવો વેશ.
 જેવો પોતે હાથ, તેવો ખીજને દેખે.
 જેવો ખીખીનો ગુસ્સો, તેવો મિયાનો ઠોંસો.
 જેવો રોજો, તેવો બોજો.
 જેવો સંગ, તેવો રંગ.
 જેવો હરમાન (દેવ), તેવી પૂજ.
 જે સગું નહીં કરે, તે મિત્ર કરે.
 જે સહજ બગડી ગયું, ભવિષ્ય હતું એમ જાણ.
 જેસાંકુ તેસા મિલા, ઓર બ્રાહ્મણકુ મિલા નાઈ;
 તીનોને મિલકે, તંતુની બજાઈ.
 જેસાંકુ તેસા મિલા, ખીરમાં પડી ખાંડ;
 તું જાતની નાચની, ને હું જાતનો ભાંડ.
 જેસાંકુ તેસા મિલા, બ્રાહ્મણકુ નાઈ;
 એણે બતાવ્યું ટીપણું, તો એણે આરસી બતાઈ.
 જેસા ગુરૂ, એસા ચેલા.
 જેસા તેસા ભાવે નહીં, ને મનગમતા આવે નહીં (ભૂખે
 મરવાની નિશાની).
 જેસા લાલા, વેસાહી કીકા.
 જેસી તેરી રખના, તેસી મેરી પરદખના (પ્રદક્ષણા).
 જેસી દોડ સમુદ્રકી, વેસી મનકી દોડ;
 મનકી મનહીમે રહી, ભયી ઓરકી ઓર.
 જે સુરજપર ધૂળ છાંટે (નાખે), તે પોતેજ છંટાય.
 જેસેકુ તેસા મિલા, જેસી ખીરમે ખાંડ;
 તું જાતકી ગેશ્યા, મેં જાતકા ભાંડ,

જેસેકુ તેસે મિલા, ઓરકુ મિલા નાઇ, સારી રાત તુનતુની
 બનનઇ, સબેરમેં આરસી બતાઇ.
 જેસેકુ મિલા તેંસા, તેસેકુ મિલે તાઇ, એ તીનો મિલકે તુન
 તુન બનનઇ.

જેસો ચિત હરામખેં, એસો હરીખેં હાય;
 ચલા બય બેકુંઠકુ, પલ્લા ન પકડે કાય.
 જે હોક્કો ખાય, તે ઘોક્કો ખી ખાય.
 જે આવી મળવા, તો બેસાડી દળવા.
 જેઈએ એ કરો, પણ કરમમાં ત્રણ પવાલાં.
 જેઈએ તેવું હતું, મૂળામાં મીઠું, ને કેળાંમાં ખાંડ.
 જેઈતું હતું, ને વૈદે કહ્યું (કર્યું).
 જે કહુંતો મા મારી બય, ના કહું તો બાપ કુતા ખાય.
 જેખ્યાનું. મ્હોં કાળું.
 જેગ તો ભોગ.
 જે ગધેડે મુલક લેવાય, તો ઘોડને કાણ પૂછે ?
 જેગ ખી કીયા, ભોગ ખી કીયા, ઓર આખર રણસિંગડ
 ખી ટડકાયા.
 જે ગાજે ભડ, તો ફૂવા કાંઠે ખડ.
 જેગી જુગત બને નહીં, કપડે રંગે તો ક્યા હુઆ.
 જેગી થાવું, પણ જમાન થાવું નહીં.
 જેગીના રાજમાં તુમડાં.
 જેગીને તુંબડે તરવાનું કેમ કાવે ?
 જેગીને વહાલાં તુમડાં, ને ભોગી વહાલા ભોગ;
 દાકતરને વહાલાં ગુમડાં, વૈધને વહાલો રોગ.
 જેગી ભોગીને બને નહીં.
 જેગી વજર, ત્યાં તુમડું.
 જે છતે રહેંગે નર, તો વસાવેંગે દુસરે ઘર.
 જેડીમાં જૂ પડે, ને ઝાઝા સ્નેહ તે તૂટવાના, ને આછાં ચીર
 તે ફાટવાનાં.

નેહું, રોણું, ને વગોણું, એ ત્રણે ભેગાં થાય.

નેહું, રોણું, ને વગોણું, એ ત્રણે ભેળાં હોય.

ને તડમેં લડુ હુવા, તો તડમેં હમ.

ને થાય જતિ, તો ન જાય કર્મની રતી.

ને નામ દેશે માફ, તો નાક વઢાશે તાર.

ને ભરે ગાગરડી, તો મળે નાગરડી.

ને મતિ પીછે ઉપજે, સો મતિ આગે હોય;

કાજ ન બિનસે આપનો, દુર્જન હસે ન કોય.

ને મન ચંગા, તો કથરોટમાં ગંગા.

ને મનમેં જસે, તો સ્વપ્ને દીસે.

ને મન સાચુત, તો ઘેર બેઠાં તાચુત.

ને મૂકીએ વરત, તો મરીએ તરત.

ને મેં એસો જાનતી, કે પ્રીત કરે દુઃખ હોય;

નગર ઢંઢેરો ફેરતી, કે પ્રીત ન કીજે કોય.

નેર જલમનું, ને ઉજમ આલમનો.

નેરાવરીના રામ રામ.

નેરાવરીની કુઈ, ને કૂવે પડીને મુઈ.

નેરાવરીની માણક, ને હાથમાં ધરી સાનક.

નેર પૂછે સૂમકી, કાહે બદન મલીન;

કહા ગાંઠકો કુઈ બોગયો, કહા કીરીકુ દીન.

ના ગાંઠકો કુઈ બો ગયો, ના કાહુકુ દીન,

પર દેતે દેખા ઔરકુ, તાસુ બદન મલીન.

નેરે નેરે ઉપાઈ, ને નામ પાડ્યું રૂપાઈ.

ને વરસે આરદ્રા (આરદ્રા), તો આરે મેઘ પાધરા.

ને વરસે ઉત્તરા (ઓતરા), તો ધાન્ય ન ખાય કુતરા.

ને વરસે ચીત, તો ભાંજે ભીંત.

ને વરસે પૂર્વા, તો કણબી બેસ ઝુરવા.

ને વરસે મઘા, તો ધાન્ય થાય ઢગા (તો ખડના થાય ઢગા),

ને વરસે સવાંત (સ્વાત), તો ન વાગે તાંત.

ને વરસે હસ્ત, તો પાકે અદારે (સર્વ) વસ્ત.

ને વરસે હાથીઓ, તો મોતીએ પૂરાય સાથીઓ.

ને વાવીશ ઉંડા, તો કદી નહીં થાઉં ભૂંડા;

ને વાવીશ છીંછરા, તો પાડી નાખીશ ભીંછરા. (ચણા)

નેશી નેશ નેય છે, તો તેની છોકરી કેમ રંડાય છે ?

નેશી, ડોશી, ને વટેમાર્ગુ એ ત્રણે ફોગટીઆં.

નેશી, ડોશી, ને વટેમાર્ગુ, એ ત્રણે ફોગટીઆં;

વૈધ, વાળંદ, ને વેશ્યા (વકીલ), એ ત્રણે રોકડીઆં.

નેશી, દોશી, ને નાણાવટી, એ ત્રણે ફોગટીઆં.

વૈધ, વાળંદ, ને વેશ્યા, એ ત્રણે રોકડીઆં.

નેશી, દોશી, ને મોચી, ત્રણે ફોગટીઆં.

નેશીનાં રાંડે નહીં, ને વૈધનાં મરે નહીં.

નેશીનું પાટલે, ને વૈધનું ખાટલે.

ને હશે હુંડળા, તો હશે મદદ મુછળા;

ને હશે કોળી નાળી, તો તેર ટકા કુંડી તારી.

ને હાંડીમેં હોગા, સો રકાળીમેં આવેગા.

ને હોય ખેડ, ખાતર, ને પાણી, તો નસીબમાં ન હોય તો
પણ લાવે તાણી.

ન્યાં ખુદા ધણું આપે, સાં ધણાની આશા રાખે.

ન્યાં ગાળને લાત, સાં સીધી વાત.

ન્યાં આવકકા દાણા, ત્યાં બંદેકા બાણા.

ન્યાં જાય ઉઠે, ત્યાં સમુદ્ર સૂકે.

ન્યાં જાય ત્યાં કર્મ ચાર ડગલાં આગળનું આગળ.

ન્યાં દરદનું પગલું પેહું, ત્યાં કમનસીબ ખેહું.

ન્યાં ધણી ધણીઆણી રાણ, સાં શું કરે કોટવાલ ને કાણ ?

(ત્યાં શું કરે મિયા કાણ).

ન્યાં ન પહેંચે રવિ, સાં પહેંચે કવિ.

ન્યાં મળવું જંઘા (જમવા), ત્યાં મારે સંભા.

ન્યાં મળી તાડી, ત્યાં છોડી ગાડી.

ન્યાં મળી રોટી, ત્યાં પડ્યા લોટી.

ન્યાં મળે ચાર ચોટલા, ત્યાં ભાંગે ધરચોટલા.

ન્યાં રાંધે, ત્યાં દાઝે.

ન્યાં રોજગાર, ત્યાં ધરખાર.

ન્યાં લગણુ રળવાની શક્તિ, ત્યાં લગણુ પરિવારની ભક્તિ.

ન્યાં વરસે આરદ્રા, ત્યાંના દહાડા પાધરા.

ન્યાં વાસ, ત્યાંજ આસ.

ન્યાં શાહ, ત્યાં બજાર.

ન્યાં સંપ, ત્યાં જંપ.

ન્યાં હાથી તણાઈ જાય, ત્યાં બકરી પાર પૂછે. (ત્યાં બકરીને
કોણુ પાર પૂછે ?)

ન્યાં હોય ભાણુ વેહેવાર, ત્યાં ન રાખવો નાણુ વેહેવાર.

ન્યારે જેતું રાજ જાણુ, ત્યારે માનવી તેની આણુ.

ન્યારે જેવા ચાલે, ત્યારે તેવા દેવા.

ન્યારે ખાર વાગે, ત્યારે લાડના ચુલા લાગે.

ન્યારે સસેડા, ત્યારે પવેડા.

ન્યારે સિંહ મરી પરવાર્યા, ત્યારે શિયાળવું મસ્તાન બન્યું.

જંખવાયો ભૂખે મરે.

ઝટ મંગણી, પટ બિહા (વવાહ).

ઝડકામણુનું ઝડકામણુ, ને વાયે ઉડચું જાય;

આપો પેલા બ્રાહ્મણુને, તે રોટલા કરી ખાય.

ઝરદી હલદી ના તજે, ખટરસ તજે ન આમ;

સજ્જન ગુણુકે ના તજે, ગુણુકે તજે ગુલામ.

ઝવેર, જોર, ને જર, એનો ધતખાર નો કર.

ઝાંઝર વેચીને શેઠાણી કહેવડાવવું ? (કહેવડાવવી ?)

ઝાઝાં જણ્યાં, તે શું શૂળીએ દેવા ?

ઝાઝાં ઝાંખરાંની વાડ પણુ સારી.

ઝાઝાં નીર ખૂટવાનાં, ને ઝાઝી પ્રીત તૂટવાની.

ઝાઝાં ખોયાં, ને હુઆં ધાસ.

ઝાઝાં મળ્યાં, ને ખાવા ટળ્યાં.
 ઝાઝાં મ્હોં મંગળિક.
 ઝાઝાં વેર પૂટવાનાં, ને ઝાઝાં હેત ખૂટવાનાં.
 ઝાઝા ધરનો પરોણો ભૂખે મરે.
 ઝાઝા રાંકે ખોળ મોંઘો.
 ઝાઝા સ્નેહ તૂટવાના, ને આછાં ચીર ફાટવાનાં.
 ઝાઝા હાથ જમપર ખી માઠા.
 ઝાઝા હાથ દુસ્મનપર ખી નહીં પડે.
 ઝાઝા હાથ રળિયામણા, ને ઝાઝાં મ્હોં (મ્હોડાં) અદીઠ.
 ઝાઝી કીડીઓ સાપને તાંણે.
 ઝાઝી ખેતીનો ધણી લથડે, કે ઝાઝી ખેડીનો ધણી લથડે.
 ઝાઝી જોરાવરી, તે જીવને ભારી.
 ઝાઝી દીકરીએ કૂળહીણ.
 ઝાઝી ધીરે ઝાઝું દેવાળવું (દેવાળું).
 ઝાઝી રાંડે વેતર વાંઠે.
 ઝાઝી રાંપે ખોળ મોંઘો.
 ઝાઝી વાડ ઝાંખરાંનીએ સારી.
 ઝાઝી વાડમાં ઝાંખરાં પણ સારાં.
 ઝાઝી વાતનાં ગાડાં ભરાય.
 ઝાઝી સોધઆણીએ વેતર વાંઠે.
 ઝાઝુંએ થોડાને માટે.
 ઝાઝું કરે તે પારકાને વાસ્તે, થોડુંકરે તે પોતાને વાસ્તે.
 ઝાઝું ખાય, ઈ ઉકરડાને ભાર.
 ઝાઝે કંકાસે ગોળાનું પાણીએ ન્હાસે.
 ઝાઝે કાગડે ઘૂડ ઘેરું.
 ઝાઝે કાગડે ધુવડ વીટયું (સાત કાગ વચ્ચે એક ધુવડ).
 ઝાઝે ગુમડે ઝાઝી વેદના.
 ઝાઝે જણ્યે ઝાઝી આંખ.
 ઝાઝે લાકડે ઝાઝી આગ.

આઝે વરસાદે કણુહીણુ, ને આઝે દીકરે ફૂળહીણુ.

આઝે હાથ રસોઈ ન સુધરે.

આઝો ડાહ્યો ભૂખે મરે.

આઝો લોભ (ઝે) પાપનું મૂળ.

આડ તેવાં ફળ (વણુ તેવાં ફળ).

આડને નામે ફળ વેચાય.

આડ ખીડ બળી ગયું (ગયાં), ને હિંગોરે હીમ ઠર્યું.

આડ વંદ્યું જે બગલું બેઠું, ફૂવો વંદ્યો જે કમ્પતર પેઠું, ને
ધર વંદ્યું જે ભગતુ પેઠું.

આડવે (આડે) ગયા, ને આંખરાં તોડી લાવ્યા.

આડે ચઢ્યા બમણા દેખાય.

ઝીણો તો પણ રાખતો દાણો.

ઝેરના લાડવા કંઈ ખવાય ?

ઝેરના લાડવામાં (મસાણુના લાડવામાં), એલચીનો સ્વાદ
હોય નહીં.

ઝેરનાં તે વળી પારખાં જોવાં કે ?

ઝેરનાં પારખાં ન હોય.

ઝેરનો હિતાર ઝેર.

ઝેર (પાણી) વલોવીને માખણની શી આશા ?

ઝેરી-જનાવર સારાં, પણ વેરી સગાં ભૂડાં.

ઝાળીની ટેવ જનાજે (દોરીએ) જાય.

ટકાના તેર ઉપર બે માગ્યા.

ટકાની ઘોડી, ને તેર (પૈસા) દોરામણુ.

ટકાની ડોસી, ને ઢયુ (ઢયુઓ) મુંડામણુ.

ટકાની તોલડી (હાંલ્લી), તેરવાનાં માગે.

ટકાનું તીતર, ડોડી ભરીને તલ ખાંધા, ને વેચ્યું ત્યારે ટકા ને
ટકોજ.

ટકાનું તોલું, તો કેટલું ઉચકે જોલું ?

ટકે ટકે નાન, ને પૈસાની હજાર રાણુ (રાંડ).

ટકે શેર ભાણ, ટકે શેર ખાનાં.

ટકો પૈસો લે, ને મને જીવતી જવા દે.

ટકો મળે, પણ તક (ટાણું) નહીં મળે.

ટકોરખાનામાં તૂતીનો અવાજ ન સંભળાય(ક્યાં સંભળાય?)

ટકો લે (લો), ને પંચમાં ગણ (ગણો).

ટકુંક કોડા, તાણકુંક ઇસારા.

ટકું મારે, તેણ કાંપે (કંપે).

ટપ ટપથી કામ, કે મમ મમથી ?

ટપ્પે માર્યું કાચકું.

ટાટ ઉપર ચિત્રામણ નહીં શોભે.

ટાઠ જાય મુઝે, કે ટાઠ જાય રૂઝે.

ટાઠ જાય રતે, ને આદત જાય મોતે.

ટાઠ જાય રૂઝે, ને આદત (ટેવ) જાય મુઝે.

ટાઠ ટાઠ કરીએ નહીં, ને ટાઠના માર્યા મરીએ નહીં.

ટાઠ વાય સૈને, ન વાય (ન વાગે) વહુને.

ટાઠાની મા ટાઠુંજ ભાળે.

ટાઠા પાણીએ કાસળ ગયું.

ટાઠી રાખ સારી, પણ કડકડતી ખીચડી માઠી.

ટાઠું ટાઠું બોલે, તે કાળજી કોરે.

ટાઠું પાણીને પૂછતો વા, પછવાડે ફરીને જોય, તો કુહાડીનો થાં.

ટાઠે ચુલે ઉઠી રાખ, ને જે આવે તે ફૂટે કાખ.

ટાઠે પાણીએ ખસ જાય (ગઈ).

ટાણે એ નાણે નહીં.

ટાપટીપ, ને ધોળકું.

ટાળીએ ઇસ, તો બેસે વીસ.

ટાળ્યા તેણે તાર્યા.

ટીટોડી ભટ.

ટીપે ટીપે પથ્થર ઘસાય.

દીપે દીપે સરોવર ભરાય, ને કાંકરે કાંકરે પાળ (ખાળ).
બધાય.

દીપે દીપે સરોવર ભરાય, ને હીંકે હીંકે જીવ (સાસ) જાય.
દીલડી કપાળે, ને ધુધરા પગે.

દીલાં ટપકાં હાથના ચાળા, ઘોતીપોતી છતના ચાળા (લાલા).
દીલું કરીએ ટાઢું પડે, સૂકાય ત્યારે તરડે;
લાકડી વિના ગામમાં જઈએ, ત્યારે કુતરાં કરડે.

દુંક ગરદનિયા સહસ્ર દોપા.

દુંક ગરદનિયો મહા પાપી.

દુંક મુલાકાત બેહેતર.

દુંકી ગરદન, ને લાંબી પેશાની, બડા હરામજાની નિશાની.

દુંકી પુંજ ખસમ ને ખાધ.

દુંકી પોતડીને પેટમાં ખાડો, એ એધાણીએ ખાલણવાડો;

માંકડી ભેંસ ને ચાંદરો પાડો, એ એધાણીએ કણખીવાડો.

દુંકી વાડ બેધ સૌ કૂદે.

દુકડે દુકડે બિસમિલ્લા.

દુટેગા તો તાંધકા, ને કુટેગા તો નાંધકા.

ટેટાંતો ટકટકતાં ભલાં, તાબાં તોય તરક;

કાઠાં તો ધાઠાં ભલાં, ફાયદો આપે તરત.

ટેડી બાંધે પાંચડી, મધ્યે ખોસે પુલ;

તેડા આયા કાલકા, જળ ગયા ચોકડી ભૂલ.

ટેમલ ખાનાએ શોભે, ને દારૂ ગલાસે શોભે.

ટેલીઆ ભટની ટેલ.

ટેલીઆ ભટની ટેલ છે, દાતારને મન સહેલ છે.

ટોટો બી પુલવે, ને તાળવું બી લગાડે.

ટોપી ઘાલે ત્રણ ગુણુ, નહીં વેરી (વારો), નહીં વેક;

બાવા બાવા સખ (સહુ) કહે, સુખે ભરે પેટ.

ટાલિયાવું મ્હોં કાળું.

ટાળ ટાપા, દોલ ધાપા.

દોળ વગર હસવું ના આવે.

હંગાળાએ ધર ન ભરાય.

ઠઠે ગયું ગાડું.

ઠનઠનપાળ, મદન ગોપાળ.

ઠન ઠન પાળ, મદન ગોપાળ;

ખરચ્યા પૈસા, પડી ગયા વાળ.

ઠાંઠા હુંઠા સિત્તેર ફંદા, માંજરા ફંદા ઐશી;

ટુંક ગરદનિયા સવાસો ફંદા, ને કાણેકા તો પારજ નહીં.

ઠાંઠા મુઠા શત દોપા, ઐશી દોપા મીજરા;

ટુંક ગરદનિયા સહસ્ત્ર દોપા, કાણા પાર ન લબ્યતે.

ઠાકોર ગયા, ને ઠગ રહ્યા.

ઠાકોર ને ચાકર ધણા, ને ચાકરને ઠાકોર ધણા.

ઠામ જાય, ને ઠીકફં સાંપડે.

ઠામ તેવી ઠીકરી, મા તેવી દીકરી.

ઠામ ધીરીએ, પણ નામ નહીં ધીરીએ.

ઠામ લે, ત્યારે ઠીકફં આપે.

ઠારે તેવી ઠરજ, ને બાજે તેવી બજળ.

ઠાલાં ઠોઠાં, ને ગડબડ ગોટા.

ઠાલી ચણા, ને વાગે ધણા.

ઠાલી ઠકરાઈ, ને ભેટ બિછાનાં.

ઠાલી ઠકરાઈ, ને ભેટમાં છાણાં.

ઠાલી ઠકરાઈ શી ?

ઠાલી ઠણકો, ને વાગે રણકો.

ઠાલી પાટણ ચાલી.

ઠાલી ફજેતી શી ?

ઠાલી ભૂલી શું જાઉં, તો એક સંદેશો તો લેતી જાઉં.

ઠાલે મઠ જગરણ.

ઠાલે મઠ ઉજગરો.

ઠાલો લાડ લડે, ને સોપારીના કટકા વગર આખી રાત રડે.

હાલો લાડો, ને બોચીમાં ખાડો.

દીંગણી ગોંઠલી, ને વાલની દાળ.

ઠીક છે, પુવાના બાપનું શ્રાદ્ધ છે.

ઠીકરી ઘડાને ફેડો.

હુંઠાની રાંડ, ને ઠમકો ભારી.

હુંઠી ચૂડો પહેરવા ગઈ (ચાવી), ત્યારે મરઢીઓ માદો પડ્યો.

હુંઠી ચૂડો પહેરવા થઈ, ત્યારે મરઢીઓ માદો થયો.

ઠેંગે ફટીઈ ?

ઠોકર ખાય, ત્યારે શિખે.

ઠોકર વાગે, ત્યારે સમજણ આવે.

ઠોટની ઉધાર નહીં.

ઠોઠ નિશાળીઆને વતરણાં ઘણાં (લેખણો ઝાઝી).

ડંખે નહીં, ને દાંત મારે.

ડગલા દોટી થાયછે, શિયાળો વહી જાય છે.

ડબગરદુકાને બિલ્લી (બિલાડી) મોઢ, તો કહે ગંધ ભેગી
(મળતી) ગંધ.

ડબગરની ગંધ સહી રહી.

ડબગરની માને ચામડાની ગંધ સોહવાઈ રહેલી.

ડબગર હતો, ને વળી ઘરમાં કુતરાં હુગ્યાં.

ડબ્બે બે, ને દેવધે બે.

ડબોઈ મળતાં તેન તળાવ.

ડરના સો કરના નહીં, ઓર કરના સો ડરના નહીં.

ડહાપણુડહાં બમણાં ખરડાય.

ડહામીએ, પણ ડહામવા દહએ નહીં.

ડાંગનો માર્યો ઉંચું નૂએ, (પણ) ધાન્યનો (અનનો) માર્યો
નીચું નૂએ.

ડાંગ મારવે કંઈ દરીઆનાં પાણી છુટાં પડે ?

ડાંગર કહે મારો ખરસટ દાણો, મારે માથે છાંડું;

મારૂં તત્વ ક્યારે જાણે, કે લઈ સાંભેલું ને ખાંડું.

ડાંગે માર્યા કંઈ પાણી જૂદાં થાય?

ડાંગે માર્યા પાણી જૂદાં (જૂજવાં) થાય નહીં.

ડાંડે ધાસે, ને બડી પનોતી નહાસે.

ડાકણ ખાયતો મ્હોં લાલ, ને નહીં ખાયતો પણ મ્હોં લાલ.

ડાકણને મ્હોડે ડાકણ કહેવી નહીં.

ડાકણ પહેલી ધરનાંને ખાય.

ડાટા મારે ખાળમાં, રહે ઉઘાડાં દાર.

ડાટયાં ભૂલે, પણ લખ્યાં ન ભૂલે.

ડાખા ઉપર જમણી, તો લાભા ઉપર બમણી.

ડાખા કાનની વાત, જમણાને જણાવવી નહીં.

ડાખો ડોળો પલક.

ડાખો હાથ હગણી માટે શરો પૂરો.

ડાભની અણી ઉપર પાણી કેટલી વાર ?

ડાભેલની દોટી, ને સરભેલની સીવણ.

ડાભેલનો કુખી, ને સહુણનો સુખી.

ડાહી જાણીને ગોત્રેજે બેસાડી, તો નાળીઅર ફેાડી ખાધું.

ડાહીનાં ગાંડાં, ને ગાંડીનાં ગણાં;

મોધીનાં સોંધા, ને સોંધીના મોઢા.

ડાહીનાં ઘેલાં, ને ઘેલીનાં ગણાં.

ડાહી પણ તે આરત, ઘેસો પણ તે માટીડો.

ડાહી બાઈને તેડવો, ને ખીરમાં (દૂધમાં) મીઠું નખાવો.

ડાહી માનો દીકરો.

ડાહી સાસરે ન જાય, ને ગાંડીને શિખામણ દે.

ડાહ્યાં સારાં, કે ઘેલાં સારાં, અધઘેલાં માદાં.

ડાહો કાગડો નરક ઉપર જઈને બેસે.

ડાહો કાગડો હાડકાંપર બેસે.

અહો જાણીને નોતર્યો, તો ગોત્રજનું નાળીએર ફાડીને ખાઈ
ગયો.

અહો તેજ ધરડો.

અહો થઇને કૂવામાં પડે.

અહો દીકરો દેશાવર ભોગવે, ને અહી વહુ ચુલામાં ખેસે.

અહો દીકરો દેશાવર વેઠે, ને અહી દીકરી ચુલામાં ખેસે.

અહો દુશ્મન ભણો, પણ ભોળો સજ્જન ખરાખ.

અહો દોહડો, ને વરીઆવ નો હોરો.

અહો વાંચનાર ગુણુ શોધે, ને મૂરખ વાંચનાર ખોડ શોધે.

ડિંગ મારતી ચોકી.

ડિંગ્યા રે તું ડિંગ માર, ડિંગ મારતાં ન ખીઈ;

સવામણુનું કાલીંગડું, ને દોઢમણુનું ખીઈ.

કુંગર આગળ તરણું.

કુંગર ત્યાં દોએરો, મુલ્લાં ત્યાં મસીદ;

રાંડ વગરના ભાયડા, પડ્યા ત્યાં નચિંત.

કુંગરા દૂરથી રળિયામણા, પાસે ગયા તો ખીહામણા.

કુંગળી ને ખાસડાં, ખેઉ ખાધાં.

કુંટીપરનો વાળ, નહીં તોડ્યામાં ને (કે) નહીં ખોડ્યામાં.

હુખતો પુરૂષ તૂણને (તંખલું) પકડે.

હુખતો માણસ શીણને વળગે.

હુખળી દોકળે રળિયાત.

ડેંગ ત્યારે હુખળું શું ?

ડોટી (ઓટી) માંતો હારે, ને મુઠીમાંતો જીતે.

ડોલ ને વરેકું કૂવામાં પડ્યાં.

ડોસીએ ડાટ વાળ્યો.

ડોસી કહે, તારા દીકરામાં સારો કયો ? તો કહે સારો તો

શણાએ ચઢ્યો તે, તો અહો કયો ? તો કહે બલો બલો

મૂતરે તે.

ડોસી ગઈ, ને ટપસું લેતી ગઈ.

ડાસી ધરકુંવર ? તો કહે આઠ દી થયા રેંટીઓ ઉપાડીને
બેઠી છું.

ડાસી ડાસી ક્યાં જાય છે ? તો કે ઉંટ લઈ જાય સાં.

ડાસી ડાસી ગોંદડી (ગોદડું) લાવ, તો કહે હું તો હવાલદાર
ભેગી સૂઈ રહું છું.

ડાસી તારો દીકરો કારકાં જાય છે, માંડે મન જતી રહું જતી
રહું થાય છે.

ડાસી તારો દીકરો ધૂળમાં લોટે છે, તો કે ગત (લાભ) માં
લોટે છે.

ડાસી તેવું અફરગાન, જેવા આપ તેવો નાય.

ડાસીના ધરમાં વાઘ (સિંહ) પેઠો.

ડાસીનું મરવું, ને દુકાળનું પડવું.

ડાસી ને અસવાર, સાથેનાં સાથે.

ડાસી ને સવાર, બે બરોબર.

ડાસી ને સાંઢીઓ ભેગા.

ડાસી બેઠી ખાય, ને ડાસો કંઈ ન કમાય;

ડાસો મરી જાય, તો ધરમાં મોકળું થાય.

ડાસી બોલતીનો, તો કે નહીં રે આપા.

ડાસી મરવાનો ભય નથી, પણ જમ પેંધ્યાનો ભય છે.

ડાસી મરવાનો ભે નહીં, પણ જમ ધર ભાગવાનો ભે.

ડાસી મરે તે સાહે, પણ જમ પગકે તે ખોટું.

ડાસી મરે, પણ જમ ખોરડું લાજે એ બહીક છે.

ડાસી મર્યાનો ભો નથી, તેટલો પરહેણ પાળ્યાનો ભો છે.

ડાસી મુઆનો ભય નથી, જમ પળક્યાનો ભો છે.

ડાસી મુઘ સારી, પણ જમ પેંધ્યો ભૂંડો.

ડાસી મુએ જણાય, કે ગએ જણાય.

ડાસી મૂકુંછ તો કોચળી જાય છે, ને કોચળી મૂકુંછ તો
ડાસી જાય છે.

ડાસી મોઈને પોરી (પોસી) આવી, બેરાં બેનાં બે.

ડોસી મોઢીને વહુ વિચારી, પાછાં ત્રણનાં ત્રણ.
 ડોસો કુંવારો મરે, પણ ડોસી કુંવારી ન મરે.
 ડોસો પરણે, ડોસો ગાય.
 ડોળે દીકું બને નહીં, ને છુટું પડવું ગમે નહીં.
 ઢગલે ઢેગ, ને પૈસે શેર.
 ઢમઢોલ ને માંહે પોલ, ઉપર વાગા ને માંહે નાગા.
 ઢાંકણી ઘડતાં આવડે નહીં, ને નવરંગીનું બ્યાનું માગે.
 ઢાંકણી ઘડતાં આવડે નહીં, ને વરધનું બ્યાનું આપ.
 ઢાઢીને ઘેર વિવાહ, ને મનમાં આવે તેમ ગાય.
 ઢાલ હોય, તો આડી ધરાય.
 ઢીક મારવી, ને ઢીક ખાવી.
 ઢીકે ઢીકે શ્વાસ બાય.
 ઢીલાં ઢોલ વગાડે, ને સારી શાદી ખરાબ કરે.
 ઢીલા મગ ને ખાખરા, ને રણછોડજીની બતરા (બત્રા).
 ઢીલી નાળને ખીલોજ ભલો.
 ઢુંસાની પરાણ.
 ઢેડ ચમાર સાથે મળ્યા.
 ઢેડ ઢોકળે રાજ.
 ઢેડના છોકરાનો કોણ ધણી થાય ?
 ઢેડનાં ઢોકળાં, ને જમાઈનાં છોકરાં.
 ઢેડની આમલી (ખોરડી), ખાટીતો શું ને મીઠી તો શું.
 ઢેડની છોડીનો કોણ ધણી થાય ?
 ઢેડની નજર કરવડા ઉપર.
 ઢેડનું ગાડું આગળ કાઢવું.
 ઢેડનો વિવાહ ધકે પાટુએ.
 ઢેડ ફળેતો.
 ઢેડ મુએ અભેખડ ઓછું.
 ઢેડ મુએ, ને આભડછેટ ટળી.
 ઢેડવાડની આમલી, ખાટી તો શું ને મીઠી તો શું ?

દેડવાડાની આમલી, ખાટી હોય કે મોળી, શા કામની ?

દેડવાડામાં તરક પેઠો.

દેડવાડામાં વલમી ડાહી.

દેડવાડે ગયા, ને હાડકાંનો ગરવ ન થયો.

દેડ વાણિયા ભાધ દેડ વાણિયા.

દેડાએ ઢીક મારી, તો કહે નહાઈ નાખ્યું.

દેડાને ત્યાં ધન.

દેડાના હાથમાં હવાલદારી (આવી).

દેડાને હવાલદારી મળી.

દેડીનું ધન, પીંબરીનું પણ.

દેડીને કાણુ પછણુ (પરણુ), તો (કે) ઓળગાણુ.

દેડીને હવાલદારે બોલાવી (તેડી), તો બધા ગામને અભડાવ્યું.

દેડે ઢીક મારી, તો નહાઈ નાખવું (નહાઈ ને ઘરમાં પેઠા).

દેડાં ભાંગીને ધૂળ કરવી (તેમાં શો ફાયદો ?)

દેડું ભાંગે ધૂળ થાય.

દેખરીએ અમીર, ને દેખરીએ ફકીર.

દોરનાં ચાવ્યામાં ફૂંચો પડે, પણ માણસના ચાવ્યામાં ન પડે.

દોરનું છાણુ પણ કામમાં આવે છે, પણ માણસના વચન

શિવાય કંઈ કામમાં આવતું નથી.

ઢોલને ધપકારે નહીં બીધો, ને સુપડાને થપકારે બીધો.

ઢોલ મારી, તો ધૂળ ઉડી ગઈ.

ઢોલ મારીને માફ માગવી ?

ઢોલ વાગે, ત્યાં સર્વ (સૌ) જોવા મળે.

ઢોલ વાગ્યું ઢાંક્યું ન રહે.

ઢોલીઓ તળાઈએ શોભે, ને વાસણુ કલાઈએ શોભે,

ઢોલીને ઘેર વિવાહ, તે છ દે છ દે નાચે.

તંગ જગા, ને ફરાક (પુષ્કળ) રોણ.

તંબાકુ રે તંબાકુ, ઝાડે ચંદી ને જોયું;

એક બીડી તંબાકુ સારું, અમનચકપણું જોયું.

તક તેવો તડકો.

તકદીર આગળ તદખીર ચાલે નહીં.

તકદીર આગળ તદખીરનું વળે નહીં.

તકદીર વિના તદખીર લૂલી.

તકલદી ઘોડી, ને બનાતી સામાન.

તકે મળે તે પદ્મની.

તણખલાનો પણ મેર કરે પરમેશ્વર.

તણખલે હુંગર આડો.

તણખલે હુંગર બળી મુઓ.

તથી (તિથિ) વગરનો માસ નહીં, ને કણખી વગરનું ગામ નહીં.

તનખા હરામ, ઓર બચકા (બુકચા) હલાલ.

તનદુરસ્તી હજાર ન્યામત.

તને તો મીઆઉં, પણ તારા બાપને પણ મીઆઉં.

તને મને એવા મેળ, કે ડોળે દીઠે આવે ફેર.

તને માન છે, કે તારી છડીને ?

તપ કીધે બાવો ન થાય.

તપને અંતે રાજ્ય, ને રાજ્યને અંતે નરક.

તપસી સરખા પણ વખતે લપસી પડે.

તપોધમના કુલાં ધુએ કાંઈ મહાદેવ પ્રસન્ન નહીં થાય.

તમને વહલો તમારો, ને મને વહલો પેલો;

આધું પાછું શીદને જુઓ, સરખે ભાગે મેલો.

તમ સુખીએ હમ સુખી, ને હમ સુખીએ તમ;

જે કોઈનું માહું ચ્હાય, તેને નહીં વિસરે જમ.

તમાકુનું પાતર, માથું તો નહીં ચાલે;

એક જુડો ચોરું, તો પંદર દહાડા ચાલે.

તમાચો મારી મ્હોં લાલ કરવું (રાખવું) ?

તમારે રોટલાનું કામ, કે ટપ ટપનું ?

તમાશાનું તેહું નહીં, ને અશક (ઈશક) નું મૂલ નહીં.

તમાશાનું તેડું નહીં, ને આવળીઆને ખેડું નહીં.

તમાશોને તમાચો.

તરકડી સતી થઇ.

તરણું ન ચોરે આવો બ્રહ્મચારી, પતિવ્રતા તે આ નારી;

આતર પડાવે આવો દૂધાધારી, ને વચ્ચે મરાયો જાય ઘરખારી.

તરણાનો મેર, ને મેરનું તરણું.

તરણે ચોર, તે તરખણે ચોર.

તરત દાન, ને મહા પુન્ય.

તરત બુદ્ધિ તરકડો.

તરવાડખાઈ પાડમોર પધાર્યો.

તરવારો કુસ્તી ન કરે, ને કરે તો સેતાન મરે.

તરવું ઘણું, ને ચરવું થોડું.

તરસ ટાણે કૂવો ખોદાય નહીં.

તરસ લાગે, ત્યારે કૂવો ખોદાવે.

તરસાડાંનો તાપ, ને મતરાયો આપ.

તરસાડીના (માં)ત્રણ દેસાઈ, મોહન, મકન, ને દાણભાઈ.

તરસ્યો ખોદે કૂપ જળ, પ્રગટ પીચે નહીં ગંગ.

તરસ્યો હાથી ઢીંચણ સમું પાણી પીએ.

તરે તરણું ને તુમડું, તરે ગાય ને વહાણ;

તરે ભાગ્યશાળીનું પુન્ય, નહીં તરે પાપી ને પાહાણ.

તલ ખાઈએ, તો તલનો પણ આધાર.

તલ ખાધા, ને ગાંડ ચીકણી થઈ?

તલ ખાધા, ને ચોપડી થઈ?

તલ ખાધા, ને પૂઠ ચોપડી ન થાય.

તલનું ઘરાક ધાંચી.

તલમાં તસુ ઓછો પડ્યો.

તલમાં ત્રીજું નહીં, ને કપાસમાં બીજું નહીં.

તવંગરથી બગડેલું વખણાય, પણ ગરીબથી સમરેલું નહીં

વખણાય

તવીપરની તારી, ને ચુલાપરની મારી.

તવેકી તેરી, તગારેકી મેરી.

તસુ નમે તેને વેંત નમીએ, ને વેંત નમે તેને હાથ નમીએ,
ને હાથ નમે તેને વામ.

તળાવે જઈને, તરસ્યા આવવું? (કોણ તરસ્યું આવે ?)

તળાવે તરસ્યું, ને વેળાએ ભૂખ્યું.

તળે નાગા, ને ઉપર વાગા.

તળેનો દમ તળે, ને ઉપરનો દમ ઉપર.

તળ્યું તાવ્યું, તે સ્વર્ગે જઈ આવ્યું.

તાંકલે તુકલે હોર હંકાય, ને પૂણી વણતાં પ્રાણુ જાય.

તાંખાની તોલકી, તેર વાનાં માગે.

તાંખાનો રૂપીઓ ખોવાય નહીં.

તાઈને ઘેર શી તીતરી, ગોલાને ઘેર શી ગાય, જે તાણો તોડી
જાય.

તાજખાનેકા દેવ.

તાજે માલ તડકે જાય, વાસી માલ કુતરાં ખાય.

તાડના ચઢનારને કેટલો ટેકો ?

તાડના ચઢનારને તે ક્યાં લગી ટેકો આપવો ?

તાડભાઈ લાંખા, ને પીરભાઈ ખેલાળા.

તાડ, માડ, ને લાડ.

તાડે લાગ્યાં તરફરાં, ને ઝાડે લાગી દરાખ;

પહેલાં માર્યા ખાસડાં, ને પછી આખ્યો ખોરાક.

તાઢ તાઢ કરીએ નહીં, ને તાઢનાં માર્યા મરીએ નહીં;

તાઢ વાય સૌને, નહીં વાય વહુને.

તાણી બાંધે પાઘડી, કસી લેવડાવે નખ;

કંઠણુ પહેરે જોડલો, એ ત્રણુ વગરસરજ્યાં દખ.

તાણ્યો વેલો થડથી જાય.

તાતે ધાએ અધું થાય (કામ કરવું),

તાતે ધાએ ડહામ દેવો.

તાન ને તરવાર, બજવે તેના આપનાં.

તાનાછકે તાનમેં, સખી તાન ગુલતાન.

આપ આપ કે તાનમેં, ગદ્દાખી મસ્તાન.

તાપી દર્શણે, રેવા સ્મરણે, ગંગાસ્નાને, જમના પાને.

તાપીમાએ આપ્યું, ને તાપીમાએ લીધું.

તાપ્યું ને આપ્યું, બેસી નરહૈ.

તાયુત ઘેલાં તરકડાં, ને વિવાહ ઘેલી નાર;

હોળી ઘેલાં હિંદુડાં, એ ત્રણે એક અવતાર.

તારા કાદરા, તારો દાર, હું નાયું તે કેવો વાર;

શેર મહુડાં ને મણુ પાણી, હુંખી આપું તેવુંજ બાણી.

તારાનું મોત પાણીમાં.

તારા આપે તાડી વેચી, ને મારા આપે દાર વેચ્યો.

તારી તે મારી, ને મારી વાહ વાહ.

તારી મોઢ, ને તારો દા(દાવ). (એજ ગિલ્લી, ને એજ દાવ).

તારી રીસ, ને મારો સંતોષ.

તારી વાત મેં બાણી.

તારી શરમ, કે તારા ધણીની શરમ ?

તાઈ કુલ, ને તું હોર.

તાઈ ગયું તેલ, ને મારો ગયો ખેલ.

તાઈ તાઈ ને માઈ માઈ, સાથે આવ્યું પાપનું ગાહું.

તાઈ તે માઈ, ને માઈ તે હે હેં.

તાઈ નાણું, તો માઈ છાણું.

તાઈ નામ, ને માઈ કામ.

તાઈ માઈ સહિયાઈ, ને માઈ મારા આપનું.

તાઈ સાચું, ને કુતરાનું ડાચું.

તારે ડપકે, મારો ડપકો.

તારો ખેલ ગયો, ને મારો ગેલ ગયો.

તારો પૂએ, ને બણ્યો (બણે તે) ભૂલે.

તારે આપ કેમ મુઝો, તોકે તાડથી (ઉઝેથી) પડ્યો ને ટપ મુઝો.

તાલ પઢ્યો, ને ડખું ઘટ્યું.

તાલાળીમાં તાડ દ્રાડ, એઉ ભાઈ બસીયા.

દીધા લીધામાં જાણે નહીં, રાગના રસીયા.

તાલેવંતના તેજમાં ગરીબ માર્યો જાય.

તાલેવંતનો સાજો થાય, પણ ગરીબનો બનેલી ન થાય.

તાવ કહે હું તુરિયામાં વસું, ને ગલકું દેખી ખડખડ હસું;

જેને ઘેર જાડી છાસ, તેને ઘેર મારો વાસ.

તાવડી તાના કરે, ને બાજરી બજારમાં.

તાવને કોઈ સાંધ કહે નહીં.

તાવને તેડવા કોણ જાય ?

તાવ હાથીનાં હાડ ભાંગે.

તાવે સંદેશો મોકલ્યો, આજ આવું કે કાલ.

તાસ્તા વેચ્યા બાસ્તા વેચ્યા, વેપાર સઘળા કીધા;

અન્ન પાણી ક્યારે મળ્યાં, કે કુવાડા ખાંધે લીધા.

ત્રીન જોલાયે તેર આયે, હુઈ રામકી બાની;

રામ ભગત એમ ભણે, કે દે દાળમેં પાણી.

ત્રીન જોલાવ્યા તેર આવ્યા, ભયી એસી વાણી;

સેવક તમારો સાચું કહે, કે દો દાળમેં પાણી.

તીરથ ગએ ત્રીનો જન, ચિત ચંચલ મન ચોર;

રતિભર પાપ ઘટ્યો નહીં, દશ મણુ લાયો ચોર.

તીરથ વગર (ગયા વિના) મુંડાય નહીં.

તીરથે મુંડાય.

ત્રીજ ને તેરસ, એકઠાં ન મળે.

તું કરજે તોકે (તાલ), ને હું કરીશ-ટેક;

જેવો પરાણો ઉતર્યો, કે પાછાં એકનાં એક.

તું જેવાને લે કોણ, ને હું જેવાને દે કોણ.

તું ગળે ગળે, તો હું પાંદડે પાંદડે (પાતરે પાતરે).

તું તો આવી અમથી, ને મને નથી ગમતી.
 તું તો મારો જીવજી, ને તૂટાં ફાટાં સીવજી.
 તું થડે થડે ફરે, તો હું ડાળીએ ડાળીએ ફરું, ને જો તું
 ડાળીએ ડાળીએ ફરે, તો હું પાંદડે પાંદડે ફરું.
 તું નહીં ભૂલે તારા માથાનો ધા, ને હું નહીં ભૂલું મારી
 છાતીનો દાહ.
 તું બી રાણી હું બી રાણી, કોણ ભરશે (ભરે) બેહેડે પાણી.
 તું મરે મારા જ્યા પરથી, તો હું મરું તારા ખાટજાના
 પાયા પરથી.
 તું મારા મ્હોંમાં આંગળી ધાલ, ને હું તારી આંખમાં આં-
 ગળી ધાલું.
 તું મારી શરણાઈ છુંક, ને હું તારું દોલક બનઈ.
 તું મારો દેવ, ને હું તારો ભગત.
 તું મેરી જીકરમેં, તો મેં તેરી ફીકરમેં.
 તુકડા ખાતા જવું, ને નાકે જીભ લગાડતા જવું.
 તુખમે તારીર, ને સોખતે અસર.
 તુજો ઘોડો હડે, મુજો બોલ ન હડે.
 તુપતી વાત તો સુપ.
 તુમડીને રોતો નથી, પણ તુમડી ધુટયાને રોઈછું.
 તુમડીમાં કાંકરા.
 તુમડું બાંધવે દરીઓ નહીં તરાય.
 તુમ મુજકે, તો મેં તુજકે.
 તુમ ચલો (લડો), હમેરી ફતેહ હોયગી.
 તુમારા સો હમારા, હમારા સો હું હું.
 તુરથી હલકો માગણ.
 તુરિયું કહે હું વાંકું સુકું, મારે દીલે છે સળા;
 મારા ખાવામાં સ્વાદ કરે, તો નાખ લીંચું ને મરી.
 તુલસી કિનકી કોન ગત, બોલત બિન બિચાર;
 કટત પરાઈ આતમા, કરી જીન્હા તરવાર.

તુલસી હાય ગરીબકી, કપ્પી ન ખાલી જાય;
 મુવે ઢોરકે ચામસે, લોહા ભસ્મ હો જાય.
 તૂટાં ફાટાં સાંધે, ને એ બાયડીનો વર, તે હાથે કરીને રાંધે.
 તૂટેગા તો તાઈકા, ને ફૂટેગા તો નાઈકા (બાઈકા).
 તૂટયાં મન, ને વીંધ્યાં મોતી, ફરી ન સંધાય.

તેજનામાં તમાકુ, ને વરણાગીમાં વાળ;
 જુવાનીમાં જુવો, ને ભાઈબંધીમાં ગાળ.
 તેજનામાં તમાકુ, ને વરણાગીમાં વાળ;
 સગપણમાં સાજો, ને ભાઈબંધીમાં ગાળ.
 તેજનામાં તમાકુ, ને વરણાગીમાં વાળ;
 સંભળાતું તે નજરે દીઠું, આવ્યો કળીકાળ.
 તેજએ તેજ દેખાય (ખાય), મંદીએ મંદી દેખાય (ખાય).
 તેજ ચમકે ચાપકે, ટુંકારે રજપૂત;
 વધધટ ભાવે વાણિયો, ડાકે અવાજે ભૂત.

તેજ ન સહે તાજણો.
 તેજને ધસારો (ટકારો), ને ગધેડાને ડીકણાં (ડીકાં).
 તેજને ટચકી બસ.
 તેજને ટુંકારો, ને ગધેડાને ડકણાં.
 તેતર માથે બાજ.
 તેત્રીસમું થયું.
 તેના ટાંટીઆ, તેનાજ ગળામાં.
 તેરા કુત્તા, મેરી કુહાડી.
 તેરા તેલ ગયા, મેરા ખેલ ગયા.
 તેરા ધરમ, તેરેહી દાર.
 તેરા ધાગા, મેરા સૂત.
 તેરા આપુ મરેગા કલ.
 તેરા મ્હોં, કે તેરા સાંઈકા મ્હોં ?
 તેરા સૂત, ને મેરા વાણા.
 તેરી તેરે મુહપર, ને મેરી મેરે મુહપર.

તેરી તોલડી, મેરા મગ.

તેરી તો હી, ને મેરી તો હું.

તેરી બાવડી હટે, મેરી હઠ ન હટે.

તેરી ખી ચુપ, ને મેરી ખી ચુપ.

તેરી ભેંસાને મેરી ખીજાં પાડી.

તેરી માને ખસમકીયા, તોકે બોત ખુરા કીયા;

તોકે કરકે છોડ દીયા, તોકે ઉસ્સેખી ખુરા કીયા.

તેરી શરમ, કે તેરે સાંધકી શરમ ?

તેલ ખાધે તરત ગાંડ ન ચીકટાય.

તેલ જોવું, તેલની ધાર જોવી.

તેલ ભરવાની બરણી તેલ ભરવાના કામમાંજ આવે.

તેલમાં માખ હુખી ગઈ (માખડી ખુડી મુઈ).

તોડે તમણા, ને બોડે બમણા.

તોપને મ્હોડે પીંજરો.

તોખાની તાળી.

તોલમેં આયે સો સખ જાંબુ, ચાં કર કે ચુંકર.

તોલુજી ટકાના ત્રણ શેર.

તોળવાનાં જૂદાં, ને દેખાડવાનાં જૂદાં.

ત્યાગે ઉસકુ આગે, ને આગે ઉસકુ ત્યાગે.

ત્રણ કાચા સારા, ત્રણ પાકા સારા, ત્રણ ગયલા સારા, ને

ત્રણ આવેલાં સારાં:—

ત્રણ કાચા—નાર, ચાર, ને હવાલદાર, એ ત્રણ કાચા સારા.

ત્રણ પાકા—પાન, પટેલ, ને પ્રધાન, એ ત્રણ પાકા સારા.

ત્રણ ગયલા—તાવ, તામસ, ને તળાટી, એ ત્રણ ગયલા સારા.

ત્રણ આવેલાં—વહાણ, વરસાદ ને વિવાહ, એ ત્રણ આવેલાં

સારાં.

ત્રણ ખૂણાની ટોપી, જેમ ફરવો તેમ ફરે.

ત્રણ ખૂણાની ટોપીનો વિશ્વાસ નહીં. (વિશ્વાસ શો ?)

ત્રણ ટેખળ, ને હળ મેખળ.

ત્રણ ત્રીકટ, ને મહા વિકટ.

ત્રણ ત્રેવીસની ગરજ સારે.

ત્રણ પચ્ચીસે તાલેવંત.

ત્રણ બોલાવ્યા તેર આવ્યા, જુઓ એની રીત;

બહારવાળા ખાઈ ગયા, ને ઘરનાં ગાય ગીત.

ત્રણમાં તકરાર પડે, કે ત્રણમાં રણ પડે.

ત્રણ વીશે સાઠ.

ત્રણ હોય સાબ, તો એક થાય આબ.

ત્રવાંડીના ત્રણસેં ફૂવા, તોએ ત્રવાડી તરસે મુઆ.

ત્રાંબાનો તાવ, ને રૂપાનો રોગ.

ત્રાંબાની તપેલી (તોલડી), તેર વાનાં માગે.

ત્રાંખીઆની ડોસી, ને ઢ્યુ મુડામણુ.

ત્રાંખીઆની ડોસી, ને ઢીંગલું માથું બોડામણી;

ને ફૂવામાં પડી, તે છ દોડડા કઢામણી.

ત્રાંખીઆની ડોસી, ને ઢીંગલો મુડામણુ.

ત્રાંસી આંખે બે ચંદર દેખાય.

ત્રાણું કરે ત્રેવડ ન રહે.

ત્રીજને તેરસ એકઠાં ન મળે.

ત્રીજે ઘેર તડાકો, ને આહાણવાડે (ને ઘેર) ભડાકો.

ત્રિયા જોખન ત્રીશ લગી, ધોરી નવ ધરાં;

પુરૂષ જોખન જ્યાં લગી, કેં ધીએ પેટ ભરાં.

ત્રિયા બોત ન તાણીએ, તાણે તૂટી જાય;

તૂટ્યા પછી જો સાંધીએ, બિચમાં ગાંઠ પડ જાય.

ત્રેવડ (એ) ત્રીજે ભાઈ છે.

થઈએ બાટલીવાળા, નહીં તો કાટલીવાળા.

થઈને રહીએ, કે કરીને રહીએ.

થડ વગર ડાળ હોય નહીં.

થડ વિના ડાળાં શાનાં હોય ?

થતાં થાય, ને રહેતાં રહે.

થતો મુંસલમાન હગતાં પણ ખુદાનું નામ લે.
 થપ્પડ મારીએ, તો થપ્પડ ખાઈએ પણ ખરા.
 થયું તે થયું, ન થયું થાય નહીં.
 થવા કાળને કોઈ ખેંચતું નથી.
 થાકશે ત્યારે પાકશે.
 થાક્યાના ગાઉ લાંબા (આઘા).
 થાણું, ને સેતાનનું નાણું.
 થાય જતિ, પણ નહીં જન્ય કર્મની રતી.
 થાય તેવા થઈએ, તો ગામ વચ્ચે (દુનિયામાં) રહીએ.
 થાય તો કરવું, નહીં તો બેસી રહેવું.
 થાળી જન્ય, તો કુલ્લામાં હાથ ધાલવો.
 થાળીની પછવાડે થાળી ઢંકાય.
 થાળી પૂટી, ને રણકો થયો (વાગી રહ્યો).
 થાળી ભાંગીને વાડકા કરવા.
 થાળીમાં ફોકનારી સારી જોઈએ.
 થાળીમાંથી કાઢીને થોળલામાં નાંખે.
 થાળીમાંની મારી, ને સાનકમાંની તારી.
 થુંકતું આયપદ, ને થુંકતો વરો.
 થુંકતું (ધૂળતું) લીપણ ?
 થુંકીને આટવું ? (નહીં.)
 થુંકે પૂડા થાય નહીં.
 થુંકે પૂડા, ને થજો રૂડા.
 થુંકે વડાં ન થાય.
 થુ અશીર્વાદી ગાંડમે, કે ભંગીકા કલ્લા મુના.
 થુ સંદન, ભૂખે માર્યા.
 થુવરને પેટે કેળાં ?
 થુવરે કેળું, ને આંખે લીખોડી.
 થેપી થેપી ભાણા, ને ચોરને માથે છાણાં.
 થેલીકા મુહ ખુલ્લા, તો રાજ કરે ગુલ્લા (ગુલ્લાલા).

થોડા ખાના, ને જોત ધીંગાના.
 થોડા ખાયા ઉને જોત ખાયા, જોત ખાયા ઉને કુચ નહીં ખાયા.
 થોડા થોડા સખકુચ ખાના.
 થોડા પાણીમાં ચાર ઘણી.
 થોડા જોડું, ને થાંભલો કોર.
 થોડામાં જોડું.
 થોડામાં મઝા છે.
 થોડાસો કહેના, થોડાસો ખાના.
 થોડાસો મીઠું, ને જોત સો ખદા.
 થોડી ભૂખના, ઘણા સુખના.
 થોડી વઢવાડનું મ્હોડું કાળું, ને ઘણી વઢવાડનું જોતું સારું.
 થોડું એમ (એ) મીઠું.
 થોડું કામ, ને ઝાઝો વિચાર.
 થોડું ખાઈએ, તો માદા ન પડીએ.
 થોડું ખાઈએ, તો સુખીઆ રહીએ.
 થોડું ખેલે છતી જાય, ને બહુ ખેલે તે જોદા ખાય.
 થોડું ખેલે, (તે) થાંભલો કોર.
 થોડું ખેલે થોડું ખાય, થોડે થોડે ઠીકજ થાય.
 થોડું રાંધ, ને મને જમાડ (ધરાવ, મૂક).
 થોડું રાંધ ને મને પીરસ, ને ભૂખી રહે તો મારા સમ.
 થોડે કોળીએ, ઝાઝું જમાય.
 થોડે ઘણું.
 થોડે નફે, બમણો વકરો.
 થોડે સો ખાના, ચાર બે સો રહેના.
 થોથાંનાં વડાં.
 થોરીઆના દેવને ખાસડાંની પૂજા.
 થોરે કુળાં?
 દંડનો કંઈ ખંડ નહીં.
 દંડ, મુંડ, ને ડહામ, એ ત્રણે દારિકાનું કામ.

દંડ, મુંડ, ને ડહામ, એતો રણછોડીઆ (કૃષ્ણજી)નાં કામ.

દંતાશા દાતણીઓ થયો, ને સદાવ્રત લેવાને ગયો.

દધિઅણુ આગળ પેટ શું સંતાડવું ?

દધિને પરતાવું.

દકાળમાં તેરમો માસ (અધિક માસ).

દકાળે કોહેલી ખવાય.

દગલખાજ દુહા નમે, ચિત્તા, ચોર, કમાન.

દગા કીસીકા સગા નહીં, ન માને તો કર દેખ.

દગા કીસીકા સગા નહીં, નહીં કીયા સો કર દેખો.

દગો કોઇનો સગો નહીં.

દદા દેખી દુઃખ ઉપજે, દદા દુઃખનાં ઝાડ;

જે દેશ દદો ગયો, તે દેશ પડે ઉગ્મડ. (દેસાઇને માટે).

દદા વિનાની દરાખ.

દદા વિનાનો દરખારી.

દધી પંચમી, પટ્ટી તેલ, એકદશીએ નાગરવેલ;

દ્વાદશીએ ઝાલર ખાય, તે નર નિશ્ચે નરકે જાય.

દધ્ધલ મિયાં હોજરી.

દમ જાય ને દોલ વાગે, લોક જાણે છે વિવાહ;

ખંધ ખારણે છાસ પીને, ઓટલે કચ્છા દીવા.

દમડીકા તેલ, તોડે ખંદા જાતકે હીઝડે.

દમડીકી ઘોડી, ઓર છ પેસેકા દાના.

દમડીકી રાઈ, સાસુ બહુકી લડાઈ,

ખૂણે બેઠકર ખાઈ, તુજે શરમ ન આઈ?

દમડીકી રાઈ, સાસુ વહુકી લડાઈ,

આંધી રોટી ચોરાઈ, ખૂણે બેઠ કર ખાઈ,

સાસુ મારવા ધાઈ, વરે કૂવામાં ગીરાઈ.

દમડી છોડી નાસરીને વળગે.

દમડી દમડી કરતાં રૂપિયો થાય.

દમડી દમડી લેતા રહો, ને મને શેઠ કહેતા રહો.

દમડીના દશ સોગન.

દમડીની ડોસી, ને ઢાંચુ મુઝામણુ.

દમડીની ડોસી, ને દુકાનીની હળમત.

દમડીની ભાણ, ને ઘર બધું રાણ.

દમડીને માટે દશ ફેરા ખાય.

દમડીનો દારૂ મારા હોઠને લગાડું, ને પેટના ફેલ ધીરે ધીરે
દેખાડું.

દમડી, શીર કટું, પણ તુજે ન છોડું.

દમડી સાડ દમણુ જાઉં, નાસરી સાડ નવસારી જાઉં.

દમડી સાડ દમણુ જાય.

દમડે ઉંટ, પણ દમડો ક્યાં ?

દમડે ઉંટ મોઘું, ને દમડે ઉંટ સોઘું.

દયા ડાકણુ છે.

દયા ડાકણુ થઈ ખાય.

દયા ડાકણુને ખાય.

દયા ધરમકો મૂલોઢે, પાપ મૂલ અભિમાન.

તુલસી દયા ન છાંડીએ, જબલગ ઘટમેં પ્રાણુ.

દયા ધરમ નહીં દિલમેં, મુખડા ક્યા દેખે દરપણુમેં.

દયા ધર્મનું મૂળ છે.

દયાની માને ડાકણુ ખાય, ને કદરની માને કુતરા ખાય.

દયાને ડાકણુ ખાય.

દયો પૂછે મયાને, ભધ લાડુ કરવા કેવા;

આપણા બેમા ગળગળતા, ને બાકી જેવા તેવા.

દરજી કાંચળીમાંથી પણ કાખી કાઢે.

દરજી બેટા જબલગ જીવે, તબલગ સીવે.

યોશીજાનો જીતો દીકરો) જીવે, ત્યાં સુધી સીવે.

યોરે ફેળાં ? દશમન (દુશ્મન).

દંડનો કંઈ ખડું પણ મોચીનું ન વેતરવું.

દંડ, મુંડ, ને ડહમાં, ને ગજ ને કાતર હાથમાં.

દરદ કરતાં ધલાજ ભારી.

દર દર નહોયે મૂપકા, ક્યાંક નમેશે નાગ.

દરદ હોય, ત્યાં દવા હોય.

દરદીની ગત દરદી જાણે.

દરદીની વાત દરદી જાણે.

દરદીને ભાવ્યું, તેવું વૈદે કરમાવ્યું.

દરના કીડાં, દરને ફાલે (ને દર ફાલે).

દરની માટી દરમાં ને દરમાં.

દરની માટી, દરમાં સમાય.

દરખારનો કુતરો.

દરખારનો હાથી, દરખારમાં શોભે.

દરખારમાં ખાસડાં પડે, ને ઘેર જઈને કોઈ કહેતું ના.

દરમાં પેસે પાધરો, વાંકા સધજો વ્યાજ.

દરવાજાને મોહોડે ઉંટ.

દરવાજા મોકળા, ને ખાજે ડુગ્યા.

દરવાન, સરવાન (સરવાણ), ને ગદ્દેવાન એ ત્રણે બેશરમા.

દરાખ ખાટીછે.

દરીઆ આગળ મીઠાની ભેટ ન શોભે.

દરીઆ આગળ લુણુંની ભેટ ?

દરીઆ ડુંગરના, ને બિલાડી ઉંદરના (છવ લે).

દરીઆમાં ડુબકી.

દરીઆમાં પાણી છે, તે કંઈ કોઈના આપનાં છે ?

દરીઆમાં રહેવું, ને મગરમચ્છથી વેર ?

દરીઆમાં રહેવું, ને મગર સાથે રસણાં ? (વેર ?)

દરીઆમાં વસવું, ને મગર સાથે રસવું ?

દરીઓ કે દરખાર, એ મજે તો બેડો પાર.

દરીઓ તરીને ખાખોચીઆમાં (ખાડીએ) ડુબવું ?

દરે દરે ઘોઈ નહીં નિડજે, કોઈ દરે પાણુ સાપ નિડજે.

દરે દરે ઘો, કોઈ દરે સાપ.

દરે દરે દેડકાં ન હોય.

દલાલ દલાલનો વેરી.

દલાલને ઘેર દેવાળું શાનું ?

દલાલને દેવાળું હોય નહીં.

દલાલે દેવાળું નહીં, ને મસીદે ખાતર નહીં.

દલે આપ્યા ડોળ, તે મારે કોકડીઓ.

દવ બળે, ત્યાં કાળીઓકાશી આગળનો આગળ.

દશ કાગડા વચ્ચે પોપટ પીંખાય.

દશકી (સાત પાંચકી) લકડી, ઓર એકકા બોળ.

દશ દેઈંગે, દશ દીલવાઈંગે, ને દશકા દેના ક્યા.

દશાનાં દશ ભોણાં, વગર દશાના દશ પરોણા.

દશા હોય, તેટલા દુઝે.

દશેરાના દિવસે ઘોડું દોડે નહીં, તો શા કામનું ?

દસાડા દક્તરમાંજ નહીં ?

દહાડે ઉઘે, ને રાતે જાગે, તેને ચોર પાયે લાગે.

દહાડા દિવસ ચુકવનાર દાતારથી સૂમ ભલો, કે ઝટ દે જવાખ.

દહાડે ડોખાં ચારે, ને રાતે હીરાપારખ.

દહાડે ડોખાં ન દેખે, ને રાતે હીરા પારખે.

દહાડે ડોખો ન સૂઝે, ને રાતે હીરા પારખે.

દહાડે દેવર દદરે, ને ધોરીડા નહીં ઝીલે ભાર;

ને દૂધીઆ પગ વાંકડા, તો સ્ત્રી છોડે સણગાર.

દહાડો આથમે ડફ.

દહાડો આવ્યો પડતો, તો રાંડે મેલ્યો ખરતો.

દહાડો આવ્યો ફરતો, ત્યારે રાંડે મેલ્યો ખરતો;

ને દહાડો આવ્યો માડો, તો ભુજ્યો કોહલો નાડો.

દહાડો ઓળ્યો વાંકો, તો માર મારે માડો.

દહાડો કરે, તે કોઈ ન કરે.

દહાડો દુઝે, ત્યાં પાડો બી દુઝે, નહીં તેને ત્યાં ભેંસ પાડુ
મારે.

દહીં ખાવું, ને દારકાં જવું.

દહીં ડખાડખ મારીઆં, ગોરી સોડમાં હોય તે ખાઓ.

દહીં દૂધ ખાતો, બેફીકરી માતો.

દહીં દોડા ને ચીલડાં, વનોવનનાં શાક;

જવર સંદેશો મોકલે, (અલ્યા) આજ આવું કે કાલ.

દહીંની રતી, મારે નખે ખુટી, ને છ મહીના ખાટ પર સુતી.

દહીંમાં ને દૂધમાં પગ રાખવો.

દહીં લપાલપ મારીઆં રે, વહાલી સોડમાં હોય તે ખાઓ.

દળણું દળતાં પણ વસ્તી રાખવી.

દળતાં દળતાં ખુકીએ, એજ લાલ પ્રમાણ.

દળતાં દળતાં ખુકીએ, તેજ લાલ.

દળદર ગયું, ને ખોડો (ખવાર) આવ્યો.

દળદર ગયું, ને દાથરી આવી.

દળદર જઈને અવર આવી.

દળદ્રીનો ખાટલો વેરી.

દળદ્રીને બે દુઃખ, પોતાને મળે નહીં, ને પારકાનું દેખી ખ-
માય નહીં.

દળનારીના દીકરા નામ દારાખશા.

દળનારીના દીકરા, ને ગુલાબરાય નામ.

દળી ઉડી ? તોકે દિલ્લી લૂટી.

દળી બીટી, ને દલ્લી લૂટી.

દળી દળીને કુલડીમાં વાળ્યું.

દળી દળીને ઢાંકણીમાં ઉધાર્યું (ઉધરાવ્યું).

દળેલા લોટને દળવો (તેમાં શો ફાયદો ?)

દળ્યાનું દળામણ, તેમાં શાની શિખામણ.

દક્ષણ ગયાં, પણ લક્ષણ ન ગયાં.

દક્ષણી મિત્ર જેમ છંડાય તેમ છંડ.

દક્ષણી મિત્ર નહીં, ને અધણી પવિત્ર નહીં.

દાંડીઆ સાથે આવીને મરઘા સાથે જવું.

દાંતે ધાસે, બડી પનોતી નહાસે.
 દાંત આપ્યા છે, તે ચવેણું આપશે.
 દાંત કરતાં પૂઠ દેખાડવી સારી.
 દાંત કોતરવા સળી નહીં, ને ઘાડવામાં મીઠું નહીં.
 દાંત ને અન્નને વેર થયું.
 દાંતને હાલ ભાળવી પડતી નથી.
 દાંતને દુઃખ, ને હવને અમુખ.
 દાંત પેહેલાં કે હાલ ?
 દાંતમાં ખાસડું આપવું.
 દાંતમાં સાકો, ને મ્હોંમાં ફાકો.
 દાંતે દરદ, ને માથે કરબ.
 દાંતે બાંધી કોરડી, ને અગીઆરસ કાઢી કોરડી.
 દાઢિયણુ આગળ પેટ છુપાવવું ?
 દાઢ આગળ પેટ ન છુપાવાય.
 દાઉદ પીરની જાતરા.
 દાહભાઈ દુભાણા.
 દાઝ ખાઈને ગળે પોપડાં બાંધે.
 દાઝી તો દાઝી, પણ પૂછનારે ખાધી.
 દાઝી તો દાઝી, પણ પૂછી પૂછીને ખાધી.
 દાઝયા ઉપર હાલમ, ને પડયા ઉપર પાટુ.
 દાઝયા ઉપર લુણ ? (મીઠું છાંટવું ?)
 દાટ હાલપણ દીનવું.
 દાટયા ભૂલાય, પણ લખ્યા નહીં ભૂલાય.
 દાટયો ભૂલે, પણ લખ્યો નહીં ભૂલે.
 દાડમકુલ ચપેલીની ચાર કળી, મૂરખ ધણીની વહેમ ભરી,
 ચતુર ધણીની ચાર ધડી.
 દાડીઈ માથાવાડીઈ, ચાળીઈ ચપટ વાળીઈ, ગોવાળીઈ ગર-
 દન મારીઈ.
 દાડી રોખાં ક્યાં આટેછે ?

દાદ દાઢી, પણ ખીચડી તો ખાંધી.

દાઢીને ઝૂરો ઝૂરો થાય, પણ એક યુરો ન છડુ.

દાઢીના દોઢસો, ને ચોટીના ચારસો.

દાઢીની દાઢી, ને ઝાડુનું ઝાડુ.

દાઢીની દાઢી, ને યુવારીની યુવારી (સાવરાણીની સાવરણી).

દાઢીની શરમ દાઢીએ, ને સાડીની શરમ સાડીએ.

દાઢી પકડે ત્યારે દોઢસો, ને ચોટી પકડે ત્યારે ચારસો.

દાઢી પર હાથ, ને પગ પર પગ.

દાઢી પહેલી દીકરી આવી.

દાઢી મુછો મુઝાવીને, નવરૂં કીધું મુખ;

શોભા સઘળી જતી રહી, પણ સિરાવ્યાનું મુખ.

દાણુ, ભાડું, ને દક્ષણા, એનો શો ઉધારો.

દાણુ ખાઈને દહાડા કાઢવા.

દાણુ ખાઈને દહાડા કાઢવા, ને લુગડાં ફાડીને ચીથરાં કરવાં.

દાણુ દાણુ ઉપર ખાવાવાળાનું નામ લખ્યું છે.

દાણુ ખાળે, કે પાણુ ખાળે.

દાણુ ને દૂધ રાખવાં.

દાણું દાણુંમેં ખાનેવાલેકા નામ લીખાડ્યે.

દાતણુ કરીએ ઝીલનું, તો પાપ જાય દિલનું.

દાતણુ, દડીઓ, ને બાજ, એ એક ઘડીનું રાજ.

દાતણુ વેચે દળદર ન જાય. (કંઈ દળદર જાય ?)

દાતરડાં ગળવાં સહેલ, પણ અધવાં મુશ્કેલ.

દાતરડાં ગળવાં સહેલાં, પણ કાઢવાં અધરાં (વસમાં).

દાતરડું વેચે કાંઈ દળદર જાય ?

દાતારકા મુખ દેખતાં, દુઃખ જનમના જાય;

વ્યથા ગંગાના નીર દેખતાં, પાપ સઘળાં ધોવાય.

દાતા કરતાં સુખ ભલા, કે તરત દે જવાય.

દાતા થા સો મરગયે, રહે ગયે મખખીચૂસ;

લેના દેના ખેરસલ્લા, ઓર લડતે મેં મજબૂત.

દાતાને મન ધન નહીં, શરાને મન નહીં શ્વાસ;
પ્રતિવ્રતાને પ્રાણુ નહીં, દેહ ન સમજે દાસ.

દાતાર કૃપણનો વરો એક.

દાતારથી સૂમ ભલો, કે ઝટ દે જવાળ.

દાતાર મેં ત્રીન ગુણુ, દે, દીલાવે, ઓર છીન લે.

દાતારી દાન કરે, ત્યાં અનાડી આડ પડે.

દાતારી દાન દે, ને ભંડારીના પેટમાં દુખે.

દાતારી દાન દે, ને ભંડારી પેટ ફૂટે.

દાતાસેં સૂમ ભલા, કે હાસેં ના ભલી.

દાદાજીના વિવાહ જેમ તેમ કીધા, ને સાત ટકા ચોટીદારે
લીધા.

દાદા દીકે સુખ ઉપજે, ને સંભારે દુઃખ જાય;

જે જે શેરિયે દાદા સંચરે, તે શેરીમાં લીલા થાય.

દાદુ નાણાં સાચકો, ફરે નવે ખંડ માંય;

જેસાકુ તેસા કહે, વાકુ નિંદા નહોય.

દાધારં ગુ દવ બાળે, ને ધણું જીવે ભવ બાળે.

દાધારં ગુ (દાધારીં ગુ) દવ બાળે, ને પાછલાનો ભવ બાળે.

દાન ઉપર દક્ષણા

દાન કરતાં દયા ભલી.

દાન કરનારા દાન કરે (આપે), ને ભંડારીનું પેટ બળે.

દાનત તેવી બરકત.

દાનત સારી હોય, તો ઈશ્વર બરકત આપ્યા વગર રહેતો નથી.

દાનો દુશ્મન સારો, પણ મૂરખ મિત્ર ખોટો.

દામ કરે કામ, ને લુંડી કરે સલામ.

દામ કરે કામ, બીબી કરે સલામ.

દામજનો વાસ, ત્યાં સૌ બને દાસ.

દામ તેવું કામ.

દારિદ્ર ચલે દરિયાવમે, તો કરમ ચલે સાથ;

મોતનકે બારતે હુબી મારે, તો શંખ લગે હાથ.

ઘર ખાતર દીનને વેચવી ?

ઘર ને દેવતા, બે બેગાં નહીં રહે.

ઘર પીધા વિના કેદ નહીં, ને મહેનત કીધા વિના ફળ નહીં.

દાવ આવે, ત્યારે ધા કરવો.

દાવ આવે, ત્યારે ઝોકડી મારવી.

દાવે દાવ વળી ગયા, ને ધાંચીનાં ઘર બળી ગયાં.

દાસીની સાથે લડીને ખૂણામાં પેસવું, ને મોટા સાથે લડીને
ચોરામાં જવું.

દાહ બળે, ને જમીયાક થાય.

દાળ બગડી તેનો દહાડો બગડ્યો, ને અથાણું બગડ્યું તેનું
વર્ષ બગડ્યું.

દાંબ બગડી, તેનો વરો બગડ્યો.

દાળ બચ્ચાપાળ, મા રોજ પકાઈઓ;

દાળ જીવકા કાળ, મા મત પકાઈઓ.

દિતવાર કહેજે હું આરોમારો, ને મને પહેલે પહેાર પાળો.

દિતવાર, મંગળવારે, છું છ ધાણી, ને હાથે કરીને ઘરમાં અ-
વર આણી.

દિનક્રુ તો દીવાના લગા, મેંતો બખતસર ઉડુંગા.

દિન ગણતાં માસ ગયા, વરસે આંતરીઆં;

શરતે ચૂકી સાહેબા, તે નામે વિસરીઆ.

દિયર ઉપર શું દીકરી જણી છે?

દિયર માટે કંઈ દીકરી જણી નથી.

દિલનો ગવાહ દિલ.

દિલ લગા સોઈ સગા, ઝોર સગા ન કોઈ;

મા બેઠે મહેળા બળે, પિયુ પટંતર બેઠ.

દિલ લગા (મોહા) ગદ્દીસે, ઝોર પદ્મની કુખ્ખ.

દિલોદિલ સાદી.

દિવસને આંખ છે, ને રાતને કાન છે.

દિવસે તારા દેખાય.

દિવસને થાંભલો દેવાય નહીં.

દિવાસો, ને સો પર્વનો માસો.

દિસનું વાદળ, ને રાતે તારા, એ નિશાણી ડકાળના ચાળા.

દિશાએ જવું થોડું, ને પડપડાટ (ફડફડાટ) ઘણો.

દીકરડીને ઉકરડી.

દીકરા તો દળનારીના, ને નામ ત્યારે ધનજીભાઈ.

દીકરા દળણાવાળીના, ને નામ ભગુભાઈ શોભે?

દીકરા દળનારીના, ને નામ દારાજશાહ.

દીકરા ધનજી ભાટના.

દીકરાને આવી દાઢી, ને માને મેલી કાઢી.

દીકરાને આવી મુછ, ને માયાપને ના પૂછ.

દીકરાને લઈ ગઈ ડાકણો, ને દીકરીને લઈ ગયાં ભૂત;

ડોસા ડોસી એમ કહે, કે રહ્યાં ઉંટનાં ઉંટ.

દીકરા મોટો થા પરણાવું છ.

દીકરા વના વહુ જાય, ને રૂપીઆ વના સૌ જાય.

દીકરા હતા નાના, ત્યારે માને આવ્યા પાહના;

દીકરા થયા મોટા, જમાના થયા ખોટા.

દીકરી આપીને દીકરો લીધો, પારકો હતો તે પોતાનો કીધો.

દીકરી આવી ઓઢી પહેરી લો, ને વહુ આવી ખાઈ પીલો.

દીકરી ઉકરડાની જાત છે.

દીકરી કે વહુ, તો કે એમાંજ સૌ.

દીકરી ચાલે (ને) ડુંગર હાલે, વહુ ચાલે (ને) દહાડો ગાળે

(ડોળા બાળે).

દીકરી તો પારકું ધન.

દીકરી તો સાસરે કે સસાણે શોભે.

દીકરી દધને (આપીને) જમાઈનું સાંઝે વાંચવું, ને ધીરીને

ધરાકનું સાંઝે વાંચવું.

દીકરીનાં માગાં હોય, વહુનાં માગાં નહીં હોય.

દીકરીની જાત ને ઉકરડાની જાતને વધતાં વાર નહીં.

(૨૦૯)

દીકરીની મા દેશ ખાય, ને દીકરાની મા ઠેસ ખાય.
 દીકરીની મા મલીઠા ચુરે, ને દીકરાની મા બેઠી બેઠી ઝુરે.
 દીકરીની મા રાણી, ને ઘડપણે ભરે પાણી.
 દીકરીની હલકી માટી.
 દીકરી ને ઝોહું ધાન્ય, વાસી ન રખાય.
 દીકરીને કહીને વહુને સંભાળાવવું (સમજાવવું).
 દીકરી ને ગાય, બ્યાં આપે ત્યાં જાય.
 દીકરી ને ગાય, બ્યાં દોરે ત્યાં જાય.
 દીકરીને ગાળ, ને વહુને શિખામણ.
 દીકરીને નહીં મૂકીએ ઉછરતી, પેણીને નહીં મૂકીએ ઉભરતી.
 દીકરી શંડી, ને મા કુંવારી.
 દીકરી વગરના દેશ સૂતા.
 દીકરી વિના દાઝ નહીં, ને વહુ વિના ખાધ નહીં.
 દીકરી સાસરે ગયલી કામની, ને માલ વેચેલો કામનો.
 દીકરી સાસરે શોભે, ને હાથી દરબારે શોભે.
 દીકરો એક, ને દેશાવર ધણા.
 દીકરો તો દેવતાને ત્યાં પણ દુર્લભ.
 દીકરો થઇને ખવાય, બાપ થઇને નહીં ખવાય.
 દીકરો દેશાવર જાય, ને રૂપીઓ તીજનેરીમાં મેલાય.
 દીકરો પરણ્યો, ને બાપ કુંવારો.
 દીકરો મારો વેપારી, ને રૂપીઆ લાવ્યો બે બે પાયલી.
 દીકરો રજે ચાર પહોર, ને બાજ રજે ચાર (આઠ) પહોર.
 દીઠા દેવની (દેવ ને) પહોંચી (પુગી) જાત્રા.
 દીઠાનું ઝેર, ને સાંભળ્યાનું વેર.
 દીઠી વીજળી ધશાની, રૂપીઆની વાંસળી વિસારી.
 દીહું અણુદીહું નહીં થાય.
 દીહું નહીં ખાય, તેનું પરી લોહી અટવાય.
 દીઠે દેહ બળે, ને મૃતે સોડ બળે.
 દીધાં કરમે, ને ખાય ધરમે.

દીધે બાર ધબકડો.

દીધેગા સો પામેગા.

દીવા તજે (વાંસે, પછવાડે, કેડે) અ'ધાઈ.

દીવાની દાઝે કોડીઆંને બટકાં ભરે.

દીવાનીમાં જવું, ને દીવાના થવું.

દીવા પાછળ (હેઠળ) અ'ધાઈ (હોયજ).

દીવામાં દીવેલ ખૂટયું.

દીવામાં દીવેલ હોય, તો બજે.

દીવામાં દીવેલ હોય, ત્યાં સુધી દીવો બજે.

દીવાળી તે સૌની, ને દશેરા તે વહુની.

દીવાળીનાં કોડીઆં (અજવાળે).

દી વાળે દીકરા, કાં ધોરી કાં ધરા;

કાં તો વણનાં જીંડવાં, નહીં તો તલ ખરા.

દીવી પર મૂકા દીવો, ને માળાપ તમે જેમતેમ કરી જીવો.

દીવેલે દેવાળું નહીં આવે.

દીવે વાટ, ને ખીખી ખાટ.

દીવો કરતી આવું, ને વિવાહ ભાંગતી આવું, કે મેં ક્યારે

કહ્યુંતું કે તારા પોર્યાને ફેફફું આવે ?

દીવો લઈ દૂવે (ખાડામાં) પડવું ?

દુંડીનો નિમાળો, નહીં તોડયામાં ને નહીં જોડયામાં.

દુઃખ આવે, ત્યારે સામટાં.

દુઃખ ઉપર ડહામ. દુખતાને ડહામવું.

દુખતી આંખે ઝોકો વાગે.

દુઃખ (દુખે) તેને વેણ.

દુઃખની દરાઝ, ને સુખનો કરોળીઓ.

દુઃખનું ઓસડ દહાડા.

દુઃખનો છેડો સુખમાં આવે.

દુઃખ વિના સુખ નહીં, ને કષ્ટ વિના ફળ નહીં.

દુઃખ વેડે, તે સુખને સાર.

દુઃખસેં ડર મત મરદનન, પડતી ચડતી સદાય;
મગન કહે ધીરજ ધરો, શશી વિતક મન લાય.

દુખીઆને દુઃખ નહીં.

દુખીઆને મન સર્વ અસહ્ય.

દુખી (દરદી) ને દીવાનો જરાખર.

દુઃખે પાપે દાવ આગ્યો, તારે ઉંટડી ઉભી થઇ.

દુખે પેટમાં, ને ફૂટે માથું (ત્યાં ધલાજ શો ?)

દુકાળના દાંત સાત વરસ સુધી હેરાન કરે.

દુકાળ ને વળી અધિક માસ.

દુકાળમાં અધિક માસ.

દુઃખમાં દોતું ગર્હ.

દુઃખમાં દોનો ગર્હ, નહીં મમતા નહીં માયા.

દુઝણું ડોખાંની પાટુ પણ ક્યાંથી ?

દુઝણી (તો) દુખળી હોય.

દુઝણી ભેંસની પાટુએ ખાવી પડે.

દુઝણી ભેંસ ને રંગાઉ દીકરો, કોને ખોટાં લાગે? (કોને ન ગમે?)

દુઝતી (દુઝણી) ગાયની પાટુ પણ સારી.

દુઝતી (દુઘણી) ભેંસની લાત ખાધેલી પરવડે.

દુનિયા (આ વખત) ખોટાનીજ છે.

દુનિયા કોઈથી છૂતાઈ નથી.

દુનિયા ખાઈને કુંચો કીધો, પણ રાઈનો પોંખ ને ધઉંના
સાંદા નહીં ખાધા.

દુનિયા ખાતર દીનને વેચવી.

દુનિયા ઝુકતી હયે, (કોઈ) ઝુકાનેવાળા ચઇએ.

દુનિયા ઝુલતી છે, ઝુલાવવાવાળું જોઇએ.

દુનિયા દેખે, તેવું ખોલે.

દુનિયા દોરંગી, કોઈ ભાંડુને કોઈ ભંગી.

દુનિયા દોરંગી છે.

દુનિયાનો છેડો મળે, ચાર આંગળ છાતીનો ભેદ ન મળે.

દુનિયામાં જશ સૌથી મોટી ચીજ છે.

દુનિયા ક્ષણભંગુર છે.

દુખજાનાં હાંદલાંમાં વાલ હોય, ત્યાં લગણુ મહેનત નહીં કરે.

દુખજાની જન લૂટે શું વળ્યું.

દુખજાને માથે દાદર.

દુખજાં ભૂત કુસકે રાજી.

દુખજાં ભૂત ઢોકળે રળિયામણાં.

દુખજા ઢોરને બગાઈ ઝાઝી (ઘણી).

દુખજા જેઠું દેર (દિયર) માં લેખું.

દુખજાનું રજ્યું દુખજો ખાય, ને ઘણી મરે ત્યારે દહાડો ન થાય.

દુખજાને દુઃખ દેવા સૌ તૈયાર થાય છે.

દુખજી ગાય પર મચ્છર ઘણા.

દુખજી વાડે છીંડું પડે.

દુખજું ઢોકળે રળિયાત.

દુખજું ઢોર કુસકે રાજી.

દુખજો જેઠ દિયરમાં ગણાય.

દુખજો સિપાઈ ઢેડવાડે શરો (શરો પૂરો).

દુરાચારી દુનિયા નથી.

દુશ્મનથી ડરતા રહેવું.

દુશ્મનથી દોસ્તી, ને વહાલાથી વેર કદી ન કરવું.

દુશ્મનની કંઈ હદ છે ?

દુશ્મન પણ દાના હજો.

દૂધ ખાના દક્કરસે, ને સક્કરખાના મક્કરસે.

દૂધતો માયકા, ઓર દૂધ કાયકા ?

પુતતો ગાયકા, ઓર પુત કાયકા ?

પુલતો કપાસકા, ઓર પુલ કાયકા ?

રાજતો મેઘરાજ, ઓર રાજ કાયકા ?

દૂધ ત્યાં સાકર, ને છાસ ત્યાં મીઠું.

દૂધથી દાઝ્યો, છાસ પુંડી પીયો.

દૂધથી દાઝેલ દહીંને પણ પુકે.

દૂધના ઉભરા આવ્યાજ કરે.

દૂધના દૂધમાં, ને પાણીના પાણીમાં.

દૂધનું અધરેકણુ દહીં.

દૂધનું દૂધ, ને પાણીનું પાણી.

દૂધ ને ચાહ કંઈ છુટાં પડે ?

દૂધને તે ખાંડ, ને મૂળાને તે મીઠું.

દૂધનો ઉભરો કેટલી ઘડી.

દૂધ ધોયા ને ખીચડી, ને ઉપરથી ખાધું દહીં;

તાવે સંદેશો મોકલ્યો, ને ખાટલો પાથર્યો કે નહીં.

દૂધ પાઇને સાપ ઉછેરવો.

દૂધમાંથી પોરા કાઢવા ?

દૂધમાં સાકર ભળી પછી શું કહેવું !

દૂધ, શાકર, ને એળચી, વરીઆળી ને દ્રાખ;

જો કંઠનો (ગાયાનો) ખપ કરે, તો પાંચે વસ્તુ રાખ.

દૂધી કહે હું લાંબી લીસી, મારે દિલે છે છાલ;

મારા ખાવામાં સ્વાદ કરે, તો નાખ ચણાની દાળ.

દૂધે ધોયલા (ધોયા) કોયલા પણ કાળા ને કાળા.

દૂધે મોહાડું ધોવું.

દૂરથી હુંગર રળિયામણા, ને આગળ (પાસે) જઈએ તો

ખીલામણા (અળખામણા).

દે કોડીનું દાન, ને લાગે આભસમાન.

દેખણુ દેખે, ને લક્ષણુ શિખે.

દેખતાની આયડીને આંધજો લઈ ગયો.

દેખતી આંખમાં ચાંચ કેમ ભોંડાય ?

દેખતી આંખમાં ધૂળ નાખવી ? (નખાય ?)

દેખતી આંખે અંધાપો, ને છતી રાંડે રંડાપો.

દેખતી આંખે (છતી આંખે) આંધળા ધવું ?

દેખતી આંખે ફામાં પડવું ?

દેખતો દરજી આંધળો.

દેખ દેખે, ને શિખ શિખે.

દેખનેકો પણ ચખનેકો નહીં.

દેખનેમેં ઢણુ, ઓર ચલનેમેં સિવરાધ.

દેખવું નહીં, ને દાઝવું નહીં.

દેખવું ને ભૂલવું.

દેખાડી ધલધને, ને જોસાડી જલધને.

દેખાડે આંકડો, ને આપે માંકડો.

દેખાદેખી કરો, ને સામાસામી મરો.

દેખાદેખી વાધે રોગ.

દેખાદેખી સાધે જોગ, મરે નહીં તો (પડે પિંડ કાં) વાધે
રોગ.

દેખાવ ઉપર ભૂલવું નહીં.

દેખીએ તો દાઝીએ.

દેખીતાં ઇંદ્રિયરણાંનાં ફળ, મહીં કડવાં ઝેર.

દેખીતું ઇંદ્રિવાયણું, ને ફેડયું ત્યારે ધૂમાડો.

દેખીતું ઝેર પીવાય નહીં.

દેખે તેવું શિખે.

દેખે દેખ, ને શિખે શિખ.

દેખો મિયાકે છંદ ફંદ, ફટ્ટા જામા ત્રીન બંદ.

દેખો મેરા રૂપ, કે (ને) ભાગે-તેરી ભૂખ.

દેગ તેની તેગ.

દેડકાની પાંચ્છેરી (થાય નહીં).

દેડકાની માફક જોડક મારી જવી.

દેડકાને મન દરિયોજ નથી.

દેડકી ડહામ નહીં ખમે.

દેતા હો, કે રો પડું.

દે દરિયામાં દોટ, કે તારણવાળો તારશે.

દે દાળમાં પાણી,

દે (માર) બુધું, ને કર મુધું.

દેરાણી જેઠાણીની ગોઠડીમાં સકરપારા;

નણુંદ ભોળાઈની ગોઠડીમાં મેલો અંગારા.

દેરાણી જેઠાણીના મગ ચડ્યા જાણ્યા નથી, સોઝોના ચડ્યા
જાણ્યા છે.

દેરામાં દેવ માય નહીં, ને પૂજારી પેસતા જાય.

દેરાસરમાં દેવ ન માય, ને પૂજારાને પલંગ લાવે.

દે લાખ, તો કહેકે સવા લાખ.

દેવ એવી પાત્રી.

દેવકુકડી ને બે પીંછી, એક નિકળી ગઈ એટલે બાંડી.

દેવજી ધસાડીઆ.

દેવ ગયા હુંગરે, ને પીર ગયા મક્રે;

અંગ્રેજના રાજમાં, ઢેડ મારે ધક્રે.

દેવ ગયા, તો કે પૂજા ટળી.

દેવ ગયા દારકાં, પીર ગયા મક્રે;

શીરંગીના રાજમાં, ઢેડ મારે ધક્રે.

દેવચકલીને બે પીંછીઓ, એક નિકળી ગઈ એટલે બાંડી.

દેવતાના છોકરા કોયલા.

દેવતાને પણ દીકરા દુર્લભ.

દેવતામાં ધી હોમવું ?

દેવ તેવી પાતરી, ને સરોડાંની આરતી.

દેવ તેવી પૂજા.

દેવ દેરાં મૂકીને હનુમાનની ઠેસે આવવું નહીં.

દેવ દેરાં મૂકીને હનુમાન સાથે હડીઆપાટી ન કરો.

દેવ દેવનાં હીસરાં, પણ હનુમાનનાં નહીં.

દેવના દાસ, ને વનમાં કરવો વાસ.

દેવનું દેવાતન પૂજારાને હાથ.

દેવનું મહાત્મ્ય (માન) પૂજારી (પૂજારા) વધારે.

દેવને ચપટી ચોખ્ખા (તો) જોઈએ.

દેવ મળતા પથરા પૂજાય.

દેવ માનતા બેઠીની ખાય, વાદીની ને પ્રતિવાદીની.

દેવ સોનાના, પણ ગાંડ પિત્તળની તો.

દેવલનો ધંટ, જે આવે તે વગાડે.

દેવાળીઆની દવાઈ ફરી.

દેવાળીઆને દવાઈ ભલી.

દેવાળીઆને દીવાળી, ને વહેવારીઆને હોળી.

દેવું તો આડમાં આડ અવતરીને પૂરું કરવું પડે.

દેવું મરવું મારવું, ઝાલવી ખગરી ઝટ;

કસો કહેકે ઠકરો, વસમી ખગરીઆવટ.

દેશ ઉપરાંત કોસંબો (કરવો).

દેશ ખાધને દરવાજા ગળે બાંધવા.

દેશ ગયો પરદેશ ગયો, શિખી આવ્યો કહાણી;

“ વોટર ” કરતાં પ્રાણ ગયો, ને ખાટલા નીચે પાણી.

દેશ ચોરી, ને પરદેશ ભીખ.

દેશ છોડીએ (તણએ), પણ દેશચાલ ન છોડીએ (તણએ).

દેશ છોડીએ, પણ વેશ નહીં છોડીએ.

દેશ જાય, પણ દેશચાલ ન જાય.

દેશ તેવો વેશ.

દેશપર (ઉપરાંત) કસુંબો.

દેશમાં દીવાળી એકવાર સારી.

દેશ મૂકીએ, પણ દેશચાલ ન મૂકીએ.

દેશ મૂકીએ, પણ વેશ ન મૂકીએ.

દેસાઈજી બેઠા પાટે, ને ધરની એળ ઢાંકે, ને બહારની કાઢે
હાથે.

દેહથી નર્યું, તે સૌથી વડું.

દેહના દડ, દેહ ભોગવે.

દેહનું ઢાંકણ રોટલો, ને ધરનું ઢાંકણ ઓટલો, માનું ઢાંકણ
દીકરી, બાપનું ઢાંકણ બેટો, ઘડાનું ઢાંકણ ઠીકરી.

દેહનું સુખ, તો ધરનું (જગનું) સુખ.

દેહને તે દેવને.

દેહરેખી જાય, મસીદે ખી જાય, ને નિમાજની વખતે હાજર
ખી થાય.

દેહ વાડ, કંઈ દેશ વાડ છે ?

દેહને દયા શાની ?

દેવની ગતિ ન્યારી છે.

દેવને કંઈ દયા ન હોય.

દેવને શી દયા, ને જમને શી મયા ?

દેવ પણ દુર્ઘળના ઘાતડી છે.

દોંગા જોધને ડરીઓ મત, ને પતલા જોધને લડીઓ મત.

દોકડા કરતાં વ્યાજ વધારું.

દોકડાની ડોસી, ને ત્રાંખીઓ મુઝમણ.

દોકડે દુઃખ હરામ.

દો ગયા દાંત, ને જુદી બેઠી ચરખા કાંત.

દો ઘડીકા આસરા, જલસ્તી રહેવે સો ખાવે ખાસડાં.

દોજખની દલગીરી નહીં, ને બેહસ્તની ખુશાલી નહીં.

દોડતાં સાંજ નહીં પડે.

દોડીઆના દશ સોગન (ફેરા) ખાય.

દોડીઆનું દોઢ શેર.

દોડીઆં વગર છોકરાં ધુધરે ન રમે.

દોઢ છાણું ને ડોકલી ધી, કુંડવા પરણે રાત ને દી.

દોઢ શેર સારૂ દહાડીએ જાય, ને અદીશેર ધરમાં ઉંદર ખાધ જાય.

દોઢીઆને માન છે.

દોદિનકી જુવાની, ઓર હોગધ દીવાની.

દોદો ને ચોપડીઆં.

દોદો સખકુ આંખ્યાં, ને દોદો સખકુ કાન;

આપ આપકે તાનમેં, ગદ્દા ખી મસ્તાન.

દોરડી બજો, પણ આમજો (વળ) ન જાય (જૂટે, તૂટે).

દોરંગી દુનિયા.

દોરા ત્રિહીએ દીકરા થાય, તો પરણ્યાને કોઈ ન પૂછે.

દોરી લોટો, કે ગાદી તકિયો.

દોલત ખેંટી સૂમકી, ખરચી કખી ન જાય;

પાળી પોસી મોટી કીની, પરધર ઉઠ ચલી જાય.

દોલર કે દશવીશ, ચંપેકી એક કળી;

મૂરખકા એક જન્મારા, ચતુરકી એક ધડી.

દોલાનો ઘોડો, ને સકલાતની જીન.

દોસ્ત પારખીએ દાતણ કરતાં, ને સગો પારખીએ સાંધ;

ને જૈરી પારખીએ નેહડામાં, જે ધરમાં નહીં રાખે કાંધ.

દોસ્ત વખાણીએ દાતણિયે, ને સગો વખાણીએ સાંધ;

અસ્ત્રી વખાણીએ જ્યારે, કે ધરમાં ન હોય કાંધ.

દોસ્ત વગર દુનિયા અકારી.

દોસ્તીમાં દેવલેવ, વિનાશનું ખીજ.

દોસ્તે દોસ્ત મળ્યા, ને ભવનાં દુઃખ ટળ્યાં.

દોહતી સુએ, ને વલોવતી ઉઠે.

દ્રાવિડી પ્રાણુયામ.

ધંધાની ધૂળ, ને અવરદશાનું મૂળ.

ધંધાનું ધૂળ, ને અપશુકનનું મૂળ.

ધંધાને જ્ઞે એક ધડી મૂક્યો, તો ધંધો આપણે ચાર ધડી મૂકે.

ધંધા વગરના નર, ને ભીંતે ધક્કા ખાઈ મર.

ધંધુકામાં ધાડ નહીં, ને ઘોળકામાં વાડ નહીં.

ધંધો કરવા ધાયો, ને ખારસોની ખોટ લાલ્યો.

ધંધો કરે તેને ધન નહીં મળે, તો ધાન પણ મળે.

ધંધો કરે (કચે) ધાન મળે.

ધંધો થોડો, ને ધાંધલ ઘણી.

ધંધો ધંધાને વધારે.

ધગડાને મળી દુકાની, ને ધગડો ગયો ઉજાણી.

ધણી અપાવો ધુપડું, નહીં તો બાળું તમારું ઝુપડું.

ધણી આવ્યો કે ધાડ, ઝાંપો લગાડું કે વાડ?

ધણીએ ધણી રાજી, તો ક્યા કરે મુઠ્ઠાં ને કાજી (મિયા કાજી).

ધણીએ માની, તેને ધરે માની, ધરે માની, તેને ગામે માની.

ધણી કહેશે મારે જોખએ નહીં, ને પાડોશી કહેશે મારે શિરસદે.

ધણી જાગે, તો (ને) ચોર ન્હાસે (ભાગે).

ધણી જાગ્યો, એટલે ચોર ભાગ્યો.

ધણી જાણે નહીં, ને ઢેડ ધરાકાં વેહેંચે.

ધણી દુઝે, કે ઢોર દુઝે.

ધણી ધણીઆણીની રાડ, ને જવાસાની વાડ.

ધણી ધણીઆણીની વઢવાડ, ને જવાસાની ખળવાડ.

ધણીનાં ઢોર ધણીને ઘેર ગયાં.

ધણીની આગળ કોઈ ધણી છે ?

ધણીની ચોરી કરવી, ને ખુદની ચોરી કરવી બરાબર છે.

ધણીની ધમક ધણી, ને (કાખમાં) મૂળાની પણી, ને ચાલરે
સેતાનની જણી.

ધણીની ધમક ધણી, લાવ્યો કોથમીરની પણી, ને લેરે સેતા-
નની જણી.

ધણીની ધાડે કંઈ ભેંસ વહેલી પાતો મૂકે ?

ધણીની માનીતી ઢેડી, ગામ અભડાવે.

ધણીની માનીતી ઢેડી, બાર ગામ ઉજ્જડ કરે.

ધણીની માનીતી ધરણી, આખું ગામ અભડાવે.

ધણીની માનીતી, બાર (સો) ગામ ઉજ્જડ કરે (પાડે).

ધણીનું ધાન ખાવું, ને લોહાના ચણા ચાવવા બરાબર.

ધણીનું ધાન, ને માનું ધાન.

ધણીનું ધાર્યું ધાયછે.

ધણીને કહેશે ધા, ને ચોરને કહેશે ન્હાસ.

ધણીને ખેવના ન મળે, ને પાડોશી કહે મારા માથા સામા.

ધણીને ગમે નહીં, ને પાડોશીને કહે મારા માથા સાચે.

ધણીને ઢાંકણીમાં મૂકે, ને પાડોશીને ચરિસામાં મૂકે.

ધણીને ધંતુરો, ને ચોરને મલીદો.

ધણીને સૂઝે ઢાંકણીમાં, તેવું પાડોસીને ન સૂઝે આરસીમાં.

ધણીને સૂઝે (સૂઝયું) ઢાંકણીમાં, ને પાડોશીને સૂઝે (સૂઝયું) આરસીમાં.

ધણીનો કાંધ ઘોઢો નહીં.

ધણીનો ઢોઈ ધણી છે ? (ઢોણ ધણી હોય ?)

ધણી પોતેજ ચોર, તેને રાજ શું કરે ?

ધણી મારો લાડકો, પાંચ પરાયાનું ખાય;

છ મહિને માથું બોડાવે, ને વરસ દહાડે નહાય.

ધણીરાજ ને મહારાજ, પુતરાજ ને ભૂતરાજ.

ધણીરે ધણી અનધન ધણી, તું છતાં મને શીકર ધણી;

કાળો દાંત, કથીરનો ચૂડો, તું કરતાં મારો કાંટલો રૂડો.

ધણી વગર ધરોડ સૂતું.

ધણી વગર (નાં) ઢોર સૂનાં.

ધણી વગરની વાડી, ને વેઠે પકડી ગાડી.

ધણી વગરનું ઢોર, ને નહીં મળે ખીલો ને દોર.

ધણી વિના ધરાજ બેઠું.

ધનકાધન ગયા, ચોર દોસ્તકા દોસ્ત ગયા (દોસ્તીકી દોસ્તી ગઈ).

ધનકોરખાઈની ધન કમાઈ.

ધન, જોખન, ને ઠકરઈ, સદા કોઈની ન રહી.

ધનતો ઢેડને ઘેર પણ હોય.

ધન ધન ધોરી, ને દોલિયાની પાટી તોડી.

ધન ધન ધોરી, ને વહેલ જોડી.

ધન ધન પુત, ને અવરદશાનું સુત.

ધનના બૃહસ્પતિ (બૈંસપતિ).

ધનપાળશાહ ગોડી, ને નામ વખતશાહ શેઠ.

ધન મારા ધણીને, કે જોમ હાલે તેમ હાંકે (હાલવા ઘો).

ધનવાનનો કચરો, તે ગરીબનો પેટભરો.

ધના ધના ધૂતારી, ને પેલે પાર હૂતારી.

ધન્ય (ધર) ધડી, ને (ધર) ધન્ય દહાડો.

ધન્ય વિધાત્રા ગોળને મીઠું, અમદાવાદ જતાં ઘોળકું દીઠું.

ધખ્યો મારીને માફ માગવી ?

ધબકે (ખુધે) ભેંસ દૂધ દે, ધબકે છોડે છાતું રહે;

ધબકે જીર બાજરી, ને ધબકે નાર પાધરી.

ધલધલ ન્હાયા, ને લપલપ ખાયા.

ધમ ઘોઠો, ને ચાપુ ચણા.

ધમાધમ ને દોલક મીઠી, વહુ મોઢી કે વરને પીઠી.

ધમાધમી ને ઘોળકે ચિઠ્ઠી, વહુ મુઠ્ઠી કે વરને પીઠી.

ધમ્યું સોતું, ધૂળ મળ્યું (વાયે ગયું).

ધરજી, બિસરજી, મરજી.

ધરતી ધખે, ને રવિ તપે.

ધરમ કરતાં કરમ નહે.

ધરમ કરતાં ધાડ આવી.

ધરમ કરે, તેને ધન મળે.

ધરમ જાગે, ને અલ્યા ભાગે.

ધરમના કામમાં ઢીલ કેવી ? (નહીં).

ધરમના કામમાં ઢીલ નહીં, ને અડખોથનો ઉધારો નહીં.

ધરમના ધકેલા, ને અલ્યાની મુક્કી.

ધરમની ગાયના દાંત શા જોવા ?

ધરમની ગાયને દાંત નહીં.

ધરમની ઢિંગ પડે.

ધરમની ધીને બધા છ, ને ધરમની માને કૃતરા ખાય.

ધરમની માના દાંત ગળે.

ધરમની વાતમાં દીલ નહીં.

ધરમનો કરતો પાંગળો, જગના કાકાએ શું કીધું, તો ખરડ્યું
ખાસડું માથે લીધું.

ધરમી ધરમ શું કરે, કે ભિખારીજ વણા મળે.

ધરવો જોગ સારે નહીં જોવી વસ્તી,
 ને સાધવો ભેરવ, સારે મેલવી ખસ્તી,
 કરવો ઉઘમ, સારે નહીં કરવો ખ્યાલ,
 કહે અખા એ એ નહીં બને સેંચો કે તાલ.

ધરાયલો ભૂખ્યાની શું કદર જાણે ?

ધરાયાને મન કંઈ નહીં, ને ભૂખ્યાનો જીવ જાય.

ધરાયો બ્રાહ્મણ, ને ભૂખ્યો વાણિયો, એ બેને છેડવા નહીં.

ધર્મ કરે, તો ધન મળે.

ધર્મનાં કામ પાંગળાં.

ધર્મનાં મૂળ ઉંડાં.

ધર્મની ગાયના દાંત જોવાય નહીં.

ધર્મ પોતીકો વહાલો, ને વેપાર પારકો વહાલો.

ધર્મમાં ને કર્મમાં કોઈનો ભાગ છે ? (નથી).

ધર્મરાજનો ગોળ, કોને મીઠો નહીં લાગે ?

ધર્મરાજનો ગોળ, જેમ લૂટાય તેમ લૂટો.

ધર્મ વિહુણા માનવી, તેને લાંબા લાંબા કાન.

ધર્મસ્ય ત્વરિતા ગતિ:

ધર્મીને ઘેર ધાડ, ને કસાઈને ઘેર કુશળ.

ધર્મીને ઘેર ધાડ, ને હરામીને ઘેર દુકાળ.

ધર્મી ધરમ કરે, ને પાપી પેટ ફૂટે.

ધર્મો જય (જે), ને પાપો ક્ષય (ખે).

ધાઈને મળવું નહીં, ને છેટું ભાંગવું નહીં.

ધાઓ ધાઓ, ને કરમમાં હોય સો પાઓ (તે ખાઓ).

ધાગા ઉપર ધાગા, ને દિવસ જાય ભાગા.

ધાડને ને રેલને મ્હોડે કંઈ પણ રહે, પણ આગને મ્હોડે કંઈ
 ન રહે.

ધાડ મારીને ઢાંકણું વાસી (વાળી) દીધાં.

ધાતાં ધન નહીં મળે, તો ધાન પણ મળે.

ધાતાં ધાન મળે, પણ કંઈ ધન મળે ? (ધન ન મળે).

ધાતુનાં વાસણ સાથે કાઢવનું અથડે, તો કાઢવનું ભાંગે.

ધાન ખાઈને ધણી વગોવવો ?

ધાન ખાયછે, કે ધૂળ ખાયછે ?

ધાન ખાવું ધણીનું, ને ગીત ગાવું વીરાનું.

ધાન (ધાન્ય) ધરપત, ને ધી સંપત.

ધાન ધૂળ, ને ઢગલે મળ્યું.

ધાનનું માર્યું નીચું જૂએ, ને ડાંગનું માર્યું ઉંચું જૂએ.

ધાન મારે, ને ધાન જીવાડે.

ધાન વિના મરે, કે સાન વિના મરે.

ધાનાર તો ધણુંએ ધાય, પણ ખાનારના નસીબમાં હોય ત્યારે કેની.

ધાનાર ત્યાં ખાનાર નહીં, ને ખાનાર ત્યાં ધાનાર નહીં.

ધાનાં ત્યાં પાનાં નહીં, ને પાનાં ત્યાં ધાનાં નહીં.

ધામધુમમાં હું ઉતી, ને ખુપરે મારી સાડી તૂટી.

ધામજેજનું છેટું છે.

ધાયાને પુતા, ને કોર વાળીને સુતા.

ધારણ ભાંગીને ઉમરો કરવો.

ધારણનાં (ધીરજનાં) ફળ મીઠાં.

ધારવું માણસને હાથ, ને કરવું પરમેશ્વરને હાથ.

ધાયે વાંકાં કણખીનાં.

ધાર્યું કોઈનું થતું નથી.

ધાર્યું ધણીનું થાય, ડહાપણ ડહાણું જાય.

ધાવે સો પાવે.

ધિંગાની ધરતી, ને વિધાનું દાન.

ધિંગાને ઘેર ધુસું પડે, ને મુસી વાટે દીવા બળે.

ધીકે પાપે દાવ આવ્યો, ત્યારે ઉંટડી ઉભી થઈ.

ધીની જણતી રાણી, ને કિલ્લા કોટની ધણીઆણી.

ધીમાનાં દેહરાં, ને ઉતાવળાના પાળિયા.

ધીમી પાદ સો દગલબાજ, બીડી પાદ સો ખરી પાદ.

ધીમે ધીમે ચલને દો, સાંધ કે ટકુ ચલને દો.

ધીરજ, ધર્મ, મિત્ર, ઓર નારી, આકૃત કાળ પરખીએ ચારી.

ધીરજનાં કામ ધીરજે થાય.

ધીરજનાં ફળ મીઠાં.

ધીરજ મોટી વાત છે.

ધીરજ મોટું ધન છે.

ધીર મોટી વાત છે.

ધીરાં કામ સાહેબનાં.

ધીરાં ધરાં રાવતાં, ધીરે સંપત હોય;

માળી સિંચે સોગણાં, પણ રત વિણ ફળ ના હોય.

ધીરે ધીરે જાયગો, સખ દેવનકો સાથ;

રહેગી કાઢકી પૂતળી, ઓર પથ્થર કે પારસનાથ.

ધી વગર કોઈ ધાય નહીં, ને જી વગર કોઈ ખાય નહીં.

ધુત્તા હોય સલક્ષણા, વેશ્યા હોય સલજ;

ખારાં પાણી નિર્મળાં, એ ત્રણે અખજ.

ધૂમાડના આચકા ભરે શું રંધાય ?

ધૂળ ઉપર લીપણ.

ધૂળ ગામ ઘોળેરા, બંદર ગામ ખારા;

કાચા ઘઉંની રોટલી, પાણી પીવાં ખારાં.

ધૂળ ધાણી, ને વા પાણી.

ધૂળ ધૂળ, ને કાંટાની શૂળ.

ધૂળના દગલા, ને રાખના રોટલા.

ધૂળના દોરા, ને વાચે તૂટ્યા.

ધૂળની બહેન રાખોડી.

ધૂળનું વીણામણ કાંકરા.

ધૂળને ધમાસો (ધૂમાડો).

ધૂળને પાએ દેશાં.

ધૂળનો ટોપલો પટોળાંએ ઢાંકવો ?

ધૂળનો ધડો, ને દેખાણાનાં કાટલાં.

ધૂળનો પાણુ ખપ પડેછે.

ધૂળનો પૈસો કરવો.

ધૂળપર દેકું, ને વાડપર મૂપકું.

ધૂળપર નીપડું, ને વાડપર તીપડું.

ધૂળપર પોપડો.

ધૂળપર લીપંણુ, ને કામળપર બિયાં.

ધૂળમાં છાણુ પડે, તે કંઈ બી ઉપાડ્યા વગર રહે નહીં.

ધૂળ વાવલે, તો કાંકરા નિકળે.

ઘેડવાડે આમલી, ખાટી હોયકે મોળી, શા કામની ?

ઘોઢેકું સોના લગાદે.

ઘોતીઆનાં ઘોળ ગવાય તે સાંભળજે.

ઘોતીજેડા લખડે (લરખડે), ને ઘરમાં હાંલ્યાં ગખડે (ગરખડે).

ઘોતીનાં ઘોળ આગળ આવશે.

ઘોતી પોતી ખુચી લે, પાણુ મને જીવતો જવા દે.

ઘોતી પોતી છતના ચાળા, ટીલાં ટપકાં હાથના ચાળા.

ઘોતીઆમાં બધા નાગા.

ઘોતીયું ઉંચું કરીએ તો, આપણેજ નાગા દેખાઈએ.

ઘોબી ધુએ મૂલે, ને બાકી ધુએ વગર મૂલે.

ઘોબી ઘોવા જાય, ને મોચી સીવવા જાય.

ઘોબીનાં પાંચે ખારાં.

ઘોબીની કમાઈ બધારે લઈ જાય.

ઘોબીનું ખાતર, બહારે બહાર.

ઘોબીનું ખાતર પડે, ઘરાકનું જાય.

ઘોબીને ત્યાં ધાડ આવી, તો ઘરાકનું જાય.

ઘોબીને માથે ભાર.

ઘોબીનો કુતરો, નહીં ઘરનો, નહીં ઘાટનો, કે નહીં બારે વાટનો.

ઘોબીનો કુતરો નહીં વાટનો, ને નહીં ઘાટનો.

ઘોબીનો પથરો, ને કુંભારનો ગથેડો.

ઘોળીતો ભાષ પથ્થર.

ઘોળી બેઠા ચાંદશા, સીટી ઓર પટાક.

ઘોયું, ને (એટલે) રોયું.

ઘોરાજીની વેઠ.

ઘોળકાની ધાણી, મલાવતું પાણી, ધબધબ ધુએ, ને રોટલા
વના રૂએ.

ઘોળા ઉપર કાળું થાય.

ઘોળાનું કાળું કરવું ?

ઘોળામાં ધૂળ ધાલવી ?

ઘોળીઆ ધાડ આવી, તો કે ધણીને ઘેર.

ઘોળી દાઢીમાં ધૂળ ભરવી ?

ઘોળે દહાડે ચોરી.

ઘોળે દહાડે ઘોળકું લૂટાયું.

ઘોળે દિસે અંધારું.

ઘોળે લુગડે ડાઘ બેસે.

ઘોળો શંખ, ને દૂધે ભર્યો.

નંગા ખુદાસેં જોરાવર.

નંદ કળાધી દૈવ નાસે.

નંદજીનું ગદીઆણું.

નંદનાં ફંદ ગોવિંદ જાણે.

નંદનાં ફંદને ગોવિંદ જાણે, ને બળિયા કાકાને પાડે તાણે.

નંદીબાઈ તો દરિયામાં નહાય, ને ઘરમાં મોટો દીવો થાય.

નંદીબાઈ તો દરિયામાં નહાય, ને તેનું બોલ્યું ઘરમાં જ વણાય.

ન આવડે ઘેંસ, ને રાંધવા પેસ.

ન આવડે ભીખ, તો તંબાકુ ખાતાં શિખ.

નઈ ફોજદારી, ઓર મુરઘી પર નકારા.

નકટા જોગીની જમાત.

નકટા તો નકટા, પણ ધી તો ચટ્ટા.

નકટા દેવ, ને ઠરડા પૂજારી.

નકટા દેવ, ને સરડો પૂજરી.

નકટીની સામે નાક ધવડ્યું, તો કે મને નકટી કહી.

નકટીનું ધરાક જોગી.

નકટીને વળી સજેખમ થયો.

નકટીને શ્વેખમ.

નકટીનો વર, નિતનો જોગી.

નકટે નાકે દીવાળી, તો કે વાડ બાવા વાડ.

નકટે નાકે દીવાળી, ને ગધેડા પર અસ્વારી.

નકટે નાકે દીવાળી, ને લોક જાણે તેહેવાર.

ન કરે વરો, ને મને શેઠ કરો.

ન કરે નારાયણ, તે ગઢવી ગાડે ચઢે.

નકરો, ને બકરો.

નખભર મુખ, ને લાથભર દુઃખ.

ન ખાધો પોંખ, ને હથેલી બળી.

ન ખાય તેને ખાખા કહે, ને ખાય તેને કોઈ આપે નહીં.

નગદ માલ સો અપને ખાવે, પંછરી લગાવે.

નગર વસંતા દેવતા, ને ગામ વસંતા રાક્ષસા.

નગારાંમાં તુનતુનીનો અવાજ શું ?

નગારખાનામાં તૂતી ક્યાં સાંભળાય ?

નગારખાનામાં તૂતીનો અવાજ શું સાંભળાય ?

નગારાની ધોંસમાં તૂતીનો અવાજ કોણ સાંભળે ?

નગારાવાળો, કે તગારાવાળો.

નગાડું ને તગાડું, શ્રીમંત લોકોને ત્યાં આણુ રહે.

નજોરાં ધરમાં ડોસો દહણું.

નજરે જોયલી વાત પણ ખોટી પડે.

નજરે જોયલું પણ બૂઠું પડે છે.

નજરે દીડીએ ન માનવી, નયણું કરે સચ.

ન જાણે જાણો જોશી, તે જાણે ધરડી ડોસી.

ન જાણે જોશી, તે જાણે ધરડી ડોસી.

નહારામાં નાનજીભાઈ (નાનાભાઈ).

નહારી છોકરીને દેડકે તાણી.

નહારું જાય, તે સારાની આશાએજ.

નહોરને કંઈ ગેરત (સાન) છે ?

નણુંદની નાણુંદ નાતરે જાય, ને મારે હૈયે હરખ ન માય.

નણુંદની નણુંદનું નાનીબાઈ નામ, ને હવે રહ્યું એક કા-
પડાનું કામ.

નણુંદની નણુંદ સાસરે જાય, ને મારે હૈયે હરખ ન માય.

નથ નાકમાં પહેરાય, કંઈ કાનમાં ન પહેરાય.

નથુ ભગત કહે ન્યાલ થયા, ભલે મરી ગઈ ગાય;

પૂરણ સુખતો પામીએ, જો વાછરડું વાંસે જાય.

નથુભાઈની જનમાં, ને ખાવા પીવા કાનમાં.

નદીએ ન્હાય પુન્ય હોય, તો માછલાં નિલ ન્હાય છે.

ન દાહાનું દીકું, ને માર મૂળાને મીઠું (ખીરમાં મીઠું).

નદી ત્યાં ઓવારો હોયજ.

નદી નાવતો સંજોગ.

નદી નાવ સંજોગ છે, કોનું છે ન કોઈ.

નદીનું મૂળ, ને ઋષીનું કૂળ, જોવું નહીં.

નદી પછવાડે ઓવારો છેજ (હોયજ).

નદી વંકી વળામણે, ને કરસણ વંકી શાલ;

પુરૂષ વાંકો પાઘડીએ, એમ નેણાજ વંકી નાર.

નદી સખસેં બાંકી, સિપાહીસેં ખી બાંકી ?

ન નાચનારનું આંગણું વાંકું.

નનામાં નવ ગુણ.

ન પઢા ન લીખા, નામ વિદ્યાસાગર (મહામદ શાહ).

નપુંસકને શૂર ન ચઢે.

નફટને કુલે બાવળીઓ ઉગ્યો, તો છાંયડો થયો.

નફટને કુલે બાવળીઓ, તોકે ભલે મને છાંયડો થયો.

નફટને નાક નહીં, ને શોખને શરમ નહીં.

નફટ સસરો નિર્લજ વહુ, આવરે દીકરા કહાણી કહું.
 નફટ સસરો નિર્લજ વહુ, આવરે સસરા કહાણી કહું.
 નફટ સાસુ ને નફટ વહુ, ને નફટે લગ્નગ્યાં સૌ.
 નફલસ બંદા ખુદાસેં જોરાવર.
 નફા દીસતા હયે, મુદલ ધુસતા હયે.
 નબળા ઢોરને બગાધઓ ધણી.
 નબળાની વહુને સૌ ભાભી કહે.
 નબળાને બોલાવી ખૂણે પેસવું, ને સારાને બોલાવી ચોરે ચઢવું.
 નબળી બોરડી (ને) સૌ ઝુટે.
 નબળી વાડે છીંડાં ધણાં.
 નબળી વાડે છીંડું પડે.
 નબળું બને, તે સારાને માટે.
 નબળે દહાડે આડું સૂઝે.
 નબળે માટીએ રાંડ શરી.
 નબળે હાકમે રૈયત જોરાવર.
 નબળો ધણી રાંડ ઉપર શરો.
 નબળો પુરૂષ સ્ત્રી પર શરો.
 નબળો બળદ, ને બગાધ ધણી.
 નબળો માટી (હાળી), બૈયર (રાંડ) પર શરો.
 નબોલ્યામાં નવ ગુણ, ને બોલ્યા પછી હજારો અવગુણ.
 નમતે ત્રાજવે સૌ બેસે.
 નમનતાઈ ખુદાના ધરથી ઉતરેલી છે.
 નમન નમનમેં ફેર (ભેદ) હયે, કપટી નમે નિધાન;
 ચુગલ ચાડીઆ દુપટ નમે, ચિત્તા ચોર કમાન.
 નમન નમનમેં ભેદ હયે, ઝોર કપટી નમે નિધાન;
 ચોર ચુગલીઆ જાદા નમે, ઝોર ચિત્તમેં હોય કમાન.
 નમન નમનમેં ભેદ હયે, કપટ નમે નિધાન;
 દગલબાજ હુના નમે, બ્યું ચિત્તા, ચોર, કમાન.
 ન મળી નારી, તો સદા બ્રહ્મચારી.

ન મળે નારી, પછી સહેજે જાવા બ્રહ્મચારી.

ન મળ્યાનાં વેવલાં.

નમાજ કરતાં મસીદ ટોટે (કોટે) વળગી.

નમાજ કરે, તેને મસીદ ગળે પડે.

ન મામા કરતાં કાણો મામો શો ખોટો ? (સારો.)

ન મામાથી (કરતાં) કહેણો મામો સારો.

નમે તે જમે.

નમે, તે પેટ ભરીને જમે.

નમે, તે સૌને ગમે.

નમે સો ભારી (ભારે).

નમો નારાયણ, તોડે તારે ઘેર ધામો (તેરે હી ઘેર ધામા).

નમ્યો, તે પરમેશ્વરને (સૌને) ગમ્યો.

નર કંઈ કરણી કરે, તો નારાયણ થાય.

નરકમાં દેખાજો નાખીએ, તો ઉલટા આપણે છાંટી ભરાઈએ.

નરકમાં રૂપીઓ પડ્યો હોય, તો પણ લેવો.

નરડા, ગરડા, ઝાઝો પાલ, નહીં મરે તો દેહવાસણ લઈ ત્યાલ,
દેહવાસણનો રૂડો ખુટયો, જઈ સાતેમની વાવે સૂતો, સાતે-
મની વાવ કહે કે લીસો કર, પીજો કર, નહીં મરે તેને હું.

શું કર.

નર દેશ ગયો, પરદેશ ગયો, પણ ભાગ્ય વિના કોડી ન પાયો.

નરમ નાન, ગરમ કુનાખ, ને જુનો શરાખ, ગધેડાને માણસ કરે.

નરમ શિરે ટપકા પડે, છતી જાય સમર્થ.

નરમાશથી દરનો સાપ પણ બહાર આવે.

નરસીં મેહેતાની બહેલ.

નરસીં મેહેતા ધી લેવા ગયા.

ન રહે આપ, તો શું કરે માને આપ ?

નરેણી તે (તો) નખજ કાપે, કંઈ માથું મુડે ?

નરેણીથી તે નખજ લેવાય.

નરોદમાં હવાલદારનું ઘોડું મરી ગયું, તો દેડાંને તેજ્યાં.

નરો વા, (કે) કુંજરો વા.

નર્મદાના કંકર, તેટલા શંકર.

નર્મદાના કિનારાપર, ખાધી ખીરને ખાંડ;

તમે જતની વેશ્યાઓ, ને અમે જતનાં બાંડ.

ન લાલીઓ લડો, કે કેશવો વડો.

નવ કોળાં, ને તેર લાગા.

નવખંડ નાગનું ઉચ્છેદ ગયું, ને અગસિયાનું રાજ થયું.

નવટાંટી માટે નંડિયાદ જાય.

નવડે પાંચડે પંચાણું, ને તળે પડે તે કંચાણું.

નવ નડિયાદી, ને સાત પેટલાદી, ને એક ઉમરેડી(ખરાખર).

નવનું સાડીતેર (દોઢ) વેતરવું (કરવું).

નવ નેજાં પાણી ચઢે, પણ પથ્થર કોરેને કોરો.

નવમું રતન આંખ.

નવરાં ગામમાં ઢેડો હવાલદાર.

નવરા ત્યારે તવરાં, ને નહીં તો નીકોરા.

નવરાની નિશાની.

નવરાને નિમાજ, ને ભૂખ્યાને રોજ.

નવરા ખેડા કામ કરો, ખાટલો ઉકેલી વાણુ ભરો.

નવરાંરે તું કામ કર, ખાટલો ઉકેલીને વાણુ ભર.

નવરા હાથ તંખલાં તોડે, કે વાળ ઉપાડે.

નવરં ને નકામું (નકાળું).

નવરે ઘેર રાસો થથરે (હાણુ).

નવરો નખોદ વાળે (ધાણે).

નવરો નાગર નિલ કરે, કે નિંદા કરે.

નવરો બળદીઓ, મોચમ ખુંદે.

નવરો આખર શું કરે, ખાટલો ઉકેલે ને વાણુ ભરે.

નવરો આહાણુ દાળ ચાટે, નવરો વાણિયો વાલ કાઢે.

નવરો આહાણુ પાટલા પૂજે.

નવરો મહેતાણ પાટલા મુડે.

નવરો વાણિયો કાટલાં સાંકે (જોખે).

નવરો વાળંદ પાટલા (પાડા) મુડે (ખોડે).

નવરો વાળંદ પારકાં ખોડે.

નવરો હજમ પાટલાનું માથું ખોડે.

નવરો સલાટ પથરા ભાંગે (ભાંજે).

નવલખીનો દમામ, ને નવ પુલ્લસના વાંધા.

નવલશાહ ગોડી—નવલશાહ હીરજી.

નવ સંધાય, ને તેર તૂટે, ઉઘમ ન સંધાય.

નવ સાંધે, ને તેર તૂટે.

નવસારીની નસાખરી, ને ભરચની ભઠિયારી;

સુરતની તો એવી સારી, કે ખુન કરીને ફૂટવા ચાલી.

નવસારીમાં તોપ પડી, ને કાળીઆવાડી ઉડી ગઈ.

નવસેં નાગ જાળે ગયા, ને કાચડે રાજ આબ્યાં.

નવસેં નાગનું નખોદ ગયું, ત્યારે આંધળી ચાકણને રાજ આબ્યું.

નવા ઘરમાં ધૂમાડા.

નવાણું ઓસડ છે, પણ સોમું ઓસડ નથી.

નવાણું ટકા ખાય.

નવાણું ટકા ખાદ.

નવાણું ત્યાં ભર્યા સો (નવાણું ભર્યા, ત્યાં સો).

નવાણુંના સાલમાં રોજ ધણા પાળ્યા.

નવાણુંનો ધક્કો લાગે, ત્યારે જાણે.

નવાણુંનો ધક્કો સૌથી ભૂંડો.

નવા નવ દિન, પુરાણા સો દિન.

નવા રાજ, ને નવી પ્રજા.

નવી ગિલ્લી, નવો દાવ.

નવી નારંગી નવ દહાડા, ને ધણું કરે તો દશ દહાડા.

નવી ફેજદારી, ને મરંધી પર નકારા.

નવી વહુ નવ દહાડા, ને તેજ કરે ત્રણ દહાડા.

નવી વહુ, ને ખેસતો રાજ, વખાણીએ તો વખણાય.

નવી વાત નવ દહાડા.

નવું નવ દહાડા.

નવું પાણી જુના પાણીને ખેંચી જાય.

નવે નામે, નવી વાત.

નવો આવે, ને નવી વાતો લાવે.

નવો જોશી, ને જુનો વૈદ (હોશિયાર હોય).

નવો નાણાવટી, ને જુનો ગાંધી (વખણાય).

નવો નિશાળીઓ નવ દહાડા, ઝાઝું (ધણું) કરે તો દશ
દહાડા, અગીઆરમે દહાડે ચોરડો (સોટી), ને ચારમે
દહાડે કોરડો (ધી ગોળ ને રોટી).

નવો નિશાળીઓ નવ દહાડા, ને બહુ કરે તો દશ દહાડા.

નવો નોકર હરણુ મારે.

નવો વેપારી, ને જુનો કસાઈ.

નવો વેરાગી ગાંડે ટીલો.

નવો હિંદુ મુસલમાન થાય, ને અસ્લા બોલતાં શ્વાસ ન ખાય.

નસાખરી, ને પૈસાની બે વતાગરી.

નસીબ કંઈ બજારમાં વેચાતાં નથી.

નસીબકી જલ, ચોર સેતાન કો ખેલ;

મગરેબકી જલમે, પકડ ગયો શેર.

નસીબના બળિયા, પકાવી ખીચડી, ને થઈ ગયા દળિયા.

નસીબ (ચાર) ડગલાં આગળનું આગળ.

નસીબમાં લખ્યું હોય, તે થાય.

નસીબ વા, રે નસીબ વા, ક્યાં ઉડીને જાય;

નાકેથી ઉડી વચમાં બેઠો, ત્યાં પણ લૂપ્ત ખાય.

નશુકને, દેવ નહીં નડે.

નહીં આડિયા, નહીં ઉભિયા, ને લો ખીખી ખાટ.

નહીં આવડે ભીખ, તમાકુ ખાતાં શિખ.

નહીં આવડે ભીખ, તો વૈદું કરવા શિખ.

નહીં આવતી વહુને તેડાં ઘણાં.

નહીં કીધાં વાનાં, નહીં કીધી વડી, ને વગર પૈસે વહુ જડી.
 નહીં ખાય તેને ખાખા થાય, ને ખાય તેને કોઈ આપે નહીં.
 નહીં ધરનો, ને નહીં બહારનો.

નહીં ચાલ્યાના ગાઉ ધણા.

નહીં જાડ, ત્યાં એરડો ઝપી.

નહીં ત્રણમાં, નહીં તેરમાં, ને નહીં છપ્પનના મેળમાં.

નહીં દૂધમાં, કે નહીં દહીંમાં.

નહીં બેલી, તેનો રામ બેલી.

નહીં બોલ્યામાં નવ ગુણ, ને બોલે તેનાં થાય ખુન.

નહીં ભરતા સોતો નહીં ભરતા, પણ ભરતા સો ક્યું નહીં
 ભરતા.

નહીં મળે શુદ્ધ ને સાન, ને પડ્યા પડ્યા હીલવે કાન.

નહીં મળ્યાનાં આંટીઆં.

નહીં મામાં કરતાં કહેણો (કાણો) મામો સારો.

નહીં મામાના (રાણા મામાના), કાણા મામા પણ સારા.

નહીં મિયામાં, ને નહીં મહાદેવમાં.

નહીં લેવા. નહીં દેવા, ને કરો વાઘોડીએ વિવાહ.

નહીં લેવા નહીં દેવા, ને વડોદરે વિવાહ.

નહીં સૂતર, કે નહીં કપાસ, તો વણકર બેડે શીદ કંકાસ.

નહીં સ્વર્ગના, ને નહીં મૃત્યુના.

નહીં હિંદુ (માં), ને નહીં મુસલમાન (માં).

નળ પછવાડે કળજીગ વળગ્યો.

ના આવે, તેને નવ નોતરાં.

નાક ઉપર માખી બેસે, તો નાક કાપી નાખે.

નાક કટા તો કટા, પણ ધીતો ચટા.

નાકકટો દેવ, ને સરડો (સયડો) પૂજારો.

નાક કરીએ નીચું, તો પેટ થાય ઉચું.

નાક કાટે મુઆરક, કાન કાટે સલામત.

નાક કાપતાં હોઠ બચ્ચો.

નાક કાપીને અપશુકન કરે જગતમાં કોણ ?

નાક કાપીને પાટો બાંધે.

નાક કાપે તેનો પણ તેટલોજ ગુણ, ને પાટો બાંધે તેનો પણ તેટલોજ ગુણ ?

નાક નીચું, ને પેટ ઉંચું.

નાકની વાટે દાણો ન ગળાય.

નાકને ઠેકાણે શિંગડાં વધાર્યો.

નાક પકડવાથી મ્હોડું ઉઘડે.

ના કરતીએ કીધી, ને ચોરે લીધી.

નાક વાઢીને (કાપીને) અપશુકન કરવા ?

નાક વિંધાવવા ગઇ, ને કાન વિંધાવી આવી.

નાકા (નાક) લીટી તાણી.

નાકે છી ગંધાતી નથી.

નાખી થુંકે કંઈ ગળાય ?

નાગ નામ, ને હાથી પેર, તેથી ભાર ન ઉપડે શેર.

નાગ દ્રાગ, ને દીવાળી, એ ત્રણ આવે એક વારી.

નાગર, કાગડ ને કુકડાં, ત્રણે જાત સજાત;

કાછડ, કુછડ, ને કુતરાં, ત્રણે જાત કજાત.

નાગરથી ઉજળો કોટીઓ.

નાગર નર હારે નહીં, હારે હોય હજમ.

નાગર, નાચણ, ને પવૈ, એ ત્રણે ઢાંક્યાં ન રહે.

નાગરની કન્યા ઉઘાડી.

નાગરનો ન્હાનો.

નાગર બચ્ચા, કપ્પુ ન બોલે સચ્ચા, બોલે સચ્ચા, તો ઉસકા
ગુર કચ્ચા.

નાગર બચ્ચો કાળો નહીં, ને કુંવારાને સાળો નહીં.

નાગર બચ્ચો કાળો નહીં, બ્રાહ્મણને ઘેર પાળો નહીં.

નાગર ભરાવે ગાગર.

નાગર વાણી, નાગપાશ જૈસી.

નાગાં ને નાગાં, ને પાછળથી આધાં.

નાગા થઇને ચંદરવો બાંધવો ?

નાગાથી પાદશાહ આધો.

નાગાનાં ક્યાં કુલાં કાપે ?

નાગાના ગામમાં ઘોખી વસ્યા, તોફે આવી ફસ્યા, ભાઈ આવી ફસ્યા.

નાગાની સોડે ઉઘાડો ગયો, કે તું મને ઢાંક.

નાગાને કુલે આવળીઓ ઉગ્યો, તો કહે મારે છાંયડો થયો.

નાગાને બદારો ધણો.

નાગા માણસનાં કંઈ કુલાં કરડાય ?

નાગા સબસે (સૌથી) આધા.

નાગી જોધને મુનિવ્રત (મુનિવર) ચળે.

નાગી જોધને સન્યાસી જળે.

નાગી પહેરે ચીર, ને ભૂખી ખાય ખીર.

નાગી પહેરે થાપડું (થાપણું), ને ભૂખી ખાય ખી.

નાગી પાદે (પાદી) બારે વાટ.

નાચું (જૂઠું) ગાવું, ને એઠું ખાવું.

નાચું ન્હાવું, જૂઠું ગાવું, ને એઠું ખાવું, તેને શાવું શરમાવું ?

નાગે કુલે ફતેહ (ફતેખાન).

નાગે કુલે ફતેખાં (નમસ્કાર).

નાગો ફૂદે, જાગો ફૂદે, કે શંકર ઉપાધ્યો ફૂદે.

નાગો ગર્જના ધણી કરે.

નાગો ધુમે, કે જાગો ધુમે.

નાગો ડણો (ચણો), ને વાગે ધણો.

નાગો તે પાદશાહથી આધો.

નાગો થઇને ચંદરવો કોણ બાંધે ?

નાગો ન્યાતમાં નહીં, ને મેઘો મહાજનમાં નહીં.

નાગો ન્હાય શું, ને નીચાવે શું ?

નાગો પહેરે ચીર, ને ભૂખ્યો ખાય ખીર.
 નાગો સો ઘોડે લૂટાય નહીં.
 નાચતાં નહીં આવડે, તોડે આંગણું વાંકું.
 નાચ નચાવે તેમ નાચવો.
 નાચનારી ચઢ, સારે કહે મારું આંગણું વાકું.
 નાચનારીના પગ ઢાંક્યા ન રહે.
 નાચનારીના પગ ના રહે, ને ગાનારીની છલ ન રહે.
 નાચનારીનું આંગણું વાંકું.
 નાચનારીને ધુંધટો નહીં.
 નાચનારીનો પગ નહીં રહે, ને ગાનારીનું ગળું નહીં રહે.
 નાચવા જવું, ને ધુંધટો (ધુમટો) તાણવો ?
 નાચવું નહીં, ત્યારે આંગણું વાંકું.
 નાચી ખુંદીને પગ સામું જોવું (પગ ભણી જોવાનું).
 નાચે છે ડોસી, ને ધુન્ને છે ટાંગ, જોજો રે મારો પુતર ગાંગ.
 ના જાણે મારી, સો બલા જાય.
 નાજીક નારી, ને પુલની કળી, ને રોટલી કરતાં ચોટલી બળી.
 નાકી રાંડ સો ગામ ભાગે.
 નાડા સાડ નડિયાદ જાય.
 નાડે નરવો હોય, તેને વૈદ શું કરે ?
 નાડે નયો, તેને વૈદ શું કરે ?
 નાણાં મળે, પણ ટાણાં ક્યાં મળે ?
 નાણાં તે કંઈ ઝાડે લાગ્યાં છે ?
 નાણાથી કોઈ પૂરો નહીં, ને અક્કલથી કોઈ અધૂરો નહીં.
 નાણાવટ, ને દોસી (ડોસી) હદ.
 નાણાવટી તે નરસૈયો ખરો, બાકી દેવની વેદ.
 નાણું દેખી મુનિવર (વખતે) ચળે.
 નાણું નાણાને વધારે.
 નાણું મળે, પણ ટાણું ન મળે.
 નાણું મૂકવા દેડાણું મળે, પણ વાત કરવા દેડાણું ન મળે.

નાતનું નોતડું, ને પરચનું પાણી (એમાં સપાડું શું ?)
નાતરાની તો પાટલા ઉપરથી ખી ઉઠે.

નાતરાની રાંડ, ચમટી ભરી ખાંડ;

એમ આવીને એમ ગઈ, તેમાં શાનું માન.

નાતરાની જનને વાસો કેવો ?

નાતરામાં દોલ નહીં, ને ખીચડીમાં ગોળ નહીં.

નાતરે જવું, ત્યારે (ને) દહાડા શું કરવા (શા) ભાંગવા ?

નાતરે જવું, ત્યારે દિવસ શા માટે ગાળવા ?

નાતરે જવું, ને કહે વળાવવા ચાલો.

નાતે નાતનું વરે, ને મુસાભાઈનાં વા ને પાણી.

નાતે મરવું, ને નાતે તરવું.

નાથને નાળિએર, ને માતાજીને સોપારી.

નાથનો બળદિયો, જેમ ચલાવે તેમ ચાલે.

નાદાનકી દોસ્તી, (એર) જીવકા જન (જોખમ).

નાદાન દોસ્ત કરતાં ડહો (દાનો) દુશ્મન સારો (ભલો).

નાદાન દોસ્ત દુશ્મનની ગરજ સારે.

નાદાન બોલે, ને દાનાવ ક્યાસ કરે.

નાદાન સાથ કીધી સ્નેહ, નાકને કાન ગયાં બે.

નાદાન સાથે છીનાળું, ને ડાલે ડાલે વાત.

નાદારકી દોસ્તી, ને જીવકા જન.

નાધડી ગાય, થોડું ખાય, થોડી જગા રોકે, ને ધણું દૂધ આપે.

નાનડીઆને મસે, ને માડી ખાય રસે.

નાનપણમાં સૌ નાશું.

નાનાંને પગમાં જોર, જીવાનને છાતીમાં જોર, ને ધરડાંને
જથ્થાનમાં જોર.

નાનાં મોટાંના બે કાન.

નાના કહેતો જાય, ને નવ રેટલી ખાતો જાય.

નાના ને નાની, ને મોટાને મોટી (ફીકર).

નાનાભઈ નાગુક.

નાનામાંથી મોટું થાય.

નાના સરખા અંખઈદાસ, ને લુગડાં પહેરે સોપચાસ.

નાના સોલાના બળદિયા, ને ભીમા કચાટની બહેલ;

નવાળ સાહેબના અમલમાં, ગુલાબદાસ કરે સહેલ.

નાની ચુક મોટા બગાડ કરે.

નાની નાચણ, ને મોટી છીનાળ.

નાની સાસુ મરતી નથી, ને વહુનો દહાડો ફરતો નથી.

નાતું કાણું મોટું વહાણુ હુળાડે.

નાતું છોકરું કહે કે કુલડીમાં હાથી ધાલી આપો.

નાતું દામ ઝાઝું વપરાય.

નાતું ઢેકું, ઘણું અફળાય.

નાતું વાસણ, ઘણું વપરાય.

નાને કશાંનાં બહાનાં.

નાને કોળીએ વધારે જમાય.

નાને દીવે અજવાળું, ને મ્હોટે ભડકે હોળી.

નાને નવ નોતરાં.

નાને ભડકે દીવાળી, ને મોટે ભડકે હોળી;

શહેરમાં લૂટે શાહુકાર, ને વનમાં લૂટે કોળી.

નાને ભડકે દીવો, ને મોટે ભડકે હોળી.

નાને મ્હોંએ મોટા કોળીઆ શું ભરવા?

નાને મ્હોડે મોટી વાત?

નાને મ્હોડે મોટા કોળીઓ ભરાય નહીં.

ના ને હાની વચ્ચે વેર.

નાનો દિયર હાડકો, ધીનો ભયો વાડકો.

નાનો નાનાતું કામ કરે, ને મોટા મોટાતું કામ કરે.

નાનો નાનો, પણ રાઈનો દાણો.

નાનો પાડો શિખે, ને મને ગાજો શિખે.

નાનો સરખો (નજો), ને શંખજા લગી ખોસો.

ના બોલ્યામાં નવ ગુણ.

ના ભાના હમ, હું ભૂછ્યો નથી.

નામ કરતાં કામ વહાલું.

નામ ખુદાનું લે, ને કામ સેતાનનાં કરે.

નામ ગણાવો શ્રાવક જતિ, અનાયોર ને સેવો રતી.

નામ તેનો નાશ, ને કાગડા પામે વાસ.

નામ તેવાં પ્રણામ.

નામ ત્યારે નાની વહુ, ને હુંચી જોધએ તો તાડ.

નામ દેજે મારું, ને નાક વઢાશે તારું.

નામ ન આવડે, તો નાનકી કહે.

નામનો નાશ, પણ છવની આશ મટે નહીં.

નામ પલાવકા, ઓર ધીકા જાત નહીં.

નામ (નામે) મોટાં, ને દર્શન (દર્શને) ખોટાં.

નામ (નામે) મોટાં, ને લક્ષણ (લક્ષણે) ખોટાં.

નામ મોટું, ને કામ નાનું.

નામરદ રહે મામને, ને મરદ રહે નામને.

નામ રહંતા હકરા, નાણાં નહીં રહંત;

કીર્તિનાં આંધ્યાં કોટડાં, તે પાડ્યાં નહીં પડંત.

નામ રહંતા ખાંપલા, નાણાં નહીં રહંત;

કીર્તિ અણેલ કોટડાં, પાડ્યાં નહીં પડંત.

નામ રૂપનો નાશજ છે.

ના મારી મા, ને સો બલા જા.

નામીયો ઓર આર્યો જાય, ને નામીયો શાહુકાર રણી(કમાઇ)

ખાય.

નામે અમીર, પણ હાલે ફકીર.

નામ જોધએ તો ભારી પાડો, ને કામે જોધએ તો શોધે ખાડો.

નામે નવસારી ભારી, પણ તેથાને ગણદેવી સારી.

નામે નવસારી ભારે (મોટી).

નામે મોટા, ને કામે ખોટા.

નામે શાહુકાર રળી ખાય, ને નામે ચોર માર્યો જાય.

ના મોરી મા, ને સંધી બલા જા.

નાયક વિનાતું ટોળું.

નાર, ચાર, ને ચાકર, ત્રણ કાચા ભલા;

પાત, પટેલ, ને પ્રધાન, ત્રણ પાકા ભલા.

નારાયણ આગળ નારદ શા લેખામાં ?

નાવ ગાડા ઉપર, ને ગાડું નાવ ઉપર.

નાસરી આપીને શેઠાણી કહેવડાવે.

નાસરીતું ઠાઢકીયું, લાખોની ગરમી.

નાસરી સવાયાતું દહીં, ને અખમ્મ થમ્મને રહી.

ના સૂતર છે, ના કપાસ, ને વણકર જોડે શીદ કંકાસ.

નાહક કૂવા કાંડે લાંઘણું શું ?

નાળનાં ગાડાં નાળમાંજ રહેશે ?

નાળીએરતું પાણી નાળીએરમાં રહે.

નાળીએરમાં પાણી જળવતું, ને દીકરી જળવવી બરાબર.

નિંદા કરે તે નર્કમાં પડે, ને અન્ન કેરી વાસના.

નિકળ્યું ખોખું, ને ઘર થયું ચોખું.

નિત નિત મરીઓ એલાવકે, ને હોધઓ રોજ રોજ બાજ

ન મરીઓ ઉતાવકે, કે નહીં બાજ કે દ્રાજ.

નિમક ખાધેલું હલાલ કરવું, હરામ ન કરવું.

નિમાજ પઢતાં મસીદ કોટે વળગી.

નિમાજ પઢતાં રોજી કોટે વળગી પડ્યું.

નિમાજમાં ખસેલ.

નિમાજનો આનો વસુલ થયો.

નિમાજને બાથ ભરવી ?

નિર્ધન કો ધન રામ.

નિર્ધનીઆનો જાયો, ને બાવળીઆનો છાયો.

નિર્બધી ન્યાતમાં પંદર પટેલ.

નિર્માલ્ય નિર્ધનનો અવતાર, નિર્ધનતું જીવ્યું ધિક્કાર;
નિર્ધનને કોઈ નવ ગણે, નવ રાખે કોઈ આંગણે.

નિવડે વખાણ.

નીચને છેડી ધરમાં બેસવું, ને ઉંચને છેડી બહાર નિકળવું.

નીચ હોય, તે કપી ઉંચ ન થાય.

નીચી ધરતી ને ઉંચો આભ, ભૂલ્યો જોગી બમણો લાભ.

નીચી ખોરડીને સૌકો ઝુડે.

નીચે ધરતી, ઉંચે આભ.

નીતિએ નારાયણ વસે, ને અનીતિએ કુતરાં ભસે.

નીતિ, આં રીતિ.

નીમ હકીમ ખતરે જન, નીમ મુલ્લાં ખતરે ઇમાન.

નીમ હકીમ, ને કતલે આમ.

નીર નવાણે (તળાવે), ને અન્ન કોઠારે.

નીર નવાણે, ને ધર્મ ઠેકાણે.

નેકી બરબાદ, ગુનાહ લાજમ.

નેવનાં પાણી કાંઈ મોભે ચઢે ?

નેવનાં પાણી મોભે ગયાં. (જાય ?)

નેવનાં પાણી મોભે ન ચઢે.

નેવનાં પાણી મોભે, ને હાથી દરબારે શોભે.

નેવળે ખાય, ને વાવળે સુવાય.

નેસ્તીની મા ખાટલે મરે.

નેજનાં અટક્યાં, નેજમાં ન રહે.

નેજનાં ગાડાં નેજમાં ન રહે. (રહેવાનાં છે ?)

નોકરની જડ જુગ્યાન પર.

નોકર બિચારા ક્યા કરે, કે અન્ન પરાયા ખાય.

નોકરી તો કાચની કુખી છે.

નોકરી તો કાજળની કોટડી છે.

નોકરી નિત નવી.

નોતરાની વાટ જોઈને ચૂલામાં પાણી નહીં રેડાય.

નોતર્યા કાંગાં, ને જમી ગયાં સાંગાં.

નોળીઆ ને બિલાડીને અને નહીં.

ન્યાત જમાડે, પણ નામ નહીં બદલાય.

ન્યાતથી નાથું, અને જમાતથી આધુ.

નહાઈ ઘોઘને પાટલે એલા.

નહાઈ ઘોઘને કોઠ કોણુ માગે ?

નહાઈ ઘોઘ નિકળ્યા, ને પણ પાપ વિસર્યા;

પાપ કરી વિસર્યા, ને પણ કરવા નિસર્યા.

નહાઈ ઘોઘને પાટલે એસે, ને ઉભાં તાણે ટીલાં;

પારકે ઘેર જમવાનું હોય, ત્યારે સણીઆં મૂકે દીલાં.

નહાતાં મૂતરે તેને કોણુ પકડે ?

નહાયા એટલે દિવસ સફળ, ને પરણ્યા એટલે જનમ સફળ.

નહાયા તેટલું પુન્ય.

નહાયા તે ઝાલા, ને મેલા તે ઘેલા.

નહાયે ઘોયે સાત દુઃખ, ને માથું બોડાવે એક સુખ.

નહાસતા ચોરની (ભૂતની) કછોટી.

નહાસ પ્રાણીઆ, આગ આવી.

નહાસ બિલાડી, ઉંદર આવ્યા.

પંખીનો મેળો.

પંચ કહે, તે પરમેશ્વર.

પંચ કહે બિલ્લી, તો બિલ્લી.

પંચ કહે, સો કીછએ.

પંચકી લકડી, એકકા બોળ.

પંચ ત્યાં પરમેશ્વર.

પંચનો ચર ઘસાઈ ગયો.

પંચ બોલ્યા, ત્યાં પરમેશ્વર બોલ્યા.

પંચાતીઆં છોકરાં ભૂખે મરે.

પંચાતીઆનાં છોકરાં ભૂખે મરે.

પંડ રજે તો પેટ ભરે, ધન રજે તો દગલો ધાય.

પંડ રજે તો પેટ ભરે, ને ધને ઢગલો થાય.

પંડ સલામત, તો પાધડિયાં બોત.

પંડચાણ પગે લાગુ, તો કહે કપાસિયા.

પંડિત ભયે મશાલચી, ઓર બેઠે બાત બનાય;

આપ ચલે ઓંધેરે, ઓર લોક ઉબલે જાય.

પંડિત સાથે ગોઠડી, મુજ મન ખરી સોહાય;

રહેજેસુ બોલાવતાં, માણુક આપી જાય.

પંડગો, પાડો, ને કુતરો, ત્રણે જાત કંજાત;

નાગર, કાગડ ને કુકડો, ત્રણે જાત સંજાત.

પંત્યાળી ખીચડી પેટ પૂટતી ખવાય.

પંથ પાયે, ને વેરી ધાએ.

પકડ કાન, કે (ને) આવે સાન.

પકડેલો મૂકીએ, ત્યારે મતીલા કોણ કહે.

પક્ષે ચોરી, પક્ષે ન્યાય, પક્ષ વગરનો પાછો (માર્યો) જાય.

પખવાજને બે પાસાનો માર.

પખાલ પાણી, માર હુબકી ને કાઢ તાણી.

પગ ગાડી, ને વાંસો બહેલ.

પગ જોઈને પાથરણું તાણવું.

પગ તળે બળતું, ને પારકી વાત કરવી ?

પગ તળે બળે, ને લંકા હોલવવા જાય.

પગનું ખાસડું પગમાં શોભે, માથે નહીં શોભે.

પગનું માથે, ને માથાનું પગે (નહીં પહેરાય.)

પગ પાવડે, ને ધરમ ઉપદેશ.

પગ પૈડાં, ને વાંસો બહેલ, માથું બેસી જાય ઘેર.

પગમાં જોડા પહેરી લેવે, આખી ધરતી નહીં ઢંકાય.

પગમાં નહીં મળે કલ્લું, ને નાકનું નસકોરું વલ્લું.

પગમાંનું ખાસડું, પગમાંજ રાખેલું ભલું.

પગ હોય, ત્યાં લાગ હોય.

પગે કચીરનું કલ્લું, ને નસકોરું નવ ગજ વલ્લું.

પગે કમાડ વાળવું.

પગે પાવડી, ને બગલમાં છુરી, ભણે ગણે ને દાનત શુરી.

પગે માછલાં મારે, ને મ્હોડે રામ પોકારે.

પગે લાગવાથી પશુ નહીં સમજે.

પગે સલગાવે, ને હાથે હોલવે.

પગાસે પોપટો, સાઠે સરીઓ.

પછેડી એવી (પ્રમાણે) સોડ (તાણવી).

પછેડીમાં પાંચ્છેરી ઘાલીને મારવી.

પજરણ પડયા વગર બળતું નહીં બજે.

પજરવા માડયું, તે સળગ્યા વગર રહે નહીં.

પટલની માનીતી ઢેડી (ઢેઘડી) ગામ અભડાવે.

પટલને ઘેર દાવા, ને ઢેડી ધુમાધુમ કરે.

પટલ પશુ નહીં માનવી, રોઝ બળદ નહીં ઉંટ;

શિયાળ ઝરખ નહીં કુતરું, ચીબડ કોળ નહીં ધુંટ.

પટલ, પાડો ને પારધી, ત્રણે એક સ્વભાવ;

માર્ચા મારે ને વળી, માર્યા ઉપર ભાવ.

પટલાણી પગે પાળી ઢેલને ?

પટલ કહે પટલાણીને, સાંભળ મારી વાણી;

ત્રણ બોલાવ્યા તેર આવ્યા, દે દાળમાં પાણી.

પટલકી જોડને તલ ચોર ખાયા, યે બાત પાડા કહે સો મા-
નીઓ મત.

પટલનાં પોરિયાં તાજાં માતાં, પેટ મોટાં ને કુલાં નાનાં.

પટલની ઘોડી, પાદર સુધી.

પટલની પાડી, ને ગામની લાડી.

પટલની વાતો પટલ જાણે, હાથમાં દાંડો ને ધંટી તાણે.

પટલને ઘેર વિવાહ, ને ઢેડીને ઘેર દોલ વાગે.

પટલને ઘેર વિવાહ, ને પાંચીઓ બોળા પાથરે. (ઢેડી ધુમા-
ધુમ કરે, આંખ આંજે ઢેડી.)

પટલ, પાડો, કુતરો, ને કુકડો, એક જગે સમાય નહીં.

પટેલ પાદરાના, ઘોડી સાદરાની, ને વહુ નાતરાની.
 પટેલ (બ્રાહ્મણ) એક પાટે, ને ઘરની એળ દાટે.
 પટેલ મરે પટલાણી મરે, ને ગોરનું તરભાણું ભરે.
 પટોળાંની ભાત ફાટે, પણ શીટે નહીં.
 પટોળે પડી ભાત, ફાટે પણ શીટે નહીં.

પટ્ટણુ સો ડટ્ટણુ.

પદ્મણુની જન જવા દો, વાણિયાની જન લૂટી લો.

પડતા પર પાડુ, ને વાતુ પર લાતુ.

પડતી પર પચાસ.

પડતે પડતી, ને ચઢતે ચઢતી.

પડ પડ તોડે સદાવડી.

પડશે, તેવા દેવાશે.

પડાઈ પ્રમાણે પુછડું.

પડી આદત ક્યું જાવે ભાઈયા, કાખમાં મારી લાવી દો પાઈયા.

પડી આદત કેમ જાય રે ભૈયા, કાખમાં એ ખાટલાના પૈયા.

પડી એ ભોગવે.

પડી જડી પરાણી, ને હવે રહ્યું રહેલ;

એ જોઈએ અળદ, ને એક જોઈએ બહેલ.

પડી ટેવ, તે ટળે નહીં.

પડી પટોળે ભાત, ફાટે પણ શીટે નહીં.

પડુંચ પડુંચ, તો કહે સદાવડી પડ.

પડેગા, સો યુજેગા.

પડેગી જળ યુજેગી.

પડે તેને પીડ, ને વાગે (મારે) તેને તીર.

પડે તેને પીડ, ને વાગે તેને ભીડ.

પડે તો સદાવડી પડજે, નહીં તો પડતી ના.

પડે પાસો, ને જીતે ગમાર.

પડેલા ઉપર (મુએલાની ઉપર) ધા કરવો ?

પડેલાને સૌ મારવા નિઠ્ઠે.

પડોસણુ છડે ભાત, ને ફેફફડિયા પડે મારે હાથ.

પડોસણુ પડોસણુની સોદ ધાય.

પડોશીએ મરઘી કાપી, તો પોતે સાવરણી કાપી.

પડોશી ગયા જત્રા, આવશે તો હાથ જોડ, નહીં તો જમીનું
લાડવા.

પડોશીનાં પરાણાં, ને ધસી ધસી ભેટણાં.

પડોશીનાં પરાણાં, ને ધાઈ ધાઈને ભેટા.

પડોશીની એ ફેડવા સાર, પોતાની એક ફેડવી.

પડોશીની ભેંસ વિચાઈ, ને ઉપર વાડી જોતાં;

હું જાણું જે બરી ખાસું, પણ બરી વગરના થોધાં.

પડોશીનું કરમ નહીં લેવાય, પડોશીનાં લક્ષણુ લેવાય.

પડોશીને ઘેર લગન, તો છાપરાનાં એ નળીઆંએ ભાગે.

પડશે તેને પીડ, ને વાગશે તેને તીર.

પડ્યા તો કહે નમસ્કાર વળ્યા.

પડ્યા, તો કે દેવને પ્રણામ કરીધો.

પડ્યાને પાટુ મારવું ?

પડ્યા, પણ ભૂસકો તો સાંભળ્યો.

પડ્યા પર પાટુ, ને દાઝ્યા પર ડહામ.

પડ્યા પાછળ પાંચ.

પડયું પચાસ, ને ઉભું સો.

પડયું રોડું, ને ચઢયું ઘોડું (દીસી આવે નહીં).

પડ્યો કહે કે દેવપ્રણામ કર્યો.

પડ્યો તે કોરીનો (દોડીનો), ઉભો તે લખેસરી (લાખનો).

પડ્યો પોદળો, ધૂળ લાઈને ઉઠે.

પડ્યો પોદળો, ધૂળ લીધા વગર ન ઉઠે.

પડે દારસી, વેચે તેલ, જુઓ એ કુદરતકા ખેલ.

મદેસ કરતાં કહડેલ વધતો, ને કહડેલ કરતાં દૂરેલ વધતો,
ને દૂરેસ કરતાં ચરેલ વધતો.

પત ગયલી આવે નહીં (પાછી ન આવે).

પટાવેલો પહાડના પહાડ ઉથલાવે, નહીંતો ડગલું પણ ન ચાલે.

પતાળ પાણી ચલાવે, ને મોરી કોરડી ને કોરડી (મોરી કોરડી રાખે).

પતિવ્રતા ભૂખે મરે, ને કસબણ (છીનાળ) ખાય લાડું;

ગાંડુ થેલા થોડે ચઢે, ને મરદ (ઝલો) ખેંચે ગાડું.

પથ્થર ઉપરની જડ, ઉખડી જતાં વાર શી ?

પથ્થર ઉપર પાણી.

પથ્થર ઉપર પાણી, ભીંજે પણ ભિંદે નહીં;

મૂરખ સાથે વાત, રીઝે પણ યુજે નહીં.

પથ્થર ઉપર પાણી, ભીંજે પણ ભેદે નહીં.

પથ્થર ઉપર પોયણું ન ઉગે.

પથ્થર ઐટલા દેવ કીધા.

પથ્થર કરતાં ઈંટ કુમળી (ઈંટાળો નરમ).

પથ્થર જણ્યો હોત, તો ઘોખીને પણ કામ લાગત.

પથ્થર જોડે રતન ભાંગવું ?

પથ્થર તળે હાથ આવે, તો કળે નિકળે, બળ કરવા જમ્યે,
તો ભાંગી જાય.

પથ્થર તળે હાથ આવ્યો, કળે વળે કઢાય.

પથ્થર તળે હાથ દબાય, તો બળે નહીં, પણ કળે કળે રહી
કાઢવો.

પથ્થરથી ઈંટ કુમળી તે કુમળી.

પથ્થરની કોટે રતન બાંધ્યું.

પથ્થરને પેટે હીરો નિપજ્યો.

પથ્થરને બચકું ભરીએ, તો દાંત ભાંગે.

પથ્થરને (સાથે) બચકું ભરે, તો સામા દાંત ભાંગે(પડે).

પથ્થરનો પહાડ કરવો.

પથ્થરનો ભાઈ ભમરડો.

પથ્થર પડ્યો હોત, તો ઘોભી પણ ઘોષને આશિષ દેત.

પથ્થર પર પાણી, ને ધૂળ પર લીપણ.

પથ્થર પર પાણી, ભીંજે પણ પલજે નહીં.

પથ્થરમાંથી પાણી કાઢવું ?

પથ્થરમાંથી હીરો નિકળ્યો.

પથ્થર સાથે (કાં) પાનું પડ્યું.

પથ્થર સાથે માયું ફેડવું ?

પથ્થર સાથે રતન પછાડવું (ધસવું) ?

પનોતાનું વપરાય, કંઈ અભાગીઆનું વપરાય ?

પનોતો પુત (પુત્ર) પારણામાંથી જણાય, ને રૂડો દહાડો
જહાણમાંથી જણાય.

પનોતો પુત્ર આલામણે મોઘો.

પપઘડ્યા મન ધીર ધર, દેખ દયાલકો ધ્યાન;

અજગર ડશ્યો પારધી, મુઝો ચતુર સુઝન.

પર (અ) સ્ત્રી ચાર, સદા ખુવાર, કાંટોકા બિછાના, ઓર જુ-
તીકા માર.

પરઆધીન, સ્વપ્ને સુખ નહીં.

પરગામનો પાડો, ને ઉંટડીને હળ્યો.

પરગામનો પાડો, ને ઉંટની સાથે હળ્યો.

પરઠ્યું આપે, તેમાં શાનો પાડ ?

પરઠ્યું લે, તે શાનો પાડ ?

પરણવાની ને પટેલાઈની હોંસ કોને નહીં હોય ?

પરણવી બાળ, ને ખાવી ગાળ.

પરણવું ને પટેલાઈ, કોને નહીં ગમે ?

પરણીની હાય, ને કેથી નહીં જાય.

પરણીને પાળે, ને જણ્યાને છવાડે તેમાં કોને પાડ કરે ?

પરણી ખેટી પાટ, ને સાસુનાં કુલાં ચાટ.

પરણે તેનાં ગીત ગાઓ.

પરણે તેની વહુ, નહીં તેની સૌ.

પરોણાનો ભાવ ત્રણ દહાડા તેજમાં.

પરોણા પાસે સાપ ઝડાવવો (મરાવવો).

પરોણી નાતરે દીધી (દેવી ?).

પરોણો આવે, તે પણ પાદતો આવે.

પરોણો ને પશુ, એ ધર ધણી વસુ.

પરોણો પણ પાદતો આવેછે.

પરોણો પરોણાને અળખામણો, ને ધરધણીને બેઠુ.

પરોપકારાય સતાં વિભૂતયઃ

પરોપદેશે પાંડિત્યમ્.

પર્વતી ગાંડ હોળી, ને માણસની ગાંડ કોળી.

પલક એકમાં પહોંચી જાય, ખચર નરસી નહીં રોકાય.

પલાવ હજમ, ને પડોશી અધમ.

પલાળ્યા વગર કંઈ મુડાય ?

પલાળ્યા હોય તે મુડો, ને પાસે હોય તે રંગો.

પલાળ્યું એટલું મુડવું નેછએ.

પલાળ્યું તે ઓડ્યા વગર કેમ આલે ?

પલાળ્યું સારે ઓડાવવુંજ.

પક્ષીત ભાગે, ને ભૂત જાગે.

પક્ષામાં પાંચશેરી, ને પેહરામણીમાં તોલો.

પવનથી આવેલું, પવને જાય.

પળકે પડ્યો પરોણો, ને પેથો પડ્યો ચોર.

પવન પાણી તો મક્કત દીયા, સસતા કીયા અનાજ, ગરીબ
નવાજ.

પશુકા હોત પનૈયા, નરકા કધુ નહીં હોત;

જો નર નરકી કરણી કરે, તો નરકા નારાયણ હોત.

પસાયતામાં ગધેડાં બાંધવાં.

પહેરવાનું થોડું, ને ચોરવા ઘણું.

પહેરવા પૃથ્વી, ને ઓડવા આભ.

પહેરવામાં સૌ નાણું (છે).

પહેરાવો ઓઢાઢો, ને નામ પાડો પ્રમતાંબાઈ.
પહેરીએ ગામને ગમતું, ને ખાઈએ મનને ગમતું.

પહેલાં કરે પાપ, ને પછી માગે માફ.

પહેલાં ખેશ, પછી દરવેશ.

પહેલાં ખોરાકી, ને પછી પોશાકી.

પહેલાં ધરનાં, પછી બહારનાં.

પહેલાંને પાણી, ને છેલ્લાને (પાછલા) કાદવ.

પહેલાં પડોશી, ને વળતા સગા.

પહેલાં પાર પડો, ને પછી બહાર પડો.

પહેલાં પેટનું, ને પછી શેઠનું.

પહેલાં મૂક્યા લાડવા, ને પછી મૂકી-ધપ;

હવે જમણાં બોલતોના, હવે રહેજે ચપ.

પહેલાં મોજ કરે, ને પછી મોત કરે.

પહેલાં લડાવ્યાં લાડ, ને પછી ભાંગ્યાં લાડ.

પહેલાં વહુ ખાતી નથી, પછી વહુ ધરાતી નથી.

પહેલી પૂજા દેવની કરવી.

પહેલી પૂજા પેટની.

પહેલી મારે, તે કદી ન હારે.

પહેલી રાતનાં મરે, તેને પાછલી રાત સુધી કોણ રહે.

પહેલી રાતનું મરે, તેને ક્યાં લગી (સુધી) રહે.

પહેલી રાતે સૌ કોઈ જાગે, બીજી રાતે ભોગી;

ત્રીજી રાતે રોગી જાગે, ચોથી રાતે જોગી.

પહેલું ઘર, ને પછી પર.

પહેલું દુઃખ જે બારણે તાડ, બીજું દુઃખ પાડોશી ચાર;

ત્રીજું દુઃખ જે પૂઠે ચાંદું, ચોથું દુઃખ જે ઘેરું માદું.

પહેલું માફ, ને પછી તાફ.

પહેલું સુખ તે જાતે નથી, બીજું સુખ ઘેર દીકરા;

ત્રીજું સુખ ગુણવંતી (સકર્મી) નાર, ચોથું સુખ કો-

દીએ જાર.

પહેલે ઘરમે, પીછે મસજીદમે.

પહેલે દહાડે પરાણો, બીજે દહાડે પાઈ,

ત્રીજે દહાડે ન ગયો, તો કહાડો ચીચરડી સાંધી.

પહેલે દહાડે પરાણો, બીજે દહાડે પછ ;

ત્રીજે દહાડે રહે, તેની અક્કલ ગઈ (ગુમાઈ).

પહેલે દહાડે પરાણો, બીજે દહાડે ભાઈ, ત્રીજે દહાડે હાથ
પકડીને કાઢે સાલી.

પહેલો એ લાખનો.

પહેલો ધા રાણનો.

પહેલો તે વહેલો (વહેલો તે પહેલો).

પહેર દહાડે સુતી જોડે, ને ના કરે અઘોટ;

હાથી પડીને ઘંટી તાણે, કુતરાં ચાટે લોટ.

પગકે આવે પરાણો, ને લગકે (ગળકે) આવે ઢોર.

પગાય તેટલું પાળીએ, ને ન પગાય તેટલું ફેડક;

જે ચામડાના જંગલ કીધા, તે ચામડાની ખોખ.

પક્ષીનો દગ હાડ્યો, ને માણસનો દગ ચાડીઓ.

ખાંખ પાદશાહની કપાય, પણ નેવ રાંડીરાંડના ન કપાય.

ખાંખી ઝાંઝેલુ વડાણાં ખાકિ (ખાય).

ખાંખો પાણી સીપયા (સિંચવા) નિકળ્યો, ને પંદર જણાં
પગ ઝાલે.

ખાંખો વાડ કરે, ને પંદર જણાં પગ ધરે.

ખાંખાકીઆ ગીરાસ.

ખાંચ આંગળીએ ખાંચો શોભે.

ખાંચ આંગળે ખાંચો સગધો.

ખાંચ કોડે તે પરમેશ્વર.

ખાંચ કોશે પાળો વસે, દશ કોશ અસવાર;

કાંતો નારી કુબારજન, કાંતો કંથ ગમાર.

ખાંચ દગડાની પાદશાહી (સાહેબી).

ખાંચને ઘરકત, ને હજારોને હરકત.

પાંચનો ગોવાળ, ત્યારે પચ્ચીસનોએ ગોવાળ.
 પાંચ પંચ મિલ કીછએ કાજ, હારે છતે ન આવે લાજ.
 પાંચ પાંડવ ને છટ્ટી દ્રૌપદી.
 પાંચ મળ્યા, ત્યાં પરમેશ્વર.
 પાંચ મારું, પચાસ મારું, પણ એક મુડીને ન મારું.
 પાંચ રૂપીઆ લે, પણ પંચાત ન કર.
 પાંચ વરસનો ઘરઘણી, ને સો વરસનો મુતાર.
 પાંચ વસાનું આદમી, ને વીશ વસાનું લુગડું.
 પાંચ સાતકી (સાત પાંચકી) લકડી, જોર એકકા જોજ.
 પાંચસે મળ્યા પીંજરા, ને છસે મળ્યા તાઈ;
 ઝાંપે જઠને ઘેરે ઘાલ્યો, તો મુઘ માખ સાહી.
 પાંચે આંગળાં કંઈ સરખાં છે ?
 પાંચે આંગળી સરખી ન હોય. (કંઈ સરખી છે ?)
 પાંચે કહ્યું, તે પરમેશ્વરે કહ્યું.
 પાંચે કીધું, તે ખુદાએ કીધું.
 પાંચે જોયા પંચાણું, ને પાંચે જોયા પાંચ;
 પૈસે જોયું પાવણું, ડોશી જેઠી જેઠી કાંત.
 પાંચે નામુ જોરાવર.
 પાંચે પર, પચાસે મિત્ર, ને સોએ સગો.
 પાંચે મિત્ર, પચીસે કાકોર, સોએ સગાં (ત્યાં સુધી ખીગાડ
 ન કરવો).
 પાંચે મિત્ર, પચાસે કાકોર, સોએ સગો, ને રૂપીએ ચાકર.
 પાંતી એ વહુની, ગુલામગીરી સૌની.
 પાંતીનો ભાગ (પોંક), પેટમાં દુખતાં (દુખે તો પણ)
 આવો (પડે).
 પાંદડાં દેખીને પનોછ પાંચ વાર પરણ્યો.
 પાંદડાંનો (પાતરાંને) પણ પટતરે સારો.
 પાંદડું પહેરાય નહીં, ને ધૂળ ખવાય નહીં.
 પાંપણે પરિયાણાં.

(૨૫૬)

પાક ત્રેગાની ખેલી, ખેડ માત્રને મેલે ઠેલી.

પાકથી (પાકતાં) લિંબોળી (લિંબોડી) પણ મીઠી થાય.

પાકી કોડીએ કાનો ન ચઢે (ચોંટે).

પાકી કોડીએ કાનો વળગાડવો ?

પાકીને પોરો થવું.

પાકે ઘડે કાંઠો (કાનો) નહીં ચઢે.

પાખડે ખાધી પૃથ્વી, ને ધૂતારાએ ખાધો દેશ.

પાખંડા: પૂજિતા લોકે, સાધુ નૈવય નૈવય.

પાઘડી ન ઘાલીએ દાખી, નખ ન લછએ ચાંપી.

પાઘડીનો વળ છુટશે, ત્યારે જાણશે.

પાઘડીનો વળ છેડે.

પાઘડી પહેરે પુરૂષ (માટીડો) ન થાય (થવાય).

પાઘડીમાં માથું, ને માથામાં પાઘડી (એનું એજ).

પાછલી રાતનું ઉઠવું સાફ, ને નાનપણનું વિચ્ચાયલું સાફ.

પાછળ બુદ્ધિ બ્રહ્મ.

પાછળ મતિ વિપ્ર (બ્રહ્મ).

પાછા એટલા પાપના.

પાછા લુહાર ને લોહું.

પાટણનો ઈબ્રદાર.

પાડ પડોશી ને માખાપ બરાબર.

પાડ પડોશી વસે, ને સંગાતે ગાંડ ધસે.

પાડ આગળ પોપલ્યું.

પાડના પેટમાં દુખે, ને પખાલીને ડહામ.

પાડના મ્હોડામાં એળચીનો મુખવાસ ?

પાડની ઉતાવળે ભેંસ જાણે ?

પાડની ઉતાવળે ભેંસ પાસોવે નહીં.

પાડની પીઠ ઉપર પાણી.

પાડની માને જે પાસનો માર.

પાડાની મા પૂઠેની પૂઠે.

પાડાની લડાઈમાં ઝડાંનો ખોડો.

પાડાને દુઃખ, ને પખાલીને ડહામ.

પાડાને રોગ થાય, ને (ત્યારે) પખાલીને ડહામ દે. (દેવો !)

પાડા પાડીથી કામ છે, કે બલાઈ ખાધાથી કામછે ?

પાડા પાડી શું કરવું, કામ હોય તે કરવું.

પાડા સાથે પોપલ્યું, ને મુઠા સાથે આરી.

પાડી ધાવી જાય, ને પાડાનું મ્હોડું છુંદાઈ જાય.

પાડે પાડા લડે, તેમાં વચમાં ઝડાંનો ખે (ખોડો, ઝાડાનું ખેમાન).

પાડે પાડા લડે, ને ઝડાંનો ખો નિકળે (ખોડો કાઢે).

પાડેવાળે બી અસ્વારમે.

પાડેસ્વાર બી ઘોડેસ્વારમાં.

પાડો કાપે તો પુછડું બી હાથ નહીં આવે.

પાડો ચાલે પાંચ ગાઉ, ને પખાલી ચાલે પંદર ગાઉ.

પાડો, ને ચાલે ત્યારે આડો.

પાડો પાંચ ગાઉ ચાલે, ત્યારે પખાલી પચીસ ગાઉ ચાલે.

પાડોસણને આટો આપો, ઘરનાં ચાટે ધંટી;

છોકરાં તો છાસ પીએ, ને બાવો માગે બંટી.

પાડોશી ઉચલે લાભ, કે (પાડોશી) ઉજળે લાભ.

પાડોશીનું કર્મ ન આવે, પણ સોજ (હોજ) આવે.

પાડોશી શ્રીટીને ઘરઘણી થયા (થવું).

પાણીએ દીવો બળી ગયો (બગડ્યો).

પાણી ખાળે, કે દાણી ખાળે.

પાણી ચોરે ધડીઆળ (ધટી), ને માર ખાય ઝાલર.

પાણી ડોહવે કંઈ ધી ન નિકળે.

પાણી તેરા રંગ કેસા, તો જસમે મિલા વૈસા.

પાણીથી પાતળું શું ?

પાણી નહીં હોય ત્યાં ગરદન મારવું.

પાણીની ગાંસડી બાંધવી ?

પાણી ને તેજ, એક-થાય નહીં.

પાણીને રસ્તે પાણી જશે.

પાણીનો પાનાર, ને તરવારનો મારનાર, (એ એક) ઉતાવ-
ળા જોઈએ.

પાણીનો પાનાર, ને માથાનો વાદનાર ઉતાવળીઆ જોઈએ.

પાણી, પથ્થર, ને પાંદડાં, એ ત્રણ બ્રાહ્મણને દેખીને ધ્રુજે.

પાણી, પથ્થર, ને પાતંગ, એ ત્રણ જોઈબ્રાહ્મણ થાય વાંદરાં.

પાણી પહેલાં પાગ (મોજાં).

પાણી પહેલાં પાળ બાંધવી ?

પાણી પહેલાં મોજડાં (મોજાં મારવાં, ઉતારવાં).

પાણી પહેલાં મોજાં, ગાડા પહેલાં સાંજેલું.

પાણી પીને ઘર પૂછવું, ને દીકરી દઈને કુળ પૂછવું ?

પાણી પીને ઘર શું પૂછવું ?

પાણી પીને પૂછે ઘર, એનું નામ તે પહેલો ખર;

દીકરી દઈને પૂછે કુળ, એનું નામ તે બીજો ખર;

ધીરી કરજ ને પૂછે ઘર, એનું નામ તે ત્રીજો ખર;

હાથ ધાલીને પૂછે દર, એનું નામ તે ચોથો ખર.

પાણી પ્રથમ મોજડી શી ઉતારવી ?

પાણી પ્રમાણે પોયણી, કરમ પ્રમાણે મત;

જે જેવા નર સેવીએ, તે તેમ થાય દ્રવ્યવત.

પાણીમાં આગ લગાડવી.

પાણીમાં દીવા બાળ્યા.

પાણીમાંનો પરપોટો, ઝૂટતાં વારશી ?

પાણીમાં રહેનાર, દૂધમાં મરે.

પાણીમાં રહેવું, ને મગર સાથે વેર (રસણું) ?

પાણી માગે ત્યાં દૂધ, ને ઘોડો જોઈએ ત્યાં હાથી.

પાણી મોર જોડા ઉતારવા.

પાણી રેડે પથ્થર પોચો પડે ?
 પાણી વલોવે માખણ ન નિકળે (ઉતરે; નિપજે).
 પાણી વિના જેમ દહીં ડોળવું, તે ભાંગે ખરું પણ થાય ગોળવું.
 પાણીસે પાણી મિલે, ઓર મિલે કીચસે કીચ;
 ઉત્તમસે ઉત્તમ મિલે, ઓર મિલે નીચસે નીચ.
 પાણો લઈએ, પણ વાણો ન લઈએ (મુસાફરીમાં સાથે).
 પાતરાંમાં કંસાર ચોળીને કુંવારા ઘરે (ચંદ) ઉતારવા.
 પાતડું પહેરાય નહીં, ને ધૂળ ખવાય નહીં.
 પાતળ પેટું, ને સખ સમેટું.
 પાતળા છાણમાં પથરો ફેંકવો નહીં.
 પાતળું પેટ, ને હાંસલાનો કાળ.
 પાત્ર જોઈને દાન કરવું.
 પાત્રાધારે ધૃતમ કે ધૃતાધારે પાત્રમ ?
 પાદ પાદ પીપડી, સઘ જેઠો સીવે, પૂછ તારી આઈને, કાઈ
 પાદા વગર જીવે ?
 પાદરે, જેસીને પરગણાની ખચર (કેવી રીતે મળે ?).
 પાદરે ભેંસ, ને ઘેર ઝડકા (ધમોણાં).
 પાદશાહની પાંખ પીઠે છે.
 પાદશાહની પુંખ (પાંખ) કપાય, પણ રાંડીરાંડના નેવ ન કપાય.
 પાદશાહને ખજાને, ને ચાડીચાની જીભે.
 પાદશાહને મ્હોડે, ને રાજાને ખજાને.
 પાદે સરતું હોય, તો ઝાડે શું કામ ફરે ?
 પાદે સરે, તો હગવા શું જાય ?
 પાદા કરતાં પેચારણ ભારે.
 પાદાની પ્રાપ્તિ ન મળે, ને ગોલમદાજી ઉપર શેરો લખાવવો.
 પાદા વગર ગંધ ન ઉડે.
 પાન ખાઈએ ચેવલી, ને સોપારી ખાઈએ સેવરધની.
 પાન ખાઈને પદમસી થયા.
 પાન ખાધે કપૂરનો વાસ ન આવે.

પાન, પદારથ, સુધડ નરં, વણુ તોળ્યે વેચાય;
જેમ જેમ ભૂમી પાલટે, મૂલ ઘણેરાં થાય.

પાનઆધનો પટકો, ને છભાધને જશ.

પાન સડે, તુરીંગ ચડે, બિઘા બિસર જાય;

ચુલે પર રોટી જલે, કહો ગુરુજી ઉપાય. (ફિરવ્યા વગર).

પાનું ફરે, ને સોનું ખરે.

પાને પડેલું પાલવી લેવું.

પાપ (ખૂન) કદી છુપું નહીં રહે.

પાપ કરતાં પાછું જોવું.

પાપ કરતાં પાછું ન જોયું, પુન્ય કર્યો છે થોડાં;

મરે મુલકના મારવાડી, તે થાય મુખાધનાં ઘોડાં.

પાપ કરતાં વારીએ, ધરમ કરતાં હા;

એ મારગ અતલાવીએ, પછી ગમે ત્યાં જા.

પાપ છાપરે ચઢીને પોકારે છે.

પાપડની કોડીમાં સાંજેલું નાખવું (સરાયું મારવું) ?

પાપડી કહે હું પાંચ લીલવાની, સૌને મન છું પ્રસન્ન;

જો ખાધાની મઝા કરો, તો નાખો લીલું લસણ.

પાપડી ભેગી (મગતી) ઈયળ બદાઈ (શેકાઈ) જાય.

પાપની પોલી, ને સમના સહમુસા ?

પાપની સુન્યત નડ્યા વગર રહે નહીં ?

પાપનું પડીકું, ને દોળખનો દડો, ને સૌથી વડો.

પાપનો ઘડો પૂટ્યા વગર છેવટ રહે નહીં.

પાપનો ઘડો ભરાય, ત્યારે પૂટે.

પાપનો ઘડો ભરાય, ત્યારે મોભપર બેસીને પોકારે.

પાપનો આપ (નુંમૂળ) લોભ.

પાપ પરગટ, ને ધરમ ગુપત.

પાપ બોલે નહીં, પણ બોળે.

પાપ હડકાયું, ઢાંકયું ન રહે.

પાપીએ ખાધી બાળરી(પૃથ્વી), ને વૃતારાએ લીધો દેશ.

પાપીકા માલ પરાયાને ખાયા, ને ઘોખીકા માલ ગદ્દાને ખાયા.

પાપીના પગ (પગલાં), ને ધર્મીની જીભ.

પાપીનું ધન પદ્મે નય, કીડી સાંચરે ને તીતર ખાય.

પાપીનું પગલું (પગલાં), ને ધર્મીની જીભ.

પાપીનો (નું) આવરદા ખૂટે નહીં.

પાપી પાપે પડે.

પાપે પેટ ભરાય.

પામર પુત, ઓર આવલકી (બાપકી) છાયા.

પાયલાનું રૂ, ને પાઈ પૂણી પીંજમણુ.

પાયો માલ પાદશાહનો.

પારકાં કામ (તે) શીખાં.

પારકાં છોકરાંને જતિ કરવાં ?

પારકાં છોકરાંને ભેગી સૌ કરે.

પારકાં પાને સોપારી.

પારકા ધરના ખત કબાલા કરવા ?

પારકા ધણીની વાંસે સતી ?

પારકાનું ઘર, ને ભૂતનો ડર.

પારકા પેટ (પેદા) ઉપર પાટુ.

પારકા પોતાના કરવા દોહીલા છે.

પારકા બાપનો કંઈ આડો.

પારકી અછત, ને પોતાનું અપલક્ષણ જણાય નહીં.

પારકી આશ, ને સદા નિરાશ.

પારકી ગાય, પારકું ખાય, જે હાંકે તેનું નખોદ નય.

પારકી ચેહમાં તે કોણ બળી મરે ?

પારકી છીંડીએ બેસવું, ને કરાંજવું ?

પારકી પંચાત શી ? (શું કામ કરવી ?)

પારકી પીડા કોણ બાણે.

પારકી પીડા, પંચાત પરાઈ, ન કરો મારા માવજીભાઈ ?

પારકી પીડામાં કોણ પડે ?

પારકી પુંછ ઉપર તહેવાર.

પારકી ભૂત પહેલી દેખાય, ને પોતાની(આપણી) ભૂત નહીં
સી જાય.

પારકી મા (જ) કાન વીધે.

પારકી માના મજાશો નહીં.

પારકી મા વગર કાન નહીં વીધાય.

પારકી લેખણ, પારકી સાહી, મતુ કરે(ભણે)મારા માવજીભાઈ.

પારકી સ્ત્રી મા જરાજર.

પારકી હવેલી દેખીને પોતાની છાપરી(જુ'પડી) તોડી(ચુ'થી)
નાખવી નહીં. (નખાય ?)

પારકું નાણું છેડો ફાડે.

પારકું વગોણું, ને જગલાનું જોણું.

પારકું માનું કાન તોડે.

પારકે ઝોટલે બેસવું, ને ખુ'ખારા કરવા ?

પારકે ઘેર પરાણો, ને ધાઈ ધાઈને મળવું.

પારકે ઘેર પહોળા, ને પોતાને ઘેર સાંકડા.

પારકે પાદર પહોળો.

પારકે પુત્રે (નાણે) સપુત્રા ?

પારકે પુત્રે સપુત્રા થવાય નહીં.

પારકે પૈસે દીવાળી (તેહેવાર).

પારકે પૈસે પરમાનંદ, ખાઈ પીને કરે આનંદ.

પારકે પૈસે પરમાનંદ, ને લાલ કુંવરજી કરે આનંદ.

પારકે પૈસે વહેવાર કરવો.

પારકે યાજરે પોંક, માવજીભાઈ કાં પાળા ?

પારકે ભાણે, મોટા લાડવા.

પારકે મોટું પાન આવવાં.

પારકે રોટલે જીંડી ડોર.

પારકે પરાણો, ને ધાઈ ધાઈને ભેટું.

પારનો પાડનારે પરમેશ્વર.

પારસમણીને વાડકે, ભટક માગે ભીખ;
ગાંગડતુંજ પટ્ટાણીએ, ઉંટતણી એ રીત.

પારસીકો મુકો, જેસો તોપકો ગોળો.

પારસી, ને ફરી જતાં વાર શી ?

પારેખ પોતીઉં, હાથમાં ધોતીઉં.

પાલખી પોષશ, ને વાગશે તો રાધશ.

પાલ તાતો (તાન્ને); ને પાલીઓ માતો.

પાલીકી પચાસ કીલએ, દોદો બિચ એકેકી દીલએ;

ખાયખાય, ઔર દુસરી ગાંઠ બાંધ કર લે જાય.

પાવઈ ને પાતો ન ચઢે.

પાવડે પગ, ને બ્રહ્મ ઉપદેશ.

પાવ પલકકી ખમર નહીં, કર લે કલકી આજ;

છવ ઉપર જમડા ભમે; જેમ તેતરપર આજ.

પાવઢાની ઘોડી, ને પોણો દોરામણ.

પાવઢાની પાડી, ને પોણો ચરાઈ.

પાવઢાતું ૩, ને સવાયો (પોણો) પીંજમણ.

પાવેગા સો પાવેગા, ઔર અંધા જોડ લાવેગા.

પાવૈ (પાવૈયા) ને પાતો ન ચઢે.

પાવૈયા ક્યાંઈ ઝાટકે આવ્યા ?

પાવો પાવાને પાપે લેવાશે (જુડે, જશે).

પાવો ભૂંડાને પાપે જુડે.

પાશેર ખાય, તે પઢની.

પાશેરામાં પહેલી પુણી (કંતાઈ છે).

પાશેરે દાર, અચ્છેરે વાર, પોણોશેરે શરાખ, શેર પીએ તેનું
ખાનું ખરાખ.

પાસે તે રંગે.

પાસે ન મળે કોડી, ને ભરી અગ્નરમાં (ઉભી અગ્નરે) દોડી.

પાસે નહીં કોડી, ને અગ્નર લગી દોડી.

પાસે વસે તે જાણે, કે સોડમાં મુએ તે જાણે.

પાસો, નહીં થાય કોઈનો માસો.

પાસો પડે તે દાવ, ને રાજ કરે તે ન્યાય.

પાહાડ પર નાવ ચલાવવું.

પાળાઓ પાઠ્યા ભલા.

પાળે તેનો ધર્મ, ને મારે તેની તરવાર.

પાળેલો કુતરો પગ કરડવા તૈયાર થાય, પણ આખરે તે ડીકાં
સાથે હારમાર થાય.

પાળેલો કુતરો પગ કરડે.

પાળેલો કુતરો પગ ચાટે, ને વખાણી ખીચડી દાંતે વળજે.

પિત્તળને સો ભઠ્ઠીમાં નાખે, પણ સોનું ન થાય.

પીંજરી છોડી પતાકડી લીધ, જળ જેઠસેં આછ ગોળી, તથ
અલ્લા મિયાં ! મેરી પીંજરી ભલી.

પીંજરી પચમાં, ને હજમડી વચમાં.

પીંજરી પેં, મલીદો કીધો મેં, ને ખાસડાં ખાધાં તેં.

પીંજ્યો પીંજ્યો ને ૩ ને ૩.

પીછોડીમાં ઘાલીને પથ્થર મારવો.

પીછોડીમાં પાંચશેરી ઘાલીને મરવી ? (મારે તે ખોટો.)

પીઠનો સાચવનાર પરમેશ્વર.

પીઠ પર મારો, પેઠ પર ન મારો.

પીઠ ભલી, તો જગ ભલી.

પીડી ચોળે, વર નહીં પામે.

પીડી ચોળે, વર્ણુ ન પાલટે.

પીડા પતી, તોડે પગેજ વળગીછ.

પીઠર ઉપર પીઠણ શી ?

પીપળ પાન ખરંતાં, હસતી કુંપળિયાં;

મુજ વીતી તુજ વીતસે, ધીરી આપડિયાં.

પીપળેથી પડ્યો, તો ઠેંકણેઠેં.

પીળે પી, જળ નિકલ વચગા છ, તથ કોઈ ના કહેગા પી.

પીરકી ગત મુજવર વાળે.

પીરની માનતા (કરામત) મુબ્બર વધારે.

પીરની વાત મુબ્બર જાણે, ને મુબ્બરની વાત પીર જાણે.

પીરનો મહિમા મુબ્બર વધારે.

પીર મર ગયે, પેગંબર મર ગયે, મર ગયે જંદા જોગી;

જતિ, સતી, સન્યાસી મર ગયે, મર ગયે વૈદ ને રોગી.

પીરસણુ વગે જમાય, વગ ન હોય તો પાછો જાય.

પીર સરસ કે આકીન ?

પીર સાહેબ જલ્લયાં લઉં, મેંતો હસતીથી.

પીલુ ગાળે ચાંચ પાકી.

પીવા પુમડું પાણી મળે નહીં, ને માંડું નામ દરિયાવખાં.

પીળું એટલું સોનું નહીં.

પુંજઆની (ગોકળીઆની) માએ ગૌત્રાટ ઉજવ્યો.

પુંજઆની મા ગૌત્રાટ ઉજવી રહી.

પુંજ ઘટી, ને ઉંધ (ઉખ) વધી.

પુછડે ખાંડો, ને મ્હોડે ખાંડો.

પુણ્યે પાપ ઠેલાય (ઠેલારો).

પુઠીનાં વેગણુ પુઠી મારવાં.

પુત લેતાં પરણ્યો ગયો.

પુત્રનાં લક્ષણ પારણામાંથી જણાય.

પુત્રનાં લક્ષણ પારણામાંથી, ને વહુનાં લક્ષણ પારણામાંથી.

પુત્ર હીનકા ધર સૂતા, વિદ્યા રહિતકા હૃદય સૂતા, દરિદ્રીકા સ-
ખ સૂતા.

પુત્રો ન પુત્રી.

પુન કરતાને વારે, તેને ધાલે (ધાલો) જમને ખારે (હારે).

પુન કરે તેમાં પડોસણુને શાનો પાડ ?

પુન કીધેલું (ધરમ કીધેલો) આડે આવે.

પુનના કરતાં પાંગળાં, ને ધરમનાં કરતાં આંધળાં.

પુનમનો પડવો, અમાસની ખીજ, વગર (અણુ) પૂજ્યું
મુરત, તેરસ ને ત્રીજ.

પુનમ પાળે પનોતી, ને અમાસ પાળે અભાગણી;
જે નહીં પાળે વડો દિતવાર, તે જાય ઠોકર ખાતી.

પુન્ય પાપને ઠેલે-પુન્યે પાપ ઠેલાય.

પુન્યે જાય, ને પાપે ક્ષાય.

પુરુષના નસીય (કર્મ) આડું પાંદડું.

પુરુષનું નસીય (ભાગ્ય) પાંદડા તળે.

પુરુષ પ્રયત્ન, ઈશ્વર કૃપા (આશ્રય).

પુષ્પનાં પાણી, ને અમૃતવાણી, હાથમાં માળા, ને તુંમડામાં
ધાણી.

પુષ્પનો પુળો, અશ્લેષાની ઉડળ, મધાનો ભારો, પુર્વાનો ચારો.

પૂછતાં પૂછતાં લંકા (પુણે) જવાય.

પૂછતા નર પંડિતા—પૂછતો નર પંડિત થાય.

પૂછ મેરે અચેતકું.

પૂછવું સોને, કરવું પોતાનું.

પૂજે તો દેવ, નીકર પથ્થર.

પૂઠના ખાય, પણ સનમુખના ન ખાય.

પૂઠનું ઘર, ને પડોશીનું રણ.

પૂઠનું ઘર, ને પડોશીનો ડર.

પૂઠ પાદશાહની છે.

પૂઠ પાદશાહની, ને મ્હેં વાઘનું.

પૂર પહેલી પાળ.

પૂર કરવું, કે પૂરા થવું.

પૂર્વા, ને કણુળી એઠા ઝુરવા.

પૃથ્વીકા નર પંડિતા.

પૃથ્વી સારી છે કે સર્વને હીંડવા દે છે.

પેંગડામાં પગ, ને બ્રહ્મોપદેશ.

પેન પીને તેન રાખવું.

પેટ આગળ પેટુ, તો આગળ કોને તેડું.

પેટ ઉઘાડીને કોઇ જોતું નથી.

પેટ ઉપર ટીકા.

પેટ ઉપર પોટલો (પોટલું).

પેટ કરાવે વેદ.

પેટ કે પાલું ?

પેટ ચોળીને શળ ઉપજવવું (તેમાં શો ફાયદો ?)

પેટ છે કે પરગણું ?

પેટ જેવું પાલું, તેને કોઈ નહીં વહાલું. (કોણ વહાલું ?)

પેટનાં નહીં ખાજે, તો પૂઠનાં શું ખાજે ?

પેટનાં (નું) પેટ, ને પોંચાડે ઠેઠ.

પેટની આગ પેટ જાણે.

પેટની આશા સૌ કરે.

પેટની દાઝે, નહીં તો (કે) લોકની લાજે.

પેટની પીડા માથું ન જાણે.

પેટની વાત પરમેશ્વર જાણે.

પેટને પૂરાં નહીં, ને ઝોટીંગ (ઝોટંગશા, પડોશી) ને વડાં.

પેટને વાયદાં ન થાય (ન હોય).

પેટનો કાદવ કાઢીથી ખસેડાતો નથી.

પેટનો બળ્યો, ગામ બાજે (લગાડે).

પેટ પડ્યા સાપ પણ પાળવા (પાલવવા, ઉછેરવા) પડે.

પેટ પર પગ દેવો નહીં.

પેટ પાડ્યું, ત્યાં કોને કહીએ.

પેટ પાડ્યું (ફાટે), ત્યારે પાટો ક્યાં (કોને) બાંધે (બાંધવો ?)

પેટ પેટ અધરણી ન હોય.

પેટ ફાટે તે ખમાય, પણ જેઠાણીને હાથે જમાય.

પેટ ફાટે તે ખમાય, પણ જેઠાણીનો તાનો નહીં ખમાય.

પેટ ફાટે તો ખમીએ, પણ જેઠાણીની વાદે જમીએ.

પેટ ફાટ્યું, ત્યાં પાટો ક્યાં બાંધવો ?

પેટ બજે, ને પીએળ નિકળે.

પેટ બળ્યો, ગામ બાજે.

પેટ બાળીને કુતરાંને ધાલવું ?

પેટ બાળીને સાંતતી ના, ને દીવો બાળીને કાંતતી ના.

પેટ ભર્યા, સો ભંડાર ભર્યા.

પેટ ભર્યું (ભરાયું), એટલે પાટણ ભર્યું (ભરાયું).

પેટમાં ફૂવો (ઉઠ્યો), ને વરઘોડો જૂઓ.

પેટમાં કોઇ પેસી નિકળતું નથી.

પેટમાં ખાડો, ને માથે મોટી પીએળ.

પેટમાં છોકરું, ને નામ પાડો (પાડે) છીરો.

પેટમાં, તે પેટીમાં, ને હાઠ બહાર, તે કોટ બહાર.

પેટમાંથી કાઢ્યું, કંઈ હાંલ્લીમાંથી કઢાય ?

પેટમાં દરદ, ને પખાલે (પખાલીને) ડહામ.

પેટમાં દરદ હોય તે ઢાંકીને ફરાય, પણ માથે કરજ હોય તે
નહીં ઢંકાય.

પેટમાં નહીં મળે રોટિયાં, તો સખ વાત મોટિયાં;

પેટમાં પડે રોટિયાં, તો સખ વાત મોટિયાં.

પેટમાંનાના દોપથી, કેડપરનાને માર્યું.

પેટમાંનાને સાડ, કેડપરનાને મારી નાખવું ?

પેટમાંને ભરોસે, કેડમાંનું ખોયું.

પેટમાં પડી ખીચડી, ને ભવનાં દુઃખ વિસરી.

પેટમાં પડે રોટિયાં, તો સહે કલામ મોટિયાં.

પેટમાં પાશેર પાણી નહીં, ને નામ તો વહેવારીયા લખાય.

પેટમાં પાશેર (પુમડું, પવાલું) પાણી નહીં ને, મેરા નામ
દરિયાવખાં.

પેટ મૂકીને કોઈ આવે નહીં.

પેટમે પડે યુંદ, નામ રખા મહમુદ.

પેટ લાગતું ખાવું.

પેટવરામાં પુન્ય વરો.

પેટ શું પાટણ (પેટલાદ) ગયું છે ?

પેટ સરખું પાણું, તેને કોઈ નહીં વહાણું.

પેટ સર્વને વળગ્યું છે (લાગ્યું છે).

પેટ સામા ગુડા.

પેટ સૌને વહાલું છે (લાગ્યું છે).

પેટે પાટા બાંધવા ?

પેટે પાટા બાંધીને પણ દેવું પૂરું કરવું પડે.

પેહું પેરે નિકળે.

પેદા બી થયા, ને પીર બી થયા.

પેઘેલું પરાણું, ને પજોટલું દોર.

પેઘ્યો આવે પરાણો, ને લખકે આવે દોર.

પેઘ્યો પરાણો, ને પેઘ્યું દોર, (આદર દેખશે તો આવશે).

પેઘ્યો ઘરમાં પેસે ચોર.

પેમલી જણે, ને પેમલો સુવાવડ ખાય.

પેરણામાં સૌ નાશું.

પેલે જન્મ ખવાડ્યું હોય, તો ખાય કેની ?

પેલો રહ્યો જાળમાં સોની.

પેસેકી નીશા હોધ.

પૈ, તારી અક્કલ ગઈ.

પૈની પેદાશ નહીં, ને ધડીની નવરાશ નહીં.

પૈસા આવે સો સખ અક્કલ લાવે, પૈસા જાવે સો સખ અક્કલ
જાવે.

પૈસા કંઈ ઝાડે ઉતરે નહીં.

પૈસા તોફે ભરમીજલસમાં હસ્યા, નહીં મળે પૈસા તોફે ભર-
મીજલસથી ખસ્યા.

પૈસાથી કોઈ પૂરું નથી, ને અક્કલથી કોઈ અધુરું નથી.

પૈસાદારનાં છોકરાં ધુધરે રમે.

પૈસાદારના સૌ સાળા થાય, પણ ગરીબના કોઈ બનેથી પણ
ન થાય.

પૈસાદારને શરમ નહીં, ને ગરીબને અક્કલ નહીં.

પૈસાનાં કંઈ ઝાડ ઉગતાં નથી. (ઝાડ ઉગેછે ?)

પૈસાના કંઈ વેશ આવતા નથી.

પૈસાના ચાળા.

પૈસાના સૌ સાથી છે.

પૈસાની બહેન, ને કુલાળી મેલ.

પૈસાનું તુપ, ને તુપનો પૈસો.

પૈસાને શું મધ મેલીને ચાટે ?

પૈસાનો કાંઈ પૂરો નહીં, ને અકલનો કાંઈ અધુરો નહીં.

પૈસાનો ખેલ.

પૈસા બડી પ્રશામત, પૈસા બડી સલામત, પૈસા બડી હનમત.

પૈસા મૂકવાની જગા મળે, પણ વાત કરવાની જગા નહીં મળે.

પૈસા વગરનું હવતર બબ્બું (જોંટું).

પૈસા વગરનો થેલો, ને સાચુ વગરનો મેલો.

પૈસા વધે, તેમ લોભ વધે.

પૈસાવાળાના સૌ સગા (દોસ્ત) થવા જાય.

પૈસાવાળાની બકરી મરી, તે બધાં ગામે જાણી.

ગરીબની છોકરી મરી, તે કાંઈએ નહીં જાણી.

પૈસાવાળાને હાથ પિત્તળનું કડું સુન્નાનું લેખાય, ને ગરીબને

હાથ સુન્નાનું કડું, પિત્તળનું લેખાય.

પૈસા વેર કરાવે.

પૈસા હાથમાં, તો દોસ્ત સાથમાં.

પૈસે આછ, પૈસે બાછ, ને પૈસા વગરની નહીં સગાછ.

પૈસે ખોયો પાવલો, ને પાવલે ખોયા પાંચ;

પાંચે ખોયા પંચાણું, કાશી બેડી બેડી કાંત.

પૈસે હવાતું હોત, તો તાલેવંત(નાં) મરત નહીં, ને ગરીબ

ને ઓરિયો રહેત.

પૈસે પીટણી, ને દોકડે દડબડી.

પૈસે પૈસાદાર થવાય.

પૈસે હાલ, ને પૈસે ગાલ.

પૈસો એક લોંડી છે.

પૈસો કોઈનો રહ્યો નથી.

પૈસો ગયો પાછો આવે, પત (નોક) ગઈ પાછી ન આવે.

પૈસો જાય, તેનો પ્રાણ જાય.

પૈસો જાય, ત્યારે (તેની) અક્કલ પણ જાય.

પૈસો ઠકો લો, ને મને શેઠ (પટેલ) કહો.

પૈસો તો વાધને કુલે મધ.

પૈસો દેખી મુનિવર ચળે.

પૈસો પૈસાને વધારે (પેદાકરે).

પૈસો બચાવ્યો, તે પૈસો રહ્યા બરાબર છે.

પૈસો મારો પરમેશ્વર, ને બાયડી મારી શુર;

છૈયાંછોકરાં શાગિયામ, તો કોની સેવા કરે.

પૈસો મારો પરમેશ્વર, ને સ્ત્રી મારો શુર;

સાધુસંત તો છૈયાંછોકરાં, સેવા કોની કરે.

પૈસો સૌને વહાલો છે.

પૈસો હાય, તેનો છોકરો ધુધરે રમે.

પોંક નહીં તો પાપડીઓ.

પોતીનો પોંક પેટમાં દુખતાં પણ આવો.

પોંક બતાંસાં, ને કડક રેવડી.

પોચી મટોડી કોપરિયે ખણાય.

પોચે તેને હાડે વિસમે છે, ને બ્યાં લાગે ત્યાંથી તો ભાગે છે.

પોઢીઆ મોર છાંટ.

પોત પોતાની જાતપર જાય.

પોત પોતાને ગમ્યું, તે સર્વ કરતાં રહું.

પોતાકો વાંક, ને પારકું દુઃખ કોઈ નહીં જાણે.

પોતાનાં અપલક્ષણ, ને પારકી અછતની ખબર પડે નહીં.

પોતાનાંજ લડીઆં, ને પોતાનોજ બરડો.

પોતાના ઉપર પોતેજ દુઃખ લાવે.

પોતાના ધરને કોઈ આગ નહીં લગાડે.

પોતાના ધરમાં આવતું કોને નહીં ગમે ?

પોતાના ઘરમાં (મનમાં) મોતીના ચોક સૌ કોઈ પૂરે.

પોતાના ઠાંટીઆ પોતાનાજ ગળીમાં આવ્યા.

પોતાના પગનું ખાસડું પોતાનાજ માથામાં મારે.

પોતાના પગપર પોતે કુહાડો મારવો ?

પોતાના પેટની આગ પોતેજ જાણે.

પોતાના પેટમાં પોતેજ પાણી મારવી ?

પોતાના રોટલામાં મીઠું કોણ નાખે ?

પોતાના વાંસાનો વાંક કોઈ ન દેખે.

પોતાના હાથનું બાજેલું સાઈ, પણ પરાયા હાથનું દારેલું માહું.

પોતાની એથ સૌ કોઈ ઢાંકે.

પોતાની ઘેર (કચર) પોતેજ ખોદે ?

પોતાની છરી, ને પોતાનુંજ ગળું.

પોતાની જાંગ ઉઘાડી કરીએ, તો નાગા દેખાઈએ.

પોતાની છાંદગી સૌને ખ્યારી (છે).

પોતાની મઢી (ઝુંપડી)માં સૌ જોરાવર.

પોતાની માને કોઈ ડાકેણ ના કહે.

પોતાની માને કોણ ડાકેણ કહે ?

પોતાની મીનમાં કુતરો જોરાવર.

પોતાની વહુને કાણી કોણ કહે ?

પોતાનું અપલક્ષણ, ને પારકોજ સર્વે ઢાંકે.

પોતાનું ખાઈને, પરાઈ (પારકી) નિંદા કરવી ?

પોતાનુંજ ખાસડું, ને પોતાનું માથું.

પોતાનું નાક કાપીને (વાઢીને) સામાને અપશુકન કરવા ?

પોતાને ઘેર બાધા મંગળ, ને પારકાને ઘેર બાધા મંગળ
(ધવળ મંગળ).

પોતાને દાંતે પોતાની કચર ખોદે.

પોતાનો કુહાડો પોતાના પગપરજ વાગે (પોતાનાજ પગપર).

પોતાનો છવ સૌને ખ્યારો (છે).

પોતાનો વાંસો ને વાંક કોઈ નહીં દેખે.

પોતા વટમાં કામ નહીં પાડીએ.

પોતે હોય, તેવો ખીજને જાણે (લેખે, દેખે).

પોથાં તે થોથાં, ને ડાયાં તે સાયાં.

પોથાં તે થોથાં, ને પાડે તે સાથે.

પોથીમાંનાં રીંગણાં.

પોદળો પડ્યો ધૂળ લઈ ઉખડે (ઉડે).

પોપટ બોલવા શિખીને બંદીખાને પડે.

પોપાંબાઈનું રાજ, ને ખરે બપોરે બાણુનું.

પોમલી જાણે, ને પોમલો સુવાવડ ખાય.

પોચું તેટલું મોતી.

પોર મોઈ ડોસી, ને હોણુ આવ્યાં આંસુ.

પોર મોઈ સાસુ, ને હોણુ આવ્યાં આંસુ.

પોલા દેખ કે પેઠ જા.

પોલું તે વાગે.

પોલે પાને ભગવાનદાસ, ને લુગડાં પહેર્યાં સો પચાસ.

પોસ, ને ઘરમાં મુંડી ખોસ.

પોસ, ને પેટમાં (ચુલામાં) મડીયા ખોસ.

પોસ, ને મડીયા ખોસ.

પોસ પાણીમાં પાંચસે પૂર્વજ.

પોસ, હાંડી સોસ, સાસુ રોપ, ને વહુ સંતોષ.

પોહોર દહાડો ચઢ્યો, ને પેટમાં ખાડો પડ્યો.

પોળી પૂટી, ને પુરણુ નિકળ્યું.

ખ્યાજ ખાધે કંઈ કપૂરનો વાસ આવે ?

પ્રથમ આસે મહિડા ભક્ષણમ.

પ્રભુ જેને રાખે, તેને કોણુ ચાખે.

પ્રભુને ઘેર અવજો ન્યાય નહીં હોય.

પ્રભુ પળમાં ચ્હાય તેમ કરે.

પ્રયત્ન વિના પ્રારબ્ધ લંગડું (લૂડું).

પ્રયત્ને પ્રભુ, ને યત્ને વિભુ.

પ્રયત્ને પ્રભુ સલાય.

પ્રવૃત્તિમાં શું પ્રીત, ને નિવૃત્તિમાં વસવું;

કહે અખા એ જે ન બને, લોટ ખાવો ને ભસવું.

પ્રમુતાની પીડા વાંઝણી (વંધ્યા) શું જાણે ?

પ્રાચૂર્ણકને સર્પ શી રીતે મરાવાય ?

પ્રાણ ને પ્રકૃતિ સાથે જાય.

પ્રાલબ્ધમાં હોય તે થાય.

પ્રીત એરી કીછએ, જેસો ટંકણ ખાર;

આપ જલે પર રીઝવે (પરકુ રખે), ભાંગ્યાં સાંધે હાડ.

પ્રીત કરીએ અસરાદ્દી, જેસો શિરકો બાલ;

કટે કટાવે શીર આવે, કબુ ન છોડે ખ્યાલ.

પ્રીતતો પિત્તજ, ને સગપણ તે સોનું.

પ્રીત ત્યાં છોછ શી ?

પ્રીત ત્યાં પડદો કેસો, ને પડદો ત્યાં પ્રીત કેસી.

પ્રીત પિત્તજ, ને સગાઇ સોનું.

પ્રીતમાં રીત હોય નહીં.

પ્રેમ ને પ્રભુતામાં ભાગીઓ પાલવે નહીં.

પ્રેમને પ્રાલબ્ધ નથી.

પ્રેમે પ્રાણ ટકી રહે, પ્રેમે પ્રાણ ન જાય;

પ્રેમે પ્રાણ અપાયછે, પ્રેમે પ્રાણ રંખાય.

દ્ધનું પલ્લુ માશીને, ને માશીનું દ્ધને.

દ્ધીરડીનું ધ્યાન સુધામાં.

દ્ધીરની ઝોળીમાં હાથ નાખવો (એ સાઈ નહીં).

દ્ધીરનો (સાંધનો) તકિયો, જેને ગમે તે બેસે.

દ્ધીરાં નચિંત, કે જ્યાં સુતા ત્યાં મસીત.

દ્ધીરાં મસીત, ને જ્યાં પડયા ત્યાં નચિંત.

દ્ધત નામ પછાડી રહે છે.

દ્ધેતીના દ્રાવણ,

ફટ કરીને કહે, તો ગામ બહાર જઈને રહે;

નફટ કરીને કહે, તો ગામમાં આવી રહે.

ફટને ફટ હોય નહીં.

ફડશ મૂકી આખાને ખાવા ન ધાવું.

ફતેહના ડંકા.

ફરતાં કરતાં તરતાં ધણાં.

ફરતા ફરતી છાંયડી છે.

ફરતી છાંઈ.

ફરરર ફું, ને ઘેર જઈને ખાશે શું ?

ફરી ફરીને બાપનું બારમું, ને બાઈડીનું અધરણી આવતું નથી.

ફરી ફેફ, ને રાજના રોગ.

ફરી યત્ન કરો.

ફરે કપાળ, તો શું કરે ભૂપાળ.

ફરે તે ચરે, ને બાંધ્યું ભૂખે મરે (બેઠો ભૂખે મરે).

ફળ ટુંકું, ને બીજ મોટું.

ફળનાં ઝાડને સૌ કોઈ પથ્થર મારે.

ફાંસ કાઢતાં પેસે સાલ—ફાંસ કાઢતાં સાલ પેટું.

ફાંસુતી ફઈ, ને ફસડે મુઠ.

ફાંસુતી ફાઈ, ને અથડાઈ મોઈ.

ફાટાં કપડાંએ તો લાજ, ને ઘરડાં માળાપે તો ગાજ.

ફાટાં લુગડાં ને ઘરડાં માળાપ કાઢી નખાતાં નથી.

ફાટામાં (ફાટેલામાં) સૌ પગ ધાલે.

ફાટે તૂટે કપડે, પણ ઘર દિલ્હીમે.

ફાટેલ લુગડાં ને ગરીબ માળાપે લાજવું નહીં.

ફાટેલ લુગડે લજ્જાએ, પણ ઘરડે માળાપે લજ્જાએ નહીં.

ફાટે લુગડે ને ઘરડે માળાપે શું લાજ છે ?

ફાતડા રૂવે ક્યાંયનું ક્યાંય, ને વાણિયો ઝાડકે માંયનું માંય.

ફાલી ફુલીને ગધેડા બનવું.

ફાલુ ને વળી વીંછીએ કરડ્યો.

કાવે તેવું વેતરવું.

કાવેના કોહલાએ વાવણ પકડી.

કાવ્યો (ગવ્યો) વખણાય.

કાસપુસની તાપણી, ને પરદેશીની પ્રીત.

શીકર ખુરી ચીજ છે.

શીકાં ખાંડે દાણો નિકળે નહીં.

શીર શીર બનિયા ગુડ નહીં દેવે.

શીરખી આઠા ખુટા.

કુચડનાં ઉઘાડે કોણુ ને દે કોણુ ?

કુચડને ઘેર જોડ કમાડ, ઉઘાડે કોણુ ને અડકાવે કોણુ ?

કુચડને ઘેર કુચડ ગઈ, ને ગાલે ગઠોરા દધને રહી;

ઉઠોરે કુચડના ધણી, અન્ન થોડું ને માખો ધણી.

કુચડનો મેલ ફાગણે જાય.

કુચડ રાંડને પાથરતાં વહાણું થાય.

કુઈ આવી દીસે, ને મારાં છોકરાં બહીશે, માસીને તો તેડ,

મણુની માગણુ તલ, ને માસીને ભાણે ભર.

કુઈ તેવી ભત્રિણ, ને દાંત તેવી ખત્રીશી.

કુઈની ખારક આંખો કાઢે.

કુઈની ફાફલીઆરી સારી, કુઓ ગયો ન સારી (નવસારી),

ને લાંથી લાવ્યો કસારી.

કુઈ, ને થંડા પાણીની કુઈ.

કુઈ, ને પાછલી રાતે મુઈ.

કુઈને મુછ હતો, તો કાકાજી કહેવાતો.

કુટ કાકડી તુરિયાં, ને કારેલાંનું શાક;

તાવે સંદેશો મોકલ્યો, આજ આવું દે કાલ.

કુલકી કળી, મેરા શિરપર ધરી, અરધી મેં જમીનમે ગરી,

પિયુ આવે સો પૂછું, ભાર ઉંચકે સો જીવે ક્યું ?

કુલ તો કપાસકા, ઓર કુલ કાચકા,

દૂધ તો માયકા, ઓર દૂધ કાચકા,

પુત તો ગાયકા, ઓર પુત કાયકા,
રાજ તો મેઘરાજ, ઓર રાજ કાયકા.

કુલ નહીં, ને કુલની પાંખડી.

કુલ પડ્યું કે ચોસર ચુંચવાની વાત.

કુલ ફટાકીયા, ને કુલનાં છાણાં, ઘેર જાય ત્યારે કલેદાં કાણાં.

કુલ ફટાકીયા ફાંટમાં છાણું, ઘેર આવ્યા કલેદું કાણું.

કુલ કુલ્યાં કુવારાં, ને કાણીઓ કહે મને પરણાવો.

કુલબાઈના કાંત્યામાં કાંઈ ફાદો હોય ?

કુલાસાની ફાઈ, ને કુલાં ફૂટી મોઈ.

કુલીને દેડકા બનવું ?

કુલીબાઈની કુલ, ને છોકરાં ખાય ધૂળ.

કુલીબાનું કુમતું.

કુલીમાનો ફાકડો, ને ઓરમાન માનું હેત.

કુલે તે કરમાય.

કુવાના બાપનું શ્રાદ્ધ.

કુસિયાળા હજો, પણ ઓસિયાળા ન હજો.

ફૂટનારીને ઝોકો.

ફૂટી ખમાય, પણ દીકી (દેખી) ન ખમાય.

ફૂટી સહેવાય, પણ આંજી (દેખતી) નહીં સહેવાય.

ફૂટેલું મોતી, ને તૂટેલું મન, સાંધી નહીં શકાય.

ફૂટેલું મોતી હાથ નહીં આવે.

ફાઈની ખારેકો આંખો કાઢે.

ફાઈને મૂછો હોય, તો કાકો કેમ ન કહેવાય.

ફાકટકી ગાડી, ફાકટકા ખેલ, ઓર બંદેકા ટચકારા.

ફાકટની કુઈ, ને અફળાઈ મુઈ.

ફાકટની કુઈ, ને કુલાં ફૂટીને મુઈ.

ફાકટ ખીચની, ને કરે બગાઈ.

ફાકટ ખીસની, ને તેલનો હલવો.

ફાકટ મિલે તો હમકુ બી સુનાઈઓ, મગર ભાગ તુમારે શિર.

બંદા ખાય, કે તાપે,—બંદા ખાવે, ઓર તાપે.

બંદા તો ઝમોલ ઝમોલકે ખાય.

બંદા લડાવે પળી પળી, ને રામ લડાવે કુખ્યા.

બંધાણી ને બાયડી, બેઉના એક સ્વભાવ;

મ્હોડે મ્હોડે ના કહે, લીધા ઉપર ભાવ.

બકરામાં સાવજ પડ્યો.

બકરીકી મા બચ્ચેકી કબ તલક ખેર માગે.

બકરીનાં મ્હોંમાં કાળીંગડું હોય નહીં.

બકરી બી મેરી.

બકરી બીલાં ભાંગતાં શિખે.

બકરં કાદતાં ઉટ (ઉટિયું) પેસે (પેહું).

બકરં કાદતાં પેહું ઉટ.

બક્ષીસ લાખોની, ને હિસાબ કોડીનો.

બખત આવે બાંકા, તો ગધેકુ કહેના કાકા.

બગલમેં છુરી, મ્હોંમાં રામ રામ.

બગલમેં લડકા, શહેરમેં ઢંઢેરા.

બગલાને ડોળે લાભ.

બગાસું ખાતાં સાકરનો ગાંગડો મળ્યો.

બચ્ચું તે બરં.

બજારમાં ચાર, ને વાડીમાં અઢાર.

બડા ઘર, ભૂતકા ડર.

બડા બડાઈ ના કરે, ઓર બડા ન બોલે બોલ;

હીરા મુખસેં ક્યું કહે, લાખ હમારા મોલ.

બડી ચીજ કે ગાંઠ રૂપૈયા, (બીજાએ કહ્યું કે નહીં) બડી

ચીજકે છનકું સાતપાંચ લૈયા, મારે થપ્પડ ઓર છીન

લે રૂપૈયા.

બડી બડી ખાતાં, ને બગલમેં હાથાં (ઈંટાં).

બડી બી બડી બી અપને મિયા જમાદાર હુએ, તોકે જમા-

દાર લાતે મરેંગે, ઓર તું પીસતી મર જઈગી.

બડી ભેંસે પાડે જણ્યો.

બડે બડેકુ દુઃખ હયે, છોટેસેં દુઃખ દર;

તારે સખ ત્યારે રહે, ગ્રહે ચંદ્ર ઓર સૂર.

બડે બડેકુ દેખકે, છોટે ન દીજે ડાર;

કામ પડે સોયકા, તખ ક્યા કરે તરવાર.

બડે બાપકે પૂત.

બડે ભાઈ તો બડે ભાઈ, ને છોટે ભાઈ તો સુભાન અસ્લા.

બત્રીસ ગોધા ખાય, ત્યારે બત્રીસ લક્ષણો થાય.

બત્રીસ તેલ નહીં કરે, તે બત્રીસ દાંત કરે.

બદી કરેગા સો પાવેગા, ને નેકી કરેગા સો આગે આવેગા.

બધા પાલખીએ બેસે, ત્યારે ઉંચકે કોણુ ?

બધું ગામ ઘોરે, ત્યારે ઘેલી ઘેંસ ઓરે.

બનિયા ઓરે (જોડે) પળી પળી, ને રામ ઉઠાવે કુખ્યા.

બનિયાને બકરી મારી, મેં કાયકુ કહું ?

બનિયા શીર શીર ગુડ નહીં દેવે.

બપઘકે મન ધીર હે, દેખ દયાલકો કામ;

અજગર ડસ્યો પારધી, ઉડ ગયો ચતુર સુન્નન.

બક્ષા સો નક્ષા, ઓર વા સો ધા.

બબા બિનાતો બાજદો.

બમ ગોધો, ને ચપટી ચણા.

બમનકી ગઈ બછરી, રાવણકી ગઈ લંક;

દોનો દુઃખ સમાન હે, એ રાજા ઓ રંક.

બરછી ખોવાય, ને ગોળામાં ગુઓ.

બરછી તો અધી હૈ, લેકીન તુમતો અધે નહીં હો.

બરાબરીસેં કીજીએ વિવાહ, વાદ, ઓર પ્રીત.

બરોબરીઆથી બાથ ભીડવી.

બલ બ્રાહ્મણ ને બાળ, એ ત્રણના વિવાહ કાળ;

બૈરી બિલાડી ને બલા, એ ત્રણને વિવાહ ભલા.

બલાડીના પેટમાં ખીર ટકે નહીં.

બસાડીનું બગીચું સાત ઘેર ફરે.

બસાડીને છીંક આવી.

બસાં કુત્તાં ને બ્રાહ્મણાં, સાંઠાં ને સુતારાં;

આયપત થોડું (વહેંચવાં થોડાં) ને વેર ઘણું (ઘણાં),

એ છઠ્ઠાં ચુનારાં.

બહાર ફરે ગોકુળભાઈ, ને ઘરમાં ફરે મંગળભાઈ.

બહાર બકરી, ને ઘરમાં વાઘ.

બહાર મિયા અબેતબે, ઘરમે ચુએ પકે.

બહાર લાખનો, ને ઘરમાં કાખનો.

બહુચરાછતો કુકડો છતો ન રહે.

બહુ તાંતણે બગીચું—બહુ તાંતર બગીચું.

બહુ દોડે, તે (બહુ) થાકે.

બહુ બોલ, તે બાંઠો.

બહુ બહીએ, તેને બહુ ખાય.

બહુ રણીઆને રણુ નહીં, ને બહુ દુખીઆને દુઃખ નહીં.

બહુરતના વસુંધરા.

બહેન કહીને બેસાડે, ને વહુ કહીને ઉઠાડે.

બહેન જોવા ભાઈ.

બહેન તો ભાઈ ભાઈ ફરે, ને ભાઈ તો બહેનના નાતરામાં ફરે.

બહેનને ઘેર ભાઈ, ને સાસુ ઘેર જમાઈ (ચાકરી પામે).

બહેરા આગળ ગાન.

બહેરા આગળ શંખ ઝુંક્યો, તો કહે હાડકાં કરડેછે.

બહેરા ગામમાં બે બારસ.

બહેરું હોય, તે બે કાને સાંભળે.

બહેરે આગે ગાન, ઓર ગુઝે આગે ગુલ;

અધે આગે નાચ, તીનો અલબલ.

બહેરો કહે બૂમ પડી, આંધળો કહે આવ્યા;

ખાંગળો કહે ભાગો, નાગો કહે લૂટ્યા.

ખેહેરો કહે જૂમ પડી, આંધજો કહે ઓ આવ્યાં.

નાજો કહે મને લૂટી લેછે, ને પાંગજો કહે મારા પગ ભાંગ્યાં.

ખહેરો જે વાર સમજે.

ખહેરો જે વાર હસે.

ખળ એવું હેયું નહીં.

ખળ કરતાં કળ ચઢે.

ખળ કરતાં યુદ્ધિ આગળી, જે ઉપજે તત્કાળ;

વાંદર સિંહ વગોવીઓ, એકલડે શિયાળ.

ખળતા ધરનો વાંસો, ને નહોસતા ચોરની કછોટી.

ખળતા ધરમાં દાંડો, જે અચ્ચો તે ખરો.

ખળતાને ખાળતું ?

ખળતામાં ધી હોમવું.

ખળતામાંથી ખુઝ્યું, તે આપણા આપતું.

ખળતામાં વારી.

ખળતું ધર કૃષ્ણાર્પણ.

ખળતું ધર ભાડે કોણ લે ?

ખળ થોડું ને ગર્જે ધણું, રહેછે દામ શરદ;

સૌથી કરડે ચોગણો, મચ્છર બડો મરદ.

ખળદ બ્રાહ્મણ ને ખાળ, એ ત્રણેનો વિવાહ કાળ.

બ્રાહ્મણ ઝેરી ને બદલા, એ ત્રણના વિવાહ ભદ્રા.

ખળદ માતો, તો ખેડુ ખાતો.

ખળદિયા પહેલી ગુણ કૂદે નહીં.

ખળવાનના જે ભાગ.

ખળિયાઘી બાથ ભીડવી ?

ખળિયાના જે ભાગ.

ખળિયા સાથે બાથ ન ભીડવી (ભરવી).

ખળેવ તારા ખળિયા, ને સુખડીએ દળીયા.

ખળેવે ખારમું.

બળ્યું ગામ બારડોલી, મુતું ગામ મંહુવા;
 ભસે ભસે કોદાદે ગયા, તો ખાધા દૂધ ને પહુવા.
 બાંડા ગામમાં બે બારસ.
 બાંડા ગામમાં બે બારસ, વચ્ચે આવી ધનતેરસ.
 બાંડાનું ખોટણ.
 બાંડા બત્રીશ લક્ષણ—બાંડામાં બાર લક્ષણ.
 બાંડામાં બોત્તેર, ને કાણામાં તોત્તેર (ગુણ, કરોડ વિધા હોય).
 બાંડા સાપને બે કોરનો માર (બે પાસ મરો).
 બાંડો બોત્તેર લખણો.
 બાંધી મૂઠી લાખની, ઉઘાડી વા ખાય.
 બાંધી મૂઠી લાખની, ને ઉઘાડી રાખની.
 બાંધી મૂઠી લાખ બરાબર (લાખ ટકાની, સવાલાખની).
 બાંધે બેડુએ ગામ વસે નહીં.
 બાંધે છોડે બાબરીઓ.
 બાધ અમરી, તો ગાંડે વળગી ભમરી.
 બાઈ કલ્યાણી બોબસે ધાણી, તોડે પેલે ઘેર જ.
 બાધજી, કરતાં આવ્યાં તેમ કરો, ને છાસની દોણી ભરો.
 બાધ તેરા ધરકા દો વડા.
 બાઈનાં ધુલ બાધને, ને શોભા મારા ભાધને.
 બાધને કોઈ લેનાર (લે) નહીં, ને ભાધને કોઈ દેનાર (દે) નહીં.
 બાઈ બાઈ ઈંદર આવ, બાણુ બાણુ ભાગ જાઓ.
 બાઈ બાઈ ઈસડે ઘેર.
 બાઈ મહોનાં ભારે, ને ગામના લોક કાચડી છૂટા.
 બાધ નહીં દેખા, તો દેખ બલારા;
 ચોર નહીં દેખા, તો દેખ સોનારા;
 ભૂત નહીં દેખા, તો દેખ ભરવાડ.
 બાબરી કહે મારું ઉચું ઝાડ, મારે માથે ટોપી;
 મારા ગણુ મારે જણાય કે ખાય દૂધને રોટી.

બાજરી કહે હું અણિહારી, લાંબાં લાંબાં પાનં;

ઘોડા ખાય તો ગઢ ચઢે, યુદ્ધા થાય જવાન.

બાજરી બજારમાં, ને તાવડી તાનાંવાનાં કરે.

બાજરી બરતે (બળતે), ને કોઢરી કરતે (કળતે).

બાજરી બેડે, ને બી લઈને તેડે.

બાણું લાખ માળવો.

બાદશાહ ત્યાં બજાર.

બાદશાહને ફકીરી આવજો, પણ ફકીરને બાદશાહી ન આવજો.

બાપ કરતાં દીકરા વધે-બાપ કરતાં બેટા સવાધ.

બાપ કર્મી તો દીકરો ન કલાવ, દીકરો કર્મી તો બાપને લાવ.

બાપ જેવા બેટા, વડ તેવા તેટા.

બાપડી કહે, પણ કાપડી કોઈ ન સીવે.

બાપડી બાપડી સૌ કરે, પણ કાપડી કોઈ ન કરે.

બાપડી બાપડી સૌકોઈ કરે, પણ કાપડી ન કરે કોઈ.

બાપ તેવા બેટા, ને વડ તેવા તેટા.

બાપ દીકરાને ચોર ઠેરવે.

બાપ દીવાનો, મા દીવાની, બાપડી મારી તુળબલવાની.

બાપના રાજમાં ન સમાય, પણ માના રેઠિયામાં સમાય.

બાપની ફાઈ, ને સગપણ ગયું વહી.

બાપની બૈયર પાણી પા, ને મા પાણી પા.

બાપનું બારમું, ને પડોશીનું ઘર, ફરી મળતું નથી.

બાપનું બારમું, ને બૈરીની અઘરણી, ફરી ફરીને આવતાં નથી.

બાપને બાપ નહીં કહું, તો પડોશીને કાકો કહેવાનો ?

બાપને બોખારાં વાગે, ને દીકરીને બેધએ ધરચોળાં.

બાપનો ફૂવો હોય, માટે હુબી મરાય નહીં.

બાપ બતાવ, કે શ્રાદ્ધ સાર.

બાપ બનિયા, ચોર પુત નવાબ.

બાપ મરેંગે, ને ખેલ ખોઈંગે.

બાપ લાખ ચાળીસના, ને દીકરા બાજમાં ડુલી (ડુબી) ગયાં.

બાપ લાખ છપ્પનના ખાવિંદ, ને દીકરા બાજમાં ડુલે, પણ
બંદા પોતાનાં અપલક્ષણ કદી ન ભૂલે.

બાપ હજાર ચાળીસના ખાવંદ, ને દીકરા બાજમાં ડુલ્યા.

બાપા, તેટલા ન આપા.

બાપા બાપા અંપો ઢાંકું, તોકે દીકરા અંપો શું કરવા ઢાંકે
મારું હૈયું અંપા કરતાં મળખૂત છે.

બાપા બાપા અંપો વાસું, તોકે બેટા મારું હૈયુંજ અંપા જેવું
છે ને.

બાપા બાપા બાજરી, બાજરીએ બડબંગ;

જેનર ખાતા ધુલરાં, તેની પાછડીએ લવંગ.

બાપે ન મારી પેંજણી, ને બેટા તીરંબાજ.

બાપો બાજરિયાં.

બાપુકા ભાઈ દરવેશી બનલે.

બાયડી જુએ લાવતો, મા જુએ આવતો.

બાયડી નાતરે જાય, ને ધણી વળાવવા જાય.

બાયડીના પેટમાં છોકરું રહે, પણ વાત રહે નહીં.

બાયડીની કમાણી હાથ ધોવામણીમાં ચાલી જાય.

બાયડી બગડી, તેનો ભવ બગડ્યો.

બાર કોળાં, ને તેર લાગા (ને તેરની રીત).

બાર (બહાર) ગયે બારા, ને ઘેર બેઠાં અહારા;

નર કંઈ કરે કરણી, તો નારાયણ થાય.

બાર ગાઉએ બોલી બદલે, તરવર બદલે શાખા;

ઘડપણમાં (જતે દહાડે) કેશ બદલે, પણ લખણ ન બદલે
(મેલે) લાખા.

બાર પુરખીઆ, ને તેર ચુલા (ચોકા).

બાર બાયડીએ બગલીનું જોર.

બાર આલણું બકરીનું જોર.

બાર બોલાવણુ બેસણું, બીડું ને બહુ માન;
જે ઘર પાંચ બળ્યા નહીં, તે ઘર બાણ મસાણુ.

બારમણતું કાળંગડું, ને તેર મણતું બી.

બાર મહિને બમણા.

બાર વરસની કન્યા, ને બે છોકરાંની મા.

બાર વરસે બગલી પાદી.

બાર વરસે બમણા, ને સો વરસે સવાયું.

બાર વરસે બાવો બોલ્યો, કે તેરા નબોદ બધાં.

બાર હાથતું ચીભડું (વેગણુ), ને તેર હાથતું બી.

બારા બરસ દીલ્હીમે રહ્યા, લેકીન દીલ્હીકી ગાંડ બી બબર નહીં.

બારી કહીને બારે મૂકવો.

બારે દહાડા કંઈ સરખા બન્યછે ?

બારે દહાડા કોઈના સરખા ગયા નથી.

બારે દહાડા દીવાળી, ને શિર ચોપડે તહેવાર.

બારે બરસ દીલ્હીમે રહે, ચારભાડલું બકાકીસબ ન પાયા.

બારે રાશિકા ભલા.

બારે વરસે ગોદાવરી.

બારે વરસે બાવો બોલ્યો, ચારે કહે બચ્ચા કાળ પડેગી.

બારે વરસે બેટો બોલ્યો, બાપા મને બપૈયો.

બારે વર્ષે વિવાહ, તે હૈયે હોરો.

બારૈયાનાં બારે વાટ.

બાવટો કહે હું ઝીણો દાણો, દેખાંતી તો રધ;

બાર મહિના મને બાથ, તો બોબો બન્ય સહી.

બાવડી ચસડી.

બાવળીએ બાથ ભર્યે, ચંદનની ગરજ ન સરે.

બાવા ગાયો બોત ઘઘ, તો કહે દૂધ પીએંગે.

બાવા ગાયો મરી ગધ, તો કહે ગોબરગંધી મટી (ગોબર ક-
રતી મટી).

બાવા ચેલા બોલ, તો ભૂખે મરતે ભાગ જાયગા.

બાવા ચેલા બોલ હુવા, તોડે માગ ખાઓ.

બાવા નમો નારાયણ, તો કહે તેરે ઘેર ધામા.

બાવાજી જેઠીરામ, તોડે બચ્ચા તેરેજ ઘેર ધામા.

બાવાજીની ટેકી, લગી તો લગી, નહીં તર રામ જૂકતો લગાઈ છે.

બાવાજી, ને બગલમાં લંગોટી.

બાવાજી રીતારામ, તો કહે તારે ઘેર ધામ.

બાવાના ચાંદે ચાંદ.

બાવા બદ્રીદાસ (નાથ), કે ખીન્ન લગતડાં.

બાવો આબ્યે બળદ દુઝે નહીં.

બાવો નાચ્યો, ત્યારે બોદલી પણુ (ઘોડીએ) નાચી.

બાવો બેડો જાયે, ને જે આવે તે ખપે.

બારી રહે ન કુત્તા ખાય.

બાળકથી શી આકરી ?

બાળકરામનાં લગન, મચી રહ્યો જગન.

બાળવા જાય, તે કંઈ બળે ? (બળે નહીં.)

બાળ હસે, ને વાળ ખસે.

બાળા, તેને શા દડાળા ?

બાળાસે ખ્યાલ (ખેલ), નહીં ને બડેસે વેર નહીં.

બીગડી સો સમરે નહીં, કોટી ખરચે દામ;

વાગનકો વૈરાટ ભયો, તોયે ન મીટયો નામ.

બીચમે મેરા ચાંદભાઈ.

બીજવરની પરણી મહાસુખ પામશે.

બી તેવાં ફળ.

બિના બસીસે ચાકરી, બિના દાલકો જ્વાન;

એ દોનો શીકાં લગે, જ્યુ કયે બિન પાન.

બી બમણું, ને ખાવડી દોઢી.

બીબી થયાં વર જોગ, ત્યારે મિયા થયા ઘોર જોગ.

બીબી આવડે જાય, ને મિયા દાઢીયાં જોળે.

બીબી મરે તોબી હલવા, મિયા મરે તો બી હલવા.
 બિચુડા મંતર ન બને, સાપકે બિલમે લાય ડાલે.
 બિલાડી (ને) કહે સીકું તૂટનાર નથી.
 બિલાડીના પેટમાં ખીર રહે, તો બાયડીના પેટમાં વાત રહે.
 બિલાડીની તલપથી સીકું ન તૂટે ?
 બિલાડીનું બચ્ચું સાતં ઘેર ફરે.
 બિલાડીને ખીર પચે નહીં.
 બિલાડીને છીંક આવે.
 બિલાડીને હસવું થાય, ઉંદરનો જીવ (જાન) જાય.
 બિલાડી મોજાએ તો ઉંદર પકડાતા હશે.
 બિલ્લી બિલ્લી સાતવાર.
 બુંદથી ગઈ, (તે) હોજથી ન આવે (સુધરે).
 બુંદસેં જાય, સો હોજસેં ન આવે.
 બુંદસેં ખીગડી, હોજસેં નહીં સુધરતી હે.
 બુડતાં શેવાળ પકડે ન ઉગરે.
 બુડતાને તારવો.
 બુડતું માણસ શેવાળ (તણખલું) પકડે.
 બુઢા દોરને જુનાં કપડાં.
 બુઢી ઘોડી, લાલ લગામ.
 બુઢો પરણે બાળકી, અંભણ બેસે રાજ;
 બોજ ઉપાડે બળિયા, એ સખ પરને કાજ.
 બુધ, કરે સુધ.
 બુધવાર બેવંટે.
 બુધીના બારે સરખા.
 બુધે જાન બાજરી, બુધે નાર પાધરી (પાંસરી);
 બુધે ડોખું દોહવા દે, બુધે છોકરું (હંથું) છાતું રહે.
 બુધે જાન બાજરી, બુધે નાર પાધરી;
 બુધે ડોખું દોહવા દે, બુધે છોકરું રોતું રહે.
 બુધેબેટી, ને ફરી નહીં ભેટી.

ખૂમ ભેગો દુકવો.
 ખુરા નીવાલા ખાઈએ, ખુરા ખોલ ન ખોલીએ.
 એ આંખની શરમ છે.
 એ કાન વચ્ચે માથું.
 એ ખરચીએ આટા દીલા.
 એ ગાળીનો ચડવો.
 એ ઘડીનો અધાપો.
 એ ઘરનો પરાણો ભૂખે મરે.
 એ ઘર વચ્ચે આટા દીલા.
 એ છીપતું મોતી રૂપાણું હોય.
 એટા ખગલું ચીણું માર્યું ?
 એટા મોટા થાઓ, પરણાવીએ છીએ.
 એટા હોય, ત્યારે બાપ કેની ?
 એટી, તેની ગરદન હેડી.
 એટુ ને સેટુ કસેલા કામના.
 એકાં બાઈ, ને કરે સગાઈ.
 એકા કરતાં બજાર (બેગાર) ભલો.
 એકાની ડાળ શા માટે કાપવી ?
 એકેલો પોપડો ઉખેડવો ?
 એકેલો પોપડો ન ઉખેડવો, ને મુતેલો ઝગડો ન જગાડવો.
 એક ઉપર બેડું ચઢે, તે પાણીયારીને માથે ભાર.
 એક ઉપર બેડું, તે પાણીયારીને ભાર.
 એદિલ દોસ્ત (નોકર), દુશ્મનની ગરજ સારે.
 એ ધારની તરવારે રમવું ?
 એની લડાઈમાં ત્રીજાનું કામ થાય.
 એની લડાઈમાં ત્રીજો ખાઈ જાય.
 એ પાંદડાનું પતરાણું, ને એક પાંદડાનો દડિયો;
 ગોદાવરીના સંઘમાં, રાંડી રાંડો લડીઓ.

જે પૈસાના ડોસાજીએ, ગાડીએ શું બનવું?

કરમમાં લખ્યાં હોય દીવેલ, તો ધી ક્યાંથી ખાવું.

જે બગડે બાવીસ.

જે બાવીસની ગરજ સારે.

જે ભાણું ભેગાં થાય, ત્યારે ખખડયા વગર રહે નહીં.

જે મળ્યા, ત્યાં બાવીસનો ભો ટળ્યો.

જે મારા, ને ત્રણ તારા.

જે મ્હોડાની ચાકળ.

જેરીકો આદર ભાવ બૂરો, ભલો મિત્રકો ત્રાસ;

જળ સૂરજ ગરમી કરે, તળ બરખનકી આસ.

જે હાથ વગર તાળી ન પડે.

જે હાથ વચ્ચે પેટ છે.

જે હાથે બાપડું, કરગરા ભેળું કમાય;

માગણુ આવ્યું માગવા, ત્યારે દુઃખની દુખળા ગાય.

જેસ કહેતાં સુધ્ધ જાય.

જેસતો રાજ, આવતો મેહ, ને નવી વહુ,

વગર વિચારે, તેની વાઃ વાઃ કરે સહુ.

જેસતો રાજ, ને આવતી વહુ, પંકાયાં તો પંકાયાં.

જેસતો રાજ, ને આવતી વહુ, ભાર પડ્યો તો પડ્યો.

જેસતો રાજ, ને ઉઠતો પરતાગીઓ, રોપ પડે તો પડે.

જેસવાની ડાળ કાપવી (ભાંગવી) નહીં.

જેસવાનું જાણ્યું હતું, પણ ઉંચકવાનું થયું.

જેસીએ જોઈ, તો ઉડાડે નહીં કોઈ.

જેસીને સુવું.

ઝેરાંની યુદ્ધિ પાનીએ.

ઝેરીને મ્હોડે સવામણનું તાણું હોય છે.

જોડી માથે કરાં.

જોડે માથે બાવળીઓ.

જોડાણાની વહેલ.

ખોત ગઈ થોડી રહી, થોડામાંથી જાવે;
થોડા સુખને કારણે, મૂરખ રેન ક્યું ગુમવે.
ખોત ગઈ, ને થોડી રહી.

ખોત ગઈ ને થોડી રહી, થોડે મેં ઘટ જાય;
એક પલકકે કારણે, બાજી ક્યું ગમાય.

ખોત ખોયા, ને ઉગ્યા ધાસ.

ખોત લાંબા, સો ખોત એવકૂક.

ખોખડીની એ જાય.

ખોરડીનો કાંટો ચમચમીને રહે.

ખોલતાનાં ખોર વેચાય, ના ખોલે તેની ખારેક પણ ન વેચાય.

ખોલના ખમણા, ને લાખની સવાઈ.

ખોલ એ રંડી નવાળ, તોકે નવાળ.

ખોલવું અને લોટ ફાકવો, એ સાથે ન જાને.

ખોલવું, કે જકવું ?

ખોલવું તેવું પાળવું.

ખોલાવાડો ખોલે નહીં, પણ ખોળે.

ખોલી ગોકળજી પંડ્યાની, ને ચાલ જુમલાની.

ખોલી ઠોલી મશ્કરી, હાંસી ખેલ હરામ;

ધમાન જે પ્રજા ના મિલે, તો તુલસીદાસ.

ખોલે તેનાં ખોર વેચાય.

ખોલે તે એ ખાય.

ખોલે તે એ ખાય, ને ના ખોલે તે ત્રણ ખાય.

ખોલે નહીં, ત્યારે હાજ સમજવી.

ખોલે નહીં, ને ખોળી જાળે.

ખોલ્યા વગર માએ ન પીરસે.

ખોલ્યું બહાર પડે, ને રાંધ્યું વરે પડે.

અન્નાને ત્યાં કંઈ નખોદ છે ?

આહાણ કહી છૂટે, ને જળદ વહી છૂટે.

આહાણ કહે તે કરીએ, પણ કરે તે ન કરીએ.

આહાણુ કીધા જમવા, ને ભવાયા કીધા રમવા;

કોળી કીધા લૂટવા, ને રાંડીરાંડ કીધી ફૂટવા.

આહાણુ ઘેર ખાય, ને ઝેર ખાય ખરાખર.

આહાણુ ન વાર્યો, તો કણેક વારી.

આહાણુની જન લૂટાય, કંઈ ગરાસીઆની જન લૂટાય ?

આહાણુ નીવારા, ને કણવારા.

આહાણુનું ખાધે જાય.

આહાણુનું ગયું લાડવે, ને કુંભારનું ગયું ધાડવે.

આહાણુનું રાંધેલું આહાણુ ખાય, કે આહાણુની ભેંસ ખાય ?

આહાણુને ઘેર ખાવું, ને ઝેર ખાવું ખરાખર.

આહાણુને ઘેર વરો, ને કુતરાંનો મરો.

આહાણુને મન ગાય, પણ આખલાને મન ગાય ?

આહાણુને લાડુ મળ્યા, એટલે બધું મળ્યું.

આહાણુને વચને, ને વિજણુને પ્રસાદે.

આહાણુનો છોકરો ભીખ ભાગે, ને વાણિયો હોય તે વણજ કરે.

આહાણુનો દીકરો ભીખ માગીને ખાય.

આહાણુ પાસે સાપ મરાવવો ?

આહાણુ ભાઈ દેડકાની પાંચ્છેરી.

આહાણુ ભાઈની ખુધ થોડી, ભેંસ વેચીને લીધી થોડી;

થોડીની ગાંડમાં પેટું સાલ, થોડી તારો ધણી મરે, ધીમે

ધીમે ચાલ.

આહાણુ ભાઈ માગે ને મગવે.

આહાણુ ભીંત, ને નદી ઓરડો.

આહાણુ મજે, ત્યાં સુધી દીકરાના સમ કોણ ખાય.

આહાણુ વચને ખડ દાભ, તો કહે કે જજમાન વચને દેડકી ગાય.

આહાણુ વટલે તો તરકમાંથી જાય ?

આહાણુવાયું ગામ, ને ગગવાયું દોર (સરખાં).

ભંગીકી જોડે રંગી, અશીણીઆકી જોડે રાંડ;

દારવાળેકી જોડે યું કહે, કે આયા મેરા ગડગડતા સાંઠ.

ભંભેરીને ભૂત કરવું.

ભગત કહેછે ભગતાણીને, સાંભળ મારી વાણી;

ત્રણ ઓઝાવ્યા ને તેર આવ્યા, દે દાળમાં પાણી.

ભગત ભયા લેકીન દાનત ખુરી, મુખમે રામ બગલમે છુરી.

ભગાના ધર જેવું કરી બેઠો છ.

બન્ને તેના ભગવાન.

ભડળી કાં તું ડળી, જેઠે વઠ્યાં મૂળ;

જે વરસે શ્રવણ પંચકા, તો થાળ ભરાવું ફૂર.

ભણતવ્યમ્ તોખી મરતવ્યમ્, નહીં ભણતવ્યમ્ તોખી મરત-

વ્યમ્, કિમ્ વૃથા માથાફૂટ કરતવ્યમ્ ?

ભણતાં પંડિત નિપજે, લખતાં લહિયો થાય.

ભણના ગણના ચાતુરી, તીનુ બાતાં રહેલ;

કામદહન મન વશકરણ, ગગન ચઢન મુશ્કેલ.

ભણી ગણીને જિંધા વળ્યા.

ભણી ભણીને ભૂલે, ને બ્રહ્મણની મત કુલે.

ભણે ગણે તે નામું લખે, ને ન ભણે તે દીવો ધરે.

ભણે તેની વિદ્યા, મારે તેની તરવાર, પાળે તોતનો ધર્મ.

ભણેજાને ચાર આંખ, ને અભણને આંધળો.

ભણ્યા કરતાં ગણ્યો અનુભવ, તો હ.

ભણ્યા પણ ગણ્યા નહીં.

ભણ્યા વનાનો ભવ બળ્યો.

ભણ્યો કણખી કટખ બોળે.

ભણ્યો ગણ્યો તે નામું લખે (ઘોડે ચઢે).

ભણ્યો ભૂલે, ને તારો હુબે.

ભણ્યો ભૂલે, પણ અભણ ન ભૂલે.

ભડિયારાનાં (છોકરાં) કંઈ ભૂલે મરે ?

ભટક તમે પરણ્યા.

ભટ ભણ્યા કે વાગોળ્યા ?

ભટ બળે છે, કે ટીપણાં ફાડે છે ?

બપટા ભારી ખીસાં ખાલી, માર ખાનેટી નિશાણી.
ભભુત લગાવે ભાગ્ય ન છુપે.

ભમે તે ભૂખે ન મરે, રમે તે રળી ન ખાય;

ઉંઘેથી આયુષ્ય ન વધે, આળસથી દેવાદાર થાય.

ભય વિના પ્રીત નહીં.

ભર આપાડે ધર ચુવે, ભાદરવે ભેંસ મર જાય;

પૂટે કરમ ફકીરકે, ભરી ચલમ દલ જાય.

ભરતાં ભરાય—ભરતામાં ભરાય.

ભરતીમેં ભરે, ખાલીપર ખુંદ ન પડે.

ભરમ ભારી ખીસાં ખાલી.

ભરમ હોય તે સારો.

ભરવાડતું સૂતક કદી ઉતરે નહીં.

ભરવાડને વહાલો વગડો.

ભરવાડ ભાઈ ભૂતની જાત.

ભરવાડ સદા સૂતકી.

ભરવાડ સૂતકમાંથી પરવારે, ત્યારે ખાય કેતી ?

ભરવાડો સૂતકી ટળે નહીં.

ભરીયાકુ સૌકો ભરે, દાલાને કોઈ ન ભરેત;

મારો સાજો મોહજો, કે મને કંઈ ન આપેત.

ભરીયાકે ઘેર સૌકો ભરે, ને દુઃખીઆને દુઃખ આપી મળે;

રાંધ્યા પછી બળતું બળે, ને રાંધ્યા પછી દયણું દળે.

ભરો એક ગાગરડી, તો આવે એક નાગરડી.

ભરોસાની ભેંસ ભૂખે મરે.

ભરોસાની ભેંસે પાડો જણ્યો.

ભરોસો પુરૂપતો ?

ભર્યો હાંદલાંની ખરવાડ.

ભર્યા ચરમાંથી એક દાણો ચાંપી જોવો, તે ઉપરથી પરીક્ષા.

ભર્યા પેટપર ખાંડ ખી ખારી.

ભર્યો ન છલકાય, પણ અધુરો છલકાય.

ભયો હશે, તે કોઈ દિન કલવાશે (વાવરશે).
ભક્ત ભક્ત (ભક્ત ભક્ત)કુંવારા, ને ખોળતે બે ઝેરી (ઝેરી).
ભક્ત ભક્ત કુંવારા, ને ખાંડ વરને બે કન્યા.

ભક્ત કર, ભક્ત હોયગા.

ભક્તાની દુનિયા નથી.

ભક્તાની વહુને સૌ ભાભી કહેવા જાય.

ભક્ત ભક્તી પૃથ્વી.

ભક્ત ભાઈના ખોલ, કે તરત વાગ્યાં ઢોલ.

ભક્ત ભાઈની પ્રીત.

ભક્તી ભેંસે પાડે જણ્યો.

ભક્તી ભેંસે પોદળો કર્યો.

ભક્તી મારી કુતરી, ને નદી પાર કુતરી.

ભક્તું થયું ને ભાગી જાનજ, મુખે ભક્તું શ્રીગોપાળ.

ભક્તે ભક્તે કે પડે દુકાળ, ને સગાસગંધીનો પામ્યા પાર.

ભક્તે મુઝો ભાભો, જે જડ્યો ગોદડાંનો ગાભો.

ભક્તે સંગ બેઠીએ, ખાઈએ નાગર પાન;

ગુરે સંગ બેઠીએ, કટાઈએ નાક ચોર કાન.

ભવાની માએ ભક્તું કયું, આંખ પ્રમાણે પૂલું થડયું.

ભવિષ્ય વાત ભૂલાય.

ભક્તતાં ઉપર ધૂળ વાળવી.

ભક્તતા કુતરાને ચોટલીનો કટકો.

ભક્તતા કુત્તા કાટે નહીં—ભક્તો કુતરો કરડે નહીં.

ભક્તતા કુત્તા કાટે નહીં, ને ગાળ્યાં મેહ વરસે નહીં, ખુંક્યા

ભીલ મારે નહીં.

ભક્તું ને લોટ ખાવો, એ બે ન બને.

ભક્તું ને લોટ ટાકવો, એ સાથે થાય નહીં.

ભક્તે તે કરડે નહીં, ને કરડે તે ભક્તે નહીં.

ભાંગી ધાડ દેવાડે.

ભાંગી હાંસી કાંઈ ચુસે ચડતી હશે ?

ભાંગે ધડે કાંઠે ન ચડે.

ભાંગે નહીં, તેટલાં ખોખરાં કરે.

ભાંગ્યું ગાડે ઘલાય (ઘલાશે).

ભાંગ્યું હામ કંસારે જાય.

ભાંગ્યું ભાંગ્યું, તોએ ભર્ય.

ભાંજગડીઆનાં છોકરાં ભૂખે મરે.

ભાંડ, દાંડ, ને ભરવાડ.

ભાંડ નહીં ખોલે, તો ભેંસ આપું.

ભાંયરામાં નાગી થઈને નાચી, તે પણ છાનું નથી રહ્યું.

ભા અપશુકન ખોલશે નહીં, તો કે માણુકંથભાઈ હાંજ અળજે.

ભાઈ, આજ જે આંખની શરમ.

ભાઈઓ જેની ભારજા ભૂંડી રે, તેની પીડ અંતરમાં ઉંડી રે.

ભાઈ કરતાં ભાઈબંધ વહાલો.

ભાઈ ક્યાં, તો કે ઉભા ત્યાંના ત્યાં.

ભાઈ, ખેપ હાર્યા, કંઈ જન્મ તો નથી હાર્યા.

ભાઈ જોડે જવાનું, પણ ભાભી જોડે જમવાનું.

ભાઈનાં છાછઆમાં, બહેન મણા મૂકે નહીં. (શું બાકી રાખે ?)

ભાઈનાં મોસાળાં, તેવાં બહેનનાં ગીત.

ભાઈના જોડા ભાઈના પગમાં.

ભાઈની ગાડી, ને બાપના બેલ, ને બંદા બેસા કરે સ્ટેલ.

ભાઈની ટોપી (પાઘડી) ભાઈને માથે, ભાઈ ચાલ્યા ઉઘાડે માથે.

ભાઈનું ખાજ, તે બાઈનું અખાજ.

ભાઈને કોઈ દે નહીં, ને બાઈને કોઈ લે નહીં.

ભાઈનો ભરમ ત્યાં સાર.

ભાઈ મળ્યા, એટલે પરમેશ્વર મળ્યા.

ભાઈ મારો ભોજો, આપી જાય ચડવો, ને લઈ જાય જોજો.

ભાગનો ગડદો.

ભાગી રાતે ભવાડા.

ભાગે ચોરી મોઢી ન કહેવાય.

ભાગોજે ભેંસ, ને ઘેર ઝડકા (ધખોણાં).

ભાગ્ય છપે નહીં, ભભૂત લગાયા.

ભાગ્યમાં હોય, તો ઘેર બેઠાં આવે.

ભાગ્યવાનના ભેર, ને ગોપીચંદન ને ગેર.

ભાગ્યવાનને ઘેર ભૂત રજે.

ભાગ્યવાનને ત્યાં ભૂત રજે, ને અક્કર્મીના પૂત નહીં રજે.

ભાગ્યવાનને ભૂત રજે, અક્કર્મીનાં છોકરાં ભૂખે મરે.

ભાગ્ય વિના નર કોડી ન પાવે.

ભાગ્યશાળીને પગસે પગસે નિધાન.

ભાગ્યશાળીને ભૂત રજી આપે (રજે).

ભાગ્યશાળીને ભૂત રજે, ને અક્કર્મીને ઐયર મરે.

ભાગ્યાના ભેર, ને ગોપીચંદન ને ગેર.

ભાગ્યો વાણિયો દલાલ, ને ભાગ્યો પારસી કલાલ.

ભાગ્યો વાણિયો દલાલું કરે, ને ભાગ્યો પારસી કલાલું કરે.

ભાગ્યુજની ભેંસ, ચરવું થોડું ને તરવું ઘણું.

ભાટ ચારણને કુતરું, બાંધી બેસે દાર;

ભાય પણ ખસે નહીં, લાજે નહીં લગાર.

ભાટનો બેટડો ભાટ.

ભાટ આહણનું કાકડું, વણ પેસાર્યું પેસે;

રસ્તે જતાં મળ્યા હોય તો, ઘેર આવીને બેસે.

ભાટ ભવાયાનું લાકડું, તે અણપેસાર્યું પેસે;

કથું હોય ચોરે આવળે, તો ઘેર આવીને બેસે.

ભાટ રાગ, ગોધરાણા, શોકડ બહેની નામ;

માથાં ત્રુટયાં અને પુલ્લ વાગ્યાં, એ પાંચ એક નામ.

ભાટાં ટાટાં ને આહણાં, સઘને સુધારાં;

વહેંચણુ થોડી ને વઢવાડ ઘણી, ને છઠ્ઠાં પીંજરાં.

ભાટીયાં, ટાટીયાં વણકર, ઢેડ, રાતે લઢે ને દલાડે (વહાણે)

એક.

ભાગની બેઠ, ને ઉઝાળી (ઉઝાળી) બેઠ.

ભાણેજ ભાગમાં (ભાગ) નહીં, ને જમાઈ લાગમાં (લાગ) નહીં.
 ભાણેજ તે તાણેજ, ને દેખતાં ને માગતાં, ને ન આપે તો
 શાપતાં.

ભાણે ખેસી ભૂખ્યો ઉઠે, ચાકરની રાખે માઝા;

ધરની ખાયડીથી શરમાય, એ ત્રણે મૂરખના રાજ.

ભાણે ભર્યે ન તોખીઓ, કર ચાટે શું થાય ?

ભાદરવાની ભેંસ.

ભાદરવાની ભેંસ, ચરવું થોડું તરવું ઘણું.

ભાદરવાની ભેંસને ચરવાનું થોડું, ને તરવાનું ઘણું.

ભાદરવાની ભેંસે પાડો જણ્યો.

ભાદરવે ભડુ, ને આખાડે ટડુ.

મા ભણે તે સાઈ (સાચું).

માભાણ નાતરું કરો, તો કહે તમારીજ સાથે.

માભાણ ભારમાં, તો વહુ લાજમાં.

માભાણ મુઆ, ને ગોઠડી પરવારી.

માભા ઢોરાં ક્યાં ચારીશું, તો કે ત્યાંના ત્યાં.

માભા નાતરું, તોકે તારી વેર.

માભા ભારમાં, તો વહુ લાજમાં.

માભીણ આંજો, ને હું નહીં આંજું ?

ભારો વેચતાં ભવ ગયો, પણ રાયકાવાડો દેખ્યો નહીં.

ભાલાની અણી, ને ચોખાની કણી, માર્યા વગર રહે નહીં.

ભાવતું ઓસડ વેદે કીધું.

ભાવતું ને વેદે કહ્યું.

ભાવના તેવી સિદ્ધિ.

ભાવતું ભડકું સાઈ, પણ કમનનો કંસાર ખોટો.

ભાવ વિના ભક્તિ નહીં.

ભાવ શું છે, તો કહે કે ધડોજ કોણ કરેછે ?

ભાવિ આગળ કોઈ ગણું નથી.

ભાવિ આગળ કોઈ ક્ષત્રી ગણું નથી.

ભાવિ ભૂકાવે, તેમાં આપણો ઉપાય ?

ભાવિ મિથ્યા ધતું નથી.

ભાવે ઝોટલું ખાવું નહીં, ને આવડે ઝોટલું લવવું નહીં.

ભાવેએ રામ, ને નહીં ભાવેએ રામ.

ભિન્ન રૂઝિદિ લોકાઃ

ભીંત જોઈને ભાર મૂકવો.

ભીંતને પણ કાન હોયછે.

ભીખ તેને ભૂખ શી (શેની) ?

ભીખ ન આપવી, ને પત્તર ફેડવું ?

ભીખનાં હાંદલાં કોઈ દહાડો સીકે ચઢવાનાં નથી.

ભીખનાં હાંદલાં (ભાંડ) સીકે ન ચઢે.

ભીખ ના આપે, ને પત્તર ફેડે.

ભીખ ને ભારો, તે સવારનો (સવારો) સારો.

ભીખને માથે ભેઠ (ભઠ).

ભીખનો ભારો, ને સવારનો સારો.

ભીખ, ભારો, ને ભણવું, એ ત્રણે સવાર.

ભીખ માગતાં ન આવડતી હોય, તો તમાકુ ખાતાં શિખો.

ભીખ માગવા કરતાં ભૂખે મરવું સારું.

ભીખારી ભીખારી મેર મેરીઆં.

ભીમ ખાય, ને શકુનિ હથે.

ભીમ ભાઈનાં ભેટડાં, ને જીવના જાન.

ભીક્ષની ભૈયારી, ને જીવનો જાન.

ભીક્ષનું ભાણોડું સોંસરું ઉતરે.

ભુંગળ વિનાની ભવધ.

ભુવાનું માન જાગરીઆ વધારે.

ભુવો ધુણે, તોએ નાળીએર તો ઘર ભણીજ નાખે.

ભુવો ભુવાનું કહે, ને જાગરીઓ જાગરીઆનું કહે.

ભૂંડણું છાણુ લીધ્યામાં આવે નહીં, ને થાપ્યામાં આવે નહીં.

ભૂંડના છાણુનો ખપ પડ્યો, ત્યારે ભૂંડ ઉકરડે હથે.

ભૂંડ, ભાઠેલો, ને બાંડો સાપ, એનો વિશ્વાસ કરવો નહીં.
 ભૂંડ, ભાઠેલો, ને બાંડો સાપ, એનો વિશ્વાસ કરે તેનો ગંધેડો
 બાપ.

ભૂંડાં કામ ભાણુકીનાં.

ભૂંડા ચોરને રૂડા શુકન ન મળે.

ભૂંડાથી ભૂત નહાસે.

ભૂંડાનું મ્હોં કાળું.

ભૂંડામાં ભૂંડી ભૂખ.

ભૂંડા મ્હોંને ભઈડકું, ને હવાડાનું પાણી.

ભૂંડી ભૂંડાશ મૂકે નહીં.

ભૂંડી રોડને ભાઈ ધણા.

ભૂંડી રોડે બમણો વરો.

ભૂંડી રોડે ભવ બળ્યો.

ભૂંડું તાકે, તેનું ભૂંડું થાય.

ભૂંડું ભૂંડાનો ભાવ ભળ્યા વગર કંઈ રહે ? (રહે નહીં).

ભૂખ ગઈ ભોજન મિલે, હંડ ગઈ મિલી કબા;

જોખન ગયો ત્રિયા મિલી, તીનો આગ લગાં.

ભૂખ ઘણી હોય, પણ એ હાથે ન ખવાય.

ભૂખ ન ગણે ભાખરો.

ભૂખ ન જાણે એટલે ભાત, તરસ ન જાણે ધોખી ઘાટ;

પ્રીત ન જાણે જાત કજાત, નિંદ ન જાણે તૂટી ખાટ.

ભૂખ ન જાણે ભાવતું, ને પ્રીત ન જાણે જાત;

ઉંઘ ન જાણે સાથરો, જ્યાં સૂતા ત્યાં રાત.

ભૂખ ના જીએ ભાખરો, ને ઉંઘ ના જીએ સાથરો.

ભૂખ ને ઉંઘ વાળી લે.

ભૂખ મનાવે દુઃખ.

ભૂખ રોડ ભૂંડી, આંખ જાય ઉંડી;

પગ થાય પાણી, ને આંસુ આવે તાણી.

ભૂખ વિનાનું ખાવું, ને મન વિનાનું ગાવું.

ભૂખી દુનરી ભોટીલાં ખાય.

ભૂખે ભરડો ભાવે, ને ઉંધ ઉકરડે આવે;

ભૂખેકો ક્યા લૂખા, ઓર નીંદકો ક્યા તકિયા ?

ભૂખે મરતાને છોકરાં ઘણાં.

ભૂખે મરતી ભઈડાને જાય.

ભૂખે મરતો ચોરી શિખે.

ભૂખે મરતો છોકરાં વેચે.

ભૂખે મરવા કરતાં ભાલે મરવું સારું.

ભૂખે મરવું, ને ભોંય સુંઘ રહેવું.

ભૂખેસેં પૂછા દો ઓર દો ક્યા, કહા ચાર રોટીઆં.

ભૂખ્યાં પોથીં ઉંટ ઉપર ઉડે, ને ઉપાધ્યાને આટો.

ભૂખ્યાની પીડ ધરાયો જાણે નહીં.

ભૂખ્યું તેને કાંઈ ન દુખીઉં.

ભૂખ્યો કહેશે ધરાઈશ નહીં, ને ધરાયો કહેશે ખાઈશ નહીં.

ભૂખ્યો જાણે ધરાઈશ નહીં, ને જમ્યો જાણે ખાઈશ નહીં.

ભૂખ્યો આહાણુ, ને ધરાયો વાણિયો છેડવો નહીં.

ભૂખ્યો ભરડાને જાય.

ભૂખ્યો ભાટ ગામ ખાળે.

ભૂખ્યો ભાટ પોકારે.

ભૂખ્યો ભારી વેચે, ને ધરાયો ઉધારે માગે.

ભૂખ્યો સિંહ તરણું ન ખાય.

ભૂત ગયું ત્યાં પક્ષીત જગ્યું.

ભૂતનું ઠેકાણું આંખલી.

ભૂતને ખાકળાનું નૈવેદ્ય.

ભૂતનો અવાસ (વાસ) પીપળે.

ભૂત ભાઈની ચારી, ને છવનો જાન.

ભૂત, ભાડેસો, ને આંડો સાપ, એનો વિશ્વાસકરે તેનો ગર્ધેડો ખાખ.

ભૂત બુસદા મારે, હરમાન હડીઓ કાઢે.

ભૂત મરવું, ને પ્રેત જગ્યું—ભૂત મરીને પક્ષીત જગ્યાં.

જૂતાં ન દેખાં હોય, તો દેખ ભરવાડ.

જૂલ તો આહાણુની પણ થાય.

જૂલનો ભોગવટો નથી.

જૂલી બહેનનાં ભામણાં, ને તેલ કંટોલ ને આમણાં.

જૂલ્યા લાંથી ફરી ગણો.

જૂલ્યો ધા એરણુ ખમે.

ભેંસ આગળ ભાગવત, ને અંધા આગળ આરસી.

ભેંસ ફૂદે, તે ખીલડાને જોરે (ખીલડા વરાંસે).

ભેંસ ફૂદે, તે ખીલાને બજે (ખીલા વરાંસે).

ભેંસ ચારે ભાણુજી, ને વરત ખાય મુસો.

ભેંસ છોડીને ખીલાનાં દાન.

ભેંસડાંને દરાઝ નહીં, ને શ્રાવકને સરાધ નહીં.

ભેંસનાં શિંગડાં કંઈ ભેંસને ભારે પડવાનાં છે ?

ભેંસનાં શિંગડાં ભેંસને ભારે.

ભેંસના ઉપર ઉન્હું પાણી ખી સરખું, ને ટાહું પાણી ખી સરખું.

ભેંસના મ્હોં આગળ ભાગવત (ભાગળ) ?

ભેંસની અંગાડી ભાગવત, ને કપાસીઆનો ટોપડો.

ભેંસ ભાગોજે, છાસ છાગોજે, ને ઘેર ધમાધમ.

ભેંસ ભાગોજે, ને ઘેર છાસની લડવાડ (ઝડકા).

ભેંસ મુડતાં વાર કેટલી ?

ભેંસ લેવી દોહીને, ને બળદિયા લેવા જોડીને.

ભે (ભય) વિના પ્રીત નહીં.

ભોંયનાં પડ્યાં કંઈ ભોંયે રહેવાનાં છે ?

ભોંયનાં પડ્યાં ભોંયે રહે નહીં.

ભોંય (ભૂંઈ) પડ્યા બમણા.

ભોંય પડ્યો પોદળો ધૂળ લે.

ભોજે રોગ ભયમ.

ભો બો પીછે ડાલા, — ભો હોતા સો ડાલ દીયા.

ભોળા આપે ચડવા, ને દેખડાવે ડોળા.

બોજો આપે ચડવા, ને લઈ જાય જોળા.

બોજો દેખાડે જોજો, ને આપે ચડવો.

મંકોડો કહે મા હું જોળનું ઘાડું લાવ્યો, તોડે દીકરા તારી
કેડળ કહેછતી.

મંકોડો ખીજવાળ, સારે પોતાની ગાંડ કરડે.

મંગા બેઠેનેકું, પણ દીયા ઉઠેનેકું.

મંછા ભૂત, ને શંકા ડાકણ.

મંડાય સાં છંડાય.

મંતર કરતાં તંતર વધે.

મગ કહે મારો કાળો દાણો, મારે માથે ચાંદું;

મારો ખપ ક્યારે પડે, કે માણસ પડે માડું.

મગ કહે હું કાળો દાણો, મારે મ્હોડે ચાંદું;

બે ચાર મહિના મને ખાય, તો માણસ ઉઠાડું માડું.

મગ ગણે, તે ધણી માંડા કેમ જૂલે.

મગનાં મરી ના કહેવાય.

મગનું નામ મરી ન કહે.

મગને ભાવે મરી વેચાય.

મગમાંથી પગ નિકળ્યા.

મગ માળા, તો ડાંખળ તાળાં.

મગર મંકોડો લડીયલ કાઠી, તે ત્રણેથી ત્રિયા યુધ માઠી.

મગર મંકોડા લડીયલ કાઠી, તાપે યુધ ત્રિયાકી માઠી;

અપનો દિલ ચાત્રો ને કરણું, નહીંતર પ્રાણુ ત્યાગ કર મરણું.

મગ સાથે મરી.

મધાનું પાણી, ને અમૃત વાણી.

મધા, ને ઘરમાં બેસીને લધા.

મધામાં વાવે ભઠ્ઠા, પૂર્વામાં વાવે તલ;

ઝોતરામાં વાવે પાછ, હાથિયામાં વાવે ભાછ.

મઝે મોઢી, ને ફજેતી તો સોંઢી.

મઠને ખેતર માંગો (માળવો) નહીં, ને કુંવારાને સાજો નહીં.

મઠ વાવી ખાજરો લણું.

મણનાં તૂટ્યાં પર્ણએ સંધાય ? (શેરે ન સંધાય.)

મણનું માથું જળે, પણ (ટીચકા જેટલું) નાક ન જળે.

મણનું માથું જાય તે સારું, પણ નવટાંકનું નાક જાય તે માફું.

મણમાં આઠ પાંચેરીની જૂલ ?

મત વનું માછલું, ને ગત વનો ભીલ, મારવું સોડીલું, ને સ-

મજાવવું દોડીલું.

મથુરાનો પેંડો, ખાય તે પણ પસ્તાય, ને નહીં ખાય તે પણ

પસ્તાય.

મથુરાનો પેંડો ન્યારો.

મધલાળે કીડી.

મન કહે કે માળવે ચઢું, ને કર્મ કહે કે કાંટામાં પડું.

મન કહે ધરદશ નહીં, ભૂખ કહે ખાદશ નહીં.

મન કહે હું માળવે જાઉં, ને કર્મ કહે કોહીમાં પેસું.

મન કહે હું માળિયે જોસું, કર્મ કહે હું કોહીમાં પેસું.

મનકી મનમેં રહી, ઝોર હો ગઈ ઝોર.

મન ગમે, ને જોત્તી દહણે.

મન ચંગા, તો ઘેર જોઈ ગંગા (સો કથરોટમેં ગંગા).

મન જાણે, કે કોથળો.

મન જાણે પાપ, ને મા જાણે બાપ.

મન જાય તો જાને દો, તું મત જ શરીર;

ગિના પણુછકી કામઠી, ક્યું લગેગો તીર ?

મન તેવા સંસાર.

મન તો માંકડું છે.

મન નહીં, તેની મંછા પણ નહીં.

મનતી મનમાં રહી.

મનતી વાત મનમાં રહી જવાની.

મનને ગમે તે માંડ, ને લોક જોલે તે માંડ.

મનમાં હૃદયસ, ને મળ્યો દ્રાણુન માસ.

મનમાં પરણ્યા, ને મનમાં રાંડ્યા.

મન માન્યું, ત્યાં જત શી જોવી ?

મન માળવે ગયુંય.

મન મુડ્યા વિના માથું મુડ્યું શા કામનું.

મન મેલા તન ઉજળા, બગલા કપટી અંગ;

તાતે તો કૌચા ભલા, તન મન એકલી રંગ.

મન મેલું, ને કર્મ થેલું.

મન, મોતી, ને કાચ, ત્રણે તૂટે (તૂટ્યાં) તો સંધાય નહીં
(સંધાતાં નથી).

મન વગર મળવું (મ્હાલવું), ને ભીંતે (જઈ) આથડવું.

મન વિનાનું મળવું, ને દાંત વિનાનું ગળવું.

મન વિના મ્હાલવું, ને પગ વિના ચાલવું.

મન હોય ચંગા, તો કથરોટમે ગંગા.

મન હોય, તો માળવે જવાય (મળાય).

મનામણાં, ત્યાં રીસામણાં:

મતી મતી દૂધ પીણો, તોકે સણસણીને રહીછું.

મતી માસી દૂધ પીવું છે ? “ અહણી રહીછું ”.

મને માંધો, ને આપે લાડબાથો.

મનોમન સાક્ષી.

મદ્દતકા ખાના, ઝોર મસીદમે સોના.

મદ્દતકા ચંદન, ઘસ મેરે લાલિયા.

મદ્દતકે મૂલેકી દેલે જેસી મઝા.

મદ્દતના મરી કોને તીખાં લાગે ?

મદ્દતની ચારવી, ને સામા સેઢે લઈ જવી.

મદ્દતનું ખાવું, ને મસીદે સુવું.

મમા વગરના માથુર.

મમા વિનાનો મરદ.

મરઘડી માતી થઈ, ત્યારે ગાંડ સાંકડી થઈ.

મરઘડી હોય, ત્યાંજ બહાથું વાતું હશે ?

મરઘા ચરંતિ માધવા.

મરઘીનું મોત ઢેફલે.

મરઘી બી (ખાના) મારના, ઓર પર (પીંછ) ખોસના ?

મરઘી માતી થઈને ભેંસ થાય ?

મરઘો હશે, લાંબ જલાણું વાતું હશે ?

મરચું એટલું તીખું, ને તીખું નહીં તે મરચું નહીં.

મરજી હોય તો કંઈ અઘરું નથી.

મરજો મા, ને જીવજો માસી, માની પહેલાં થજો માસીનું જમાસી.

મરતાં રહ્યું તે ધરડું, ને ખાતાં રહ્યું તે બી.

મરતાં વારને ભૂત થયું ?

મરતાને મારવો નહીં.

મરતા માટીને ખાપ કહે, ન જીવે. (કંઈ જીવે ?)

મરતી ઐયરને મા કહી, તો તે જીવીને શું કરે ?

મરતી જૈરીને મા કહી, તેથી કંઈ જીવે ?

મરતું જાય, ને (ધરનાંને) મારતું જાય.

મરતો મારે, ને ડુબતો ડુબાડે.

મરતો મોઢ, શરમાળી (શ્રીમાળી)ને મારે.

મરદંગના મ્હોંપર ચાટો મૂકીએ, તો તે પણ સારી જોલે.

મરદકી ખાતાં, ઓર ગદ્દેકી લાતાં.

મરદની ગરદમાં રહીએ, પણ નામરદની સોડમાં (છાયામાં)

ન રહીએ.

મરદની ગીરદ સારી, પણ નામરદની છાયા ખુરી.

મરદની ડુંટી, ને જૈરાંની ધુંટી.

મરદ મરે નામકુ, નામરદ મરે નાનકુ.

મરદ મુછાળા, જળદ પુછાળા, જહેલ ઉલાળી, ખાયડી દુલાળી.

મરદ મુછાળો, ને જળદ પુછાળો.

મરદ રડે નામને, ને જૈરી રડે દામને.

મરદાં હીમત, તો મદદે ખુદા.

મરનારને ઉંચકનારની શી ફિકર ? (ખીડ નથી.)

મરમર કરતાં મોટું થાય, ને છવછવ કરતાં છવડા જાય.

મરવાના સૌ કંઈ, છવવાનું કંઈ નથી.

મરવાની ઘો થાય, તો વાઘરીવાડે જાય.

મરવું એ વાત નિઃસંશય છે.

મરો, પણ હર ન જાણું.

મરીને કંઈ માગવું છતાય નહીં.

મરી, મીઠું, ને રાઈ, તેના ઘડયા પિત્તાઈ.

મરે તો મરેનાના, ને છેવે તો જામનાં.

મરે ત્યાં મોટાણું.

મરે નહીં, ને માંચો મૂકે પણ નહીં.

મરે નહીં, ને માદો થાય.

મરેટ, ને વળી મદિરા પીધી.

મરેટની કોટે મણી આંધવું ?

મરેણું એટલું જાણું.

મરણમાં મમળાવે (મીઠાં કરે), કંઈ શેરડીનો સ્વાદ આવે ?

મરણમાં ગયાં લાકડાં પાછાં ન આવે ?

મરણના લાડમાં એળચીનો સ્વાદ ક્યાંથી ?

મરણના લાડમાં એળચી હોય ?

મરણ જ્ઞાન.

મરણમાં મુઠકાં પાછાં આવેછ ? (ન વળે.)

મરણથી આંધળો.

મરણમાં દરેકરી થઈ જાય.

મરણનો તો માગાપ છે, પણ મારી ખીટી નહીં ફરે.

મરણનો જોયો.

મરણના ગુણ પાર્વતી જાણે.

મરણના ગુણ જયડો જાણે, ને સાસુના ગુણ વહુ જાણે.

મરણને લીધે માળવા મીઠા.

મરણ મળ્યા સાંડીઓ પૂજાય.

[પણ લઈશું.

મરણ જાણે કે મીઠું લેશે ? તો કે જમીશું ને સીધું

મહારાજ નમો નારાયણ, તો અચ્ચા તેરજ ઘેરધામા.

મહુડની ખોટ કોકડીઓમાં.

મહુવા મહાલસે અનાવલ ગાંડા, બ્યાં દેખું ત્યાં શાપુરજી કાકા.

મહુવા સરખું શહેર લટકું, તો મુરતડીના શું બાર ?

મહેનતનો બદલો મળ્યા વગર રહેતો નથી.

મહેનત બરબાદ, શુન્દા લાજીમ.

મહોબત અચ્છી બેઠીએ, ખાધએ નાગરપાન;

પુરી મહોબત બેઠકે, કંટાઈએ નાક ચોર કાન.

મજે ચાર બોડી, તો કિલ્લા નાખે તોડી.

મજે તો માથું આપું, ન મજે તો મૂળ કાપું.

મજે તો મીર, નહીંતર ફકીર.

મજે તો મીર, નહીં મજે તો ફકીર, ને મરે તો (સારે) ખીર.

મળ્યાની મકર ફદીઓ.

મળ્યા ભાઈની પ્રીત:

માંકડ ને વળી મૂછો આવી.

માંકડમુછો, ને માંજરો, જેને હંમે નવ હોય વાળ;

તેના શુકન બેઠને ચાલીએ, તો નિચે ખૂટે કાળ.

માંકડને મ્હોં ભર્યેથી કામ.

માંકડી ભેંસ ને ચાંદરો પાડો, એ એંધાણીએ કણખીવાડો.

માંડણમાં ભેંસ પડે, ને દેડકાં આંતે લાગે.

માંડવો બાંધવા સૌ આવે, પણ છોડવા કોઈ ન આવે.

માંહી પેહનો માગ નહીં, ને ઉપર ધાણનો માર.

માંસ ખાઈને હાડકાં કોટે બાંધવાં ?

માંસ ખાય, તે હાડકાં કોટે ન બાંધે.

મા આગળ મોસાળ, તો કે માં પિયર.

મા આગળ મોસાળ વખાણે.

માઈ બાપુ ચેલે બોત હુવે, તોકે આપસે મંગ ખાઈંગે.

માઈ માઈ ઈંદર આવ, ચોર બાપુ બાપુ ભાગ નચો (બ-

હાર રહો).

માએ જલ્દમાં રતન બધાં સરખાં.

માકડ, મચ્છર, જૂ, ને જાતિ, એને મારવામાં પાપજ નથી.

માકડ (માખી) મારે, તે માણસ મારે.

માકડ સાથે પાટલો માર ખાય.

માકડી મારી મા.

માખણ વજોવ્યું કે પાણી.

માખ મકોડો મૂરખ નર, સદા રહે લપટાય;

ભમર ભોરીંગ ને ચતુર નર, કરડી આઘો જાય.

માખી જુએ ચાંદું, ને વેદ જુએ માકું.

માખીનો વાધ.

માખી મધનો સંચય કરે, પણ આહાર લૂટે.

માખીમાંથી તેલ કાઢે (એવો).

માગણ ક્યુ આજસ કરે, તસ્કર જાય ન જાય;

ચાકર બિચારા ક્યા કરે, કે લુણ પરાયા ખાય.

માગીને ખાવું, ને મસીદે સુવું.

માગે ધીએ કંઈ ચુરમું (પૂરી) થાય.

માગે તાગે કામ સરે, તો બહેલા મારો દૈવરાત કરે.

માગે ભીખ, પૂછે ગામડી જમા.

માગ્યાં (તો) મુક્તાશ્રજ મળે, પણ ભીખને માઠે ભઠ.

માગ્યા ધીનાં ચુરમાં શાં ?

માગ્યાથી મરવું ભલું, માગે મોટી હાણ.

માગ્યામાંથી માગે, તેની ઝુંપડી લાગે.

માગ્યામાં માગવું ?

માગ્યા મેહ વરસ્યા.

માગ્યા વગર, મા પણ ન પીરસે (નવ પીરસે માય).

માગ્યું (તો) મોત (પણ) આવતું નથી (નઆવે).

મા ઘરઘે, ને દીકરો ચોખા ખાય.

માચીએ એઠાં આજ આવે.

માચીમાંનો માકડ (માકણ).

મા જાણે આપ, ને મન જાણે પાપ.

મા જાણે મોટો થાય, ને જમ જાણે ઓછો થાય.
 મા જુએ આવતો, ને ઝેરી જુએ લાવતો.
 માટીના માનવી, માટી માંહે મળી, કાયા તારી જશે જાણુ ભાઈ.
 માટી માદિયા, ને ઝેર નાદિયા.
 માડા બાપને ટો ટાવ આવ્યો, ને ટપ મુઝો (મરી ગયો).
 માડી જુએ આવતો, ને લાડી જુએ લાવતો.
 માણુકમાઉ, ને મોડા ઉઠ્યા.
 માણુસ જાત છે, લૂલે પણ ખરા.
 માણુસ જોઈને વાત કરવી.
 માણુસ જોવું વસી, ને સોનું જોવું કસી.
 માણુસ તેટલાં લાડ, ને ગોઠડાં તેટલી ટાડ.
 માણુસ ધારે, ને ખુદા પાર ઉતારે.
 માણુસના કરમ આડું પાંદડું.
 માણુસની ઓળમાં ન હોય તેને શું ?
 માણુસની પરીક્ષા પથે કે પાડોશે.
 માણુસનું ધારવું, ને ખુદાનું કરવું.
 માણુસનું માપ તેનું મન છે.
 માણુસનું મેલું, ને લાકડાનું પોલું (માલમ ન પડે).
 માણુસને ઈશારત, ને ગધેડાને ડકણાં.
 માણુસ પરખાય મનથી.
 માણુસમાં આડિયો, ને જનાવરમાં હાડિયો.
 માણુસમાં લેવાય, કે વગડે લેવાય.
 માણુસ માણુસમાં આંતરો, કોઈ ઝવેર ને કોઈ કાંકરો.
 માણુસ માણુસમાં આંતરો, ઝવેર ને કાંઈક કાંકરો.
 માણુસ વેહાણું નથી, પણ તેનું કામ વેહાણું છે.
 માણુસે માણુસે ફેર, એકે લાખે (નાણું નાખે) ન મળે, ને
 એક ટકાના તેર.
 મા તે મા, ને બીજા વગડાના વા.
 મા તે માયો, ને આપ તે ખાટલાનો પાયો.

મા તેવી છોકરી.

મા તેવી દીકરી, ને કામ તેવી દીકરી.

માથાં મ્હોંને વારજો, મ્હોં માથું ભંગાવશે.

માથા કરતાં મનોહર મોટા.

માથાના નીમાળા (મુવાળા) પજે લુછીએ, (લોંહીએ) તોકે મને
ખુએછે.

માથું આપે, તે મિત્ર.

માથું કાપીને (વાઢીને) પાઘડી બધાવવી? (બધાવી).

માથું દુખે, ને પેટમાં દૂટવું?

માથું રાખે પાઘડી, ને પાઘડી રાખે માથાને.

માથું વાઢીને બેસવા આપીએ, તોકે ડગેછે.

માથું સોંપ્યું, ત્યારે નાક કાનનો શો ઉધારો?

માથે ઝોઢી ચાદર, બ્યાં બેઠા ત્યાં પાદર.

માથે છોડા નાખ્યો, તેને શું કહેવું?

માથેથી ઉતરી સગા બાપને.

માથે દડાકા, ને પેટમાં ભડાકા.

માથે પડી વિશ્વદેવા (વસનદેવા).

માથે પડે પડેણો, અણપેસાડ્યો પેસે.

મા દીવાની, બહેન દીવાની, ગૈરી મારી તુળખલવાની.

માધવના શુભ મહાદેવજી બાણે.

માધિયો માર્યો, ને ગોઠડી પરવાર્યો.

માધિયો મુઝ્યો, ને ગોઠડી પરવારી.

માનતા ચોરને કોટવાત્ર પણ દંડે નહીં.

માના પેટમાંથી કોણ શિખીને આવ્યું છે?

માના રેંટીયામાં સમાય, પણ બાપની રાજધાનીમાં નહીં સમાય

માનીતી ને વળી દીકરો બાણ્યો.

માને શુભ ગળી બચ.

મા બહીઆરી, ને પુત્ર દુસેખાં.

મા બહીઆરી, આપ કાંઈ, કિસકા બેટા છેલા લાલ.

મા મને કોઠીમાંથી કાઢ, બાહ નહીં માથું.

મા મને મોહજો કહે.

મા મરે સોહેલી, ભાણા ખડખડ દોહેલી.

માન્યા તે દેવ.

માન્યા (માને) તો દેવ, નહીં તો પથરા (પથ્થર).

માન્યા ત્યાં સુધી દેવ.

માખાપનો વરો, ને પડોશીનું ધર, ફરી ફરીને આવે નહીં.

મામલમાં નહીં તે માટી.

મામા ધશાણી, ને કોથળી (કોદરી) વિસાણી.

મામા ત્યાં લગી મોસાળ, ને કાકા ત્યાં લગી કટંગ.

મામાનાં મારેકણાં, ને ફાધનાં લાડેકડાં.

મામાના મૂળગા ગયા.

મામા મીઠળ લેવા ગયા.

મામા મીઠળ લેવા ગયા, તે ભાણેજ રાંડી ત્યારે પાછા આવ્યા.

મા મુઠ્ઠ, ને ઓછાડ પણ લેતી ગઈ.

મા મૂજો ને બાપ ગાજર, તેના દીકરા (ચેલા) સમશેર બહાદર.

મા મૈયારી, ને બાપ આલ્હણ.

માય વિના સુતો સંસાર, માય વિના તે શો અવતાર?

માયા દેખી મુનિવર ચળે.

માયાના મૂળગાએ ગયા.

માયાને ભો છે, કાયાને (ભો) નથી.

માયા ને મરી, ને કાયા થાય નરી.

માયા સો મિટ્ટી, ઓર પટ્ટણુ સો દટ્ટણુ.

મારે આદમું રતન છે.

મારતાનો હાથ ઝડાય, પણ બોલતાનતી હાથ ન ઝડાય.

મારતાનો હાથ પકડાય, પણ બોલતાનું મોં ન પકડાય.

મારતા મિયાની તરવાર.

મારતા મિયાનો મુલક.

મારતેડી આણ, ને લાગતેડી પીઠ.

મારથી સૌ ન્હાસે.

મારનાર કરતાં બચાવનાર મોટો છે.

મારનારનો હાથ ઝલાય, કાંઈ ખોલનારની છલ ઝલાય ?

મારનાર પણ તું, ને તારનાર પણ તું.

મારદ્રાડ, ને છવે દાતાર.

માર બાવા ધનાળું.

માર બુધું, ને કર સુધું.

માર ભાણું ભૂત પણ ન્હાસે.

માર મોર તોખા.

મારવાડના મઉ.

મારવાડની ગાય, ને માળવાનો વાછરડો.

મારવી માખ, ને ચઢાવવી તોપ.

મારવું કે મરવું.

મારવો ઉંદર, ને ખોદવો ડુંગર.

મારવો તો મીર, ને ખાવી તો ખીર.

મારવો તો મીર, ને પહેરવાં તો ચીર.

મારવો તો હાથી, ભૂટવો તો ભંડાર;

પરણવું તો પક્ષની, પહોંચવું તો દરબાર.

માર સાર છવે દાતાર.

મારા બાપનો કક્કો ખરો.

મારા મુંગવે, ત્યાં લગી પરો ખીચડી ખાઉં.

મોતારીને મુસલમાન કરવો.

માનતીને રડવા ન દે.

માના પેટમેશણ આવલ છડે, ને મારે હાથ ફેફાળા પડે.

માના દેડીયામરી મા, ને તારી મા તે હું હું.

માનીતી ને વળે શુણ બણતી, ને છેડે સાહીને તાણતી.

માને શુણ ગળી વચી ભોળી, શેરની કરે સાક પોળી;

મા બહીચારી, ને પુત ફેળી, માગે તેને નાખે દોળી.

મા બહીચારી, બાપ કલાંસરાં દે.

મારૂં તારૂં સહિયારૂં, ને મારૂં મારા બાપનું.

મારૂં તે સારૂં.

મારૂં લાત, તો કાઢું લાત.

મારનો મગ થેંડું, પણ મેં ન ડુંડું.

માર મગ દીલો.

મારે ટકું, કંપે તેછ.

મારે તેના બાપનો.

મારે તેની તરવાર, ને છંતે તેનું રાજ.

મારે તેની તરવાર, ને પાળે તેનો ધર્મ.

મારે તેની તરવાર, બાંધે તેની નહીં.

મારે તેનો હાથ ઝડાવ્યું, પણ બોલે તેની છલ ન ઝડાવ્યું.

મારે તો પચ્યા, વાતો સચ્યા.

મારે ન મુચ્યા, તો દીકરે શું મરશે ?

મારે ન હોય, તો મારા પડોશીને હજો.

મારે મિયા, ને કુલે પીંજરો (પીંજરી).

મારે મુગલ, ને કુલાય પીંજરા.

માર્યા કરતાં પદાઈ ભારે.

માર્યા ન મરે, તેનાં દીકરા શું મરે ?

માર્યા ગંભીરો, ને ગર્ધ બલા.

માર્યા ભીલ ભેંસલો (ભેંસલું) ન ઝાળંગો.

માલકા માલ વરે, ને પૈસા પાણીમે.

માલ ખાય માટીનો, ને ગીત ગાય વીરાનાં.

માલ ખાવો આશકનો, ને ગીત ગાવાં વીરાનાં.

માલ પ્રમાણે મૂલ.

માલ ભલે લૂતી ગયા, પણ ભરતીઈ મારી પાસે છે કની.

માલ માતાનો, ને કરો ભંગરો.

માલ માલનાં ભૂકા, ને પૈસા પાણીમાં.

માલ વગર લાલ ન થાય.

માસ વરસે, ને દિન સૂકે.

માસીને છીંક આવી.

માસી સાટે માસો, તેનો શો જાસો ?

માહ આધે, ને કામળ ખાંધે.

માહ મહિનાનાં માવઠાં.

માહેલા (માહેના) ગુણ મહાદેવજી જાણે.

માળવાનો રાજ રીઝ્યો, તો મૂઠી ભરી મગ આપે.

માળવામાં લીલું, તે મહાદેવનો પ્રતાપ.

માળાતો મનકી ભલી, ઓર કાઢકા ભારા;

જાણ પુરપકી એક ઘડી, મૂર્ખકા જન્મારા.

માળાના મણકા સર્વ સરખા છે.

માળાના (માલાના) મૂળગા ગયા.

માળી રૂઠ્યો ફુલનો ધણી.

માળી રૂઠ્યો ફુલ લેશે, પણ ચોટલી નહીં લે.

માળી રૂઠ્યો ફુલ લેશે, પણ જાન તો ન લે.

માળી સીંચે ચોગણાં, પણ રત વિના ફળ નહીં.

માળી સીંચે સો મણ પાણી, પણ રત વિના ફળ ન હોય.

મિટ્ટીમાં મીટ્ટી.

મિત્ર એસા કીલ્લે, ઢાલ સરીખા હોય;

મુખમાં પીછા પડ્યા રહે, દુઃખમાં આગળ હોય.

મિત્રતા ને વેર, એ બેયની આધી શાભે.

મિયાકી ભેંસકુ ડોળાં ક્યું કહા જાવે ?

મિયા કે ચાંદે ચાંદ.

મિયા ક્યું રોતે હો, તો બંદેકી સુરત હી એસી.

મિયા ખોડ, ને બીબી ઝમકુ.

મિયા ચોરે પળી પળી, ને બંદા ઉઠાવે કુખ્યા.

મિયા ચોરે મૂડે, ને અલ્લા ચોરે ઉંટે.

મિયા છેલ્લટાક, ને બીબી ધૂળ ઝટાક.

મિયા છોડે, પણ બીબી ક્યું છોડે ?

મિયા જય મક્રે, તો જીજી જય માળવે.

મિયા તેવી (પ્રમાણે) ઘેર.

મિયા થયા જીજી જોગ, ત્યાં જીજી થયાં ઘેર જોગ.

મિયા થાય ઘેર જોગ, ત્યારે જીજી થાય ઘર જોગ.

મિયા દાઢીઆં ખોળે, ને જીજી બાચકે જય.

મિયાની દાઢી બળે, ને દારીને અજવાળું થાય.

મિયાની દાઢી બળે, ને જીજીને તાપણું થાય.

મિયાની બકરી સુંઢે નહીં, ને સુંઢે તો વાઘ મારે.

મિયાની ભેંસને ડોળું કેમ કહેવાય ?

મિયાની વાદે ચણા ન ચાવીએ.

મિયા નૂરાં, ને લેખાં પૂરાં.

મિયા પડ્યા પડ્યા, પણ ટંગડી ઉંચી (ને ઉંચી).

મિયા પાદા, તોકે ગાંડજ કીસકુ હે ?

મિયા જીજી રાજ, તો ક્યા કરે મિયા કાજ ?

મિયાભાઈની આતો, ને મજીઆંકી લાતો.

મિયાભાઈની ગાડી, છોડે ત્યાં મળે તાડી.

મિયાભાઈની ગાડી, જ્યાં મળી તાડી ત્યાં છોડી પાડી.

મિયાભાઈની ચાંદે ચાંદ.

મિયાભાઈની બડી બડી વાતો.

મિયાભાઈની ચારી, તે ઝાંપા લગી સમજવી.

મિયાભાઈ પારેવાની જાત.

મિયા મજુરીએ જય, ને જીજી દાઢિયાં ખોળે.

મિયા મરે, ને મરીદે દીવા થાય.

મિયા મસીદમાંનાં કોડિયાં ચાટે, ને જીજીને કુલેવ.

મિયા મહાદેવનો જોગ ખાય નહીં.

મિયા માદા, ને વળી ભાંગ પીધી.

મિયા માદા, પણ ટંગડી ઉંચી.

મિયા મુસા, વા ને પાણી.

મિયા રોતા ક્યું, તો સુરત હી એરી.

મિયા શેર, તો બીબી સવાશેર.

મી કે સૂર્યભાણુ, સુરતમાં સવરામીઓ, કે દીલ્લીમાં ધગડો.

(ઝાંગના બીલ રાજને માટે).

મીઠાં ઝાડનું મૂળ કાઢવું ?

મીઠા પારખે વટાવમાં વહુ ખોઈ.

મીઠા ખોલા લોક, ને કડવાં ખોલી મા.

મીઠા ખોલું માણસ, ને વાયડું ધાન પહેલું મીઠું લાગે.

મીઠામાં-મીઠું શું, ઉંધ કે ગરજ ?

મીઠું નાખીને ભાગ ભળવો.

મીઠું પણ તેલ.

મીઠું ખોલ્યામાં શું ગયું ?

મીઠામાં છીંડું પડ્યું.

મીઠુની પણ સોક ખોટી.

મીણનો પણ શેઠ.

મીણનો માટી.

મીણનો હાકેમ લોકાના ચણા ચવાડે.

મીરાંની માનતાને મુજવર વધારે.

મુંડે મુંડે મતિભિન્ના, કુંડે કુંડે નવં પયઃ

મુંડે માથે જતિ નહીં, ને આધું ઓઢ્યે સતિ નહીં.

મુંબઈની કમાણી, ને ખોસ ખદરમાં ખમાણી.

મુંબઈ માસ્તર, હાથમાં છતર, ગજવામાં પથ્થર.

મુંબઈ શહેર, બાપ દીકરાને ચોર ઠેરવે.

મુઝાં મડદાં પાછાં ન આવે (જીવે નહીં).

મુઝા કાકા મડિયા, કે થયા ચગદડિયા.

મુઝા કાકા મડિયા, તે થયા અચડિયા.

મુઝા નહીં, ને પાછા થયા (માદા પજા).

મુઝાની આળસે જીવવું.

મુઝાને મારવો ?

મુઝા પછી ભીંત થાય.

મુઝ્યા પછી માલ, કે ગોલણ ગાંડાં ભરે.
 મુઝ્યા પછી સૌ વખણાય.
 મુઝ્યા પહેલાં ઘોર ખોદવી ?
 મુઝ્યા પહેલાં મોકણ શી ?
 મુઝ્યા પાછા ન આવે.
 મુઝ્યા પેં ગામ ગયું સારું.
 મુઝ્યા બાપની આંખ મોટી.
 મુઝ્યા મોર (પાછળ) મોકણ.
 મુઝ્યા સમાન શોક નહીં, વિવાહ સમાન હરખ નહીં.
 મુઝિ ઘો કાયડામાંથી ન જાય.
 મુઝિ પાડીની મોટી આંખો.
 મુઝિ ભેંસનું ધી ઘણું.
 મુઝિ માને ધાવણું તેમાં શો માલ ? (ધાવવાથી શો કાયદો ?)
 મુઝિ માને ધાવે ધાવણ આવે ?
 મુઝે મોકણ.
 મુઝેલું માથું ન ઉંચકે.
 મુઝો વર, ને બળી જાન.
 મુખમેં રામ, બગલમેં છુરી, ઓ ભગતડી દાનત છુરી.
 મુખમેં રામ, બગલમેં છુરી, ભગત ભયા, લેડીન દાનત છુરી.
 મુઘું (મોઘું) ધી પરણો જમે.
 મુક્તકા ખાના, ઓર મંસીદે સોના.
 મુક્તકા લડુ ખાઓ મેરે લાલ.
 મુલતાન કે મલણ, દીલ્હી કે લાલે;
 મુરતકે ભાઈ સાહેબ, ભીખ મંગનેકુ ચલે.
 મુલ્લાંડી દોડ મસીદ તક.
 મુલ્લાંજીની યાંગ.
 મુલ્લાં મરે, ને મસીદે દીવો ધાય.
 મુલ્લાં લૂટે મૂઠે, અલ્લા લૂટે ઉટે.
 મુસલમાનને ન્હાતાં વાર, ને હિંદુને જમતાં વાર.

મૂકીએ ખસતું, તો આવે હસતું.
 મૂર્ખસ્ય ત્રીણી ચિન્હાનિ, શિખા; ટીકા, ચ પટ્ટિકા.
 મૂગાતી પારશી.
 મૂગે ખાધો માર, નહીં વહાર તે ન બચાવ.
 મૂગે માર્યું ભદ્ર.
 મૂઝાય નહીં, તે મોટું.
 મૂઠીમાંનો છતે, તે ઓઠીમાંનો (દોઠીમાંનો) હારે.
 મૂરખ આગળ મૂતરણી, તોફે કોહોવાડનો ઘા.
 મૂરખડી ચારી ખુરી, ભલો સજ્જનકો ત્રાસ;
 બ્યુ' સૂરજ ગરમી કરે, ત્યુ' બરસનકી આસ.
 મૂરખની વાતો બળી, જે વાતે ઘર જાય;
 પંડિતકી વાતો ભલી, જે લાતે ગુણુ ધાય.
 મૂરખનું નામું ભીંતે.
 મૂરખનું મળવું, ને માંકડાંનું દળવું.
 મૂરખને ઉપદેશ, તે આપનારને ક્ષેશ.
 મૂરખને જ્ઞાન હોય, પણ જ્ઞાન ન હોય.
 મૂરખને માથે શિંગડાં હોય?
 મૂરખ પાસે જ્ઞાન શું ?
 મૂરખ મન મમતા કરે, હું રળું ને સર્વ ખાય;
 મૂકા કાકામાં છવડો, તેને પાણી કોણુ પાય.
 મૂરખ મિત્ર કરતાં દાનો દુશ્મન સારો.
 મૂરખ મિત્ર દુશ્મનની ગરજ સારે.
 મૂરખ મિત્ર વેરીને હામ.
 મૂરખ સાથે ગોઠડી, પગ પગ હોય વિનાશ;
 મૂરખને પ્રતિબોધતાં, મને સામો થયો સંતાપ.
 મૂલં નારિત કુતઃ શાખા.
 મૂસળને અંકુર ધૂટે નહીં.
 મૂળમાં માટી નહીં, ને સંઘમાં સાથી નહીં.
 મૂળમાં માટી નહીં, ને સાસરે સમાચાર (સંદેશો).

મૂળ મિયા ગાંડ, ને વળી ભાંગ પીધી.

મૂળ વાઘરી, ને પાછા લૂટાયા.

મૂળાના ચોરને મેચકાના (મૂચીનો) માર (ન ઘટે),

મૂળાના ચોરને મોગરીનો માર.

મૂળાની પણી ઝાડવામાં લેખાય નહીં.

મૂળાપણી તે કાંઈ ઝાડમાં લેખું ?

મૂળે તો ગાંડી, ને તેમાં વળી જુતે ભોળવી.

મૂળે મિયા એસે, ને ભાંગ પીધી.

મૂળે વાઘરી, ને તેમાં લૂટાયા.

મૂળે હું, ને વળી તમારો ભાઈ ગામ ગયા.

મૃગસર ન વાયાં વાવલાં, આરદ્રા ન ઉઠ્યા મેહ;

નેળને ન નળો બેટડો, એ ત્રણે હાયાં તેહ.

મેં છોડું, પણ કમળી મુજે ક્યું છોડે ?

મેં તુમેરી ક્યા બકરી હું, કે પાન ખાઉં ?

મેં તો મરું તો મરું, પણ થને રાંડ કરું.

મેં બોલું તો અળી ફેક, ને મેરા બાવા બોલે તો કલ ફેક.

મેં માર્યા, ને મેં છવાડ્યા.

મેં સળકા ખાઉં, ને મેરા ખાવે સો મર નવે.

મેઘછ ભાઈ વરસ્યા તો વાડમાં, નહીં તો ખેતરમાં પણ

(ફેકાણું) નહીં.

મે જી રાણી, તું જી રાણી, દોણ બરે ચુલે પાણી ?

મેમણ અને માછલું સામા પૂરે ચાલે.

મે મે મે બકરી કરે, ગલા કટાયા નય;

તુંહી તુંહી તુંહી મેના કરે, બેડી મેવા ખાય.

મેરી અધેલી મત ભૂલીઓ.

મેરી પડોસણ ચાવલ છડે, ને મેરે હાથ પોપૈયા પડે.

મેરી બકરી મન કરે, તો વાઘડું મારે.

મેરી જી ચુપ, ને તેરી જી ચુપ.

મેરૂતણા મહિમા નવ દીઠો, કરે વખાણુ તે કંકરનો;
 આખરની ખીસોડી અંગદ, સ્વાદ શુ' નળે સાકરનો ?
 મેરૂ કાણીએ બેઠેને જગ છતીઉં, વેરી ખુ પાઉંસેં ચલે
 દેખીઉં.

મેલ કરવત, મોચીના મોચી, ને ઉંડી આર ખોસી.
 મેલ કરવતીઆ કરવત, કે આખર મોચીનાં મોચી.
 મેશના કે કોશના, પડ્યા તે પડ્યા.
 મેશીનો વરો, ને કુતરાનો મરો.
 મેસાણાના ભાટ જમે કાલ.
 મેહને મેમાન ક્યાં સુધી ?
 મેહ રહે, પણ માંડવો રહે નહીં.
 મેહેતાની માના જોટલો મૈયડ.
 મેહેતા (મેહેતાણ) મારેએ નહીં, ને ભણાવે પણ નહીં.
 મેહેતા મારે મોત બિન, કલમતણી તલવાર;
 કદી ધાવ રહે નહીં, એસા મેહેતાકા માર.
 મૈ મૈ મૈ અકરી કહે, તુરતે મારી જાય;
 મૈના મૈના મૈના કહે, બેઠી સકર ખાય.
 મોઘ પાદી તે લાલ.
 મોઘ (મુઘ) માના મોઠા ડોળા.
 મોઘા માલ પડેણા જમે.
 મોચીને ઘેર જમવું, ને મહનું ચુરમું.
 મોજતો મોઘી છે.
 મોઠાં ઘર, ને ભૂતનાં દર.
 મોઠાં છોર સાસરે સારાં.
 મોઠા ઘરના પોકળ વાંસા.

મોઠા જે કરે તે જાણે, ઉપર નોખત નગારાં વાગે;
 નાના જે કરે તે જાણે, ઉપર ગડદા પાટુ વાગે.
 મોઠા જે જોડે તે જાણે, ઉપર દોલ ધન્યમણા વાગે;
 નાનું જોડે તે વાગે જાય, ને ઉપર ગડદા પાટુ ખાય.

મોટા તેટલા ખોટા.

મોટાના પગરખામાં કોણુ પગ ઘાલી શકે ?

મોટાના પેટમાં પેસવું, ને ભયગ્રાષ્ટને નિદ્રણવું.

મોટાની ગાંડમાં પેસીએ, તો દયાઈ મરીએ.

મોટાની છાસ પોટલે વેચાય.

મોટાની જીભ, ને અકર્મીના પગ.

મોટાની મોટી વાત, ને અડધે શેટલે આખી રાત.

મોટાની વાત ઓટલે વેચાય.

મોટાની બહેલમાં સૌ એસે.

મોટાની સાથે બાથ ભીડવી નહીં.

મોટાની સાથે હોડ, તેની ત્રિયા રંડશે.

મોટાનું માદ, ને નાનાની છીનાળી.

મોટાને કાન, પણ નહીં સાન.

મોટાને મોટી ફીકર.

મોટાને મોટી લ્હાય, ને છતે ધીએ (ધી વિના) લૂખું ખાય.

મોટાનો મંદવાડ, ને ગરીબનું છીનાળું (છાનું રહે નહીં).

મોટા સાથે નાનો જાય, મરે નહીં તો (ને) માદો થાય.

મોટા સાથે વેર ન કીછએ.

મોટી, વચલી, ને નાની, રાખ, શેલી, ને વાની.

મોટે ઘેર પડેગે, તો મરેગે.

મોટે ઘેર મોટી વાત, ને અડધી શેટલીપર આખી રાત.

મોડું પરણવું, ને મરવા વાટ જોવી.

મોઢનો પંડિત, ને ઔદિચનો મૂરખ.

મોત આવે, ત્યારે તાવને હા પાડે.

મોત કોઈને છોડતું નથી.

મોતની જગો ખાલી છે.

મોત મ્હોં માગ્યું આવતું નથી.

મોત મ્હોં માગ્યું આવતું હોય, ત્યારે શું જોઈએ.

મોતીનાં પાણી, ઉતર્યાં તે ઉતર્યાં.

મોતીની મા રોતી.

મોતીનું પાણી કેટલું ?

મોતીની ગાંડમાં સો ખીલા, ને વળીમાં એક.

મોરનાં ઇંડાં ચિતરવાં ન પડે.

મોરનાં ઇંડાંને કાંઈ ચિતરવાં પડતાં હશે ?

મોરનાં ઇંડાંમાં ચિતરામણ શાં જોવાં ?

મોરના પગ પાતળા.

મોર પીછે રળિયામણું.

મોસાળ જમવું, ને મા પીરસણું (પીરસનાર).

મોસાળ વિવાહ, ને મા પીરસણી.

મોણું દહીં દાંત પાડે.

મોંએ કાઢ હજો, પણ પાડોશી મોઢ ન હજો.

મોં ખાય, ને આંખ લાજો.

મોં જોઈને ટીલું કરવું (કાઢવું).

મોં જોઈને (તેવી) લપડાક.

મોં તરફ દોળીઓ વજો.

મોં તેવો તમારો.

મોં દેખાડીએ, પણ પીઠ ન દેખાડીએ.

મોં ધોઈને ટીલું થાય.

મોંની વાટે દોળીઓ જાય, પણ નાકની વાટે ચણો ન જાય.

મોંને મરચું નહીં, ને ગાંડને જયદ્રજ જોઈએ.

મોંનો જૂદો, ને પેટનો જૂદો.

મોં બાંધીને કંકુડી ન દળાય.

મોં બાંધીને માર્યા.

મોંમાં આવેલો દોળીઓ પાછો જાય.

મોંમાં આવેલો દોળીઓ શું કામ પાછો જવા દઈએ ?

મોંમાં મગ ભર્યા છે ?

મોં વાઘનું, ને ગાંડ શિયાળની.

મોં સામે દોળીઓ, હુંસાની પરાણ.

મહોડાં જોઈને ટીલાં કાઢવાં.

મહોડું ખાય, ને આંખ લગ્ગય.

મહોડું વાધનું, ને પુછડું શિયાળનું.

મહોડેથી માખી ઉડતી નથી.

મહોડે દીવાળી, ને પેટમાં હોળી.

મહોડે મીઠું (મીઠો), ને (પણ) પેટમાં પાળી.

મહોડે મુરવત, ને પેટમાં કરવત.

મહોડે હજારે કોઠ, પણ પડોશી ન હજારે મોઢ.

યજ્ઞાનુરૂપો બલિ:

યત્ને કૃતે યદિ ન સિધ્ધિતિ કોત્ર દોષ: ?

યથા નામા, તથા ગુણા.

યથા રાજન, તથા પ્રજા.

યથા લાલા, તથા ટીકા.

યાવત્ સમય: તાવત્ વિધિ:

યા હોમ તો કરવુંજ.

રંગને ઘેર રતન કેમ છાજે ?—રંગને ઘેર રતન ક્યાંથી?

રંગનાં ચટકાં હોય, પણ કુંડાં હોય ?

રંગના ચટકાં, કુંડાં ન હોય.

રંગમાં ને પોતમાં એમાં વાંક હોય.

રંગમાં ભંગ.

રંગા ચંગા ક્યા કરે, અંદા મહીશ તારા.

રંગાયું એટલે રંગાયું, ને ઘોયું એટલે ઘોયું.

રંગ્યા તે રંગ્યા, ને પાસ્યા તે પાસ્યા.

રંગપણુ તો રોકડું, એવાતન ઉધાર.

રખપત તો રાખપત.

રચે તે પચે.

રજનું ગજ, કાગનો વાધ.

રજપૂત ઝાઝારો નહીં, ને ભારેલો ન્યાતખહારો નહીં.

રજપૂત બચ્ચો મૂઠ પકડી તે છોડેજ નહીં.

રજપૂતાણીનો રાસડો, ને કાઠિયાણીનો કાપ, વાણિયાતું વગોણું,
ને સાધુનો શ્રાપ.

રજપૂતાં ને રેવંતાં, હાથ વછૂટાં જાય;
હજાર વર્ષ સેવીએ, પણ પોતાનાં ના થાય.

રઝળતી રાંડ, ને રવડતાં છોકરાં.

રડતીનાં આંસુ લુછવા જેવું.

રડતી રાંડ, ને હસતા પુરૂષનો વિશ્વાસ ન કરવો.

રડતી હતી, ને પિયેરીઆં (સગાં) મળ્યાં.

રડતો જાય, તે મુઆની ખખર લાવે.

રડશે રવાળો, ને ફૂટશે (પીટશે) પીંજરો.

રણુ વખત વાડમાંથી કાઢીને મારવું.

રણિયું પાછું જાય, પણ સણિયું પાછું ના જાય.

રણિયો પાછો થાય, પણ સણિયો પાછો ન થાય.

રત વિના ઢગ ન હોય.

રતે તો લિંબોળીઓએ મીઠી થાય.

રમ રે રમજુડી, રતનિયો ગામ ગયો છે.

રમાડયું કોઈ ન જાણે, રડાવ્યું સૌ જાણે.

રસતું તે ચટકું, રસનાં તે કંઈ કુંડા ન હોય.

રસ્તામાં ઝાડે ફરવા બેસવું, ને સામા ડોળા કાઢવા ?

રહે તે આપથી, ને જાય તે સગા આપથી.

રહેતો આપથી, નહીં તો સગા આપથી પણ નહીં.

રહોતો રાંધું, ને જાઓ તો ખાંધું.

રહો દેવ, રહો દેવ, તેથી કંઈ દેવ રહે.

રળતાં તો રોટલો મળે, ઉંચો નીચો હાથ પડે તોજ પોટલો
દેખે.

રળતો દીકરો વહાલો હોય.

રળિયા ગઢવી ક્યાં (શીદ) ગયા હતા, તો કે ઘેરના ઘેર, ને
ભાભે ર.

રળિયા ગઢવી ક્યાં જઈશ, તો કે ચાલે તેને હાડે વિસમીશ.
રળે તે મળે.

રળ્યા, તોં કે ઓળખીતા નથી મળ્યા.

રળ્યો રોટલો કુતરે ખાધો.

રાંક ઉપર શી રીસ?

રાંક કરતાં લાંદીઓ સારો.

રાંક જાત તે રતન શું ઓળખે, આખર ચૈતન ચાકરનો;

ગરીબતણે ઘેર પેટ ભરે, તે કાઠ શું જાણે કાકરનો ?

મેરતણા મહિમા નવ દીકો, કરે વખાણુ તે કાંકરનો;

ખાખરની ખીલોડી અંગદ, સ્વાદ શું જાણે સાકરનો ?

રાંકને દેડે બેસાડીએ, તો હગી ભરે.

રાંકને ઘેર રતન ન શોભે.

રાંકને સાંપડ્યો રૂવો, ખોદાવું વાવ કે રૂવો.

રાંક રૂઠ્યો, રસોઈ અભડાવે.

રાંક રોષ, ને પ્રાણુ શોષ.

રાંડ ઉપર શૂરા અક્કર્મી માટી.

રાંડ એવી આડી, કે જાય ઉભી ખાડી.

રાંડ કહીએ, તારે છીનાળ સાંભળવી પડે કેની ?

રાંડ કહીને છીનાળ સાંભળવી.

રાંડ કુભાર્યા, મોભે સાળા, રાત અંધારી, બળદિયા કાળા;

સીમાડે ખેતર, પગે વાળા, દુઃખ કોને કહું કંથારનાં જાળાં.

રાંડ કોઈની થઈ નથી, ને થવાની નથી.

રાંડ, ગાંડ, ઓર હરણાં બેંસા, ઓ ખીકરે તો કરના કેસા.

રાંડ ગાંડી, પણ રાંડનાં લુગડાં પણ ગાંડાં ?

રાંડ તારો રોટલો, ને ઘડતાં ભાંગ્યો.

રાંડતી હોઈ તો ભલે, શીરાવીને રાંડું.

રાંડ નાતરે જાય, ને ધણી વળાવવા જાય.

રાંડના વાહા કાશી ગયા, ગદ્દા ખેતમાં હુળી મુઆ.

રાંડની ખુદ્દિ પાનીએ.

રાંડની રાંડ ગઘ, ને ગોખલેથી ગાંડ ગઘ.

રાંડ ને ગાંડ કોઈનાં નહીં.

રાંડ ને ગાંડ બરાબર.

રાંડ ભાંડ ને ભેંસા, તે વીકરે તો કરીએ કેસા.

રાંડ મારે રોટલો, ને કરતાં (ઘડતાં) ભાંજ્યો.

રાંડ રઝળીને પાલી મીઠું, ને મેમ જતાં પરેલ દીઠું.

રાંડ રાંડી, ને ઘોડે પાખર માંડી.

રાંડ સાંઢ ઓર હરણાં ભેંસા, ઓ બીકરે જખ કરના કેસા,
લેના બુધાં, ઓર કરના સુધાં.

રાંડી તેને આતવાર શું, ને દિતવાર શું ?

રાંડી, ને ઘોડે પઢાણ માંડી.

રાંડીને પગે માડી પડી, તો મારા જેવું થજો.

રાંડી પુત શાહજાદા, ને મા (રાંડી) મરે તો ઉમરાવજાદા.

રાંડી પુત્ર શાહજાદા.

રાંડી રાંડની છોડી, ને ગરાસીઆની ઘોડી.

રાંડી રાંડને પગે પડ્યાં, તો કહે હું એવી તું.

રાંડી રૂએ, માડી રૂએ, પણ સાત ભરથારી (સાત ધણી વાળી)
તો મ્હોંએ ન ઉઘાડે.

રાંડે જણ્યાં રતન, સઘળાં સરખાં.

રાંડ વા કેડે રજે, ને રાંધ્યા કેડે બજે.

રાંડ્યા પછી ડહાપણ આવે.

રાંડ્યા પછી રાંડ રજે, ને રાંધ્યા પછી બળતું બજે.

રાંડ્યા પછી રાંડ સમરે, ને રાંધ્યા પછી ચુલો સમરે (બજે).

રાંધણપુરનો ઈન્નરદાર.

રાંધનારને (ની પાંતી) ધૂમાડો.

રાંધે તે રાણી, પાણી ભરે તે લુંડી.

રાંધ્યાને ફરીથી રંધાય નહીં.

રાંધ્યું ધાન્ય રહે નદી

રાંધ્યું વરે પડે, ને જોડ્યું બહાર પડે.

સાંધ્યું વળે, ને બોલ્યું બહાર પડે.

સાઈ ઉપર મરી હાંસ્યે ધર ચાલે.

સાઈના પાડ તો રાત્રે વહી ગયા;—સાઈના ભાવ રાતે ગયા.

રાખણુ વાળા રામ છે.

રાખનાર રામ, તો મારનાર ટ્રાણ?

રાગ એટલો દ્વેષ, ને દ્વેષ એટલો શોક.

રાગ, પાધ, ને પારખાં, નાડી ને વળી ન્યાય;

તરવું તાંતરવું ને તસ્કરવું, એ આઠે આપ કળાય.

રાગ, પાધ, ને પારખું, નાડી ઝોર ન્યાય;

એ પંચમકુ ગુરૂ સહી, પણ ઉપજે અંગ સ્વભાવ.

રાગ વિનાનો આરડે, નિધંનીઓ ખુલાય;

નખજો સખજાને ગુણ કરે, તે આઠાણુમાં જાય.

રાજ ગયા સસલા પાછા ન આવે.

રાજ નહીં હે પોપાંઆઈકા.

રાજલીને બદલે પુંજલીને.

રાજ કખજ, ઝોર મુલક (મલક) ટે'ટું (ટે'ટે').

રાજ કર્ણનો વખત.

રાજ કહે તે ન્યાય, ને પાસો પડે તે દાવ.

રાજ કાલસ્ય કારણમ્.

રાજ છોડી નગરી, મન માને સો (ત્યાં) જાય.

રાજ તો મેધ રાજ, ઝોર રાજ કાયકા?

દૂધનમે માધ દૂધ, ઝોર દૂધ કાયકા?

રાજ ત્યાં બજાર.

રાજ થઈને લૂટી લે, તો પ્રજા કોને કહે?

રાજનાં ચીર, ધોળીને મન બજોતીઆં.

રાજદંડ જગ જુએ, ગ્રહદંડ જુએ ન કોઈ.

રાજ દંડે તે સર્વ જાણે, પણ ગ્રહ દંડે તે કોઈ ન જાણે.

રાજ દાને, પ્રજા અસ્તાને.

રાજના કુંવર રીસાય, સારે ઘોડાની ઘોડારમાં જાય સારે રીસ
ઉતરે.

રાજના દંડ્યા, ને વરસાદના પડ્યા (લપસ્યા)ની શરમ નહીં.

રાજની દીવાળી, ને મશાલચીનો ધાતવારં.

રાજની રાણીને ખોળ ખાધાનું મન થાય (ખાવાનું મન થયું).

રાજની રાણી, ને છાણું વીણતી આણી.

રાજનું બળ સેના છે.

રાજને અંતે નર્ક.

રાજને ગમી (તે) રાણી, ને છાણું વીણતી આણી.

રાજને ઘેર આનંદ, તો પ્રજાને ઘેર આનંદ.

રાજને ઘેર છોકરો આવ્યો, રાજ તોએ રાજ, ને ન રાજ તોએ
રાજ.

રાજને ખેસણે ખેસીએ, પણ કતવારીને ખેસણે ન ખેસીએ.

રાજનો વજીર રાવણીઓ તે તુમડાં રોપાવે.

રાજ ખોલાવે ઠાડી આવે.

રાજ ખોલે તે ન્યાય, ને પાસો પડે તે દાય.

રાજ મિત્ર નહીં, હઘણી પવિત્ર નહીં.

રાજ રાખે દળ, ને વૈદ રાખે મળ, તો જીતે.

રાજ રાવણના પણ અહંકાર તો નથી રહ્યા.

રાજ વડે રૈયત, ને રૈયત વડે રાજ.

રાજ, વાળ, ને વાંદરાં, એને જોમ ભંભેરીએ તેમ ભમે.

રાજ, વાળ, ને વાંદરાંને કાન છે, પણ સાન નહીં.

રાજ્ય કાજ મેલાં છે.

રાજ્યને અંતે નર્ક.

રાણા મામા કરતાં કાણા મામા સારા.

રાણીજયા, કે બીબીજયા.

રાણીજયો કડછી હલાવે, ને લોંડીજયો હુકમ ચલાવે.

રાણીજયો પૂત.

રાણીજી રાણીજી ગીત ગાઓ, તો કે એ (ચાર) જણ મારાં
ડાયાં (જડયાં) સાહે.

રાણીનાં ચીર, ને ઘોભીનાં બજોતીઆં.

રાણીનાં લગન, ને સોળસેં વિધન.

રાણીને બોલાવીને ચોરે ચઢીએ, ને દારીને બોલાવી ને ખૂણે
પેરીએ.

રાણીનો સાજો કોણ થાય ?

રાણીનો સાજો, તેને કોણ કહે જોરે કે કાજો.

રાણીનો સાજો, ને દીવાસળીવાજો.

રાત અંધારી, ને અડદ કાળા, લે વાણિયા તારા ને તારા.

રાત અંધારી, ને તલ કાળા, લે વાણિયા તારા ને તારા.

રાત અંધારી, ને મગ કાળા, ન ઓળખાયા સસરે કે સાળા.

રાત છે અંધારી, ને તલ છે કાળા, પાછલે બારણેથી લાવુંછું
લે વાણિયા.

રાત લાં વાસો.

રાત થોડી, ને વેશ ધણા.

રાતનું માર્યું હાંડીમાં.

રાતનો રાણો, ચોર કે ધુવડ.

રાત ખડે, લાં વાસો રહેવું.

રાત બંધી દબ્યું, ને કોડીઆમાં ઓસાર્યું.

રાત રાણી, ને વહુ કાણી.

રાતે નિદ્રા, દિસે કામ, કદ વખત લઈએ હરીનાં નામ.

રાતે બિલાડી મોર મોર.

રાતે સાલ્યે રાંડ, ને પાશેર લઈ ગઈ ખાંડ (ને લઈ ગઈ
સવાશેર ખાંડ).

રાત વગડામાં રોકીઆ, ને ઝાઝું કરતાં રોકીઆ;

ચાંદો સૂરજ સાક્ષી, ને સવાખારસેં બાકીના બાકી.

રાતના ઉઠ્યા રાતમાં, કામ કરશું કૂવે;

રામ નામ લૂલી ગયા, છુટકો થશે મૂવે.

રાભા કણ્યા રાસભા, કાછડીઆ કોદાળ;

પંચે મળીને આપીઆં, ગિરદ પાંચ તતકાળ.

રામ જેને રાખે, તેને કોણુ આખે?

રામ ધણી, કે ગામ ધણી.

રામ નામ જપના, પરાયા માણ અપના.

રામ નામ સગકો કહે, ઠગ દાકોર ઓર ઓર;

હસ નામસેં ક્રુવ પહલાદ તરે, ઓ રામ કહુ ઓર.

રામની રક્ષા, ને ભીમનો દોરો.

રામનું નોતરું ભરતને કૃષ્ણ.

રામનું આણુ પાછું ન ફરે.

રામનું રાજ.

રામનું રામાયણ.

રામનું સમણું ભરતને કૃષ્ણ.

રામને નામે પથ્થર તરે.

રામને રણવું નહીં, ને સીતાને દળવું નહીં.

રામ આણુ.

રામ રાખનાર, તો કોણુ મારનાર ?

રામ રાખે, તેને કોઈ ન આખે.

રામ રાખે તેને કોણુ મારે ?

રામ રાખ્ય, ને પ્રજા સુખી.

રામ રામ, તો કહે રીંગણાં.

રામ સંધરે પળી પળી, હનુમાન ઉદારે કુખ્યા.

રાયણુ સો વરસ વગર કૃષ્ણતીજ નથી.

રાહનાં ગાણં કાંઈ રાહમાં અટકવાનાં છે ?

રાહનાં પાણી રાહે જાય.

રીંગણી માથે હીમ.

રીઝે તો ચાટે, ને ખીજે તો ખાય.

રીઝે તો રાંડનો, ને ખીજે તો ગધેડીનો.

રીસામણાં, લ્યાં મનામણાં.

રીસે બળતો કુંભાર ગધેડીના કાન આમળે.
 રંઠ્યા મેહ દિવાસે આવે, બળેવ બાંહ ઝાલી લાવે.
 રહે નામ, કે ભૂટે નામ.
 રહે રહું, ને ભૂટે ભૂડું.
 રતો કપાસકા, ઓર ર કાયકા, દૂધ તો માયકા ઓર દૂધ કાયકા?
 રદે રડાવીએ, પણ લોક ન હસાવીએ.
 રપનાં રડાં, ને કર્મનાં કૂડાં.
 રપની (રપને) રહે, ને કરમની (કરમને) ખાય.
 રપીઆ કરતાં વ્યાજ વહાણું.
 રપીએ ભરે ગાગર, ત્યારે પરણે નાગર.
 રેતમાં નાવ ન ચાલે.
 રેવો મારો રળી આવ્યો, ને સોના સાઠ કરી આવ્યો.
 રેવો રજે, ને સોના સાઠ કરે.
 રૈયત રાજ રામચંદ્રની નથી થઇ.
 રોગનું ઘર ખાંસી, ને લગાઇનું ઘર હાંસી.
 રોગનું મૂળ ખાંસી, ને કલ્યાણનું મૂળ હાંસી.
 રોજ ઘરમાં ક્લેશ થાય, તેથી ગોળીનું પાણીએ નીકે.
 રોજનું રોડું, ને મહિનાની ઇંટ.
 રોઝેકુ ગયે, નિમાઝ ગયે પરી.
 રોટલા ખાઇને ઓટલા ભાંગે.
 રોટલા ખાવા, ને ઓટલા સેવવા.
 રોટલાની કોર ભાંગવી નહીં, વાડી છોડવી નહીં, ને ભૂખ્યા
 રહેવું નહીં.
 રોટલાનું માર્યું નીચું જુએ, ને ઝાંગનું માર્યું ઉંચું જુએ.
 રોટલો આપીએ, પણ ઓટલો ન આપીએ.
 રોટ્ટી દેવી, પણ એટ્ટી ન દેવી.
 રોડાં મીઠાં હોત, તો શિયાળવાં કાંઈ રહેવા દે નહીં.
 રોતાંએ પરોણો, ને હસતાંએ પરોણો.
 રોતી નાર, ને હસતો પુરૂષ (હાળી).

રેતી રાંડ ને હસતો હાળો, એનો કદી ન વળે દહાડો.
 રેતી હતી, ને પિયેરીઆં મળ્યાં.
 રેતો (રેતુ) જાંય, તે મુઆની ખજર (મુઆના સમાચાર) લાવે.
 રાયેથી રાજ્ય ન મળે.
 રેશે રવાળો, ને ફૂટશે પીંજરો.
 રેહણી રેલાય તે સારી, કે તપે તે સારી.
 રેહીણી ગાળે, તો દાંડીઓ ની (નહીં) વાળે.
 લંકાંની લાડી, ને ઘોઘાનો વર.
 લંકાં પામ્યા લૂટવા, મૂસળ આવ્યું હાથ.
 લંકાં બાળીને હનુમાન અલગના અલગ.
 લંકાંમાં સોનું ઘણું હોય, તે શા કામનું ?
 લંકાંમાં સોનું, ને હાથે પગે અડવાં.
 લંકાં લૂટાણી, ત્યારે અમથાભાઈ દોડયા.
 લંકાં લૂટાણી, ત્યારે ડોશી કહે મારી પૂણીઓ જાંય.
 લક્કડ લાકુ, ખાયગા સો પસ્તાયગા, એર નહીં ખાયગા સો બી
 પસ્તાયગા.
 લક્ષણવંતી લાડી, ને ખરે બપોરે કાઢી.
 લક્ષવાતની વાત, તો થોડામાં કહ્યું સાર.
 લક્ષ્મી ચંચળ જાત છે.
 લક્ષ્મી ચાંલ્લો કરવા આવે, ત્યારે કહે કપાળ ઘોઘ આવું.
 લક્ષ્મી ચાંલ્લો કરવા આવે, ત્યારે મ્હોં ઘોવા જાંય.
 લક્ષ્મી દેખી મુનિવર ચળે.
 લખતાં લહિયો નિપજે, પઢતાં પાંડિત થાય.
 લખાણું તે વંચાણું, ને તળે પડે તે કંચાણું.
 લખિત મિથ્યા થતું નથી;— લખિત હશે તે થશે.
 લખ્યા લેખ મટે નહીં.
 લગનનાં ગીત લગનેજ ગવાય.
 લગનના સોદા.
 લગન સમાન હર્ષ નહીં, ને મોત સમાન શોક નહીં.

લગને લગને કુંવારા.

લટકણુ ફળ ખાવા ગયો, તો ચાક માથે પિંડા.

લડવી લડાઈ ખોલવું આડું, કરવી ખેતી રાખવું ગાડું.

લડાઈનું ઘર હાંસી, ને રોગનું ઘર ખાંસી.

લડાઈ લડે તો પેસા દઉં.

લડે સીપાઈ, નામ સરદારકા.

લપડાક મારીને મ્હોં લાલ રાખવું.

લપસી પડ્યા, તો કે નમસ્કાર.

લપોડશંખ લાખ, તો કે સવાલાખ.

લલ્લુભાઈ એ વાતમાં ને વાતમાં ભર્ય ગુમાવ્યું.

લલ્લુભાઈ ભડોંચ જાતી હે, કે નહીં સાળ આપ જાતે હો.

લલ્લુ મરે કે જગંધર (જાંધર) મરે, તેમાં આપણે શું ?

લવારવાડે સોય વેચવી ?

લશ્કરકા ભેદ પાયા, કે આગુસેં ગદ્દા આયા.

લશ્કર ને ડોશી, સાથેનાં સાથે.

લશ્કરમાં ઉંટ.

લશ્કરમાં ડોશી પોષશ.

લસણની વાસ કાંઈ છાની રહે ?

લાંગ કહે હું લાંબો દાણો, વચમાં એક ટેકો;

ખે ચાર મહિના મને ખાય, તો લાકડીનો ઝલાવું ટેકો.

લાંચ, ભાડું, ને દક્ષણાનો ઉધારો નહીં.

લાંબાં ઘોતીયાં લડખડે, ને ઘરમાં હાંલ્યાં ગરખડે.

લાંબા દાંત હોય તેના ધાશે.

લાંબા સાથે (લાંબાની વાંસે) દુકો જાય, મરે નહીં તો (પણ)

માદો થાય.

લાંબા હાથ હોય, તે કાંઈ વાડમાં ખોસાય નહીં. (ખોસવાના?)

લાંબા હાથ હોય, તેથી વાડમાં ન ધલાય.

લાંબી લેખણે ધનછશા.

લાકડાના દેવને ખાસડાની પૂજા.

લાકડાની તરવારે મહિનો ખાવો છે.

લાકડાનો માર્યો ઉંચું જુએ, (પણ) અત્તનો માર્યો નીચું જુએ.

લાકડે માંકડું વળગાડી દીધું કે થયું.

લાખ જલ્લે, પણ લાખનો પાળનાર જશે મા.

લાખ જલ્લે, પણ શાખ જશે મા.

લાખણપોર ને અંભેડી, પાવડો ને પંજેડી.

લાખના તૂટ્યા, કોડીએ સંધાય નહીં.

લાખના સોણા કરતાં (થી), ત્રાંખીઓ (ઢીંગલો) રોકડો સારો.

લાખની બક્ષીસ, ને કોડીનો હિસાબ.

લાખનું દીવાળું, તો પછી ચોળાનું સુંવાળું.

લાખનું દેવું, ને ચોળાનું ઓઘણું શું.

લાખ મત લડબડી, સો મત સડસડી;

પણ એક મત ખિચારી બાપડી, તે ઉભે માર્ગે મેલ્યાં તાપડી.

લાખ મળનાર નથી, ને લખેસરી થનાર નથી.

લાખ મળ્યા નહીં, ને લખેસરી થયા નહીં.

લાખ વાતની એક વાત.

લાખ વેચંતી લક્ષ્મી, લિખંતો ધનપાળ;

અમર મરંતો મેં સુણ્યો, (તો) લલો મારો ઠીંઠણપાળ.

લાખા પુલાણી.

લાખે લેખાં, કોડી ન દેખાં.

લાખે લેખાં, ને કરોડે નામાં, ને જાતે દહાડે કાંઈ ન દેખાં.

લાખો વણઝારો.

લાગેછે તો લીંડા જેવું, પણ હેર (શહેર) ની સુહડી (સુખડી)

જાણીને ખાઉં છું.

લાગે તો તીર, નહીં તો ટકો.

લાગે લાકડાં ફાટે.

લાગ્યું તો તીર, નહીં તર તુકો.

લાગ્યો તો તીર, નહીં તો ટપ્પો.

લાગે વણસે ફાળ.

લાડકા બેટા ગાંડિયા.

લાડ ને તાડને સિદ્ધરાજે સાથે કાઢ્યાં.

લાડ, મોદ, ને મેવાડા, એ ત્રણે દેડવાડા.

લાડ લાડડાં, ને બેગવાળ કુહાડા.

લાડવા મળ્યા, કે બ્રાહ્મણ રળિયાત.

લાડવાયા લખવબે, ને કાણીઆ કહે મારે બે.

લાડ સૂકાં ઝાડ, ને દેવે વજ્જર કુહાડા.

લાડી પાડીનાં નિવડે વખાણ.

લાદ દે લદામણ દે, ને લાદને વાળી સાથ દે.

લાદ ઘો લદામણ ઘો, લાદીવાળા સાથ ઘો.

લાદ પણ દે, ને લદામણ દે.

લાભ થાય, તે ગેરલાભ સાર.

લાભ ધારણ લાભો ઓ ઓ ઓ, ને ચોકીવાળા જગોને.

લાભોજી લાભ.

લાલ કીતાબમેં બોલે યું, લહે બેલ ઉસમેં કરે ક્યું;

ન હોવે જો તેરી મરજી, તો સરકારમેં જાકર ચરજી.

લાલ કીતાબમેં બોલે યું, ધાંચી બેલ લગાવે ક્યું;

ખીલાયા બોલ ઓર કીયા જાંડ, બેલકા બેલ ઓર ઉપે દાંડ.

લાલ કીતાબ મે લિખા હે યું, ધાંચી બેલ લગાવે ક્યું;

બોલ ખીલાકે ક્રિયા મસ્તાન, દેવે બેલ ઓર દેવે દામ.

લાલ કુંવરજી પરમાનંદ, ને પારકે પૈસે કરે આનંદ.

લાલભાઈની લાંબી, ને પીરભાઈની પ્હોળી.

લાલભાઈની લાકડી, ને છવાભાઈનો જુતો;

બાહરાવની બ્હીકથી, બેસ કહેતાં મુતો.

લાલ લાખ, તો કે સવા લાખ.

લાલા લાલા મરગયે, રહે ગયે મખખીચૂસ;

લેના દેના મિલે નહીં, ઓર લડનેકું (મે) મળ્યત.

લાલીઆ રે લોલ, ત્યાં વાગે દોલ, ત્યાં લાલીઆ લોલ.

લાલી તારે લેખે, ને કાઈ ના દેખે.

લિખનાં પદનાં ચાતુરી, સખી ખાત હય સહેલ;
 કામદહન મન બશકરન, ગગન ચઢન મુશ્કેલ.
 લીધાં લાડ, ને ખાધાં ખાસડાં.
 લીધી અમીરી, ને આપી ફકીરી.
 લીધી વાત મૂકવી નહીં.
 લીધું લક્કડ, લીધું મેરાયું.
 લીધે લાલો, ને ભરે હરદાસ.
 લીમડાને સો મણુ સાકરમાં સીંચે, તોપણુ કડવોને કડવો.
 લીલા વનમાં સૂડા ધણા.
 લીલી ઝંખળીને જેમ વાળીએ તેમ વળે.
 લીધું લાકડું, જેમ વાળે તેમ વળે.
 લુંડી નવાય, તોડે નવાય.
 લુગડાંની અંદર સૌ નાગા.
 લુગડાં ફાડી ચીથરાં કર્યાં.
 લુચ્ચો જગતથી ઉંચો.

લુણુ વિના જેવું લૂણું અન્ન, મા વિના તેવું ખાપનું મન;
 ટોળાં વણુટ્ટી જેવીમુગલી, તેવી મા વિનાની દીકરી એકલી.
 લૂહારવાડે સોય વેચવી ?
 લૂખાં લાડ શાને ?
 લૂટનો વરો, ને ધાડની આયપત.
 લૂટમાં ચરખો પણ ગનીમત.
 લૂટાણા (લૂટાયા) પછી ભય (ભો) શો ?
 લૂટાયા તો લૂટાયા, પણ ચોર તો દીકા.
 લૂટ્યા કેડે (પછી) ભો નહીં, ને આશ્ચર્યા કેડે (પછી) અસૂર નહીં.
 લૂટ્યા તો લૂટ્યા, પણ ચોર તો દીકા.
 લૂણી ધ્રોને પણ તાણુતી બાય છે.
 લૂલી રાંડનાં લગન, ને સોળસેં વધન.
 લૂલી વાસીદું વાળે, ને સાળ સાહી રહે.
 લૂલી વાસીદું વાળે, ને સાત જણુ સાહાવા બોધએ.

લે કાકા ખીચડી.

લેણુદાર લાડકો, બે ધાળી ને એક વાડકો.

લેણું બાઈકલ્યાણીએ આવતું નથી.

લેણું હોય, તે લાકડાં પાસેથી ખાય.

લેણું હોય, તો લાકડાં આલે.

લેણું હોય, તો લાકડામાંથી એ (પણ) લે.

લે તારી ઘોડી, તારી નોકરી છોડી.

લે તારી છાત્રી, ને હું તો મારે ચાત્રી.

લેના ઉસકા દેના નહીં.

લેના દેના ખેરસલા, ઝોર ધીંગાણાં ઓત્તેરા.

લેના દેના ખેરસલા, ઝોર લડતેમેં મળજાત.

લેને ગઈ પુત, ઝોર જોઈ આઈ (ખાઈ બેડી) ખસમ.

લેને દેને ગાંડુકા કામ, ઝોર લડતેકુ મોજુદ.

લે સુધું, ને કર સુધું.

લે ભીચરીનાં બેલાં.

લે લાખ, તો સવા લાખ.

લે લોટી, ને માર જંગોટી.

લેવાનાં કાટકાં જૂદાં (કંઈ), ને આપવાનાં કાટકાં જૂદાં (કંઈ).

લેવાના ગાયજન, કંઈડવાની ખાયડી, ને દસકાશીના બળદ, એ
તણેને સરખું દરદ.

લેવાના દેવા થયા.

લેવે લકડ, ને દેવે (મોટા) પથ્થર.

લોંછા ખાયડી, છાછયામાં માટી.

લોકને ઘેર વિવાહ, ત્યારે આસોપાવસને ઘેર મોડાણ.

લોક લાજ તો રાખવી.

લોક લાજે, કે પેટ દાઝે.

લોકોએ તો રાજ રામને પણ નથી મૂક્યા.

લોચો પોચો માડીનો, ને છેલ્લું છબિસો કાડીનો.

લોટ ખાવો, ને ભસવું એ અને નહીં.

લોટે લહાયે નામ, કે ચડવે લહાયે નામ.

લોહાનાં કમાડ વાગે ઉઘડ્યાં.

લોહાનું ઘોડાનું મૂલ નહીં.

લોહું ને ઘોડું, નવરાં પડ્યાથી ખગડી જાય.

લોહું ને લુહાર.

લોહું ને લુહાર, આપે ગળાશે.

લોભ કરતાં થોભ થઈ જાય?

લોભ ત્યાં (ને) થોભ નહીં.

લોભ પાપનું મૂળ.

લોભીઆ વસે (હોય), ત્યાં ધૂતારા ભૂખે ન મરે.

લોભીનાં લક્ષણ લોભે જાય.

લોભે લક્ષણ જાય.

લોભે લોભે વાણિયો તણાય.

લો લાકડા સોનૈયાની મૂઠ, રૂપિઆ તારે ભામણે.

વંડી ભૂમિને દેવતા ન અડે.

વંઠયું કાથા વિના પાન, વંઠયું ઘણા પટેલે ગામ;

વંઠ્યો સાસરીએ જમાઈ, ને વંઠી દીકરી પર ઘેર ગઈ;

વંઠ્યો વાણિયો ઝોણું તોળે, વંઠી વહુ ખડખડ ખોલે;

વંઠી ઘર પછવાડે છીંડી, ને વંઠી નાર પરઘેર છીંડી.

વંઠયું દૂધ વાડે રેડવું.

વકટ માર મારે ભરવાડો, ને વકટ રાન ખેડે વણજરો;

હાંફલો ફાંફલો આહણનો પ્રાણીઓ, ધીરેથી લૂટે બનરો

વાણિયો.

વકરી આયડી ધણીને ન ગણે.

વકરો વાંઝિયો ન હોય.

વકર્યો ઉંદર કોળ થાય, ને વકર્યો ભૂંડ સુવર થાય.

વક્ત પડે ખાંડા, તો ગદ્દેકું કહેના કાંડા.

વખત એવી વાત.

વખત કરે, તે કોઈ નહીં કરે.

વખત તેવાં વાળાં, —વખત પ્રમાણે વાળાં વાગે.

વખતનાં ગીત વેખતે ગવાય.

વખતનાં દોલ વખતેજ સારાં લાગે.

વખત વખતની છાંયડી.

વખત વખતને ખાતો આવે છે.

વખત વિના વાત ?

વખતે મળે, તે કેળાં.

વખાણી ખીચડી દાંતે વળગે (ચોંટે, દાંટે વળગી).

વખાણી દીકરી, ને હલાવી ખીચડી, તેમાં ભલીવાર ન હોય.

વગર જણે વેદના, ને અણજણે કસુવાવડ (સુવારોગ).

વગર દાંતે સીત વગાડવી ?

વગર દુઃખે માદા થવું.

વગર ખોલાવ્યું ખોલે, એ તણખલાંને તોલે.

વશુતી રાંડ, ને અકર્મી છોકરાં.

વગે આવ, વગે ખેસ, ને વગ વગરનો પાછો જા.

વગે ન્યાય, વગે ચોરી, વગ વનાનો માર્યો જાય.

વગે પીરસણ, વગે ન્યાય, વગ ના હોય તો પાછો જાય.

વચમાં આડી રાત, તેની શી વાત.

વચલી વા, ને ઉડી જા.

વટલી આહણી (વટલ્યો આહણ) ભરડામાંથી જાય ?

વટલ્યું વટલાવે, ને આભડ્યું અભડાવે.

વડ તેવા ટેટા, ને ખાપ તેવા ખેટા.

વડ નીચે પુવાડીઆ.

વડનું ખી પડે નાનું, પણ જાડ મોટું.

વડ પડ્યો, તો કે વડોદર જળ્યું.

વડી ખાવી, ને કટી ન ખાવી.

વડીમાંનો ગણેશ.

વડું વડું ખાવું, ને કાણાનો શોક.

વડે કાણું, ને પકવડે (પકોડે) કાણું નહીં.

વડે ચઢ્યા પીપળે ચઢ્યા, (તો) પણ હેઠળના હેઠળ.

વડે વાંક, કે ગોદડે ગાંક.

વટકણી વલુએ દીકરે જણ્યો.

વટકારી વલુની ઉકરડે મોકાણુ.

વટવા બેઠાં, ત્યારે કોઈ રાંડ કહે ને કોઈ છીનાળ કહે.

વણુછામાં વનસ્પતિ નથી.

વણુઝારાની મા ટાંડાં દેખે.

વણુ તેવાં ફળ.

વણુબોલાવ્યું બોલે, ને કુતરાને તોલે.

વણુશે ખીચડી હલાવી, ને વણુશે દીકરી મહલાવી.

વણુને મુકવું.

વત્તી વહુ નાતરે દેવાની છે ?

વંધતા હાથ તે કાંઈ વાડમાં ધાલવાના (ખોસવાના કહ્યાય) ?

વંધ્યું દૂધ વાડે રેડવું.

વન પતળ્યા વગર, કે કુહાડીમાં હાથો ભળ્યા વગર.

વન પતળ્યું, તો કે કુહાડીમાં હાથો ભળ્યો.

વનમાં એકલું ઝાડ પણ હશે નહીં.

વનો વહાલો લાગે.

વનો વેરીને વશ કરે.

વર કન્યાનાં નામ મનમાં સર્વ જાણે.

વરધોડે વાણિયો.

વરણાગીમાં વાળ, ને તેજનામાં તંબાકુ.

વરનારતું વરે, ને ગાયજને દાઝે (રીસે) બળે.

વરનારતું વરે, ને ગાયજને ભાર લઈને ફરે (ભારે મરે).

વરની મા છીનાળ, ત્યારે (તો) જાંદરણી (જનરડી) મો શું વાંક ?

વરની માનેજ વડું નહીં.

વરની રાંડ, એ પડોરીની પણ રાંડ.

વરતું નામ વળ.

વરને કોણ વખાણે ? તોડે વરની મા,

વરને વરની ફાઈ વખાણુ.

વર ને વળાવો સાથે ગયા.

વરને વાઈ થાય, ને કન્યાને ફેફફે આવે.

વર મરો કે કન્યા મરો, પણ ગોરનું તરભાણું ભરો.

વરમાંથી ધર, પણ ધરમાંથી વર નહીં.

વર રહો વાશી, ને કન્યા ગઈ નહારી.

વર વની હજો, પણ ધર વની ન હજો.

વર વરો કે કન્યા વરો, ગોરનું તરભાણું ભરો.

વર વિનાની (વોણી) જન (ન હોય).

વરસ કુતરાને ઘાલ્યાં છે ?

વરસાદના લપસ્યા, ને રાજના (હાકેમના) દંડ્યા તેની શરમ
નહીં.

વરસાદનું પાણી, પગ ધોવામાં જાય.

વરસ્યા તો વાડમાં, નહીં તો ખેતરમાં પણ નહીં.

વરસ્યો વરસ્યો વ્યાસ કહે, ને વરસ્યા પછી જોશી કહે, ને

આરમાર પાણી ચાલે, ત્યારે રાંડી રાંડ ડોશી કહે.

વરો કરશે તેને ખાંડે ખાટું કહેશે, નહીં કરે તેને શું કહેશે.

વલોણામાં એકી ?

વલોણામાં મૂતરી ને ઉભારહેવું.

વસુ વગરનો નર પશુ—વસુ વગરના પશુ.

વસ્તી ઉજ્જડને પાય.

વહાણુના સાંધા, એટલા ભાઈના વાંધા.

વહાલાં તેજ વેરી થઈને ખેસે.

વહાલાં હોય, તે કડવું પાય.

વહાલાની ગાળ, ને ધીની નાળ.

વહાલામાં વટાળ નહીં.

વહાલામાં વહાલું પેટ.

વહાલામાં વિરોધ શો—વહાલામાં વેર કરવું ?

વડાકામાં શું વેર ?

વડાકાશું વેર નવ ડીછએ, યુદ્ધીને નવ દીજે ગાળ;
ધીમે ધીમે છાંડીએ, જેમ સરેવર છાંડે પાળ.

વહુનાં લક્ષણ આરણમાંથી જણાય.

વહુ નાતરે જાય, ને ઘણી વળાવવા જાય.

વહુ ને વરસાદને જશ નહીં.

વહુ ફેડે તે કલેડાં, ને સાસુ ફેડે તે ઠીકરાં.

વહુ ભાંગે (ફેડે) તે ઠીકરાં, ને સાસુ ભાંગે (ફેડે) તે કલેડાં.

વહુ મુઠ, ને ઉંદરડી મુઠ.

વહુ મુઠ, ને વરધ ગણાઈ.

વહુ, વછેરો, ને વાછડો, એ નીવડે વખાણ.

વહુ વાધને પણ વહાલી હોય.

વહેતી ગંગામાં ફોણ પગ મૂકે ?

વહેમનું એસડ નહીં.

વહેલાં મોહું વહુનું વાસીદું વહુને.

વહેલો તે પહેલો.

વહેવણ હવે ધર કરો, તો કહે આવોની તમારી સાથે.

વહેવાઈઆં વેણાં, ને પિતરાઈઆં મેણાં.

વહેવાઈ પ્રમાણે વિવાહ, ને ધર પ્રમાણે દીવા.

વહેવાઈ વિના વિવાહ ?

વહેવા પહેલાં અધરણી નહીં ગાવું.

વહેવારનો માર્યો કાચે તાંતણે બાંધ્યો આવે.

વહેવાર વડો, ને પ્રીત ચોપડી.

વહેવાર વેચાતો, સરાઈ ઉઝીનાં.

વહેવા વીણા, ને મોડ ધારણે.

વહેવા વેચાતો, ને શ્રાદ્ધ ઉઝીનાં.

વહોરાની દાઢી બજે, ને બીબી કહે મને તાપણું થયું.

વહોરા વાણારશી જાય.

ગળગશે રજ, તો વધશે ગજ.

વળાવો તેજ વાધ, ને વાધ તેજ વંળાવો.
 વળીની ગાંડમાં એક, તો મોભની ગાંડમાં સો.
 વળીની ગાંડે એક ખીટાં, ને મોભની ગાંડે હજાર ખીટા.
 વળીને એક ખીલાનું દુઃખ, તો મોભને હજારનું.
 વળી મિયાના વળી મિયા.
 વળે તો ઓણ, નહીં તો પોર.
 વળ્યા તો વહાણ, નહીં તો પથ્થર પહાણ.
 વાંકડી મુછો ને માંજરો, જેને હૈયે ન હોય વાળ;
 એવે શુકને આવશે, તો રાજ નિશ્ચે હોશે કાળ.
 વાંકા ચાહ (ચાસ) પદમાના.
 વાંકાચુંકા પણ વહુના રોટલા.
 વાંકા બોલાનો પાદશાહ.
 વાંકી આંગળી વગર ધી નહીં નિકળે.
 વાંકે રહીઓ બાલમા, વાંકી આદર હોય;
 વાંકી બનકી લાકડી, કાટ શકત નહી કોય.
 વાંકોચુંકો પણ ધઉનો રોટલો.
 વાંકો પણ માંકો હેની.
 વાંકોવાંકો પણ માંકો તો.
 વાંચ્યોવાંચ્યો ચાલ્યો જાય, વૈશંપાયન તે કોની માય.
 વાંઝિયાનો માલ પચે નહીં.
 વાંઝિયે ઘેર ડોસો લાડકો.
 વાંઢાનું વલોણું, ને રાંડી રાંડની ખેડ.
 વાંદર મારી પાલો અધાવવો ?
 વાંદર માર્યો, ને પાલો અધ્યો.
 વાંદરાના હાથમાં નીસરણી, ને ભૂતના હાથમાં મશાલ.
 વાંદરાની ગાંડમાં સળી કરવી ?
 વાંદરાની તાપણી.
 વાંદરાનું મૂતર પીએ, ચારેજ પૈસો હાથ આવે
 વાંદરાને ગાલ ભર્યાધી કામ.

વાંદરાને દારૂ પાયો;—વાંદરો, ને દારૂ પીધો.
 વાંદરાને (વળી) નીસરણી મળી (આપી).
 વાંદરાને વળી વીંછી કરડ્યો (વળગ્યો), ગાંડીને વળી ભૂતે સાહી.
 વાંધા તો વિન્નપરો.
 વાંસો, ને વાંક ડોષ દેખે નહીં.
 વાંસો, ને વાંક જોનાર વિરલાજ.
 વાએ ઉડ્યા હાથ જાય, ને ડોશી કેહે મારી પૂણીઓ.
 વાએ વટોળ ઉતરી ગયો,—વાએ વાદળ ઉતરી ગયું.
 વાએ વાત વહેતી જાય.
 વાએ વાદળ, ને આકાશે સીધવો.
 વાગતાનાં વધામણાં,
 વાગતું વાગતું સર્વે માંડવે આવશે.
 વાગશે ત્યારે જાગશે.
 વાગે તેને સાહે.
 વાગ્યું તેમ જોડ'ગ્યું.
 વાગ્યું તો તીર, નહીં તો તુફા.
 વાગ્યો તો તીર, નહીં તો (નીકર) ટપ્પો.
 વાધ ખાય તો મ્હોં લોહીઆળું, ને ના ખાય તો પણ લોહીઆળું.
 વાધ જેટલી આજસ.
 વાધ ધીરો, વીંછી ધીરો, ધીરો મણિધર કાળા,
 ન ધીરજો વીસા વાણિયા, ઘોડીયામાં મુતા ખાળા.
 વાધના કરડ્યા સારા, કે કુતરાના કરડ્યા સારા ?
 વાધના દૂધ શિયાય સર્વે છે.
 વાધના રણ કંઈ મૃતનાં જાય ?
 વાધની ગાંડે (વાધને કુલે) મધ.
 વાધની જોડમાં હાથ ધાલવો રમત નથી.
 વાધનું મ્હોં લોહીઆળું.
 વાધને એ વાધણ વહાલી છે.
 વાધ ને બકરી એક આરે પાણી પીએ.

વાધરણુ હતી, ને લૂટાણી.

વાછડ વેલમાં, ગોધો મોટો.

વાછડાનું મૂલ વાડે, કે ગાડે.

વાછડી વરતમાં હુલી જાય.

વાજતું ગાજતું તોરણે તો આવશેજ.

વાજતું ગાજતું સૌ માંડવે આવશે.

વાટજેનારને વેળા લાંબી થાય.

વાટે ધાટે વટેમાર્ગુ;—વાટે ધાટે વિદ્યાર્થી.

વાટે જતાં વઢવાડ લેવી ?

વાટે જતાં વિધન વળગ્યું.

વાટચું ઓસડ, ને મુડચો ગોરજી, કાંઈ સમજાય નહીં.

વાટચું ઓસડ, ને મુડચો જતિ (જોગી).

વાટચું ઓસડ, ને મુડચો સાધુ એ બે ઓળખાય નહીં.

વાડ ચીભડાં ગણે, તો શું રહે ?

વાડ તેવો વેલો.

વાડ થઈ ને ચીભડાં ગણે, પછી શું ?

વાડ નહીં, ને વાડનો કાંટો સાંભળે.

વાડ રાખે ખેતરને, ને ખેતર રાખે વાડને.

વાડ વગર (વિના) વેલો ચઢતો નથી (ચઢે નહીં).

વાડ વેલાને ગણી જાય, ત્યારે દુરિયાદ કોને કરવી ?

વાડ સાંભળે, વાડનો કાંટો સાંભળે.

વાડી ઉપર વાદળાં, મેડી ઉપર મેહ;

સૂડી ઉપર સાથશે, પરનારી શું નેહ.

વાડીએ મોઢાં, ને ચાટે મોઢાં.

વાડીનો વરધોડો.

વાઢીમાં પેટો છે, તે નાળવેથી નિકળશે.

વાઢે તે વહે.

વાઢે તે વીણે, ચઢે તે પડે.

વાઢચું ગળું, ને શીટચો સાસ.

વાટચું ચોંટે નહીં.

વાણુ તાકે તે વાણિયો.

વાણિયા ડાહી માના દીકરા.

વાણિયાની જાત વેવલી.

વાણિયાની દીવાળી, ને દીવાળીઆની હોળી.

વાણિયાની ને ગધેડાની પરમેશ્વરને પણ શીકર નહીં.

વાણિયાની ભમ પાંચ્છેરી.

વાણિયાની મુછ નીચી તો (તે) નીચી.

વાણિયાની રંગ ભડી.

વાણિયાનું ખેતર તો લૂટી લો, ને મુસલમાનનું ખેતર તો જવાદો.

વાણિયાનું ઘાડવે, ને બ્રાહ્મણનું લાડવે.

વાણિયાનું જય લાભે, ને રખારીનું જય ડાભે.

વાણિયાને રીઝવતાં, ને વાઘને ખીજવતાં વાર ન લાગે.

વાણિયાતો વરો, ને કુતરાંતો મરો.

વાણિયા ખચ્યા, કદી ન ખોલે સચ્યા;

જો ખોલે સચ્યા, તો ઉસકા ગુર કચ્યા.

વાણિયાભાઈ અખી ખોલ્યા, ને અખી ફેક.

વાણિયા મગનું નામ પાડે નહીં.

વાણિયા મુછ નીચી, તોકે સાડી સાતવાર નીચી.

વાણિયા રે વાણિયા, કોટે બાંધ્યા ખહાણિયા;

ઉભે ચોંટે (તાપી લગી)તાણીઆ, તોએ ન ગયા પ્રાણીઆ.

વાણિયા વરઘોડે શરા.

વાણિયા વાણુ, ને લીટી તાણુ.

વાણિયા વાણિયા ફરી તોલ.

વાણિયો તણુયો, તો કે લોભે લોભે તણુતો હશે.

વાણિયો ને વરમદે, કોઈનાં નહીં.

વાણિયો મિત્ર નહીં, ને અઘણી પવિત્ર નહીં.

વાણિયો રીઝ્યો તાળી આપે.

વાણિયો લોભે જતો હશે.

વાણિયો વટલે નહીં, ને સોનું સજે નહીં.
 વાણિયો વરઘોડે, ને વઢોરો રોડે.
 વાણિયો સાંચે પળી પળી, ને રામ લક્ષ્મણે કુપ્પા.
 વાણિયો સીંચે પળી પળી, ને રામ ઉશ્મણે કુપ્પા.
 વાણી તે જાણી.

વાણી તો વાણી ભરે, ને ચારે વેદ મજૂર;
 કહેણી તો કાદવ કરે, પણ રહેણીકા ધર દૂર.
 વાણોતરનો વેચ્યો શેઠ વેચાય.

વાત કરતાં વાંઝણી વિચારી.
 વાત તો વા પણ લઈ જાય (લાવે).
 વાત ન કરીએ વાટે, ને વાત ન કરીએ રાતે.
 વાત નહીં, ને વાતનો પાયો નહીં.
 વાતનો કરનાર જોલે જોસે ?

વાતમાં ને વાતમાં લક્ષુભાઈએ ભર્યું ગુમાવ્યું.
 વાતમાં મારે, તોલમાં મારે, મૂલમાં મારે વાણિયો;
 લોહું ધસાય, લાકડું ધસાય, ધસાય મ્હોટો ખાણિયો.
 આ દુનિયામાં નહીં ધસાય એક વાણિયો.

વાત હું કારે, ને ગાળ હું કારે.
 વાતે પાપડ, વાતે વડી, ને વાતે વહુ ગધેડે ચઢી.

વાતે રીઝે વાણિયો, રાગે રીઝે રજપૂત;
 બ્રાહ્મણ રીઝે લાડવે, ગરબે રીઝે ભૂત.

વાતે વડાં, વાતે વડી, વાતે વહેવણુ ગધેડે ચઢી.
 વાતે વળી, ને ગધેડે ચઢી.

વાંધરી વાસ્તે ભેંસ મારવી ?
 વાન ન આવે, ને સાન આવે.

વાતું પૂર.
 વાનો ઘોડો.

વા પર વાત, ને ભસમ પર ચિટ્ટી.
 વાયુ થાય છરાધી, ને ગરમી થાય હીરાધી.

વારંવાર માણસ દેહ નથી.

વારી વન્દીને વેર.

વારે વારે કુતરું રોટલો લઈ જશે ?

વારે વારે વાણિયો, ને સાતે વારે સોની.

વારો આવે ડોસીએ નાચે (ડોસીને પણ નાચવું પડે).

વારું ન કરે તે (પણ) હારું કરે.

વાલ કહે હું મોટા દાણો, ઘણાં લક્કડ બાળું;

ચાર દિવસ જે સેવન કરે, તો ભરી સંભામાંથી ટાળું.

વાલને વખાણવો નહીં, ને ચોળાને કવખોડવો નહીં.

વાલમાંથી રતી કાઢે.

વાલ સોને ગધેડું મઢ્યું.

વાલ્મિકિપુરી પંચ રત્નાનિ, પાણી પાપાણ પાંદડાં;

ચતુર્થ ગાલી દાનંચ, પંચમં વસ્ત્ર લોચનં.

વાવડી ચસડી.

વાવમાં હોય, તો હવાડમાં આવેજ આવે.

વાવવું તેવું લણવું, કરવું તેવું પામવું.

વા વાય તેમ વળે.

વા વાયો સૂરીઓ, દેરીડા હળાયો કેમ પૂરીઓ.

વા વાયો સળી, ભથવારી પાંચી કેમ ન વળી.

વાવીએ કડવી તુંબડી, ઉતરે તુંબ હજાર;

એક એકથી કડવાં અધિક, અપરંપાર અપાર.

વાવેગા સો પાવેગા, અંધા જેડ લાવેગા.

વાવે તે લણે, —વાવે તેવું લણે.

વાવે તે લણે, ને ખોદે તે પડે.

વાસીદું જેટલી વાર કાઢીએ, એટલી વાર પુંજે નિકળે.

વાસીદું વાળે નહીં, ને ઘણા પાડે ખાડા;

સસરો જે શિખામણ દે, તો ઉત્તર આપે આડા.

વાસીદે સાંમેડું જાય.

વાસી રહેવે નહીં, ને કુટા ખાવે નહીં.

વાસુદેવે વાસુદેવ મળવા મુસ્કેલ.

વા:વા: મારી સતવંતી નાર, જોઈલીયો તારા સતનો સાર;
તું દૂધને પંડુઆ ઝાડ, મારા દૂધીઆ દાંત ના પાડ.

વા:વા:રે મિયા બાંકે, દેખો ડગલી મેં સો સો ટાંકે.

વાહ્યા કે વટલ્યા ?

વાહ્યા, વટલ્યા, ને વંઠ્યા.

વાળંદનાં વાંકાં (હોય), સારે (તો) કોથળીમાંથી સાંપ નિકળે
(કરકે).

વાળંદ, ને વળી બેઠો જુલ.

વાળી ધડવતાં વાર, પણ કંઈ નાક વીંધાવતાં વાર.

વાળો, ડોળો, ને બામબગાઈ, જોવા ન આવે સગો બાઈ

વિખનો વિલાસી જીવ સાકરને શું કરે ?

વિદ્યા કોઈના બાપની નથી.

વિદ્યા પહેલી વય વિષે, બીજી વયમાં ધન;

ન ગ્રહો ધર્મ ત્રીજી વયે, નિષ્ક્રમ બોયું તન.

વિદ્યામાં પૂરે નહીં, ને અક્રમમાં અધૂરે નહીં.

વિદ્યા વેચેલ.

વિદ્યાનતી સોગત સારી, મૂર્ખની કૃપા પણ નહારી.

વિદ્યાનને વિદ્યાન મળે, ત્યાં વાત વાત ને વાત;

ગહેકુ ગહે મળે, ત્યાં લાત લાત ને લાત.

વિદ્યાત્રાના લેખ કદી ફરે નહીં.

વિદ્યાત્રાના લેખ મિથ્યા થતા નથી.

વિના કામનું બરકુનું, ઘોકા આવે ઘેર.

વિના ચક્ષુ કામહી, કેમ કરી વાગે તીર ?

વિનાશ કાળે વિપરીત મુદ્ધિ.

વિભૂપણ મૌનમ્ અપંગિતાનામ્.

વિવ્રંબ એ વખતનો ચોર છે.

વિવાહ કહે માંડી જો, ને ઘર કહે કુકેલી જો.

વિવાહથી રંગિયામણું શું ?

વિવાહનાં ગીત વિવાહે ગવાય.

વિવાહની વરસી.

વિવાહનું આરમ્બ, ને વરસીના વિવાહ.

વિવાહ પહેલાં અધરણી ?

વિવાહમાં વધયાણું થયું.

વિવાહ વહીતે, વેપાર કરીતે.

વિવાહ વીસા, ને મન થાંભે.

વિવાહ વીસા, ને મોડ થાંભે (થાંભલે).

વિવાહ સમાન હરખ નહીં, ને મુઆ સમાન શોક નહીં.

વિવેકથી બન્યો રહે, દોણી ને વળી દૂધ.

વિવેક વડો વિદ્યા થકી.

વિવેકો દશમો નિધિ:

વિશ્વાસઘાતી મહા પાપી.

વિસનગરના મગ, કદી ચડે નહીં.

વીંછીના મ્હોંને (મ્હોંમાં) આસડું.

વીંધ્યું તે મોતી.

વીતે તે જાણે.

વીસે મ્હોડે અગીઆરસ.

વીશ વસા મોસાળના આવે.

વીશ વાણે ને વીશ તાણે, વધતું ખાય તો અલ્લા જાણે.

વૃક્ષ મ્હો (મેહ) તો વાટાડુએ કહેશે.

વૃદ્ધ થયો વઠેયું મન, ઉચ્ચાટ ટળ્યો ને ખૂટયું ધન.

વૃદ્ધ નારી પતિવ્રતા.

વેંત નમે, તેને હાથ નમવું.

વેચી ઉંઘ, ઉગ્ગરો મેજે લેશે મૂઠ.

વેચ્યા ઘોડા દામ દે.

વેચ્યો ઘોરો ખાણ ખાય.

વેગલપુરનો વાંદરો તે તવડીના વાલ ખાય ?

વેડ, રમોલી, સીંગણપોર, જતાં આવતાં થાય ખપોર.

વેદ આવી, ઉપાડે છુટકો.

વેડીઆ વેદ વાળી, તોડે વાળી.

વેડીઓ વરણાગીઓ શો ?

વેતર વંદ્યુ, ત્યાં રાંડ દાઢ્યાણીનો શો વાંદ ?

વેદ દેવાળીઓ, ને સંધ્યા શાહુકરી.

વેદાંતિ કરતાં ધાદાંતી સારો.

વેપાર કરતાં હામ, દામ, ને હામ જોઈએ.

વેપારને શિર દેવાળું, ને નોકરીને શિર ખરતફી.

વેપાર વધતી લક્ષ્મી.

વેર કરીને ઉંઘવું નહીં.

વેર ભાવે ભગવાન મળ્યા.

વેર વસાવીને સુખે સુવાય નહીં.

વેરીનો વિશ્વાસ ન કરવો.

વેલા વંદી તુમડી, ને કડવી કડવી ઝેર.

વેલે વંદી તુમડી.

વેવલાં મારે પેટ ન ભરાય.

વેશ્યા ઘટાડે, ને જોગી વધારે. (વરસ)

વેશ્યાનો ખાટલો સર્વે થુંકી ભરે.

વેશ્યાનો દીકરો કોને ખાપ કહે ?

વેશ્યા સતી નહીં, ને અધણી પવિત્ર નહીં.

વેશ્યા સાથે વણજ ન કરીએ.

વેધધારીથી વેગળા રહો.

વેળા એજ વસ્તુ.

વેળા એવી વાત.

વેળા તેની રક્ષા.

વેળાનાં ગીત તે વેળાએ ગવાય.

વૈદકમાં નેપાળો, ને જોતિષમાં ધરણ.

વૈદ ગાંધીનું સહિયારું.

વૈદનાં મરે નહીં, ને જોશીનાં રાંડ નહીં.

વૈદનો જુલાખ, ને જોશીતું ગ્રહણ એ બે સાચાં.

વૈદ, વડીલ, ને વેશ્યા, એ ત્રણે રોકડીઆં.

વૈદ વાળંદ ને વેશ્યા, એ ત્રણે રોકડીઆં;

જોશી ડોશી ને વટેમાર્ગુ, એ ત્રણે ફોકડીઆં.

વૈદ વૈદનો વેરી.

વૈશાખ મહિનાનાં વાવઠાં.

વૈશાખે વીસ શાક મળે.

ત્રે દિન કહાં (ક્યાંસે), કે મિયાકે પાંડમે જુતી (જુતીયાં).

વ્યસની વ્યસનીને જોળી લે.

વ્યાજ ખોરીઓ, તે હલાલ ખોરીઓ.

વ્યાજ ઘોડા છોડાવે.

વ્યાજ ને ઘોડા આંખે નહીં.

વ્યાજને ઘોડા પણ ન પહોંચે.

વ્યાજ રજે આઠ પહોર, ને માણસ રજે ચાર પહોર.

વ્યાજે કાઠી ઓછીતું આપવું (કોના ઘરનો ન્યાય).

વ્યાપારે ધન સાંપડે, ખેતીથકી અનાજ;

અભ્યાસે વિદ્યા મળે, ખાંડાં બળે રાજ.

વ્યાસ બોલ્યા વાણી, બોલસે ખાંધી વાણી;

ઉપર પીધું પાણી, ને પેટ આધ્યું તાણી.

વ્યાસ વેશ્યાની એકજ પેર, વિદ્યા દીકરી રાખી ઘેર;

જો સમજે વાંચ્યાની પેર, તો શું કરવા વાંચે ઘેર ઘેર.

જહાર તેની ધાડ?

જહાર ત્યાંથી ધાડ (પડવી જોઈએ નહીં).

જહાર ભેગી બ્રૂમ.

જોલે વળગીને આવી નથી.

સંકર એક, ને પટકા સો.

સંકરભાઈ (ભટ્ટ) નું માખણ.

સંકર રાખ, ને કુખેર ઘેસુ.

સંકા ભૂત, મંછા ગરુડ.

શંખ છે, ત્યાં ઝંખ છે.

શંખણીનો કાગે નહીં, ને સતી (શાપ) દે નહીં.

શકટ નીચે શ્વાન.

શક્તાના સાળા ઘણા, પણ અકર્મીનો કોઈ ખતેવી ન થાય.

શત્રુ, ને રોગ, ઉગતા છેદવા.

શરમ કરે નરમ, ને ભરમ કરે ગરમ.

શરમ નહીં સંખાણી, ને હોય અવડવાણી.

શરમાણીના વિચાર, ને ખાજલીએ કાણાં.

શરધની ખીર પાટલે વળગી આવે.

શરીર કટાઈ જાય, તે કરતાં ઘસાઈ જાય તે સારું.

શરીર સક્ષામત, તો સાડીઆં બોત.

શરીરે મુખી, તો મુખી સર્વ વાતે;

શરીરે દુખી, તો દુખી છે સદા તે.

શવરામવસીનો અધમણીઓ ઝોંસવો તે ઝોંસવો.

શહેર વસન્તા દેવતા, ને ગામ વસન્તા રાક્ષસા.

શાક બગડ્યું તેનો દિન બગડ્યો, અધાણું બગડ્યું તેનું વરસ

બગડ્યું, આયડી બગડી તેનો ભવ બગડ્યો.

શાકમાં મૂળાપણીનો શો હિસાબ.

શાકરથી મીઠી ગરજ.

શાકરના પાનાર તો ઘણા, પણ ઝેરના પાનાર કોક.

શાકરના હીરા ગળ્યા તે ગળ્યા.

શાકરને કડવી કોણ કહે ?

શાણાને શિખામણ, ને મૂરખને ટોકણી.

શાણાને સાન, ને ગયેડાને ડફણાં.

શામાટે માળવે જાય છે, “ખાય નહીં ખાજને ખાંડ.”

શિંગડે (જાલીએ તો) ખાંડો, ને પુછડે (જાલીએ તો) ખાંડો.

શિંગડે સ્હાય તો ખાંડો, ને પુછડે સ્હાય તો ખાંડો.

શિકલ ચૂડેલછી (ની), ઝોર મિજળ પરીચોંક (પરીનો).

શિકાર લેવો હોય, ત્યારે સિંહ પણ નમે છે.

શિખવી હોય ભીખ, તો તમાકુ ખાવા શિખ.

શિખામણુ તો તેને દધએ, કે જોને શિખામણુ લાગે;
વાંદરને શિખામણુ દધએ, તો સુગરીનાં ગોઠાં ભાંગે.

શિખીને કોઈ અવતર્યું નથી.

શિખે તેની વિદ્યા.

શિખ્યો કાયડો કોડીનો.

શિયાલેકા પરોડ, ઉન્હાળેકા દપેર, ઔર ચોમાસેકી રાત;
અલ્લા મરણુ દીછઓ, મગર ગમન મત દીછઓ.

શિયાળ તાણે સીમ ભણી, ને કુતરું તાણે ગામ ભણી.

શિયાળને કલ્યુ' કે કામ કરીશ, તો કહે હું ગરે ચઢીશ.

શિયાળ બચ્યાં સો જણે, તે સોએ બચારાં;

સિંહણુ બચ્યું એક જણે, પણ એકે હજારાં.

શિયાળે સાળુ, ને ઉન્હાળે દોટી.

શિયાળો ભોગીનો, ને ઉન્હાળો ભોગીનો.

શિર કાટસો, પીછુ મે નાક કાઢુંગા.

શિરના કીડા શિરને ફેલે.

શિર શિર અક્કલ, ગુર ગુર બિચા.

શિરા સાર આવક થવું?

શિવ ને હવ.

શિવરામ ગાર્દી, બ્યાં ગયા ત્યાં એક મહિનાં બાર દી.

શિળીશિળી સાતમાં, રોટલા ખાધા રાતમાં, ગોદા ખાધા ગાલમાં.

સીંગોડું સણુગાર્યું, જાંબા તેડું ન આવ્યું.

સીંદરી બળે, પણ વળ ન મેલે.

શું કંઈ આંખને ઢેકાણે ભમ્મર આવે ?

શું ધરડા ગધેડી જાલે, તો આપણે જાલવી ?

શું માંસ ખાતા હશે, તે હાડકાં કોટે બાંધી ફરતા હશે ?

શુકનથી શબ્દ આગજો.

શળી ઉપર ઉંઘ આવે.

શળીનું વિધન કોટે ગયું (સોયે ઉતર્યું).

શુભીનો ધા કાંટે સર્યો.

શેખ ક્યા જાને સામુનકા બાવ.

શેખ ચલ્લીના વિચાર.

શેખ વહોરા શીરાવશે, તોકે શાણકું બગલમાંજ છે.

શેઠ આગ્યા, તોકે નાખો વખારમાં (વખારે નાખો).

શેઠ કેમ તણાયા, તો લોભે લોભે.

શેઠ ગયા, કે ચાકરની (ને ચાકરોને) મીજ્યાની.

શેઠજી નમતું તોજો, તોકે ધડો કાણ કરે છે.

શેઠ તેવા વાણોતર.

શેઠ નાના, ને પાઘડી મોટી.

શેઠના સાળા સૌ થવા જાય.

શેઠની ગાંડમાં ગીલોડી પેટી.

શેઠની ગાંડે શુભકું થયું, ને પંપાળીને મોટું કર્યું.

શેઠની કાંદે ફાલ્લી થઈ, ને પંપાળીને મોટી કરી.

શેઠની શિખામણ કાંપા સુધી.

શેઠને ઉધારો, કંઈ પેટને ઉધારો ?

શેઠને ઘેર વરો, હાંસીને પેટ ભરો.

શેઠ, ને (તમારાં) મોટાં પેટ.

શેઠનો સાળો, દીવાસળી વાળો.

શેઠ પડે દસળા, પણ કાટલાં ફૂડાં.

શેઠ ખી દસળા, ને કાંઈ કાટલાં ખી ખોટાં.

શેઠ ખોલ્યા, તે સવાવીશ.

શેઠ મારે હાથે, તો ચાકર મારે લાતે.

શેઠ લાલો થયો, તેથી તેનો કુતરો શુસ્સે થયો.

શેઠ, સરડા, ને દાબંગા, એ ત્રણે વાંકા ને વાંકા.

શેઠે આવીને શીરામણ.

શેઠજીમાં ગાગડિયો ભળ્યો.

શેર ચોળા જ્યાં બાફવા નાખ્યા હોય, ત્યાં નખાય.

શેરનીનો સાંદો પુછડા સુધી (માથા લગી) ગળ્યો ન હોય.

સઘં ચોરે કાપડું, ને સોની ચોરે રત્તી;
 હજમ બાપડો શું ચોરે, માથામાં કંઈ નથી.
 સઘં દોરે સડકાવે, ને ભીમો ગાંડ ભડકાવે.
 સઘંના ઘરમાં સાપ પેડો, કોણુ મારે.
 સઘંની સાંજ, ને મોચીનું વહાણું.
 સઘંની સોય લુવારના લોહામાં બળ્ય.
 સઘંનો દીકરો છત્રે લાં લગી સીવે.

સઘં સોની ને સાળવી, એને જમ ન શકે બળવી;
 ઉંડી ખાડ ગાળવી, ઉપર ધૂળ વાળવી, તોએ નિકળે બળવી.
 સઘં, સોની, ને સાળવી, તેની સાથે કામ કરવું બેઠએ બળવી.
 સઘં, સોની, ને સાળવી, તેને કોઈ (જમ) ન શકે બળવી.
 સઘંની સા સાળા થાય, પણ અઘંની કોઈ બનેવી ન થાય.
 સઘંની છલ, ને અઘંની ટાંટીઆ.
 સઘાળના સહેલા, ને દઘાળના પહેલા.

સકર ઘોળે જૂહકી, એસે મિત્ર હજાર;
 ઝેર પીલાવે સાચકો, એ વિરલા સંસાર.
 સઘંની સાસુ મરે, ને અઘંની મા મરે.
 સખાવત કરે, ને કમબખ્ત અખત્યાર.
 સખીકા બોલ્યાલા, ઓર સૂમકા મ્હેં કાલા.
 સખીસેં સૂમ ભલા, કે તરત દે જવાબ.
 સગપણુ ને ડહામ ટળે નહીં.
 સગપણુમાં સાડુ, ને જમણુમાં લાડુ.
 સગપણુ (તે) સોનું, ને પ્રીત (તે) પિત્તળ.
 સગરામવસીનો અધમણીઓ, અંસવો તે અંસવો.
 સગાઈમાં સગાઈ, તે માસામાં ઠગાઈ.
 સગાઈ સોનાની, ને પ્રીત પિત્તળની.
 સગા તેટલો સંતાપ.
 સગો કરીએ બાણીઓ, ને સાહુકાર કરીએ વાણીઓ.
 સગો શિખામણુ દે, ને હાથમાં ઢોળકી આપે.

સઘળાં રતન સરખાંજ ?

સઘળા દી (દિવસ) કંઈ સરખા જાય છે ?

સઘળાનું નસીય સરખું (હોતું) નથી.

સઘળું કરવું સોહેવું, સંત્ય પાળવું દોહેવું.

સઘળું મળે, ન મળે એક મા, ને બાપ.

સચ કહે તો માર્યો જાય, જૂઠું કહે તો લડુ ખાય.

સજન બાત સ્નેહકી, પર મુખ કહી ન જાય;

મૂઠેકું સ્વપ્ન ભયો, તો સમજ સમજ પસ્તાય.

સજન મિત્રાપી જોત છે, તાળી મિત્ર અનેક;

છરકું દીકે મન ઠરે, સો લાખનમેં એક.

સજજન તજે ન સત્યતા, શ્વાન તજે ન નકું;

ગદા તજે ન ભોંકના, કસાઈ તજે ન કંમ.

સજજન સમા બિચારીએ, અપના કુલકી રીત;

બરાબરીએ કીજીએ, વિવાહ, વેર, ચોર પ્રીત.

સડી ગાયની મડી વાછડી.

સણુગારેલો આવળ પણુ શોભે.

સતકા બેલી રામ.

સતની બાંધી મેદની.

સતિયા સત મત છોરનાં, સત છોરે પત જાય;

સતકી બાંધી લછમી, ઘર ઘર ફેરા ખાય.

સતી શાપ દે નહીં, ને શખણીના લાગે નહીં.

સત્તર કાટલે મણુ.

સત્તર દાદીઆં, ને તેરસેં બાપા.

સત્તર સાંધા, ને સો વાંધા.

સત્તા આગળ શાણપણુ શું ?

સત્તાના મહોજ આગળ શાણપણુ પણ કામ આવતું નથી.

સત્યનો અદ્વયો પણ છે.

સત્યનો બેલી પરમેશ્વર.

સત્યમેવ જયતિ.

સંત્યવકતા સદા સુખી.

સદાકે દુખી, ઓર બખતાવર નામ.

સનસુખના ખાવા.

સન્યાસીને કરવડો આપ્યો, ગાંડ ઘો કે મ્હોડું ઘો.

સખ એક થેલેકે બનેહે.

સખકી સવાઈ, ઓર બદેકી દેડી (દોઢી).

સખ ઘડી ઘરકી, તો એક ઘડી હરકી.

સખ ટકે સરખે.

સખધાના સૌ સાળા થાય, પણ ગરીબનું કાઈ બનેવી એ ન થાય.

સખ મર જાય, ને સખકા લડુ મેં ખાઉં.

સખ સખકી સમાલીઓ (સંભાળીઓ), મેં મેરી ફાડતા હું.

સખ સખકે ભલી.

સખ સાથ જગન્નાથ.

સખસેં બડી ચુપ.

સખસેં બાંકી, લેકીન સરકારકે સીપાઈસેં બી બાંકી.

સખસેં મથુરાં નિરાળી.

સખ સોતા, ને અલ્લા જંગા.

સખ સોતે, જખ અલ્લા જંગે.

સખ સોનેકી, પણ ગાંડ પિત્તળકી.

સખ લગાઈમેં બંદ તૈયાર.

સખહી પઢારથ પાન હૈ, એકહી ઔશુન હૈ;

જતકે કરપે ધરત હૈ, બિદા કરત હૈ તેહ.

સખજાના સાળા થાય, પણ નખજાના બનેવી ન થાય.

સખજાની અમળા પણ પ્રમળા હોય.

સખી ઘોડે બારે ટકે.

સખુરીનાં ફળ મીઠાં છે.

સખુરીનો બદલો સાહેબ આપે.

સખેરકુ ગઈ, સાંજકુ આઈ, દોઢો ધનક લેતી આઈ

સભામાં શોભતું બોલીએ, જેમ રીઝે રાય;
 કીડીને કુંજર કહે, તોએ કહીએ હાય.
 સભા સોહતું બોલીએ, જેમ રીઝતો રાય;
 વાંદર કેરાં પીસણાં, શિલા તણાઈ જાય.

સમ ખાય, તે સદા જૂઠો.

સમ ખાવાના બ્રાહ્મણ.

સમજીને ધસારો, મૂર્ખને ટોકણી.

સમજી માણસથી બદ્ધા દૂર.

સમજી વેરી સારો, પણ મૂર્ખ ભાઈગિંધ જોડો.

સમજે તેનું મોત, ને નહીં સમજે તેની કમબખ્તી.

સમજે તેને દુનિયા, ન સમજે તેનું મોત.

સમજે નહીં, ને સરખો ભાગ માગે.

સમડી સમડી સાત ફેરા.

સમણામાં રાજ્ય મળ્યું શા કામનું ?

સમય પ્રમાણે મહાલવું.

સમાણસ વળે વાતે, ને કમાણસ વળે લાતે.

સમીસાંજનું મુઠું, તે ક્યાં લગી રેતું ?

સમીસાંજનું મુઠું, પોસ મહિનાની રાત, તેને ક્યાં લગી રેતું ?

સમીસાંજનો મુઝો, તેને ક્યાં લગી છેડો વાળે ?

સમુ જોખજો, તોડે ધડોળ કોણ કરે છે.

સમુદ્ર તરીને ખાખોચીઆમાં દુબતું ?

સમે વર્તે સાવધાન.

સરકાર ચઢે, તો પૈસાદાર છતે.

સરકારના સીપાઈ, ને જમના દૂતને દયા ક્યાંથી.

સરકાર દરબારના અવળા પગ.

સરખે સરખા મળ્યા, ને ભવનાં દુઃખ ટળ્યાં.

સરખે સરખી જોડી, એક અંધી જ્યોર દુસરી ખોડી.

સરડાએ કીંધી સાન, હિંદુએ માર્યા મુસલમાન.

સરભડે એવું ટીંબળે.

સરસવના કણુ સર્વે સરખા.

સરાંધ સાર, કે બાપ બતાવ.

સરે નહીં, સીજે નહીં, ને ખાટ બેઠું ખીજે.

સરોવર સૂકાય, ત્યારે માછલાં દેખાય.

સર્જિત મિથ્યા થતું નથી.

સર્પે છછુંદર ગળી (સાહી).

સર્પ બધે વાંદ્રો ચાલે છે, પણ દર આવ્યું ત્યાં પાંસરો.

સર્પ મરે નહીં, ને લાઠી ભાંગે નહીં.

સર્વ નાનાથી મોટું થાય છે.

સર્વને કંકુનો ચાંદલો વહાલો હોય છે.

સર્વ પાલખીએ બેસનાર હોય, તો પછી ઉંચકે કોણ ?

સર્વ પોતીઆમાં નાગા હોય છે.

સવામણુ તેલે અંધાર.

સવામણુની કોઠી બરાય, પણ સવાશેરની કોઠી ન ભરાય.

સવામણુ સુંઠ, ત્યારે કાંકરી આદાની.

સવામણુ સુંઠનું થશે, ત્યારે કાંકરી(પાશેર)આદાનું પણ થશે.

સવેળાએ સંધર્યું હોય, તો અવસરે આવે કાંજ.

સવૈયાની ડોશી, ને ઢગુ મુઝામણુ.

સસરાણના લોહણ ઉપર વાંદરણ બેઠાતાણ.

સસરેડી ગાડી, સાલેકા બેલ, ને બંદા કરે સ્હેલ.

સસલો મારે (માળે) આવ્યો, ત્યારે કુતરી મુતરાણી થઈ.

સસા, છઠો પગ કોને છે.

સસ્તું ભાડું, ને સિદ્ધપુરની જાત્રા.

સસ્ત્રેકા ત્રીન પગ (પાંઈ).

સહસા કામ ન કરવું.

સહીઆરાની (સહીઆરી) સાસુ, ને ઉકરડે મોકાણુ.

સળ્યા વહિ દળ્યા કામના.

સાંઈકે ઠટ્ટુ ચલતે દો.

સાંઈ મર ગયા, તો સાંઈડી શરમ સાથ લે ગયા.

સાંકડા ધરમાં વચ્ચે ખીલો.

સાંગ્યો દોડકે (ખોડકે) ગયો.

સાંદાએ બેઠાં કુતરે કરડ્યું.

સાંદીઆનાં લીડાં પેટમાંથી જૂદાં.

સાંદીઆ મુએ, પણ માળવા સામું જુએ.

સાંતી સવારમાં, જાણુછ પણ જોડતો નથી,

તેની ખખર ખજે, જાણીશ જસડા ગોચાણી.

સાંભળીએ જનનું (સૌનું), ને કરીએ મનનું.

સાંભળીએ સૌનું, પણ માનીએ વહુનું.

સાંભળ્યાનો સંતાપ, ને દીઠાનું ઝેર.

સાંસો ઉઠ્યો સાવ ખેટ.

સાગ, સીસમ, ને સોનું (ચુનું), કદી(સો વરસે) ન થાય જુનું.

સાચને આંચ નથી (નહીં).

સાચને કદી ન આવે આંચ.

સાચવે તેની લક્ષ્મી.

સાચાનો બોલનાર, ને માથાનો વાદનાર.

સાચા બોલ, સગી માને ન ગમે.

સાચા બોલો (સગી) માએ માર્યો.

સાચી સંગાઈમાં સાડુ, ને મળ્યા ચપણમાં લાડુ.

સાચું કડવું સાઈ, પણ મીઠું ખોટું ખરાબ.

સાચું બોલવું, તો માને પણ ન સોહાય.

સાચું બોલું તો મા મારી જાય, નીકર બાપ કુત્તા ખાય.

સાચે દેવળ (દેવે) ઘંટ વાગશે (વાગે).

સાચે રાખે (રાચે) રામ, ને મૂળા(જૂઠા)ને કપાળે હટામ.

સાજન તેવાં બોજન.

સાજે ખાય રોટલા, ને માદો ખાય પૈસા.

સાહી, ને શુદ્ધિ નાહી.

સાડાવણ હાથનો સાથશે.

સાણુંદનું ચુકશે, ત્યારે બેણું ગોધાત્રીનું પણ ચુકશે.

સાત ઉતાવળ સાત ફેરા ફરે.

સાત ડાગ વચ્ચે એક ધુવડ.

સાત ઘડી હરકી, ને એ ઘડી ધરકી.

સાત દીકરીએ બાપ વાંઝિયો.

સાત પાંચડી લકડી, ચાર એકકા બોજ.

સાત પાંચ મિલ કરીએ કાજ, હારે છતે નહીં આવે લાજ.

સાત પુરીમાં મથુરાં.

સાત વારે સોની, ત્રણ વારે કંસારો;

વારે વારે વાણિયો, ને એકી વારે કાળી.

સાત વીસે સમજે ખેડુત.

સાત વીસે સો.

સાત સહીઆરીઓએ ઉકરડે મોકાણ.

સાત સોઘ્યાણીએ વેતર વઢે.

સાતે વારે સોનીના.

સાથશે ત્યારે સાંકડો શો, ને તરફ માટી ત્યારે રાંકડો શો ?

સાદા રાયજીદા.

સાપ કાઢતાં ઘો પેઠી.

સાપ ગયા, ને લીસોટા રહ્યા.

સાપના પગ સાપ જાણે.

સાપની ફેણ ઉપર મણિ, વાઘની મૂછના વાળ, સિંહને કુલે
મધ; એ લેવા જતાં ઉલટું તુકસાન થાય.

સાપને ઘેર પડેલો સાપ, ચાટી મુખ વળે ઘેર આપ.

સાપને ઘેર સાપ જાય, ને જીભ ચાટીને પાછો આવે.

સાપને ઘેર સાપ પડેલો, તો જીભના લખકારા(ની મળમળ).

સાપને ઘેર સાપ પડેલો, લપકારે વહેવાર.

સાપનો કરડ્યો આવળ આવે (આવશેજ તો).

સાપનો કરડ્યો છછુંદરથી ખેંહીએ.

સાપનો ભારો જળવવો, ને કુંવારી કન્યા જળવવી.

સાપ મરે નહીં, ને લાડી (કડી) ભાંગે નહીં.

સાપે લાંબો, ને ઘો પોહોળી.

સાપ સધજે વાંકો, દરમાં પેસે ત્યારે પાંધરો.

સાપ સાપકે સુરાખમેં હાથીકા બલ રખતા હય.

સાપે કરડેલો દોરડીથી બ્હીઝે.

સાપે છછુંદર ગળી, મૂકે તો આંધજો થાય, ને ગળે તો મરી જાય.

સાપે છછુંદર ગળ્યું, તે ખાય તો મરે, ને મૂકે તો આંધજું થાય.

સાપે છછુંદર પકડી.

સાખડ કરતાં રાખડ થયું, છતું પાણી કીચડમાં ગયું.

સાખર ને સિંહ સરખાં ?

સાખુ દીધે નસીબ ન ઉઘડે.

સામ, દામ, ને બેદ ભણાય, પછીથી ચોથો દંડ ઉપાય.

સામાનું મન ચોર, તો આપણું મન ચોર.

સામાપૂરનો સાથી.

સામાબોલી સાસરે ન સમાય.

સામી ઘોડી સાળવે (સલવાણી), ને દાહમાઠ દુભાણા.

સામી સાંજનું મરાણું, તેને ક્યાં મુધી રડવું ?

સામું જુઓ ત્યાં ઉભા રહે, ને આવો કહે ત્યાં બેસે;

ભાટ બ્રાહ્મણનું લાકડું, તે વણુ છોલ્યું પેસે.

સામું જુઓ તો ઉભો રહે, આવો કહે તો બેસે;

ભાટ બ્રાહ્મણનું લાકડું, તે અણપેસાયું પેસે.

સામો મળ્યો સવૈયાનું જન કરે.

સારતું મોત છે.

સારાં કામ તો કીધાંજ ભલાં.

સારા કામમાં સો વિધન.

સારાને સાઈ.

સારાનો નાશ છે.

સારા રાજમાં સાવરણી (સાંબેલું).

સાઈ એટલું સોનગાઈતું.

સાઈ કરીને, સારાની વાટ જોવી.

સારે અર્થે સારાં (ગમે તે) સાધન.
 સાલીઆભાઈની ઘાણી, આધાતેલ ને આધા પાણી.
 સાસ્યો કાપડું લે, પણ છવતી જવા દે.
 સાવર સામું શેઠાડું.

સાસ, ત્યાં મુઢી આસ (સોસ).

સાસરાતું માન સાળીએ, જમણતું માન થાળીએ;
 ગાયનતું માન તાળીએ, મ્હોડાતું માન વાળીએ.
 સાસરાનો ચુસો સારો, પણ પિયરની પાલખી સારી નહીં.
 સાસરા સુખ વાસરા, દો દિન(ઘડી)કા આસરા;
 ઓર જસ્તી રહેવે, સો ખાવે ખાસડાં.

સાસરી સાકર કોઈની નહીં.

સાસરે જતાં કોઈ છીનાળ ન કહે.

સાસરે સંપ (જંપ) નહીં, ને પિયર જંપ (સંપ) નહીં.

સાસ લેતાં શળ આવે.

સાસુ દમે (શેકે) સવેળા, તો વહુ દમે (શેકે) કવેળા.

સાસુને ગાળ, ને વહુને શિખામણ ?

સાસુની શિખામણ વહુને.

સાસુને કહીને વહુને સંભળાવવું.

સાસુને જમાઈ ઘણો વહાલો.

સાસુને નહીં સંધરે, તો નણંદને શું પધરાવે ?

સાસુને રીસ, ને વહુને સંતોષ.

સાસુ પછી વહુનો વારો.

સાસુ ભાંગે તે ક્યેડાં, વહુ ભાંગે તે ઠીકરાં.

સાસુ ભાંગે તે ઠીકરાં, ને વહુ ભાંગે તે ક્યેડાં.

સાસુમાં સો વાંક, પણ વહુનો વાંક નિકળે (કાઢે)

સાસુ મારી ભોળી, દેખાડે નહીં દીવાળી કે હોળી.

સાસુ રોસ, ને વહુ સંતોષ.

સાસુ વહુનું સહીઆર.

સાસુ વહુ સકારાં, ને વચ્ચે બોલે તે અકારાં.

સાહુકારના સાળા થવા સૌ જાન્ય, પણ ગરીબના જાનેરી થવા
કોઈ નહીં જાન્ય.

સાહેબ મેહેરજાન, તો ગદ્દા પહેલવાન.

સાજેને સાજે મુસજુ, ને તેમાં મારો ભાગ.

સિંગમાં સજો.

સિંહુ તરીને સરસ્વતીમાં ડુબવું ?

સિંહથી સિંહણ હોય માતી.

સિંહનાં બચ્ચાં સિંહજ પાકે.

સિંહના પેટમાં સાળર ન પાકે.

સિંહનું બચ્ચું પણ હાથીને દેખીને ઢાળ માર્યો કરે.

સિંહને છેડી શિયાળ શું સાર કાઢે ?

સિંહનો શિકાર હાથી લઈ જાય ?

સિંહ મરે, પણ ઘાસ ન ખાય.

સિંહ વચ્ચે જે વનમાં, ત્યાં કેમ વસે શિયાળ.

સિંહે ક્યારે ખડ ખાધું ?

સિંહુ વિંહુ સાથેના સાથે.

સિમજે શાણાં લોભાણાં, એનું દુળ ખાઈને પેસ્તાણાં.

સિર સલામત, તો પધડીઆં ખોત (પધડી ખોત્તેરી).

સીંચે માળી સોગણાં, પણ રત વિણ દુળ નવ હોય.

સીંદરી (સીંધરડી) બજે, પણ વળ ન મૂકે.

સીંદીભાઈને વાટોડ્યા.

સીંદીભાઈનો ડાખો કાન.

સીંધી આંગળીએ કોઈ લોહી કાઢે નહીં.

સીંધીભાઈ શીરાવનાર, ને હબસીભાઈ હલાવનાર.

સીંધીભાઈ સો મણ સાગુએ નાહ્યા, તોપણ કાળાને કાળા.

સીંધો રહીને દૂધ ન પીએ, પણ આડો રહીને મૂતર પીએ.

સીંધો રાખ્યો દૂધ ન પીએ, ને વાંકો રાખ્યો મૂતર પીએ.

સીંધાઈ તો બડોદેકે કે કડોદેકે.

સીંધાઈના સો હાથ.

સીપાઈ લડે, ને જશ જમાદારને.
 સીદારસકી ગદ્દી તેજકુ લાત લગાવે.
 સીસમ, સાંગ, સુન્તુ, કદી ન થાય જુન્તુ.
 સુંઠના ગાંગડાથી ગાંધી બનવું ?
 સુંઠને ગાંગડે ગાંધી ન કહેવાય (થવાય) :
 સુંઠનો ગાંગડો પારખ્યો, એટલે ગાંધી થયો ?
 સુંઠનો ગાંગડો મળે (મળ્યો એટલે) ગાંધી ન થવાય.
 સુંઠનો સ્વાદ ખાખરની ખીસકોલી શું જાણે ?
 સુંઠનો સ્વાદ ચાખ્યો નથી.
 સુંઠ, સંચળ, ને કાચકો, જે ખાય તેને ન આવે આચકો.
 સુંવાળી રાણી ને પાદતાં પ્રાણુ જાય.
 સુએ ત્યારે સોડમાં, ને ઉડે ત્યારે બોડમાં.

સુકાળે સગાં વહાલાં, દુકાળે વહાલા દાણા;
 ડુંગરા દૂરથી રળિયામણા, આગળ જઈએ તો પાહાણા.
 સુખડ ધસાય, કંઈ ઓરસીઓ ધસાય ? (પણ ઓરસીઓ
 ન ધસાય.)

સુખ દુઃખનો છાંયડો ક્યૌજ કરેછે.
 સુખ દુઃખ હરીના હાથમાં, કહેવા માત્ર પ્રયાસ.
 સુખનાં સાથી, દુઃખનાં વેરી.
 સુખનું મૂળ સંતોષ.
 સુખને માટે સન્યાસ લીધો, પણ લીખ માગવીતો રહી.
 સુખને સાર સુંઠીઓ ક્યો, ત્યારે રાસડી કોટે પડી.
 સુખનો જીવ દુઃખમાં નાખવો ?
 સુખનો ભાર.
 સુખમાં આવે નિદ્રા, દુઃખે સાંભરે રામ.
 સુખ સંપતક સખ કોઈ સાથી.
 સુખે સાંભરે સોની, ને દુઃખે સાંભરે રામ.
 સુખે સોની, દુઃખે રામ.
 સુતળી બળે, પણ વળ ન મૂકે.

સુતાં સુતાં પાણી પીએ, તો કાનમાં જાય.

સુતા આગળ બેઠાનો પરવાર નહીં.

સુતાર ઘડે, પણ ઘર ગમી છોડાં નાખે.

સુતારના મનમાં આવળીયું વસે.

સુતારની સોડમાં, ને લુહારની કોડમાં.

સુતારનું મન આવળીએ.

સુતારને મન આવળીઓ, ને કુંભારને મન કુંડું.

સુતાર (ના ઘર)નો દીવો.

સુતા સાપને છંછેડવો ?

સુતી ગંધને સુતી આવી, સુરત તો કંઈ દીઠું નહીં.

સુતીતી ને નોતું કાંત્યું.

સુતી સુતી ગંધ, પણ સુરતની ખજાર નહીં રહી.

સુતેલો ઝંઘડો ન જગાડવો.

સુતેલો સાપ છંછેડવો ? (ન જગાડવો.)

સુતો જગે (બોલે), પણ જગતો ન જગે (બોલે).

સુતો સિંહ જગાડવો નહીં.

સુનભાઈ માધા, નવ તેરકા આધા.

તેતીસકા તીજ ભાગ, ઝોર છ પાંચકા આયા લાગ.

સુને (સોને) શ્યામ અડકે નહીં.

સુપડા જેવો વાંસો, કોઈ કાળું કહે, કોઈ ગોરું કહે.

સુપાની ખોટ પારચોક્ષમાં પૂરવી.

સુરતનું જમણું, ને કાશીનું મરણું.

સુરતનાં વેગણને માટે તો દેવ તરસે છે.

સુરતનો સગો, ઢેડનો સંઘાથ, શુવારની ગાંસડી, ઘાસની તા-

પણી, સાગનો દેવતા, વાવનું ઘાસ, કતારગામની છાસ,

ને દેલવાડાનું દહીં, એટલામાં બલીવાર નહીં.

સુરત બિચારી જતી રહે, કીરત ક્યું ન જાય.

સુરતસેં કીરત બડી, બિન પંખ ઉડ જાય;

સુરત તો જતી રહે, કીરત ક્યું ન જાય.

મુરત સોનાની મુરત.

મુરતસદી ટેકી, લગી તો લગી, નહીં તો રામ ઝૂંતો લગાઈ છે.

મુવા જેવું મુખ નહીં, ને મુઆ જેવું દુઃખ નહીં.

મુદ્રા ભેગું લીલું.

મુદ્રા ભેગું લીલું બળે (લીલ સળગે).

મુદ્રા મારે મુક્કા—મુદ્રી તો મારે મુક્કી.

મુદ્રી સળી, ને દોળખની નળી.

મુચ્છી પ્રવેશો મુસલપ્રવેશ:

મુદ્રી વચ્ચે (તું) સોપારી.

મુતું ધર શ્યામા વિના.

મુતે મઠ જગણ.

મુમ કરતાં દાતા ભલા, કે તુરત દેવે જવાળ ?

મુમ દાતારનો એકજ વારો.

મુમતું મ્હોડું બાળ.

મુમનો માલ સખી ખાય.

મુમ, શિયાળ, ને કાચબો, પરધેર પહોળા થાય;

સમો આવે આપ ઘેર, સૌ સંકેલી જાય.

મુરજ છાપરે ઢાંક્યો ન રહે.

મુરજ સામી ધૂળ—મુરજ સામું સાંભેલું.

મુરજ સામે ધૂળ નાખીએ, તો ઉલટી આંખમાં પડે.

સૂર્ય ઉગ્યો છાપડે ઢાંક્યો ન રહે. (કંઈ છાનો રહે ?)

સૂર્ય સામો ધૂળ નાખે, તો પોતે છંટાય.

સેંચો એવી તાલ (ટાલ).

સેદાની ખચર નહીં, ને માંડે નામ પગી.

સેતાનનો તમાચો.

સૈયડ કાકા ભોળા, ને વાડકા જેવડા ડોળા.

સોંખી, સાપણીઓ, ને બાંડો, પહેલો ખાય ધરધણી, ને પછી

લેચાવે ધરનો દાંડો.

સોંધું, તે અધામણે મોધું.

સોંધું ભાડું, ને સિદ્ધનાથ (સિદ્ધપુર)ની જાના.

સોંધું મોઢાને પદાવે.

સોઈ લો સૂમ નહીં.

સો ઉંદર મારી બિલાડી પાટ (હવે તપે) બેઠી.

સો ઉંદર મારી (મનીબાઈ) મીનીબાઈ પાટ બેઠાં.

સોએ સગો, ને પાંચે મિત્ર.

સોએ સહસ્ર વંચાય.

સોકતું સાલ.

સોકનાં કાંકણ સાથે ઉતરે.

સોકની દાઝે ધણીનું જગાડવું નહીં.

સોકતું રોવું, ને નેસ્તીનું સોધું.

સોકને વેરે ધણીનો ખાટલો અધી ભરે (ભરાય ?)

સોકા કીયા (સોકે ભયે) સાહ, આધા ગયા (આધે ગયે)

નાહ, દશ દેઈગે, દશ દીક્ષવાઈગે, ઓર દશકા લેના દેના ક્યા.

સોકા હુવા સાહ, આધા ગયા નાહ, દશ દેઈગે, દશ દીક્ષાઈગે,

ઓર દશકા દેના ખી ક્યા, ઓર લેના ખી ક્યા.

સો કાટલે મણ.

સો કોયડે તોળા ન કરે.

સોખડા ગામમાં સોળ પટેલ, ને કોઈને માથે પાઘડી નહીં.

સોગન ખાય, તે સદાય જૂઠું.

સો ગરણે ગળીને વાત કરવી.

સો ગુલામે (હુંડાએ) ઘર ઉજ્જડ.

સો ચુઆ માર કર (ખા કર) બિલ્લી હજકુ ચલી.

સો જાને, પણ સોનો પાળનાર ન જાશે.

સોજો આઝ્યો, તોડે જાડ થયા.

સો જોશી, ને એક ડોશી.

સોટી વાગે ચમચમ, વિદ્યા આવે ધમધમ.

સોડ જોઈને (પ્રમાણે) સાથડો.

સોટી શણગાર કરે(ધરે), ત્યાં પાટણ ઉછળી(અન્નર ઉડી)નમ.

સો તમારી (તારી) રામ દુવાઈ, પણ (તોડે) એક મારું ઉંહું.

સો તારી હા, ને એક મારી ના.

સો તારું રામ નામ, એક મારું હું હું.

સો દવા, ને એક હવા.

સો દહાડા સાસુના, એક દહાડો વહુનો.

સોનગઢ વ્યારા મોટો પાલ, નહીં મરે તો વાલોડ ચાલ;

વાલોડ કહે હું લીલો કરું, પીજો કરું, નહીં મરે તો હું શું કરું ?

સોના કરતાં (પેં) ઘડામણ મોઘું.

સોનાના ચૂડવાળી દાતણવાળીનું ખાય (દાતણવાળીને દમે, નડે).

સોનાની કટાર કંઠ મરે બંધાય, પણ પેટમાં મરાય નહીં.

સોનાની કટાર કેડમાં ખોસાય, કંઠ મરાય નહીં.

સોનાની કટાર ખોસવાની, પેટમાં મારવાની નહીં.

સોનાની કટારી કેડમાં ઘાલીએ, પણ પેટમાં ન મરાય.

સોનાની ઝાલ પાણીમાં શું કરવા નાખવા જાઉં ?

સોનાની થાળીમાં લોઢાની મેખ.

સોનાની પાળી (છરી) કાંઠ પેટમાં મારવાની કે ?

સોનાની રતીનું મૂલ, પણ કર્મની રતિનું મૂલ નહીં.

સોનાની સાંકળમાં લોઢાનો ખીસો.

સોનાને ડાઘ ન લાગે.

સોનાને શ્યામ લાગતું નથી.

સોનાખી શ્રીકા (ભગરા), ને બંદાખી અણકારીગર (નાકારીગર).

સોનાર (સોની) ના સો, ને લવાર (લુહાર) નો એક.

સોનાર સીંધી ફલકરણી આપા, ત્યાંથી સંગત નકોરે આપા.

સોનીની સાંજ, ને મોચીનું વહાણું.

સોનીને કાંટે શરમ નહીં.

સોની, સઈ, ને સાળવી, તેને દૈવ લે જાળવી.

સોની સગી બહેનનો નહીં (બહેનને નહીં છોડે).

સોની સાચો તેનું નામ, કરે સૌ તરકરનું કામ.

સોનું જાણી સંગ્રહ કરીયો, કર્મ નિપજ્યું કથીર.

સોનું જોતું ફરી, માણસ જોતું વસી.

સોનું તાવે તેમ ચોખું ધાય.

સોનું દેખી મુનિવર ગજે.

સોનું ને સુગંધ હોય, તો શું જોઈએ.

સોનું ને વળી સુગંધ.

સોનું પહેરતાં કાન શું તૂટે.

સોનું રૂપું (તો) વાળ્યું વળે, ને લોહું વળે તાપે;

સમાણસ સમન્નયું(તો વાતે વળે), ને કમાણસ તો લાતે.

સોનું રૂપું સોની ચોરે, ને નંગ બદલે જડિયો,

મોડો આવી ચલેણું માગે, એ સુતાર ને કડિયો,

ઐટલા પાસે ક્યારે જઈએ, પૂરા હોઈએ ગરછ,

કપડું ચોરી પૈસા માગે, એ છીનાળનો દરછ.

સોનું સાંપડે નહીં, ને પિત્તળ પહેરાય નહીં.

સોનેકું કુદકા લગાદે.

સોનેકું સલામ, રૂપેકું અલેક, ભૂખેકું ન દેખ.

સો પાકાં, ને એક કાચું.

સોપારી તે વાંકડી, ને આયડી તે રાંકડી.

સોળત કીજે શ્વાનકી, દો પાંતીકા દુઃખ;

ખીન્યા કાટે પાંડુંકું, રીઝ્યા આટે મુખ.

સોળત તેવી અસર.

સોળતે અસર, ને તુકમે તારીર.

સો બસોં લો (દોસોં લો), લેકીન દસાડા દક્ષતરમાં નહીં ?

સો ભખ્યું, એક લખ્યું.

સોમણ આદાનું થશે, ત્યારે પાશેર સુંનું નહીં ધાય ?

સોમણ જવારે એક અંગારીઓ.

સોમણ જરમાં એક અંગાડી (અંગારીઓ).

સોમણ તેલે (દીનેલે) અધાર.

સોમણનો ખીચડો ખાધો, તોય (માને) બીમ તો નરાગરો.

સોમણ રાઈતો નેકળબાઈ.

સોમણુ સાબુએ ધુએ (વાપરે), તોપણ સીધીલાઇ કાળા ને (તે)
કાળા.

સોમણુ મુ'દનું થશે, ત્યારે કાંકરી આદાનું એ થશે. (નહીં થાય?)

સોમ ને શુક્ર, જે પહેરે ધાગા, તે કદી ન રહે નાગા.

સો મરજ્જે (મરે), પણ સોનો પાળનાર રખે મરતો (ન મરશે).

સોમવતી અમાસ ને શુક્રવાર.

સોમવારે પરણ્યા, ને મંગળવારે રાંડ્યા.

સોમાં એક આવ્યો, તોકે નવાણું રહ્યા.

સોમાં શરો શું કરે?

સોમાં સવાયો, જે (આવ્યો) વસુલ થયો તે ખરો.

સો માણસ મારે, ત્યારે વૈદ થાય.

સો માણસ સો ગાઉ જાય?

સોમું ઓસડ નથી.

સોમે કાણા, હજારમેં અંધા, ઉરમેં ખુરા એંચાતાણા,
તીતો મિલકે કીયા બિચાર, ઓર માજરેંસે ખુદા બેનર.

સોમે દુલ્લ, હજારમેં કાણા, તેથી નીચા ખુરાચાણા,
જે અંધેકા પડિયા કામ, તો લજ્જા રાખે શ્રીરામ.

સોમે મુન, હજારમેં કાણા, લાંખમે એંચાતાણા,
એંચાતાણાને કીયા બિચાર, ઓર માજરેંસે ખુદા બેનર.

સોય દેડે (વાંસે) દોરો.

સોય દેડે દોરો, ને આરા દેડે વારો.

સોયા ગદ્દા ઘાસ નહીં ખાતા.

સોયાણી આગળ પેટ શું છુપાવવું?

સોયો ને મુતળી, રન્યાદેવ ને પુતળી.

સો રૂપીઆ તે રૂપીઆમાં શું, ને એક દીકરો દીકરામાં શું?

સો વરસનો મુતાર, ને પાંચવરસનો ઘરધણી.

સો વાંસ પાણી, ત્યાં ધૂળ પણ ઉડતી ન હોય.

સો વાંસ પાણી હોય, ત્યાં ધૂળ ખતાવે.

સો વાર હળીયું, એકવાર કળીયું.

સો શાણુ અક્રમ એક.

સો શાણુએ (ના) એક મત.

સો શિયા, ને એક મત.

સો સપાડાં (શીફારસ), ને એક મૂળાપણી ?

સો સાંધા, ને માતસોં વાંધા.

સો સુવાવડ, ને એક કમુવાવડ એ બરાબર.

સોળપંચાં પંચ્યાશી, ને પાંચ છૂટના.

સોળપંચાં પ્યાશી, ને જે મેલ્યા છૂટના એટલે રહ્યા એ'શી.

સોળ વાત, ને એક રતી.

સોજે સાન, વીસે વાન, ન આવી તો ગદ્દા સમાન.

સોજે સાન, વીસે વાન, સાહે ગદ્દેવાન.

સો ગયાં સગે વગે, બાઈ રહ્યાં ઉભે પગે.

સોનાં ઘર ગારે લીપેલાં છે.

સો(ની) ગત, તે વહુ (ની) ગત.

સોની સાથે મરવું, તે વિવાહ જેવું ગણવું.

સોનું થાશે, એમ વહુનું થાશે.

સોને કંકુનો ચાંદો, પણ દોષને મેસતો ચાંદો ન હોય.

સોને તે વહુને.

સોને પેટ વહાલું છે.

સોનો રાહ, તે વહુનો રાહ.

સૌરાષ્ટ્રે પંચ રત્નાનિ, નદી નારી તુરંગમાઃ

અનુર્થમ્ સોમનાથશ્ચ, પંચમમ્ દરી દર્શનમ્.

સૌ સાથ, ને જગન્નાથ.

સૌ સૌનાં કર્યો કર્મ ભોગવશે (ભોગવે).

સૌ સૌના પાપે લેવાશે.

સૌ સૌના પેચમાં.

સૌ સૌના મનથી સારો.

સૌ સૌની સંભાળજે, મેં મેરી ફાટા હું.

સૌ સૌનું નસીબ સાથે લઈ આવે છે.

સૌ સૌને મન ડાહ્યા.

સ્ત્રી દોષની થઈ નથી, ને થવાની નથી.

સ્ત્રીચરિત્ર, શેતાં બાળ, તેનો દોષ ન પામે પાર.

સ્ત્રીની અધરણી, ને માઆપનો દહાડો, એ કંઈ ફરી ફરીને
આવતાં નથી.

સ્ત્રીની કીમત પટંતરે.

સ્ત્રીની યુદ્ધિ (મતિ) પાનીએ.

સ્ત્રીયુદ્ધિ: પ્રત્યક્ષતા.

સ્ત્રી સારંચ સાટક.

સ્ત્રી હઠ, રાજ હઠ, બાળ હઠ, ને યોગી હઠ.

સ્નેહમૂલ્યાનિ દુઃખાનિ.

સ્પષ્ટવક્તા ભવેત સાધુ.

સ્મશાનમાં વૈરાગ સૌને આવે.

સ્વચ્છ તળાવનું દોષ દી તળીકું દેખાય.

સ્વભાવનું કંઈ ઓસડ નથી (ઓસડ હોતું નથી).

સ્વસ્થિતનું આબ્યું, ને ડચકારે ગયું.

સ્વાતી દીવા ને બળે, ને વિશાખા છૂટે ગાય;

ચાક ચઢાવે મેદની, પૃથવી પ્રલે થાય.

સ્વાદ તે હાંલ્લી કરે કે હાથ ?

સ્વાર્થ સર્વથા રળિયામણાળ.

સ્વાર્થી દોષાન્ત પશ્યતિ.

સહેજ મિલા સો દૂધ બરાબર, મંગ લિયા સો પાણી;

ખેંચલિયા સો રક્ત બરાબર, ગોરખ બોલ્યા વાણી.

સહેજે આચ્યું દૂધ બરાબર.

સહેલી બોરડી ઉપર સૌ દોઈ ચઢે,

હંસની ચાત્ર ચાત્રતાં ડાગડાની ભૂલ્યા.

હક નામ સાહેબનું.

દકીમહના પેટમાં પડી દાર(ળ), ને ઝોળી લઈને પહ્યા બહાર,

હવમં હિકચો, (ને) કરચો પૂટચો.

હજમત કરાવીને વાર પૂછવો ?

હજમતી (ને) કોથળી મળી.

હજમતી જતજ ચસકી.

હજમતી જતને માથે ખાસડું, કે તેનાથી મજા રહેવાયજ શાનું ?

હજમતે હાથ આરસી આતી.

હજમભાઈની આરસી, ને જે મુઝ્યા(માંહે મુઝ્યા જે) પારસી.

હજમભાઈને વીટી જડી.

હજમભાઈ આવડી ચસકી.

હજમ સર્વ ગામનું મુઠે, પણ હજમનું કોઈ ન મુઠે.

હડકા મધેની પાળી.

હણુતાને નહીં હણે, તેની મા દીકરો શું જણે ?

હણુતાને હણીએ, તેનો પાપ દોષ ન ગણીએ.

હણુનારને હણવોજ થટે.

હતો મીઠો, ને બચકાયો.

હથેલીમાં ભરત ન થાય (ભરાય).

હનુમાન (હરમાન) આગળ ગણોદીઆં ?

હનોરભટ ને મનોરભટ, લાવે ધાસનો ખારો;

રડતા પોથીને હાલો નાખે, તે જોર અમારો.

હબસીનો ગમેો કાન.

હમ બી નવાબ ભર્ય છે.

હમ બી રાણી, તુમ બી રાણી, કોન ભરે બેડે પાણી.

હમારે દાદાને ધી ખાયા, હમારા હાથ મુઘો.

હરકત, ત્યાં બરકત.

હરખાને ઠેકાણે (બદલે) પરખો (પરણાવવો).

હરતી જાઉં, ફરતી જાઉં, દોતો ધનક લેતી જાઉં.

હર (હરેક) દરદની દવા હોય.

હર નવાલે ગિસમિલ્લા.

હરમાનનાં વડાં.

હરમાન હડીઓ કાટે છે, ને બૂત બૂસકા મારે છે.

હરહર ગંગા ગોદાવરી, કંઈ શ્રદ્ધા કંઈ જોરાવરી.
 હરામકા માલ હરામમેં ગયા, નદ્રમેં દો જુતીયાં.
 હરામનું જડે મુસીબતનાં ફળ.
 હરામનો માલ પચે નહીં.
 હરામીથી (ભાગુ) ભૂત નહાસે.
 હરામીના બે ભાગ.
 હરામીનો કેંગો માથા પર.
 હરી કરે સો હોય.
 હરીગુણુ ગાતી, ને હૈયામાં કાતી.
 હરી ફરીને મારા દેવનું નામ.
 હરીભટ્ટ વડોદરું કરી આજ્યા.
 હરીભાઈની શેરડી વાહવાહમાં (ગઈ).
 હલકા પર ભારે પડે, તો ઢબાવી દે.
 હલકું નામ હાળીનું.
 હલકું પાત્ર ને અદકું ભણ્યો, ને વઢકારી વહુએ દીકરો જણ્યો.
 હલકું લોહી હવાલદારનું.
 હલાલમેં હરકત, હરામમેં ખરકત.
 હલાવી ખીચડી, ને મહલાવી (લડાવી) દીકરી.
 હલોલનો હાથી.
 હવે માવજીભાઈ થામાને.
 હવે સમજ્યા તે ધૂળ.
 હસતાં પણુ (હસતોએ) પરાણો, ને રેતાં પણુ (રેતોએ)
 પરાણો.
 હસતાં હાડાં ભાંગે.
 હસતું નોતર, ને ખસતું તેડું.
 હસતો પુરુષ, રેતું બાળ, સ્ત્રીચરિત્ર ને રેતી નાર, તેના હૈયાનો
 ન આવે પાર.
 હસતો હાળી, ને રેતી રાંડ.
 હસવાનું (માંથી) ખસવું થયું (થાય).

હસવું, ને આટો ઢાકવો એ બે ન બને.
 હસે તેનું જશે, ને ખાવા ભુટીંગ થશે.
 હસે, તેનું વસે.
 હસ્યાં તેનાં વસ્યાં, ને રેયાં તેનાં ખોયાં.
 હળ (હોળ)નો છૂંચો, ને હૈયાનો ધૂંચો.
 હળવટ કે જળવટ.
 હળવું નામ (લોહી) હવાલદારનું.
 હાકેમના દંડ્યા, ને વરસાદના ખરડ્યા.
 હાકેમ હારે મ્હોંમાં મારે.
 હાજતકુ હુજ્જત નહીં.
 હાજર સો હજુર (હથિયાર).
 હાટે લઈને, વાટે ખાવું નહીં.
 હાટે હાટે હોરતા હોય, કોઈ ખાટે કોઈ મૂળજી ખોય.
 હાડ સલામત, તો માંસ થણું આવશે.
 હાડ હસે, ને લોહી તપે.
 હાડીયાને મન હસવું, ને દેડકાનો છવ (પ્રાણ) જાય.
 હાડીયો દૈથરૂં લઈ ગયો.
 હાડીયો બેસે ત્યાં વિદ્યા કરે.
 હળ હાંકે હળવાળીઓ, ભાત ખાય લાલી;
 હળે હેડે મેડીઓ, ચાર ખાય લાલી.
 હાથ અટકાવી રાખ્યા, તો મ્હોડું ચાસે કેમ;
 ચાકરી કરવી અટકાવી, તો ભાખરી પાકે કેમ ?
 હાથ કંકણ, ને અરીસો ?
 હાથ કરીએ (હોય) પોલા, તો કામ કરે ગોલા.
 હાથ, કાંકણ, ને અરીસો, કંઈ વેગળાં નથી.
 હાથ ચાટે, પેટ ન ભરાય.
 હાથ છૂટી જતા.
 હાથ દીધે અધામણ ખળે (રહે) નહીં.
 હાથનાં કયો હૈયે વાગ્યાં.

હાથના (ની) આળસે મુછ (મુછના વાળ) મ્હોડામાં આવેઃ
 હાથના કાંકણુ જોવામાં અરીસાનું શું કામ ?
 હાથના કાંકણુને અરીસાની શી જરૂર ? (અરીસો શીદ
 જોઈએ ?)

હાથના છૂટા, ને હંયાના પૂટા.

હાથના બાજેલા કોયલા પણ સારા.

હાથની (ને) આળસે મુછો મ્હોંમાં જાય.

હાથનું બાજુ, ને પારકું સમાયું.

હાથ પગ તો પાણી પાણી, ને અન્ન ખોત ભાવે;

કામપર તો હવ નહીં લાગે, ને જોઈ ગીત ગાવે.

હાથ પગ દોરડી, ને પેટ ગાગરડી.

હાથ પગના કાહેલી, તો મ્હોંમાં મુછો જાય.

હાથ પોસો, જગ ગોસો.

હાથમાં આવી સોકડી મૂકીએ નહીં.

હાથમાં આવેલી બાહુ ખોવાતી નથી.

હાથમાં આવેલી સોકડી કોઈ જવા નહીં દે.

હાથમાં એના મ્હોંમાં.

હાથમાં છોકરું, ને છોકરું ક્યાં ગયું ?

હાથમાં દંડો, બગંતમાં મોઠ, હવેલી લેતાં ગુજરાત ખોઈ.

હાથમાં નહીં કોડી, ને ઉભી બજારે (બજાર વચ્ચે) દોડી.

હાથમાં માળા, ને પેટમાં (હંચે) લાળા.

હાથમાં મુસળ, ખેમ ને કુશળ.

હાથમાં લક્ષ્મી, ને પગમાં અવર.

હાથ મૂકીને કોણી ક્યાં ચાટવી.

હાથ લિયા કાંસા, તો ભીખડા ક્યા સાંસા.

હાથ સૂકો, ને મુસલમાન ભૂખ્યો.

હાથ હજાગ્યા વિના કોળીઓ મ્હોંમાં ન જાય.

હાથીગ્યા કાને ઝાટ્યા ન રહે.

હાથી આગળ પડેલો પૂજો પાછો નહીં લેવાય.

હાથી આગળ પૂજો નાખવો સહેલ, પણ કાઢી લેવો મુશ્કેલ.
હાથીએ હાથી વઢે તેમાં ઝાડનો ખે.

હાથીકા દાંત, ઘોડેકી લાત, મુછકી ચુંગાલ.

હાથી ખાય પણ ધણું, ને અંધે પણ ધણું.

હાથી (ધણો) મસ્તાન થાય, ત્યારે પોતાની મેળે માથે
ધૂળ ધાલે.

હાથી તરસ્યો, પણ ઘુંટણુ સમા પાણી.

હાથી તે દરબારેજ શોભે, ને દીકરી તે સાંસરેજ શોભે.

હાથી તે રાજદરબારેજ શોભે.

હાથી તોળાય, ત્યાં ગધેડા સાંધણમાં જાય.

હાથીના દંતૂશળ બહાર નિકળ્યા તે નિકળ્યા.

હાથીના (દાંત) ચાવવાના જૂદા, ને દેખાડવાના જૂદા.

હાથીના ભાર તે હાથીજ ઉપાડે.

હાથીની ગાંડમાં (ના પેટમાં) હરડે.

હાથીની પછવાડે સો (છો) કુતરાં ભસે.

હાથીનું પુછકું ક્યું ને મ્હોં ક્યું.

હાથી ને અસ્ત્રી (સ્ત્રી) ને અંકુશ તો જોઈએ.

હાથીને માથે પણ હોઝોછે.

હાથી પછવાડે (પાછળ) કુતરાં ભસ્યાજ કરે (ભસે).

હાથી પોતાને માથે પોતેજ ધૂળ ધાલે.

હાથીભાઈનો હડસેલો.

હાથી સરખા તણાઈ ગયા, તે ગાડરાતું કોણુ ગળુ ?

હાથે કરી પેટમાં પાળી મારવી ?

હાથે ચૂડી, (ને) સદા રૂડી.

હાથે તે સાથે.

હાથે ન ચીંધું હુંતો, મ્હોડે ન જોલું, લીંટ લીંટ હાલો મારા
ભાઈલા, ખાડમાં છે ખદબદીયાં.

હાથેલીમાં વાળ હોય, તો રૂપીઓ હોય.

હાથે હાથ મળ્યા, ને ભવનાં દુઃખ ટળ્યાં (સૌના ખપ ટળ્યા).

દા ને નાની વચ્ચે વેર, પહેલામાં મીઠાસ ને ખીજામાં ઝેર.

દા ને નાને વેર છે (સમજવું).

દામ, દામ, ને દામ, વેપારવાળાને જોઈએ (વગર વેપાર થાય નહીં).

દાય અલીભાઈ ઘર કીદર, જાઓ ખે રંડીયાં છદર તીદર.

દાય તેની વાય.

દારણ, લકડી પકડી સો પકડી.

દારેડી સાસુ અધવાએ નહીંદે.

દારે તેને હરી મળે, ને છતે તેને જમ મળે.

દારે તે ન્હાસે.

દાર્યુ કરે, પણ વાર્યુ ન કરે.

દાર્યો જુગારી બમણો રમે.

દાર્યો તેનું મ્હોં કાળું, ને જીયો તેના હાથ કાળા.

દાર્યો હાકેમ જામીન માગે.

દાત્ર ખુશામત, તાજે રોજગાર.

દાત્ર ગયે હવાલ ગયે, ગઈ મ્હોંડી લાલી;

ગયા જોયન વહી ગયા, ને ટાંગા પડ ગયે ખાલી.

દાત્ર જાય હવાલ જાય, પણ કાંઈ મિયાના ખેલ જાય ? (અ-

દાના ખેલ ન જાય.)

દાત્ર જાય, હવાલ જાય, પણ મિયાના ખ્યાલ ન જાય.

(અંદેકા ખ્યાલ જાય ?)

દાળી છૂટે, માળી છૂટે, પણ ધરધણીથી છૂટાવવાનું નથી.

દિંગ જાય, પણ દગડું ગંધાય.

દિંગની પડીકી ઉપર વેદ થવું ?

દિંગ, મરચું, ને આમલી, સોપારી, ને તેલ;

જો ગાયા (કંઈ) તો અપ કરે, તો પાંચે વસ્તુ મેલ.

દિંગમાંથી મરી દાંસીએ.

દિંગોરે લીમ રૂથા.

દિંગેસેં ઉલટા મુસલમાન.

હિસાબ કોડીનો, ને બક્ષીસ લાખની (લાખોની).

હીઝડે કે ઘર બેઠા હુઆ.

હીણુકર્મીનો પડીયો કાણો.

હીમતે મરદ, તો મદદે ખુદ.

હીમતે મરદ મદદે ખુદ, પાદશાહકી બેટી ફકીરસે બિહા.

હીરજી ગોપાળ કામમાં ને કામમાં, કામનું નામ નહીં, ને ધ-
ડીની કુરસદ નહીં.

હીરની ગાંઠ, ને તેલનું ટીપું.

હીરબાઈના કાંસામાં ફાદો હોય ?

હીરે હીરેકી કોટડી બાર બાર મત ખોલ, જગ હીરેકા ઝવેરી
મિલે તબ હીરેકા મોલ.

હીરે હીરે વેધાય.

હીરો થોથે જઈઆવ્યો, ને ગઢીએ (ડેહલીએ) હાથ દધઆવ્યો.

હું કહેતાં હરદુવાય.

હુંખી (હુંછી) થોડું આખી પાયગાને નડે.

હુંડી તેનો વીમો.

હું તારી આંખમાં આંગળી ધાલું, ને તું મારા મ્હોંમાં ધાલ.

હું તે હું, ને ખીજ તે શું.

હું ઘણીને અંધાર, લાવ રાંડ વાટકી વેચીને તેલ લાવું.

હું ને મારી વહુ, તેમાં આવ્યું સૌ.

હું ને મારો ગોખલો.

હું ને મારો હાંસીઓ, થાળી વાડકો ને કાંસીઓ.

હું પદથી હરી વેગળા.

હું પરણું, ને હાથી નહીં.

હું પહોળી, ને શેરી સાંકડી.

હું પ્રસવું, ને પરથેર હાથા.

હું ખી રાણી, તું ખી રાણી, કોણ ધાસે ચુસે પાણી.

હું ભૂંડીને કોઈ લેનાર નહીં, ને તું રૂડને કોઈ દેનાર નહીં.

હું માટી, ને અંધાર ?

હુનો ને હુની, ને સોડવાળીને (ખાટલે ચઢી) સુતી.
હેડમાં પગ, ને મુઠ મરડે.

હેતના કુસકા સારા, પાણુ કમનની કમોદ ખોટી.

હેવાતોડ કરતાં હાથતોડ સારી.

હેવાની હોંસ હેવામાં.

હેવાનો દાર, ને કોટનું માલણિયું.

હેવામાં હાસ હાસ, ને મ્હોડે ના ના.

હેયું ધૂટે, કે હડકવા થાય.

હેયું બાળવા કરતાં હાથ બાળવા સારા.

હેયું હાથ હશે, તો વેદ જાળ્ય મારે છે.

હેયે છે, પાણુ હોડે નથી.

હેયે તેયું (એયું) હાથે (હોડે).

હેયે હેય, તે હોડે આવે.

હેયે હોળી, ને હોડે દીવાળી, શું કમની?

હોંસકી ખાતર નાક કટાયા.

હોંસથી (ની મારી) ગઈ નાતરે, ને સાલસો કાઢીને પાથરે. ૧

હોડ બહાર ને કોટ બહાર, ને પેટમાં તે પેટીમાં.

હોડ સાજન (સાચા), તો ઉત્તર ઝાઝા.

હોનવાર મિટત નહીં, દીલ ધરનો કાં શોય?

હોનારત આગળ પતાર્ય મિથ્યા છે.

હોનારને કોઈ ગણ્યું છે.

હોનેવાર હીરકે બસે, બિસર જાય સખ સુધ;

જલકે જેસો ભાગ્ય છે, ઉપજે તેસો બુધ.

ભાગ્ય ગયી શીરકે મિલે, ધન ગયે શીર આવ્ય;

પ્રાણ ગયે શીર શીર મિલે, સો ગઈ પત હુ ન શાય.

હોય તો મદિ, ને ન હોય તો રાજ.

હોય પોલગાલ, હોયુ કરે છે તોલ.

ગય હાથમાં, તો થાય રાતમાં.

હાસની આંસરીમાં કંટોલાના કાક.

ਫੇਰਾਸੇਂ ਆਪੁ ਆਪੁ ਟੀਵਾਨਾ.

ਫੇਰਾ ਵਾਯੋ ਤਰਪ ਆਪੁ.

ਫੇਰੇ ਰਯੇ ਨੇ ਟੀਤਰ ਆਪ, ਨੇ ਪਾਪੀਨੁੰ ਧਨ ਪਦੇ ਜਨਧ.

ਫੇਰੀ ਯੇਵਨ੍ਤੀ, ਲਗਨ ਘੋਰਨ੍ਤੀ, ਰਸ ਰਮਨ੍ਤੀ, ਐਟਲੀ ਲੀ-
ਨਾ ਆਨੰਦਨੋ ਪਾਰ ਨਦੀ.

ਫੇਰੀ ਟੀਵਾਯੀ ਵਯੇਨੋ ਵਾਧੇ.

ਫੇਰੀਨਾ ਫਾਗ.

ਫੇਰੀਨੁੰ ਨਾਯਿਯੇਰ.

ਫੇਰੀਨੁੰ ਪਰ੍ਵ ਸੈਥੀ ਨਾਧੁੰ.

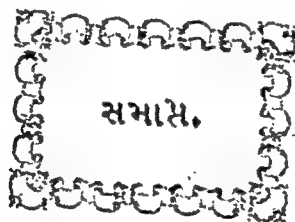
ਫੇਰੀਨੋ ਪੜ੍ਵੇ, ਅਮਾਸਨੀ ਯੀਯ, ਅਯੁਪ੍ਰਯੁੰ ਮੁਫ੍ਤ, ਤੇਰ੍ਯ
ਨੇ ਤੀਯ.

ਜਾਨੀਸੇਂ ਜਾਨੀ ਮਿਥੇ, ਤੋ ਰਸਦੀ ਭੂਟਾਭੂਟ;

ਜਾਨੀਸੇਂ ਅਜਾਨੀ ਮਿਥੇ, ਤੋ ਭਲੀ ਮਾਥਾਫ੍ਰਟ.

ਜਾਨੀਸੇਂ ਜਾਨੀ ਮਿਥੇ, ਵਾਂਙ ਵਾਤ, ਵਾਤ, ਆਰ ਵਾਤ;

ਗਢਾਸੇਂ ਗਢਾ ਮਿਥੇ, ਵਾਂਙ ਲਾਤ, ਲਾਤ, ਆਰ ਲਾਤ.

ਸਮਾਪਤ.

બાહેરખર્ચ.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો વડોદરામાં કર્તી તરફથી, મુંબઈમાં કોટમાં ગુજરાતી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાંથી, અને સુરતમાં રા. રા. કરસનદાસ નારણદાસ બુકસેલર તરફથી મળશે:—

૧. ઈરાવતી—શેહેનશાહ અકબરના રાજ્યની એક સુંદર વાર્તા. છગનલાલ ઠાકોરદાસ મોદી. બીજી આવૃત્તિ (પૂરતા ગ્રાહક થયે બહાર પડશે).

૨. નંજાખ્યાન—પ્રેમાનંદકૃત સટીક, કડવાં ૧-૨૫. આવૃત્તિ ૨ જી—યુનિવર્સિટીની સ્કૂલ ફાઈનલ પરીક્ષા માટે ઉપયોગી, તેમજ મુંબઈ ઈલાકાના ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક ઇન્સ્ટ્રક્શન, અને વડોદરા રાજ્યના દેશી કેળવણી ખાતાએ મંજૂર કરેલું—પ્રગટ કરનાર દામુભાઈ હાદ્યાભાઈ મહેતા અને છગનલાલ ઠાકોરદાસ મોદી. કિંમત રૂ. ૧-૦-૦, ટપાલ ખર્ચ ૦-૧-૦.

૩. પુત્રોશિષા—વડોદરાના દેશી કેળવણી ખાતાની ખાસ સૂચનાથી તૈયાર કરેલું સ્ત્રી ઉપયોગી પુસ્તક. છગનલાલ ઠાકોરદાસ મોદી. કિંમત રૂ. ૦-૪-૦, ટપાલ ખર્ચ ૦-૦-૬.

૪. નીતિબોધ આવૃત્તિ ૨ જી.—નીતિના સંબંધનું દૃષ્ટાંત સહિત બોધદાયક પુસ્તક, વડો-

દરા રાજ્યના દેશીકેળવણીખાતાના આશ્રયથી પ્રગટ કરેલું અને મુખર્ષી ઈલાકાના ડિરેક્ટર યોદ્ધા પંજીલક ઈન્સ્ટ્રક્શન એમણે મંજૂર કરેલું. છગનલાલ ઠાકોરદાસ મોદી. કિંમત રૂ. ૦-૬-૦, ટપાલ ખર્ચ ૦-૧-૦.

૫. હિતવચનમાળા—છગનલાલ ઠાકોર દાસ મોદી. કિંમત ૦-૧-૦, ટપાલ ખર્ચ ૦-૦-૬.

૬. ગુજરાતી કહેવતો—કહેવત વિશે નિબંધ સહિત, આજ સુધી નહીં છપાયેલો એટલો મોટો સંગ્રહ કરી પ્રગટ કરનાર દામુભાઈ રાઘાભાઈ મહેતા, એમ. એ., બી. એસસી., એલ એલ. બી. કિંમત રૂ. ૧-૨-૦, ટપાલ ખર્ચ રૂ. ૦-૨-૦.

૭. વધૂખોધ—વડોદરારાજ્યના દેશીકેળવણીખાતાના આશ્રયથી પ્રગટ થનારું સ્ત્રી ઉપ-યોગી અગત્યનું પુસ્તક. અગાઉથી ગ્રાહક થનારે નામ નોંધાવવાં.

